

T.C.

**KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**EMEL MECMUASI(1-15), FİHRİST, ÇEVİRİ VE SEÇME EDEBİ
METİNLER**

Veysi ARTAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Fatih DİNÇER

KIRŞEHİR-2023

©2023- Veysi ARTAN

T.C.

KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

EMEL MECMUASI(1-15), FİHRİST, ÇEVİRİ
SEÇME EDEBİ METİNLER

EMEL MECMUASI (1-15), FİHRİST, TRANSLATION AND
SELECTED LITERATURE TEXTS

Hazırlayan

Veysi ARTAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Fatih DİNÇER

KIRŞEHİR-2023

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı yüksek lisans/doktora öğrencisi, Veysi ARTAN tarafından hazırlanan “*EMEL MECMUASI(1-15), FİHRİST, ÇEVİRİ SEÇME EDEBİ METİNLER*” adlı tez çalışması 21.11.2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği/oyçokluğu ile **YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman(İmza)

Unvanı Adı Soyadı Dr. Öğr Üyesi Fatih DİNÇER

Üye.....(İmza)

Unvanı Adı Soyadı Doç. Dr. Kamil Ali GIYNAŞ

Üye.....(İmza)

Unvanı Adı-Soyadı Doç. Dr. Kadir Can DİLBER

Üye.....(İmza)

Unvanı Adı-Soyadı

Üye.....(İmza)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../20..

(İmza)

Unvanı Adı Soyadı

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../.../20..

Veysi ARTAN

İmza

ÖZET

EMEL MECMUASI(1-15), FİHRİST, ÇEVİRİ , SEÇME EDEBİ METİNLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan: Veysi ARTAN

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Fatih DİNÇER

2023–xiii+297

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Jüri

Dr. Öğr. Üyesi Fatih DİNÇER

Doç. Dr. Kamil Ali GIYNAŞ

Doç. Dr. Kadir Can DİLBER

Emel Mecmuası 1930 yılında yayın hayatına başlamıştır. Yayımlandığı ilk günden günümüze kadar belli dönemler hariç yayım hayatına devam etmektedir. Bu mecmua ilmi, iktisadi, içtimai ve edebi bir içerikle neşredilmiştir. Dergide bulunan yazıların muhteviyatını tespit edecek bir çalışma yapılmıştır.

Bu çalışmada Emel mecmuasının 1930 yılında yayımlanan ilk 15 sayısındaki edebi ürünler ele alınmıştır. Bu nüshalar Arap alfabesinden Latin alfabesine çevrilmiştir. Bu nüshalarda geçen edebi ürünler incelenerek değerlendirilmiştir.

Bu çalışma dört bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde Emel Mecmuası hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde Emel Mecmuasının ilk 15 sayısında neşredilen edebi ürünler değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde fihrist oluşturulmuştur. Dördüncü bölümde ise Emel Mecmuasının çevirisine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Emel Mecmuası, Edebi Ürünler, Türkiye Türkçesi.

ABSTRACT

EMEL MECMUASI (1-15), FİHRİST, TRANSLATION AND SELECTED LITERATURE TEXTS

Ph. D. Thesis

Preparer: Veysi ARTAN

Advisor: Dr. Öğretim Üyesi Fatih DİNÇER

2023-xiii+297

Kırşehir Ahi Evran University, Graduate School of Social Sciences

Turkish Language and Literature Department

Jury:

Assist. Prof. Dr. Fatih Dinçer

Assos. Prof Dr. Kamil Ali Gıynaş

Assos. Prof. Dr. Kadir Can Dilber

Emel Magazine started its publishing life in 1930. It has been continuing its publication life, except for certain periods, from the first day it was published to the present day. This journal science has been published with an economic, social and literary content. A study has been carried out to determine the content of the articles in the journal.

In this study, the literary works in the first 15 issues of Emel magazine published in 1930 are discussed. These copies were translated from Arabic alphabet to Latin alphabet products in these copies were examined and evaluated.

This study consists of four parts. In the first chapter, information about Emel Magazine is given. In the second part, the literary works published in the first 15 issues of Emel Magazine are evaluated. In the third chapter, an index was created. In the fourth chapter, the translation of Emel Magazine is given.

Keywords: Emel Magazine, Literary works, Turkish of Turkey.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	vii
ÖN SÖZ	xiii
1.GİRİŞ	1
1.1. Emel Mecmuası Hakkında	2
1.2. Emel Mecmuasının Yayın Serüveni.....	3
2. EMEL MECMUASININ 1-15 SAYILARINDAKİ EDEBİ ÜRÜNLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	1
3.FİHRİST	23
3.1. Yazar Adlarına Göre Fihrist	23
3.2. Konularına Göre Fihrist.....	26
3.2.1 Edebiyat	26
3.2.1.1. Şiir	26
3.2.1.2. Hikaye.....	26
4. EMEL MECMUASI (1-15) ÇEVİRİ	27
4.1. SAYI:1.....	27
4.2. SAYI:2.....	39
4.3. SAYI:3.....	51
4.4. SAYI:4.....	65
4.5. SAYI:5.....	79
4.6. SAYI:6.....	105
4.7. SAYI:7.....	118

4.8. SAYI:8.....	137
4.9. SAYI:9-10	156
4.10. SAYI:11.....	194
4.11. SAYI:12.....	214
4.12. SAYI:13.....	234
4.13. SAYI:14-15.....	254
SONUÇ	294
KAYNAKÇA	295
ÖZGEÇMİŞ	297

ÖN SÖZ

Türk edebiyatında süreli yayımlar ve gazeteler önemli bir yere sahiptir. Bu yayımlar neşredildiği dönemin ve aynı zamanda mensup olduğu Türk toplumunun geçmişten gelen kültürel değerlerini, tarihini, sosyolojisini ve edebi faaliyetlerini yansıtmaları bakımından önemli kaynaklar olarak görülmektedir. İçerikleri bakımından gelecek nesillere ilim ve fikir yolculuğunda ışık olabilecek özelliğe sahiptir. Yayımlandığı dönemin toplumuna hitap eder.

Bu çalışmada yukarıda bahsi geçen yayımlardan önemli bir yere sahip mecmua türünün önemli bir örneği sayılabilecek ve 1930'lu yıllardan günümüze kadar neşredilmeye devam eden Kırım-Tatar Türklerine ait Emel Mecmuası ele alınmıştır. İlimi, iktisadi, içtimai ve edebi hususiyetlere haiz bu mecmuanın çevirisi yapılarak edebi ürünler değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma yapılırken mecmuanın ilk 15 sayısı ele alınmıştır. Bu mecmua Kırım-Tatar Türklerinin önemli bir sesi haline gelerek haklı davalarında önemli cesaret kaynağı haline dönüşmüştür. Çalışmada yer alan Emel Mecmuası, Osmanlı Türkçesi basımlı şekliyle Hakkı Tarık Us süreli yayımlar arşivinden fotoğraf olarak, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı bünyesinde bulunan dijital veri tabanından ve Emel Vakfı'ndan temin edilmiştir. Bu çalışmalar ışığında bir fihrist oluşturulmuştur.

Çalışmamın her aşamasında önemli katkıları sunan Dr. Öğr. Üyesi Fatih DİNÇER'e teşekkürlerimi sunarım.

Kırşehir-2023

Veysi ARTAN

1.GİRİŞ

Mecmua; bir araya getirilmiş, toplanmış manalarını ihtiva eder. Mecmualar birtakım şair ve yazarların farklı konulardaki şiir ve yazılarının bir araya getirilmesiyle de oluşan derleme kitaplar olarak da ifade edilmektedir. Dergi manasında mecmuadan bahsedilecek olursa Türk edebiyatında Mehmet Tahir tarafından çıkartılan *Musavver Malumat* (1894) adlı dergiyi, Eşref Edip'in çıkardığı *Sırat-ı Müstakim* (1903), M. Emin Yurdakul'un çıkardığı *Türk Yurdu* (1912) gibi dergiler ilk örnekler olarak sayılabilir. Sonraki dönemlerde bu alanda sayılar giderek artmış ve farklı alanlarda dergiler çıkartılmıştır. Bunun yanında Türkiye dışında bulunan topluluklar da bunu örnekleyen mecmua türünde çalışmalar ortaya koymuşlardır. Bu tez çalışmamızda daha önce yapılan bu çizgide örneklem olacak çalışmalar dikkate alınmıştır (Duymaz 2015: 50).

Önceki dönemlerde yayımlanmış süreli yayınlar birçok alanda olduğu gibi edebi çalışmalarda önemli bir kaynak özelliği taşır. Gerek edebi çalışmalarda gerekse edebiyat araştırmalarında başvurulan ikincil kaynak olarak görülebilir. Bizde birtakım edebi türlerde olduğu gibi süreli yayınlar da 19. yüzyılda neşriyat hayatında görülmeye başlanmıştır. Birçok şair ve yazar çeşitli mecmualarda edebi yazılar yayımlamış ve aynı zamanda birtakım edebi tartışmaları, bu süreli yayınlar aracılığıyla okurlara ulaştırmıştır (Duymaz 2015: 50).

Mecmualar; siyasi, edebi, içtimai, kültürel, sanatsal ve aynı zamanda gündemdeki olayları yansıtılmaları bakımından başvurulan önemli kaynaklardır. Bu çizgide varlığını sürdüren süreli yayınlar günümüzde de oldukça geniş bir yelpazeye sahiptirler (Duymaz 2015: 51).

Türk toplulukları oldukça geniş bir coğrafyaya yayılmış ve hüküm sürmüşlerdir. Bu topluluklardan biri de Kırım Tatarları'dır. Anayurtları Karadeniz'in kuzeyinde Kırım yarımadası olarak bilinen Türk halkıdır. Bu bölgede yaşayan Türkler, karşı karşıya kaldığı ilhaklar neticesinde sürgüne uğramıştır. Sürgün sonrası bir kısmı Kırıma dönerken diğer bir kısmı ise Özbekistan, Romanya ve Bulgaristan'da kalmaktadır. Aynı zamanda günümüzde Türkiye'de de yaşamaktadırlar. Birçok toplumda olduğu gibi bu Türk toplumu da bulunduğu coğrafya itibariyle yaşantıları, kültürel faaliyetleri, edebi ve sanatsal çalışmalarını çeşitli şekillerde sürdürmeye çalışmışlardır (Duymaz 2015: 52).

1.1. Emel Mecmuası Hakkında

Çarlık rusya tarafında sömürgeleştirilen Türklerin bulunduğu topraklarda esir muamelesi yapılır. Bu topraklarda yaşayan türk halkının siyasi, kültürel ve ekonomik her türlü hakları gasp edilir. Çarlık rejiminin yıkılmasıyla yerine kelen komünist rejim beyanname ile Stalin ve Lenin'in imzasıyla Türklere kendi egemenlik haklarıyla kendi milli devletlerini kurma hakkı verilir. Rus esiri milletler ve Türkler bunun üzerine kurdukları devletlerle Bolşeviklerle anlaşabileceklerini umarlar, fakat Bolşevikler güçlendikten sonra bu kurulan milli devletleri baskıyla komünistleştirilmeye çalışılır. İdareleri kesin olarak Kremlin'e bağlanır. Milletlerin kendi geleceklerini tayin etme prensibi, Bolşevikler tarafından hile ve yalan olarak kullanılır (Özkırım 1964: 15).

Bolşeviklere güvenerek kendi milli devletlerini kuran Türkler, Sovyet Rusyanın kendileri üzerindeki bu baskı politikası altında yaşamak zorunda kalmasıyla hayal kırıklığına uğrar. Kendi kültürleriyle yaşamak, milli devlet kurmak isteyen Rus esiri Türkler, kendi toplumlarını bilinçlendirmek amacıyla Müstecip Ülküsal ve arkadaşlarının çalışmaları sonucunda *Emel Mecmuası* çıkarılır.

Romanyanın, özellikle, Dobruca bölgesinde yaşayan, sayıları 180 bin civarında olan Türkler ilim ve iktisat noktasında birbirlerinden haberdar olmaları gerektiği düşüncesi hâsıl olur. Bu düşünce ile bir mecmua neşretmeye karar vermişlerdir. O zamana kadar bu bölgede yayımlanan Türkçe gazetelerin hacimce yetersiz görülmesi ve ekseriyetle haber (havadis) yazılarıyla sınırlı olarak görülmesi; ilmi, iktisadi, tarihi, edebi ve aynı zamanda çeşitli tartışmalara zemin oluşturabilecek bir mecmuanın gerekliliği düşünülmüştür. Bunların ışığında daha önceki girişimlerden farklı olarak bu bölgede yaşayan Kırım-Tatar topluluğunu millî ve manevi terakkiyatına vesile olacak ve aynı zamanda bu topluluğu intibaha sevk edecek bir yayım girişimi kaçınılmaz olmuştur. Tüm bu tahayyül ve tasavvurlar sonucunda Müstecip Ülküsal öncülüğünde 1 Ocak 1930 yılında Romanya'nın Güney Dobrucadaki Pazarcık şehrinde *Emel Mecmuası* çıkarılmıştır.

Bu çizgide derginin ilk söz başlığı adı altında "*Türklüğe, İslamiyete ve insaniyete hizmet etmiş büyüklerimizin düşünceleri, gayeleri ve tarz-ı faaliyetleri hakkında faydeli yazılarla; tarihi ve etnografi bilgileri, ehemmiyetli ve lüzumlu haberler neşredeceğiz.*

Bu program tahtında büyük hüsn-ü niyet ve emel ile başladığımız şu işimizde muvaffak olabilmemiz için Cenab-ı Haktan tefvik ve milletten teşvik temenni ederiz." düşünceleri ile yayım hayatına başlamıştır (Emel Mecmuası 1930:1).

1.2. Emel Mecmuasının Yayın Serüveni

Romanyanın egemenliği altında Güney Dobruca Hacıoğlu Pazarcık şehrinde yaşıyan Kırım Türkleri 1930'lu yıllarda bir araya gelerek *Emel Mecmuası*'nı neşretmeye başlamışlardır. Söz konusu mecmua, milli bir dava ve hareketin yayın organı işlevinde olmuştur. Müstecib Ülküsal ve dokuz arkadaşı tarafından çıkarılmaya başlanılan bir fikir ve kültür dergisidir (Emel Mecmuası 1930: 1).

Emel mecmuasının yayın hayatı üç dönem olarak değerlendirilmektedir.

1. dönem; 1930-1940 arası Dobruca'da yayın hayatını sürdürdüğü ve burada yaşıyan Kırım Tatar Türklerinin ilgiyle takip ettiği bir dönem olarak ifade edilebilir. Bu dönem Avukat Müstecib Ülküsal, Şehit Necip Hacı Fazıl, Öğretmen Tahsin İbrahim, Millî Şair Mehmet Niyazi ve birkaç mütefekkir tarafından kültür ve millî dava şuuruyla yazıların kaleme alındığı bir dönemdir. Bu dönemde ayrıca Cafer Seydahmet Kırimerin katkılarıyla bir milli davanın sesi olma hüviyetine de bürünmüştür. Dobruca Bölgesi Almanlar tarafından işgal edilince Romanyada 11 sene 154 sayıya kadar yayımlanmıştır. İkinci Dünya Savaşının başlamasıyla Emel Mecmuası kapanmış ve Müstecib Ülküsal Türkiyeye göç etmiştir. (Emel Kırım Vakfı, 2023: parag. 2).

2. dönem, 1960-1998 arası dönemde Müstecib Ülküsal Ankarada 1960 yılında bu dergiyi yayımlamaya başlamıştır. Bu vesileyle Türkiye'de yayımlanan bu dergi hem Kırım Türklerinin hem de Sovyet Rusya esaretindeki diğer kardeş Türk toplulukların sesini dünyaya duyurmaya çalışmıştır. Ülküsal, daha sonra 1962 senesinde dergiyi İstanbula taşımıştır. 1983 yılında da derginin yayım hayatını Zafer Karatay, Tuncer Kalkay, Hakan Kırımlı gibi genç yazarlara devretmiştir. Dergi daha sonra vakıf haline getirilerek yayım hayatına devam etmiştir. Başlangıç itibariyle iki ayda bir olarak yayımlanan dergi 38 senede 227 sayı olarak neşredilmiştir (Emel Mecmuası 1930:1).

2009dan günümüze kadar süregelen bu dönemde ise kırım tatar millî meclisi Türkiye temsilcisi Zafer Karatay'ın öncülüğünde Saim Osman Karahan'ın yayım müdürlüğüne getirilmesiyle tekrar neşredilmeye başlanmıştır. Üç ayda bir olarak yılda dört sayı neşredilmiştir (Emel Kırım Vakfı, 2023: 3).

2. EMEL MECMUASININ 1-15 SAYILARINDAKİ EDEBİ ÜRÜNLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu çalışmamızda Kırım-Tatar Türklerine ait olan Emel Mecmuasının ilk (1-15) sayısı ele alınmıştır. Bu ilk (1-15) sayı incelenmiştir. İncelenen mecmua sayıları 15 günde bir yayımlanmış olup, her sayı bir önceki sayıya göre daha olgunlaşmış, kapsamı ve sistematigi geliştirilerek neşredilmeye devam edilmiştir.

Mecmuanın ilk (1-15) sayısında bulunan yazılara bakıldığında içerisinde gündelik hayat içerisinde ihtiyaç duyulan temel bilgiler; iktisadi, ilmi, fikri ve edebi yazılarla birlikte; dâhili ve harici haberler başlığı altında yazılara yer verilmiştir.

Çalışmamızın bu bölümünde, Arap alfabesinden Latin alfabesine çevirdiğimiz Emel Mecmuasının yayımlanan bu (1-15) sayısı içerisinde bulunan şiir ve hikâyeler tespit edilmiştir. Bu bölümde bulunan şiirlerin bir kısmı tahlil edilmiş, bir kısmı Türkiye Türkçesine çevrilmiş, bir kısım şiirler de açıklamalı şekliyle Arap alfabesinden Latin alfabesine çevrilmiş şekilleriyle yer verilmiştir. Bu bölümde ele aldığımız bir diğere tür ise Mecmuanın çevirdiğimiz bu ilk (1-15) sayısı içerisinde yer alan hikâyelerdir. Hikâyeler incelendiğinde bölüm bölüm yayımlanan kısa hikâyelere yer verildiği görülmektedir. Tespit edilen bu hikâyeler tek tek ele alınarak içeriği ve olay örgüsü bağlamında, hikâyeler hakkında kısa bilgilere yer verilmiştir.

Emel Mecmuası'nın Arap alfabesinden Latin alfabesine çevirisini yapılan bu (1-15) sayının 1. sayısından şiirler mevcut olduğu görülmüştür.

Kırım Hanlarından Selim Giray Han'ın oğlu, IV. Mehmet Giray Han'ın Kamil mahlasıyla yazdığı şiire yer verilmiştir.

Bu dehrin haline eyledim nazar

Kemale erince har ile gülzar

...

(Emel Mecmuası 1 Kanunisani 1930: 1-8)

Beytiyle başlayan dünyanın kıymete değer görülmemesi gerektiğini ve geçiciliği üzerine yazdığı bu şiirine ithafen Mehmed Niyazi Efendinin bir şiiri(nazire) bulunmaktadır. Mehmed Niyazi Efendi bu naziresinde işgal edilen ve harap olmuş Kırım'ı vatanperver

gençlerin nazarına sunmaya çalışmıştır.

Kırım Hanlarından Selim Giray Han, yazılarını (Kamil) nam müstearıyla neşr ve 1684 tarihinde Dağıstan'da vefat eden oğlu Dördüncü Mehmet Giray Han'ın bir şiiriyle buna bir (nazire) yazan muhterem şairimiz Muhammed Niyazi Efendi'nin bir şiirini derc ediyoruz.

Dördüncü Mehmed Giray Hanın Bir Şiiri

Bu dehrin haline eyledim nazar
Kemale erince bar ile gülzar

Eğer padişah ol eğer kim geda
Kimini safaya düşürdü Huda

Yeter olmadın mı ey dil-i kil
Baksana çalındı Sur-ı İsrafil

Kimi mil olmuş mal-i dünyaya
Kimi derviş olmuş girmiş abaya

Herbiri bir derde giriftar ancak
Bülbülün âdeti ah-u zar ancak

Ede-gör borcunu vaktinde eda
Kiminin kısmeti zehr-i mar ancak

Nice bir gezersin dünyada gafil
Oldu ölenlere intizar ancak

Kimi nail olmuş tac-ü kabaya
Kimi âşık olmuş hakisar ancak

Aşk-ı baherden alı-gör sebak
İşiten yarenler dediler el-hak

Arif ol dünyaya ibret ile bak
Kamil'in bu sözü yadigar ancak
Kamil

(Emel Mecmuası 1 Kanunisani 1930: 1-8)

Dördüncü Mehmed Giray Han'a ait olan bu mısralara baktığımızda Türk edebiyatında da işlenen temel temalardan olan "dünya hayatının geçiciliği" üzerine durulmuştur. Bir arif gözüyle kendi zamanını temaşa eden şair, insanların bir kısmının dünya hayatına

daldıklarını diğerk bir kısmının ise dünyanın hakikatini anlayıp ukbaya yöneldiklerine tanıklık etmiştir. Şairin son beyitte mahlas kullanması Divan edebiyatındaki makta beyit geleneği bu şiirde de görölmektedir.

Bir Nazire

(Muhammed Giray Hanın Ruhuna)

Yurdumun haline eyledim nazire,
Her yeri delinmiş bir mezar ancak;
Doğmamış bir güneş, gelmemiş bahar,
Şu dehrin her emri bi- karar ancak.

(Yurdumun halini temaşa ettiğimde; yurdumun her yeri delinmiş bir mezarı andırdığını ve güneş doğmadığı yurduma baharın gelmediğini ve zamanın her emrinin kararsızlık olduğunu anladım.)

Kamili! Han etmiş seni de hüda,
Ettin mi borcu hakkıyla eda?..
Ettin mi yurduna canını feda?..
Yurt için ölenler bahtiyar ancak.

(Ey Kamili! Seni Han eden, sana hükümdarlık bahşeden Allaktır. Ne olursan ol, hangi rütbe ve makamda olursan ol, ilahi nimetlere olan borcunu eda etmeli ve vatan için canını feda etmekten çekinmemelisin. Bilmelisin ki hakiki mutluluk, vatan için can vermektir.)

Kırımı kaç defa gezdim serteser
Görmedim şanını gösterir bir eser;
Vatana muhabbeti yok etmiş meğer;
Yalnız şehriniz yadigâr ancak.

(Kırımı bir baştan öbür başa defalarca dolaşım. Bu dolaşmamda senin şanını gösteren, altında senin imzan olan bir esere rastlayamadım. Anladım ki vatan sevgisini yok etmişsin. Senden geriye de sadece şehrinin adı kalmış.)

Bir zamanlar zenginmiş, şimdi bir sail;

İstiyor merhamet olmuyor kabil!.

Diyecek Kırımı her gören akıl.

Sahipsiz anlayan bir diyar ancak.

(Şimdi ihtiyacını arz eden adam, bir zamanlar zenginmiş. Bu kişi merhamet istiyor ama nasip olmuyor. Kırımı gören her akıl sahibi insan da onun sahipsiz olduğunu anlayacaktır.)

Hayat tuhaf cilveler yumağıdır. Bir bakarsın en alt tabakadakiler üste çıkmış, en üst tabakada olanlar ise alçalmıştır. Zenginlerin fakirleşmesi gibi fakirlerin zengin kılınması da yaşamın bir gerçeğidir. Zengin olduğu halde bunun kıymetini bilmeyen ve bu yüzde fakirlik illetine müptela olan bir insan tekrar eski güzel günlerine dönmek ister. Bunun için de ilahi dergâhtan merhamet diler. Ama bu dileği imtihanın farklı bir tecellisinden olsa gerek reddolunabilir. Demek ki Kırım da bir zamanlar müreffeh bir hayata tanıklık ediyordu. Buranın insanı bolluk içindeydi. Ama liyakatsiz yöneticilerin varlığı burayı bir harabeye çevirmiştir. Ve bu manzarayı seyreden herkes bu toprakların sahipsiz ve iyi idarecilerden yoksun olduğunu anlayacaktır.

Dağınık milletiz vaka bizler,

Münevver gençlerle ararız izler.

Anda ettik vatana, bağladık dizler,

Edindik biz dahi bir şiar ancak!..

Mecidiye M. Niyazi

(Emel Mecmuası 1 Kanunisanı 1930: 1-8)

(Hakikat şu ki bizler dağınık bir milletiz. Aydın gençlerle görkemli günlerden izler arıyoruz. Şimdi vatana bağlanmayı şiar edindik.)

Yaşanan tüm olumsuzluklara rağmen bu dörtlükte ümitvar bir hava estirilmeye çalışılmıştır. Dağınık ve vahdetten yoksun bir millet görünümü arz etmemize rağmen geçmişten aldığı ilhamla parlak bir mazi oluşturma gayreti içerisinde olan genç aydınların varlığı ve mücadelesi ile bu kötü günlerin geride kalacağına inanılmaktadır. Şiirde dikkati çeken diğer bir hususta Divan edebiyatında gördüğümüz nazire yazma geleneği de burda da görülmektedir.

Köylü Dostuma

Ey köylü saña pek gizli, pek sersem diyen o şehirli dostuña bak da

De ki:

Seni de bir güneşe sersem, tertemizlenirdin sen bu ocakta.

M.N

Emel İçin:

Matbuat ufkunda doğdu bir emel;

Gayesi, millete vermektir duygu.

Her ferdin kalbine millibir temel

Vaz etmek emel için en büyük kaygu!

T.E

(Emel Mecmuası 1 Şubat 1930:3-22)

Amacı millete duygu vermek olup basın ufkunda doğan Emel için her bireyin kalbinde milli bir temel ortaya çıkarmak büyük bir endişedir.

Emelin kuruluş gayesini beyan eden bu dörtlük, Emel hareketinin basın ufkunda bir güneş gibi doğduğunu, milli his ve duygular ile hareket edip millette de aynı his ve duyguları oluşması için gayret ettiğini, bu endişe ile yol aldığını dile getirmektedir.

Mecmuanın 4. sayısında M.N. imzasıyla Ruhumun Enini başlığıyla bir şiir bulunmaktadır.

Ruhumun Enini

Beynimin içinde bir ateş var ki ;

Zavallı halime cidden ağlanır.

Ruhumun yarası öyle sızlar ki;

Onulmaz bir türlü... her an dağlanır.

M.N

(Emel Mecmuası 15 Şubat 1930: 4-22)

Beynimin içinde beni zavallı kılan öyle bir ateş var ki bu halime gerçekten ağlanır. Ruhumda bir yara var ve öyle sızlıyor, onulması ise mümkün değil, zira her an dağlanıyor.

İnsan bedeni çeşitli mücadelelerin cenk meydanıdır. Bu cengin en çetini ise fikri çatışmalar olup merkezi beyindir. Bazı düşünce ve endişeler insan zihnine bir ateş gibi düşer. İnsan bazen o kadar çok düşünür ki bu düşünüş insanı bitkin kılar. Yılların yorgunluğu insanın çehresinden bir nehir gibi akarken insana zavallı bir görünüm verir. Bu insanların simasına bakan onların haline acır. Bu fikri çatışma ve düşünsel mücadele, sonu gelmez kaygı ve endişeler nihayetinde insanın ruhuna da sirayet eder. Ruhta onulmaz yaralar açar. Bu yaralar insanın yüreğini hiç son bulmayacakmışçasına sızlatır. Her dem dağlanan bir yaraya merhem fayda etmeyeceği gibi bu elemin de bir sonu gelmez.

Hulasa şair içinde bulunduğu halet-i ruhiyesini, ruh kavramı üzerinden bir dörtlülle ifade etmiştir. Ruh şiir dünyasında birçok şairin muhayyilesini şekillendirmiştir. Türk edebiyatında baktığımızda özellikle Necip Fazıl Kısakürek, ruh kavramını metafizik âleminden hareketle okurun ilgisine sunmuştur.

Kırımlı Cafer Seyyid Ahmedin Emel Mecmuası üzerine mecmuanın 5. Sayısında kaleme aldığı bir yazısında bir dörtlülük bulunmaktadır.

Andetkemen söz ber-kemen bilmek için ölmeğe
Bilüp görüp milletimin gözyaşını silmeğe
Bilimi, görimi bin yaşasam, kurultayga ham bulsam
Yine bir gün mezarlıklar gelir beni gömmeğe

Kırımlı Cafer Seyyid Ahmed

(Emel Mecmuası 1 Mart 1930: 5-34)

Bu dörtlülükte Kırımlı Cafer, Kırım gençliğinin milli duygularla dedelerinin bıraktığı bu mirasa en büyük kuvvetin ilim ve bilgi eşliğinde sahip çıkılması gerektiğini ve bu çizgide muvaffak olunacağını meşhur Andetkemen şiiri ile Kırım gençliğinin dikkatine sunmaya çalışmıştır.

Miras kavramı, şiirde geçen anlam ve kasıt itibarıyla vatan kavramıyla mutabıktır. Sahip çıkılması gereken vatan toprağıdır. Türk toplumunda şüphesiz vatan toprağının kutsiyeti önemli bir yer tutar. Türk edebiyatında da bu hususta zihnimizde yer edinmiş,

özellikle Namık Kemal, önemli bir örnektir. Özellikle Tanzimat Edebiyatı I. Dönem şiirlerinde bu kavrama daha geniş yer verilmiştir. Bu dönemde de gördüğümüz gibi burada toplum için sanat eğilimi sözkonusudur. Bu bağlamda, toplumlar yaşadığı dönem ve olaylar, çeşitli ideolojilerin fikirlerin hâkim olduğu çağda propagandavari bir anlayışla şiirin ilham verici yönünden ziyade şuurlaştırma yönü ön plandadır. Bu dörtlükte de bu anlayış yer verildiği görülmektedir.

Emel İçün

Dobruca Türkü'nün ufkunda parlak

Bir yıldız belirdi; serpecek şule...

Güneşli sabahın muhbiri şafak

Göründü ağarup nurlu "Emel" le

M.H.

(Emel Mecmuası 1 Mart 1930: 5-41)

(Dobruca Türkü'nün ufkunda, ışık saçacak parlak bir yıldız belirdi. Güneşli sabahı haber veren şafak göründü ve gün nurlu Emel ile doğdu.)

Malum olduğu üzere Dobruca, Romanya ile Bulgaristan arasında olan ve ağırlıklı olarak Türkmen nüfusun yaşadığı bir bölgedir. Dörtlükte Türkler ve Türk tarihi için büyük bir öneme sahip olan bir coğrafi bölgeye atıfta bulunulmuş ve Emel hareketinin ülküsü ile bu tarihi mekân arasında bir bağ kurulmuştur. Şair, tarihte büyük zaferlere tanıklık eden ve binlerce anıyı hafızasında tutan bu kadim şehir gibi, Emel hareketinin de nice başarıya imza atacağı temennisi içerisindedir.

Emel mecmuasında şiirle birlikte derginin edebi türlerden hikâye türüne de yer verildiği görülmektedir. Mecmuanın 5. sayısında "Ali Usta" adlı bir hikâyeye yer verilmiştir. 5. sayıda başlanan hikâye, 6. sayıda da devam ederek bitmektedir. Hikâyeye N.Gane tarafından kaleme alınmış ve T. İbrahim tarafından tercüme edilmiştir. Hikâyeyi bütün unsurlarıyla incelediğimizde bilinen klasik bir kahramanlık hikâyesi olduğu görülmektedir. Kahraman imgesi insanlık tarihi boyunca toplumlarda şartların oluşturduğu zemine bağlı olarak farklı şekillere bürünür. Toplumun mitolojisi ve içinde bulunduğu gerçeklik arasında bir kahraman motifi şekillenir Burada da hikâye Ali Usta karakteri üzerinde şekillenmiştir. Arnavut Müslüman Türklerinden olan Ali Usta millî ve manevi yönü ön planda olan ve aynı zamanda vefalı, cesur bir karakterdir.

Hikâyede Hristiyan bir aile ile beraber yaşadığı köye baskın veren Bojur adındaki bir eşkiyaya karşı göstermiş olduğu cesaret ve kahramanlık kaleme alınmıştır.

Mecmuanın 7. sayısında yayınlanan yazıların içeriğine bağlı olarak tek mısra şeklinde şiirler bulunmaktadır.

Bu yağan yağmur değildir, asuman ağlar bana

(Emel Mecmuası 1 Nisan 1930: 7-58)

Bu mısraları dile getiren kişi Kırımın o günkü durumunu ifade etmeye çalışmış. Yağan yağmurun kendi vaziyetlerinden ötürü gökyüzünün adete ağladığını ifade etmiştir.

Dünya benim diyenin tuttular dün yasını

(Emel Mecmuası 1 Nisan 1930: 7-59)

Bu mısradaki Çarlık Ruyanın yaptığı zulümlere, katliamlara mukabil karşılığında misliyle kendilerinin de yaşadığını ifade etmiştir.

Göterilsin gökbayrak, göğe ersin.

(Emel Mecmuası 1 Nisan 1930: 7-59)

Şübhe yok ki, doğacaktır o güneş

Halil Fehim

(Emel Mecmuası 1 Nisan 1930: 7-59)

Mecmuanın 8. Sayısında “Hırsız Simalı Âdem” adında bir hikâyeye yer verilmiştir. Bu hikâye, A. Kampani tarafından kaleme alınmış, T. İbrahim tarafından tercüme edilmiştir.

Hikâyede betimlemeler ön planda olup 3. Kişili bir anlatım tarzı hâkimdir. Hikâyedeki kahramanlar isimsiz olarak geçmektedir. Biri ihtiyar diğeri sureten hırsız görünümlü bir şahıs olarak nitelendirilir. İzmir ile Karahisar arasındaki tren yolculuğunda gerçekleşen bir hırsızlık vakası ele alınmıştır. Bu vaka şaşırtıcı bir sonla neticelenir.

Mecmuanın 9. ve 10. sayıları birlikte yayımlanmıştır. Mecmuanın bu sayıdaki 8. sayfasında Edebiyat başlığı altında şiirler neşredilmeye başlanmıştır. Edebiyat başlığı altında şu ifadeler kullanılmıştır: “Şimdiden sonra mecmuamızın edebiyat sütununda neşredeceğimiz şiirler arasında Türkçenin muhtelif şiveleriyle yazılmış olanları bulunacak ve bunlar beynindeki yakınlık gösterecektir.” (Emel Mecmuası 1 Mayıs 1930: 9-10)

Bu bölümde Çobanzade Bekir Sıdkının Çağatay Şivesi ile yazdığı “Toğan Til” ve

“Bir İzin Beriniz!” isminde iki şiiri bulunmaktadır.

Toğan Til

Seni men Kırım'da, Kazan'da tapdım,
Cureğim kaynagan, taşkanda tapdım...
Cad elde mogayub, acunub cüregende,
Umutum, hayalim, şay tuşub cüregende,
Moynuña sarıldım dertmini atub,
Bir güzel sözgimen özüme kaytub...
Carlarıñ bulmasa, maneñ bulmasa
"Curt" degen sözügemen curek dolmasa
Ah nasıl cüreremen gurbet yaklarda,
Tanışsız, bilişsiz yad sokaklarda?
Bilmimen Türük mi, Tatar mi adıñ..
Pek yaman tatlısıñ Teñri'den tadıñ..
Türük de Tatar da seniñ sözleriñ,
İkisi iki çift mükli gözleriñ...
Viyana öginde, Urus içinde
Barabar corladık Hindlerde, Çin'de...
Añlasun bir seni düşman da suyer,
Bir canık sözgemen cüregi iyer...
İstimen özüñni her yakda görmek,
Her yerde inciñdin destanlar örmek..
Kuşlarga, kaşkırğa öyretsem seni,
Sen bulsañ öksüzniñ gönülden söygeni..
Camiñe, mihrabka, saryga girsek,
Deñziler, çölleriñ çetine irsek...

Señmen düşmanga yarlaklar yazsam,
Karuli sözgemen gönlini kazsam...
Kabrimde melekler sorgı sorasa,
Azrail tilmeni biñ kere turasa,
"Öz doğan tilmede ayet maga!" dermen,
Öz doğan tilmede cirlab ölermen...
Gönlümüni kaygılar kemirüb turganda,
Halkmini tişsisz yıldızı urganda,
Doğan til! Başkası aklıma gelmi
Bir büyük sırrımsıñ düşmanlar bilmi...

1918 Budapeşte

Çobanzade Bekir Sıdkı

(Emel Mecmuası 1 Mayıs 1930: 87)

Toğan Til adlı şiirinde ana dille birlikte Kırım-Tatar Türklerine ait atasözlerine, inançlarına, kültür ve edebiyatına yer verilmiştir. (Aydınğün 2004: 110)

Bir İzin Beriñiz!..

Bir izin beriñiz curtima kaytayım,
Curtima kayıtgansuñ derdmini aytayım!...
Batı'dan geliyim kanatım açıb,
Sovugan cöreñke ateşler saçıp!..
Ne Mirza bar soyumda, Aytulı bir bay,
Babam bir çoban, anam "Zaydabay"!
Bir izin beriñiz bakırıb geleyim,
Kırım'da, Kaşgar'da ogürüb cürüyim!..
Bir buran yasayım tañç Tatar çölünde,

Balanıñ, çağanıñ, kaygusuz gönlünde...
Bir izin beriñiz, tıydırmay barayım,
Saraylar içine azgaan karayım!...
Betleri kırmızı, mynu kalın
Baylarga aytayım ne saklay yarın;
Ölümeniñ tusuday bulur tusleri,
Buruşur, mugayir o, maylı yüzleri...
Bir izin beriñiz, o gözü yaşlı,
Kalbi sovugan, biçimsiz başlı,
Köylüğe aytayım özünin tilinden;
Koparup beriyim bilginiñ gülünden!..
Nurlanur şindiki karusiz gözi,
Bir arslan kesilir, fermandır sözi!
Bir izin beriñiz, bakirib geriyim,
Kırım'da, Kazan'da "Halkım" deb cürüyeyim!..

Çobanzade Bekir Sıdkı

(Emel Mecmuası 1 Mayıs 1930:87)

“Bir İzin Beriniz!..” adlı şiirinde de Kırım Türklerine ait vatan sevgisine, inançlarına, özgürlüklerine ve kültürlerine yer verilmiştir.

Sevinçli bayramımızı okuyucularımıza kutlarken sözlerimi Şair-i İslam Mehmed Akif Beg'in şu beyitleriyle bitiriyorum:

Afak bütün hande, cihan başka cihandır,
Bayram ne kadar hoş, ne şetaretli zamandır!
Bayramda gelir yada ne hoş hatıralar ki;
Bin ömre virilmez, o kadar kadri kerandır
Bayramda güler çehre-i masum sabavet,

Ümid çocuk suret-i safında ayandır.

Hica-yı maişetteki feryad-ı mühibin

Dünyada biraz dindiği, an varsa, bu andır.

(Emel Mecmuası 1 Mayıs 1930:82)

Bu beyitler, merhum Mehmet Akif Ersoy'un Safahat'ının birinci cildinde yer alan "Bayram" isimli şiirinden alınmıştır. Burda da görüleceği üzere bu mecmuada Türk edebiyatında önemli şairlerin de çeşitli şiirlerine yer verilmiştir. Buda kendi öz milleti olarak gördüğü Türk Toplumundan kopmadıkları anlaşılmaktadır.

Malum olduğu üzere Akif, bu satırlarda İslami bayramların insanı mesrur eden dile tarife sığmayan güzelliklerini mevzubahis etmiştir. Yine çocukların masumane tebessümleri ve eşsiz neşeleri, yaşama sevinci ve ümit bu şiire hâkim olan duygulardır.

1. Beyit (Ufuklar tamamen gülmekte, dünya bambaşka bir dünya olmaktadır. Bayram ne kadar hoş ne kadar sevinçli anlardır.

Evet, insana ait bir özellik olan gülme eylemi, Farsça handen fiiliyle insana yüklenmiş ve kapalı istiare sanatına ve haliyle teşhis sanatına başvurulmuştur. Hakikaten de Eyyamullahtan (Allahın günlerinden) olması dolayısıyla bayramlar müstesna zaman dilimleridir. Zira bu günler ilahi bir ikram olarak insanlığa sunulmuştur. Bu günlerde cihanı bürüyen manevi atmosfer bütün bir beşerikuşatmaktadır. Hatta âlemde bir değişim gözlemlenmektedir. Bayramlardaki neşeye bir sınır çizmek mümkün değildir.

2. Beyit: (Bayramlarda bin ömre bedel, çok kıymetli ve değerli güzel hatıralar zihne gelir, hatırlanır.

Bayramlar insanların meşguliyetlerine biraz ara vermelerini sağlar. Dünyevi işler geçici süreliğine de olsa bir kenara bırakılır ve insanlar birbirlerine misafir olurlar, kalabalık bayramlaşma merasimleri icra edilir. En leziz yemekler misafirlere ikram olunurken sohbetin de en koyusu icra edilir. Bu toplanmalarda güzel anılar yâd edilir ve geçmişe daim özlem duyulur.

3. Beyit: (Bayramlarda çocukluğun günahsız çehresi güler. Ümit ise çocukların tertemiz yüzlerinde apaçık görülür)

Bayramlar herkes isin çok güzel günlerdir. Ama çocuklar için bir başka güzeldir.

Bayramların nimetleri en çok onlara isabet eder. Çocuklar bu günlerde ümit yüklü bir bulut olurlar adeta. Bayram onlara var olan tüm hüznelerini unutturur. Geleceğe dair ümit huzmelerini bayramlarda mücella bir ayna olan çocukların yüzlerinden okumak mümkündür.

4. Beyit (Bir savaş olan yaşamdaki azametli feryadın biraz olsun azaldığı zamanlar bayram zamanlarıdır)

Maalesef bu dünya bir meydan-ı imtihandır. Bu imtihan meydanında iyilik ile kötülük, adalet ile zulüm, hak ile batıl, zayıf ile güçlü, mazlum ile zalim sürekli bir savaş içerisindedir. Bu savaş ilk insanın yaratılması ile başlamıştır ve kıyamete kadar da devam edecektir. Bu ilahi sünnetlerden, yasalardandır. Dünyanın tabiatı buna müsait olarak yaratılmıştır. Ama bayramlar bu günlere bile sed olmakta ve hiç dinmeyecek acıları, hiç susmayacak feryatları kısa bir süreliğine de olsa dindirmeye muktedirdir.

Mecmuanın birlikte neşredilen 9. ve 10. Sayısında edebiyat sütununda çeşitli şiirlerle birlikte aynı zamanda “Mumyanın Bedduası” adlı bir hikâyeye yer verilmiştir. Doktor H.V.Patera tarafından aktarılıp, T.İbrahim tarafından tercüme edilmiştir. Bu hikâye beynelmilel (İspanyol, Portekiz, Alman, İngiliz ve Yanke) kişilerden oluşan bir yolculukla başlar. Bu kişiler her biri farklı bir meslek grubuna aittir. Hikâyede bir mumyanın beddua serüvenini içermektedir.

Mecmuanın ilerleyen sayılarında edebi ürünlere daha ssitemli bir şekilde yer verildiği görülmektedir. Mecmuanın 11.sayısında Bekir Çobanzade nin neşrettiği şiir bulunmaktadır. Edebiyat şiirleri başlığı altında “Karangı Gece” şiirine yer verilmiştir. Aynı zamanda karanlık gece olarakta bazı yayınlarda söz edilmiştir. Yaşadığı zamandaki ve bulunduğu muhitteki zorlulukları, karamsar durumları; kendi iç âleminde derinleştirerek ümitvar bir düşünce ile dile getirmiştir.

Karangı Gece

Güneş kete batıga, ay tavuşka,

Cevl görün mi, ışık yok men bayguya.

Güneşke, ayga yalvaram getse eger;

Cul gösterir özime tuganım ülker!..

Boran gece, cel fatını, sürüne kuray,

Adaşkan yolcu, aylana, toz cul karay
Carık gece, taptav cul, fenerli terek,
Dalgasız deniz, uygun cel culsuzga gerek
Gündüz onun, tañ seniñ, gece menem!..
Kızıl ülker, sırdaşım, söyleşekenim!..
Bulutlu gece, bu gece gel katıma!..
"Bevu!.." degende egerni sal atıma!..
Karangı gece... Tut kolum culdaşımıñ,
Karangı gece yil sirim, sırdaşımıñ!..
Karangı gece - derenlik manası benim,
Karangı gece - doğurur balası benim!..
Karangı gece – kişnegeñ aygır benim!..
Karangı gece - cilagan "Salgır " benim!..
Karangı gece – kurulgan plan benim,
Karangı gece sızgırğan ceylan benim!..
Karangı gece burangan karışsın benim!..
“Durunuz!” dep camlarını kakkan benim!..
Karangı gece cetecek öz tanına,
Kızıl ülker kavuşur çulpanına..
Karangı gece balları tuda endi
Tañ bu sefer batıdan belki berdi.
Birinci kere topraknı gördi gözüm
Kara cerni koçalap, sağınıp öpdüm.

Bekir Çobanzade

(Emel Mecmuası 1 Mayıs 1930:109)

Mecmuanın 12. sayısından neşredilmeye başlanılan “Mahkûm” hikâyesi, 12. sayıda

başlayıp 14-15. sayısında son bulmuştur. Hikâye, 3 sayıda devam edilecek şekilde neşredilmiştir. Doktor V. K. Morvo'nun nakli ve T. İbrahim'in tercümesiyle neşredilmiştir. Hikâyeyi incelediğimizde kahramanlar ayrıntılı bir şekilde tasvir edilmiştir. Hikâye; “Mahkûm”, “Mahkûm II” ve “Mahkûm III” başlıklarıyla diğer sayılarda devam etmiştir.

Hikâyede olay bir hapisanede geçmektedir. Bu hikâye 14208 numaralı mahkûm, müdür, hapisane müfettişleri ve Reis isimli kahramanlar arasındaki geçen diyaloglardan oluşur.

Hikâye, mahkûmun esaretine sebep olacak yaşadığı bir olay sonucunda cereyan etmiştir. Mahkûmun esaret sırasında yaşadığı haksızlık ve buna karşı ortaya koyduğu kararlı duruşu gözler önüne serilmektedir. Yaşadığı birçok zorluğa karşı kararlılığından taviz vermemiştir. Hikâye mahkûmun ölmesiyle son bulmuştur.

Hikâyede dikkat çeken yön, mahkûmun müdürün emriyle çektiği ceza ve eziyet sonucunda onu ölümlle tehdit etmesinin akabinde müdürün mahkûmun suçlandığı olayda masumluğu ispat edilince mahkûma karşı yaptığı yanlışlığı insani bir şekilde itiraf etmesidir.

Burada gördüğümüz klasik manada doğruluğun ve dürüst kalmanın neticesi kişinin lehine sonuçlanmasıdır.

Mecmuanın 14 ve 15 sayıları beraber yayımlanmıştır. Bu sayıda Türk Yurdu Mecmuasında yayımlanan 4 şiir geçmektedir. Birincisi F.Sacide ait olan Tabiatla Düşünüş, ikincisi Ali Canib tarafından kaleme alınan Kış Duası, üçüncüsü Çobanzade Bekir Sıdkı tarafından kaleme alınan “Bulutlar, Bulutlar!...” ve “Tuvdım Bir Öyde!...”dir.

Tabiatla Düşünüş!

Dem olur ki gökyüzünde koyu, korkunç bulutlar

Omuz omuza toplanır;

Yer kararır, gök kararır... Kararır hep ufuklar...

Mesafeler kapanır, bir gizli afet sayıklar...

Hep şimşekler uyanır,

Yıldırımlar canlanır,

Bulutlardan bulutlara kayar, akar ve fırlar:

Çılgın gibi kükrer, döne döne pırıldar,

Kayalara saplanır...
Sesler diner, yalnız bir derin korku uğuldar!
O bulutlar bana Çingiz ordusunu andırır;
Hep şimşekler çakarken,
Yıldırımlar akarken,
O orduda yanan dönen kargıları sandırır...
Dem olur ki yeller eser, denizleri çıldırtır,
Dalgaları kaldırtır;
Sıralanmış ordu gibi, köpük dalgalar
Azgın yeli kovalar...
Birbirinin ardı sıra çağrışarak, koşarak
Tufan gibi coşarak
Sürü sürü kaplan olur sahillere atılır,
Birbirine katılır;
Parça parça koparır hep kayaları, taşları;
Ezer o don başları...
Dalgalar – ki ecdadın hücumuna örnektir!
Kuvvet alır yellere,
Coşkun gelir sellerden:
Düşman ile çarpışan bir Türk ordusu demektir!..

F. Sacid

(Emel Mecmuası 15 Temmuz 1930:144)

F. Sacid Tabiatla Düşünüş adlı bu şiirinde doğada görülen bu olağanüstülüğü tasvir ederek Türk ordusunun düşmanla çarpışmasını özdeşleştirmiştir.

Kış Duası

Türk Yurdu'ndaki Kardeşlerime:

Görüyordu yağmurlardan yorgun düşen ovalar
Bir bulutun ta ucunda ışık gözle rüyalar.
Her dereye koşuyordu şimdi sazlı bir ada;
Kaybolmuştu hayat bu loş, bu gül rengi yoklukta...
Baktım: Yerler yıkanmıştı; ayaklar beyazdı;
Belli hayat ölmemişti, fakat ümid pek azdı.
Dikkat ettim: Ağaçlarda vardı yazın bir yadı,
Henüz sönmemiş uçuyordu İshakların feryadı...
Lakin ne bir sürü izi vardı, ne bir meleme,
Her ses şimdi bürünmüştü bir görünmez eleme.
Batan güneş, şuracıkta vurmıştu bir tepeye;
Koştum, ta üstüne çıktım: "Altın dağ mı bu?" diye.
Lakin yoktu ne kurultay, ne İlihan otağı,
Örtülmüştü kefen gibi beyaz karla toprağı.
Dedim: "Ta geri yeşil yurda bakışmıyor solgunluk,
Yakışmıyor bu kara kış, yakışmıyor bu soğuk...
Ona sen ver yine kalbi ateş dolu bir bahar;
Milyonlarca kuzuları korkunç yola sapmasın,
Acı Tañırım acı, acı... zalim kurdlar kapmasın..."
Baktım: her yer şenlenmişti, ufuk kızılaşmıştı,
"Altun Ordu" gibi güneş mavi göğe taşmıştı.

Ali Canib

(Emel Mecmuası 15 Temmuz 1930:144)

Ali Canib Kış Duası adlı bu şiiri Türkiye toprakları dışındaki türklere hitaben

yazdığı bir şiiirdir.

Bulutlar, Bulutlar!..

Bulutlar, bulutlar!..

Ki yetici bulutlar,

Cungarya, Kaytayga,

Yetici bulutlar!..

Alınız meni de gönülüm açılısın,

Gözümnden yaşlarım curtima saçılısın!..

Bulutlar, bulutlar!

Burçaklı bulutlar!..

Al, yeşil, sarılı

Kuşaklı bulutlar!

Alınız ke tiyin pek uzak yerle ki,

"Salgır" da ketenin ağartan dulber ke!..

Bulutlar, bulutlar!..

Ölmek istemeyen,

Ol demn son gelerde,

Gülmek istemeyen!..

Alınız ketiyin deryalar çetine,

Karayık yakından çulpanin betine!

Bulutlar, bulutlar!..

Kamışlık göllerde,

Yıldızlar titreken,

O uçsuz çöllerde,

Meni de alınız görüldep cavganda,

Tavlarga sıpanıp deryaga akkanda!..

Kayerden gelesiz?
Köyümden, anamdan
Ne haber bilesiz?..
Atınız, barbar tuydırmay cılayık!..
Yollarga tuşiyin, sararıp solayık!..
Bulutlar, bulutlar!
Yaylaga keniniz!..
Esmamını görseniz,
Selamlar eyiniz!..
Yıkınız anamnın yaşlı gözlerin!
Kolların öpiniz, unutsun kederin!...

Çobanzade Bekir Sıdkı

(Emel Mecmuası 15 Temmuz 1930:145)

Çobanzade Bekir Sıdkı Bulutlar, Bulutlar adlı şiirini kendi hayat görüşünü, iç dünyasını, içinde bulunduğu halet-i ruhiyesini ifade edecek duygularla şiirini yazmıştır. Bunu neşrederken tabiattan yararlanmıştı.

Tuvdım Bir Üyde!..

Tudum bir eyde töbesi çamur,
İçinde gül bulgan nice çaş ömür.
Tüşündü, oylandı utsuz kuranda,
Ölse de şay bela, ölümü kalsa da...
- Tükancı kostaga borcumuz bek gub
Yiberken nenevin balasın sökübü!..
Şorbacı artırmay bir kapık bile,
Tilesen bağıra, yalvarsan köle
Kölgende kış endi ögürüb "Bu"!.. deb,

Baracak bir yer yok, bir yutum su!.." deb!..

- Aytamçı bulmaycak şeylerni akay!

Kimsenin kısmetin kıtmagan huda!

Azgana eyimni ciygan son dursam

Azgana cib tabib keryamnı kursam,

Balaga, özüme aşaycak çıkar.

Titreşken kanı, tavlarnı çıkar!

Karasa; sabiyin ne güzel gözü!..

Bir avuç nur sankı başçığı, özü!..

Toktasın babası, bir yigit bulayım,

Atlanup bahtının saçın yolayım...

Gözcigi barda, başçığı bar!..

Kalemme sızgandı kaşçığı bar!..

- Bayramda Bekir'im galoşsuz kalmasın!..

Bay halkının balası misgilga almasın..

Komşuda bir yolcu, keten soraydı,

Karayım, belki oga satarman bir şey!

Belimde al kşak saçağı oynay,

Başımnda çar kalpak, terisi buzday!..

Mıskılcı, şakacı begene her kim,

Çobanga bu kadar şaraşın kiyim!..

Anayga kelemen şalı gözlermen...

Tudum bir eyde, ocağı sönük,

Halkının yüreği, kavuri göyük...

Komşumuz hacılar, mezarlar edi,

Her biri şişkin baş, hep miras yedi!..

Olar da toy bulsa, yok bizke yoku,
Ölseler bar uga, takmaklar oku.
Unutmam yat elde garib bulsamda,
Bin türlü kayguman sararıp solsamda...
Peşman tuvulman şay tuvganima,
Bahtımda, ömrümde soy koğanıma...
Anamdan öyrendim yanmasın, köymesin,
Öz pusur balamdi kayguni sevimesin!..
Taşlanız meni siz baylar, dulberler!..
Ketiye çobanlar meni beklerler!..

Çobanzade Bekir Sıdkı

(Emel Mecmuası 15 Temmuz 1930:145-146)

Noksanını bil bir işe ya başlama evvel,
Ya başladığın karı peziray hitam et!

Abdülhamid Ziya

(Emel Mecmuası 15 Temmuz 1930:145-146)

(Bir işe başlamadan önce eksiklerinin farkına var yahut da başladığın bir işi sonuçlandır.)

Bu beyitte başarının sırrına dair harikulade bir öğüt yer almaktadır. Ki modern eğitim bilimcilerin tespitleri de Abdülhamid Ziyanın bu tespitiyle paralellik arz etmektedir. Her insanın başarıyı arzuladığı muhakkaktır. Hangi işle ilgili olursa olsun insan başarılı olmak ister. Ancak istemek tek başına yeterli değildir. Başarıya ulaşmak için belli şartları yerine getirmek gerekmektedir. Bu şartlar çok çeşitlilik göstermektedir. Şair, bu şartlardan çok önemli bulduğu ikisini çok veciz ve beliğ bir şekilde ifade etmeyi başarmıştır. Şair, bu hususta şu tavsiyeyi nazarlarımıza salmaktadır: başarılı olmak istediğiniz bir işte, işe başlamazdan evvel eksiklerinizi tespit edin ve eksikliklerinizi tamamlamadan işe başlamayın. Bir de başladığınız bir işi tamamlamadan yeni bir işe girişmeyin. Zira bu her iki işin de akamete uğramasından başka bir netice vermez. Yani bir koltuğa iki karpuz

sığmaz.

Bedbaht ona derler ki anda cühelanın

Kahrolmak için kesb-i kemal ve hüner eyler!

Şinasi

(Emel Mecmuası 15 Temmuz 1930:145)

Mahv ü fena değil, ıslah-ı beşerdir maksud:

Şemîitfa kolay amma ki ne güçtür işal!

Bir gün yapacak fen şu siyah toprağı altun,

Herşey olacak kudret-i irfanla... inandım!

Tevfik Fikret

(Emel Mecmuası 15 Temmuz 1930:146)

Kesb-i hüner alemde değildir hüner ancak

Ehl-i hünerin kadrini bilmek de hünerdir!

Ragıb Paşa

(Emel Mecmuası 15 Temmuz 1930:150)

3.FİHRİST

Emel Mecmuasında imzası olan yazarlar alfabetik sıraya göre sıralanmış olup, bazı imzalar şahıs ismi değil dergi, gazete, birlikler adı veya imzası olarak geçmektedir.

3.1 Yazar Adlarına Göre Fihrist

A. Halid

Asyada Milli Hareketler ve Gandi S.9-10, 1 Mayıs 1930, s. 86

Av. M. H. Fazıl

İnsaniyet ve Millet S.1, 1 Ocak 1930, s.6

Sihhat başlığı altında / Verem İrsi Midir? S.3. 3 Şubat 1930, s.21

Millet Amilleri III / Tarih Birliği S.5, 1 Mart 1930, s.36-38

Türk ve Türkçülük S.8, 15 Nisan 1930, s.70

Türk ve Türkçülük S.9-10, 1 Mayıs 1930,s.89

Türk ve Türkçülük S.11, 1 Haziran 1930, s.110

Türk ve Türkçülük S.12, 15 Haziran 1930, s.119

Millet Amilleri S.14-15, 15 Temmuz-1 Ağustos 1930, s.152

E. M.

Memleket Haberleri S.2, 15 Ocak 1930, s. 5-7

Emel Mecmuası

Takdire Şayan Bir "Tez" S.13, 1 Temmuz 1930, s.137

Eyyüb Hamdi (Pedogoji Didaktik Muallimi Ve Müdür Muavini)

Asri Pedogojik Temayülleri S.4/5, 10 Şubat/1 Mart 1930, s. 27-29/35-36

Toplu Tedris S.7, 1 Nisan 1930, s.63

Pedogojide Zümre Sistemi S.9-10, 1 Mayıs 1930, s.94

John Deweyin Terbiyevi Görüşleri S.14-15, 15 Temmuz-1 Ağustos 1930, s.143

Eyyüb Sabri

İçtimaiyat- Toplu Tedris S.6, 15 Mart 1930, s.52

Fahreddin Ömer (Bükreş Hukuk Fakültesi Müdavimlerinden)

Onsekizinci Asırda Bucak (Basarabya) Türk-Tatarları S.7, 1 Nisan 1930, s.61

Fakir

Kurban Bayramı S.9-10, 1 Mayıs 1930, s.81

Halil Fehim

Bir Milli Matem Münasebetiyle S.1, 1 Ocak 1930, s.6-8

Harun Levi Mahdumları David Ve İshak Kardeşler

Tüccarlara Müjde S.5, 1 Mart 1930, s.33

İdeloral İstiklal Mahkemesi

İslam Dünyasına S.11, 1 Haziran 1930, s.106

İmzasızlar

Letaif S.9-10, 1 Mayıs 1930, s.88

Sıhhat S.9-10, 1 Mayıs 1930, s.96

Dâhili ve Harici Haberler S.9-10, 1 Mayıs 1930, s.101

Son Kırım Haberleri S.11, 1 Haziran 1930, s.115

Harici Haberler S.12, 15 Haziran 1930, s.127

Kırım Haberleri

Dâhili Haberler

Harici Haberler S.13, 1 Temmuz 1930, s. 138

Panturanizm, Panislamizm S.14-15, 15 Temmuz-1 Ağustos
1930,s.141

Rus Çarı ve Ailesi Nasıl Öldürüldü? S.14-15, 15 Temmuz-1 Ağustos
1930, s.148

Leningrad Mahzenleri S.14-15, 15 Temmuz-1 Ağustos
1930, s.149

Yeni Dobruca Teşkilatı Kanunu 1930, s.154	S.14-15, 15 Temmuz-1 Ağustos
Kırım Haberleri	
İdil Ural Haberleri- Dâhili Haberler- Harici Haberler 1930, s. 159	S.14-15, 15 Temmuz-1 Ağustos
Kırım Kadınlar Birliği	
İslam Kadınlara 1930,s.150	S.14-15,15 Temmuz- 1 Ağustos
Kırım Seyyid Murad	
Varşovada Kırım Hakkında Bir Konferans	S.5, 1 Mart 1930, s.38-42
Kırım Cafer Seyyid Ahmed	
Azerbaycan İstiklali	S.11, 1 Haziran1930, s.112
Kırım İstiklal Davası	S.12, 15 Haziran 1930,s.117
1917 İnkılabından Sonra Kırım	
İstiklal Davası	S.13, 1 Temmuz 1930, s.130
Lütfiye Ülker	
Kadın Sütunu	S.11, 1 Haziran1930, s.114
Dâhili Haberler	S.12,15 Haziran 1930, s.125
Çocuk Sütunu	S.13, 1 Temmuz 1930, s.131
Mustafa Ahmed	
Milli Amilleri 2	S.3, 1 Şubat 1930, s.19
Din Birliği	S.3, 1 Şubat 1930, s.19
Ömer Halid	
İnsaniyet Millet	S.1, 1 Ocak 1930, s.5-6
Rıfat Midhat(İdare Memuru)	
Türk ve İslam Dünyasından Haberler	S.3, 3 Şubat 1930, s.24-25

Harici Haberler S.6, 15 Mart 1930, s.54

Harici Haberler S.8, 15 Nisan 1930, s.77

Romanya Darülfünunu Türk Talebe Cemiyeti

"Romanya Darülfünunu Türk Talebe Cemiyetinin " bir ihtifali S.6, 15 Mart 1930, s.49

Konularına Göre Fihrist

Emel Mecmuasında edebiyata ait yazılar tasnif edilmiştir. Yazarların bu türlere ait yazıları kronolojik olarak sıralanmıştır.

3.2 Edebiyat

3.2.1. Şiir

Mehmet Niyazi Efendi (Nazire)	S.1, 1 Ocak 1930 s. 8
Çobanzade Bekir Sıdkı / Toğan Til	
Bir İzin Beriniz	S.9-10, 1 Mayıs 1930, s. 87
Bekir Çobanzade / Karangı Gece	S.11, 1 Haziran 1930, s. 109
F. Sacid/ Tabiatla Düşünüş	S.14-15, 15 Temmuz-1 Ağustos 1930,s.144
Ali Canib/ Kış Duası	S.14-15, 15 Temmuz-1 Ağustos 1930,s.145
Çobanzade Bekir Sıdkı /	
Bulutlar, Bulutlar- Tuvdım Bir Üyde	S.14-15, 15 Temmuz-1 Ağustos 1930, s.146

3.2.2. Hikâye

Mütercim .. T.İbrahim / Ali Usta	S.5, 1 Mart 1930, s.42
/Ali Usta II	S.6, 15 Mart 1930, s.53
Mütercim T. İbrahim / Mumyanın Bedduası	S.9-10, 1 Mayıs 1930, s.98
Mütercim T. İbrahim / Mahkûm	S.12, 15 Haziran 1930, s.122
/ Mahkûm II	S.13, 1 Temmuz 1930, s.133
/ Mahkûm III	S.14-15, 15 Temmuz-1 Ağustos 1930, s.147

4. EMEL MECMUASI (1-15) ÇEVİRİ

4.1. SAYI: 1

1 OCAK 1930

[s.1]

İlk Söz

Romanyanın bilhassa Dobruca parçasında yaşayan ve sayısı 180000 e çıkan Türklerin fikri, ilmi ve iktisad yolunda birlikte yaşadıkları ve dindaşlarından çok geri kaldıklarını düşünerek bir mecmua çıkarmağa niyet ve teşebbüs ettik.

Bugün çıkmakta olan Türkçe gazetelerimizin hacim itibariyle küçük ve münderecat itibariyle daha ziyade havadisten mürekkep olduklarını gördüğümüzden ilmi, edebi, tarihi ve iktisadi yazı ve münakaşalara müsaade ve zemin olabilecek bu mecmuanın bir an evvel çıkması lüzumuna kail olduk.

Dobruca Türklerinin kucağında doğup çok küçük yaşlarında olan bazı mecmuaların intişar meydanından az vakit içinde çekilivermeleri bizi ümitsizliğe ve yese(yeise) düşürmüyor. Çünkü bunlar halkımızın rağbetsizliğinden ziyade irade ve arzusundan dış sebepler ve ameller yüzünden devam edememişlerdir. Yoksa milletimizin okumak, bilmek ve yükselmek duygu ve istidadı yaradılışında mevcut olduğu gibi günden güne bilhassa Büyük Muharebeden sonra inkişaf hızını almaktadır. Ahalimizin ilme ve terakiye olan meyânı inkâr edemeyiz. Bu kabiliyet ve kudretini şimdiye kadar gösteremedi ve kullanamadıysa kabahat milleti idare ve irşad etmek mecburiyetinde olan müneverlerindir. Fıtrata mutehassis ve mütecessis olan Türk milleti etrafında ve uzaklarda cereyan eden bütün fikir ve bilim hadiselerini bilmek ve öğrenmek ister. Millet şahsi dedikodulardan istikametsiz ve hedefsiz yaşamaktan bıkmış, kendisine fikir ve emel yolunda yürümek için bir ışık aramak ve bulmak ihtiyacı doğmuştur.

Şu milliyet ve medeniyet asrında, milli ve içtimai tarihlerin dönüm noktalarında milletlerin terakki cereyanları arasında bizim milletimizin ihmalcilik ve lakaytlık sükûneti içinde ruhen ezilmesi hissen ölmesi reva mıdır?

En küçüğünden en büyüğüne kadar bütün milletler kuvvetlerini, faaliyetlerini ve

medeniyetlerini milli kadroları dâhilinde arttırmak için çabalarken bizim onlara seyirci kalarak yerimizde saymaz, bir an evvel ölmemizi beklemek değil midir?

Milletlere milli ruh üfleyen, yaşamak kuvvetinin sırlarını ve hamlelerini öğreten, mazinin hatalarından ders ibret aldırın, hali tenkit ve istikbali tebşir eden en birinci vasıtalarından biri matbuattır.

[s.2]

Matbuat almak en elverişli ve gayesine uygun vasıtası ise mecmua dır. Edebi, ilmi, iktisadi ve milli mecmuaların yaptıkları rollerin kıymet ve ehemmiyetleri pek büyüktür.

Medeni cihanın teslim ettiği bu sarsılmaz hakikati nazar-ı itibara alarak, şahsi kazanç ve şöhret gözetmeyerek sırf millete hizmet maksadıyla Emel Mecmuasını çıkarıyoruz. Gayemize doğru yürüyebilmek için şu esaslar düsturumuz olacaktır:

Mecmuamızda şahsiyat, fırkacılık, kabilecilik ve mntıkacılık dedikoduları ve tarafgirlikleri katiyen yer bulmayacaktır.

Türklerin ve bilhassa Dobrucalı Türklerin milli ve içtimai ihtiyaçlarını ve dertlerini göstererek tedavilerini ve tadminlerine çalışmak; fikri, ilmi, sıhat ve iktisadiyat alemlinde yükselmelerine hizmet etmek;

Yüce türk milletinin yalnız şive ve lehçe itibariyle türlü kabile adları altında yaşayan grupları arasında tam bir fikir ve emel birliği doğurarak bütün türk çülük yapmağa çalışmak;

Dünyanın muhtelif memleketlerine yayılarak yüksek dağların arkasında uzun ve geniş suların kıyılarında ve çelik süngüden sınırların ortasında sarılı kalan milletdaşlarımızın kalpleri ve ruhlarıyla kalplerimiz ve ruhlarımız arasında sıkı bir bağlantı tesisine uğraşmaktır.

Şahsi garazların, hasis menfaatlerin, yanlış telakkilerin ve hatalı geçmiş günlerin ve fikr-u emel birliğimizin kuvvetleşmesine ve yaşamasına asla mazi olmamasına direneceğiz.

Milletimizin tekâmül ve saadeti fikr-ü emelimizin merkezi sıkleti olarak kabul ettiğimizden bütün memleketlerde yaşayan milletdaşlarımızın aynı milli mefkûre etrafında birleşmelerine çalışarak milli kuvvet ve saadeti doğurmak yolunu takip ededeceğiz.

Türklüğe islamiyete ve insaniyete hizmet etmiş büyüklerimizin düşünceleri, gayeleri ve tarz-ı faaliyetleri hakkında faydeli yazılarla, tarihi ve etnoğrafi makaleler, ehemmiyetli ve lüzumlu haberler neşredeceğiz.

Bu program tahtında büyük hüsniyet ve emel ile başladığımız şu işimizde muvaffak olabilmemiz için Cenab-ı Haktan tevfik ve milletden teşvik temenni ederiz.

(Emel Mecmuası)

Milli Matbuat

Muhitimizde çıkan bütün gazeteleri takip ediyorum ilim ve fikir adamlarının münakaşalarını, bhusus bu münakaşa milli menfaat uğruna olursa çok severim. Çünkü münakaşadan hakikat doğar. Muhitimizde yazılacak ve tahlil edecek ilmi, içtimai ve hırsı yaralarımız pek çoktur. Her biri bizim için ehemmiyeti kıymeti haiz bu mevzular bir gazete ve mecmua için asil ve temiz birer köşe olabilir.

Milletin başına inen bedbahtlıklar tufanı, milli yaralarımızı her gün daha fazla derinleştirirken bunları sarmaya çalışmak hamiyet-i milliyesi olan her münevverin, milli ve insani bir vazifesidir zannedirim.

Mahiyeti itibariyle bütün milletin ve cemaatin alakadar olduğu her noktayı, milletin münevver gençleri kalpten gelen samimi bir rabıta ile kalemlerini vüsatı kadar yazmağa çalışmalıdır. Mecmua ve gazete her ferдин seve seve okuyacağı eserler, her evden ve her müesseseden eksik olmayacak, milletin ve muhitin zevkine, hissiyatına ve ihtiyacına tercüman olacak bir propaganda vasıtası olmalıdır.

Onlar daima kendilerini sevdirmek ve halkın arasına girmek çarelerini arayıp bulmalı ve bu hususta icap eden her fedakârlığı yaymalıdırlar.

Matbaa dedikoduculuk, garazkârlık ve kıskançlığa sahne olmaktan kaçmalı ve mütemadiyen yüksek mevzular aramalıdır. Bu vadede icray-ı sanat edenler ise milli

[s.3]

hırs ve terbiyenin o feyizli menbaından aldığı usare ile gıdalandığı ve inkişaf ettiğini unutmamalıdırlar.

Yazı milletlere milliyeti öğreten onları ebedi hayata sev eden yegâne ifadedir. Yazı milli vahdet, milli gaye milli mefkûre doğurur. Bunun en canlı misali etrafımıza bakacak olursak, bizimle birlikte yaşayan diğer ekalliyetlerde pekâlâ görürüz. Onlar, sayesinde sığındığı milli aşkın mihveri etrafında toplanmışlar, gün geçtikçe sayılarını sıklaştırmakta ve kitle halinde kalmaktadırlar. Çünkü her hallerini yazının verdiği gaza ile

gazalandırmışlar ve imanlarını onunla takviye etmişler. Oradan gelen bir ses bir işaret bütün efkârı canlandırıyor, yeknesak hareket ettiriyor.

Böyle kitle halinde olan millet hiç-bir zaman devrilmez. İnsanlar arasına sed, hidayet konulabilir. Fakat fikirler ve ruhlar arasına hiçbir zaman konulmaz ve araları kimse habis edemez.

Çünkü onlar gözle görülemezler. “Fikri duramazsın. O bir sestir. Ses üflemele sönmez o bir ışıktır, korku, gürültü ile sönmez” diyen şair ne güzel söylemiştir.

Yükseklere değilen meşaleler yolculara karanlık gecelerde yollarını nasıl gösterirse, bir milletin yazıcıları mütefekkirleri de milli hedef yolunun aydınlık şeklinde birer noktalarıdır. Bunlar yazılarıyla milletin çetin mefkûre yollarını açarlar, eğriliklerini düzeltirler. Yaşama ve yükselme kaidelerini tespit ederler.

Mefkûre, dâhilerin muayyen ve mücessem surette neşrettikleri yüksek fikirlerdir ki matbuat sayesinde efkâr-ı umimeye yayılır, benimsetilir ve mukaddes bir şekil alır. Fikir insanların kafasında yalnız bir şule olarak kaldıkça ve hayata inmedikçe mahdut kimselere ziya veren bir fener gibi hususi kalır; cemiyet ve millet bundan kat-iyen istifade etmez. Mefkûre seciyesi kutlu olanlara has bir şeydir. Ahlaksızlar, menfaatperest olanlar hiçbir zaman mefkûre sahibi olamazlar. Onlar gaye arkasından koşamaz. Onlar yalnız kendi menfaatlerini şahsi arzularını kıskançlıklarını bilir ve onun arkasından koşarlar. Bidayette hükümetler, milletler gasp olunmaz haklarını kuvvetiyle, yumruk kuvvetiyle de elde etmeye çalışırlardı. Bu hususta meşhur darbimesel olarak “hak kuvvettedir” denilirdi. Fakat bugün mesele büsbütün değişiyor. Milletler aralarında bir misak yaparak harbi, cebri, kuvveti orta-dan kaldırmaya çalışıyorlar. “Cemiyet-i Akvam” dedikleri müessese bu fikirden doğmuştur. Şimdi mücadeleler sulh ve kuvvetle olmaktan ziyade söz ve yazıyladır. Millet rehberleri bugün halkı, efkâr-ı umumiyeye en canlı laboratuvar olan matbuat sayesinde tenvir ve oradan cihan siyasetini idare etmektedirler. Hani hukuşinaslar hükümette mevcut olan (adli-icra-i ve teşrii(yasama)) üç kuvvetin yanında bir de dördüncü kuvvet olarak matbuat tanıyorlar.

Matbuatsız bir millet ölmüş demektir. Matbuat, yaşamak ve medeniyete doğru gitmek isteyen bir milletin nefes alır ciğerleri, işitir kulakları, gören gözleri mesabesindedir.

Her vakitten fazla bugün matbaa milli terbiye, hır ve müdafaayı milliye müessesidir. Bu mukaddes müessese bu vadide hazırlığı olmayanların eline düşerse milletin ve muhittin göreceği zarardan başka bir şey değildir.

Matbaacılık, şimdye kadar insaniyetin tanıdığı bildiği ve öğrendiği hiçbir sanatla mukayese kabul edilmeyecek derecede ince, nazik hatta çok tehlikeli bir sanattır. Milli davalarda pek çok defalar, muharrirler tarihte ebediyen unutulmayacak sahifeler yazmışlar ve mukaddes tanıdıkları fikirleri uğrunda canlarını feda etmekten hiçbir zaman çekinmemişlerdir. Çünkü muharrirlik zamanın insanı, milli mefkûresini herkesten evvel anlayan, onu kendisine mal edinen, şahsi emellerini, ferdi telkinlerini ve menfaatlerini, milli menfaat uğrunda feda eden bir mefkûreci demektir. Muharrir kendi şahsiyetini milletin şahsiyetinde eritmiş olacaktır. Matbuat yüksek ve asli emelleri meslek edindiği müddetçe memleketin her köşesinde dindarane bir hürmetle dinlenmeğe layık, insani ve milli bir mücadele sahnesidir.

Aksi takdirde, insaniyet ve milliyetin hadimi olmaktan çıkar, bunlara tehlikeli suikastlar hazırlayan matbuat korsanları haline girer.

Ömer Halid

[s.4]

İÇTİMAİYAT

İnsaniyet Ve Milliyet

İnsanın yaratılmasıyla düşünce, bel-ki, yaşama ve tecrübe itibariyle medeni değil ve hatta vahşi olduğunu filolojiye ve tarih âlemleri sayesinde istidlal(çıkarm) edebiliyoruz. Bir tarafta tabiatın soğuk, sıcak, hastalık ve ölüm gibi kuvvetleriyle çarpışmağa mecbur olan insanlar, diğer taraftan varlıklarını muhafaza ve idame etmek için birbirleriyle ve diğer canavar hayvanlarla da pençeleşmek zaruretindeydiler. Çiy yemişler, otlar ve etlerle beslenen ve geçinen ilk insanlar tercihen çobanlık ve çiftçilik yapmağa bazı yabani hayvanları ehlileşirmeye evler ve köyler inşa etmeğe alıştılar. Yüzlerce senelik acı ve felaketli tecrübelerin mahsulü olan bu teşekkül ve terakki, zaman geçtikçe kötüleşti ve ilk hükümet ve memleketlerin temelleri kuruldu. İnsanların birlikte yaşamak ihtiyacı tabiyesinden doğan ilk beşeri kümeler; kuvvetli, cesaretli ve iktidarlı fertlerin şahsi tahakkümleri altında idare olundular. Bu mümtaz şahsiyetler, kuvvet ve mevkilerini daima muhafaza ve idare edebilmek için de etraflarına sadık ve muti arkadaşlar topladılar. Dünya yüzü-nün her tarafında beliren ve kurulan bu nevi teşekkül ve idarelerin reisi(Baş)ne imparator, kral, padişah gibi isimler taktılar ve hükümlerini icra ve infaz ettirmek için

etraflarına topladıkları itaatli yardımcılarıyla vücuda getirdikleri cihaza da “hükümet” dediler. Bu suretle tabii ihtiyaçlardan doğup egoizm iptilasıyla idare olunmaya başlayan ilk teşekküller ve hükümetler, ya bir ailenin veya bir sınıfın talebi ve istibdadı altında yaşadılar. Romalıların askeri sınıfı, İslamların Abbasiye ve Osmanlı aileleri buna tarihi misallerdir. Bu sınıfların ve ailelerin en büyük endişe ve gaileleri kendi kuvvet ve hükümlerini ahire kaptırmayarak uzun müddet, ilelebet, icra-i saltanat etmektir. Bunlar gayelerine doğru yürüyebilmek için her vasıtayı caiz görürler; aykırı düşüncelere, yazılara sözlere, istibdat ve tahakküm tokmağını indiriverirlerdi. Bu tür idare kısa fasılalarla, büyüklerce sene hüküm sürdü. İnsanlığın maddiyat ve maneviyatça çok ağır ve geç yükselmesine ve ilerlemesine amel oldu.

Son iki asırda husule gelen medeniyetin otuz asır ruşeyn halinde kalmasına sebebiyet verdi. Roma ve Acem askerlerinin Yunan medeniyetini yıkması, Tevaif-i Mülukun İslam içtihad ve felsefesi kapılarını kapaması, Cizvitlerini, Galile gibi fen hadimlerini Engizisyon zindanlarına atmaları, Osmanlıların yıkıcı muharebeciliğinden başka bir şeye rağbet göstermemeleri tarihi ve hakiki müdafaamızın kuvvetli delilleridir.

[s.5]

Fakat kanun tabiatın sırrına mümanaat(mani) etmek mümkün mü? Değişmeyen ölmeyen ne var? Kâinatın bu esrarengiz kuvvetine mukavemet edebilmek ve tahakkümün çürümüş vücudunun haddi miydi? Elbette değil ve olamazdı. Nitekim on beşinci asır ortalarında Avrupada belirip başlayan ve menbaı ta Eski Yunan medeniyet ve felsefesinde olan serbest düşüncüler; ruhlara, haksızlığa, zulme ve istibdada isyan ve mukavemet etmek kuvvet ve cesaretini aşıladılar. Bu tohum ve aşî fikriyat âleminde doğan ve Monteskiyo, Jan Jan Russo gibi güneşlerin hararetiyle canlandılar. Büyüdüler ve insanlığın düşünce ve yaşama tarihinde yeni bir devir açan “Fransa İhtilal-i Kebirini” doğurdular.

Fransada “İnsanlık Hakkı “ nı gazap edenlere karşı başlayan bu fevranın ışığı tedricen bütün memleketlere yayıldı. Ferdi istiklal ve hürriyetlerine kavuşan insan kitlelerine yabancı memleketlerin ya-bancı dilleriyle konuşan ve yabancı adetleriyle yaşayan insanların tahakkümü ağır ve tahammül edilmez bir yol gibi geldi. Bundan zaten insiyaki (içgüdü) ve tabii bir his halinde mevcut olan “milliyet” fikri ve cereyanı doğdu. Bu mütekâmil fikir ve cereyan yıldırım süratiyle her tarafı istilaya başladı. Her ferdin damağında ve ruhunda pek kolaylıkla tebellür ediveren bu akide ve iman; sosyalizm, merkantilizm*, fizyokratizm** devrinin kapısı açıldığında kail olarak bunun ana hatlarını

çizmeye çalıştılar. Her milletin dahisi, mütefekkeri, muharriri ve alemleri kendi milleti-nin türlü vaziyeti istihdaf(amaç) ettiği gayesi nokta-i nazarından “millet” i tarif ve on dokuzuncu asır ortalarına doğru bugün anladığımız manada “milliyet” fikrini tayin ettiler. Fransızlar istek ve iradeyi yani ferdi hürriyeti ve insani hakları; Almanlar ve İslavlar ırk ve lisani –tarihi mecburiyeti- İtalyanlar toprağı ve dili yani coğrafi ve tarihi mecburiyeti, milletin doğmasında ve yaşamasında en kuvvetli şartlar ve ameller olarak kabul ettiler. Bu tariflerin heyet-i umumiyesi ve hulasası olmak üzere “millet” i şöyle tarif edebiliriz: “millet; ırk, dil, tarih ve mefkure birliğiyle içtimai vicdanında vahdet husule gelmiş bir cemiyet-i beşeriyedir.” Avukat M. H. Fazıl

* İktisadi ve içtimai hayatın ancak ticaret sayesinde saadet ve refaha ereceğini ve binaenaleyh ticaret teşekküllerinin müstesna bir muamele ve ehemiyete mazhariyetini iddia eden nazariye.

** Bu refah ve saadetin ticaret sayesinde değil ziraat vasıtasıyla husule geleceğini ve binaenaleyh buna müstesna bir mazhariyet ve ehemmiyet iddia eyleyen nazariye.

Bir Milli Matem Münasebetiyle

“ Milli Yol” mecmuası son nüshasında, birliğindeki Rusyalı Türklerin toplanarak Kazanın Rus eline düşmesinin 377. Yıldönümü matem yaptıklarını bildiriyor. Bu matem münasebetiyle birliğindeki Rusyalı Türk gençleri bir misak-ı milli yapmışlar, Kazan, Kırım, Türkistan ve Azerbaycanın kurtulması için can tende oldukça çalışmaya ahd ve peyman etmişler. Ben o satırları okuyunca sevincimden göğsüm kabardı ve kalpleri milli emel ile çarpan bu kahraman gençleri tebriğe şayan buldum ve böyle bir kalp taşıyan evlada malik bir yurdun behemehal kurtulacağına hükmettim. Rusların istilasına uğrayan Türk illerinden en önce istilaya ve en çok mezalime maruz olanı Kazan olduğu gibi istiklale en teşne(susamış) en uyanık Türk unsuru yine de Kazaklılardır.

[s.6]

Onlarla birlikte bütün şimal Türkleri, Azeriler, kırım Türkleri el ele vererek o tarihi ve etnoğrafik türk yurtlarını kurtarmaları yakın bir atının gösterici bir işidir.

Vaktiyle kazan Müdhiş İvanın eline düşüyorken Türk ve Tatar dünyası biraz uyanık bulunsaydı rey ve tedbir sahibi olsaydı o, güzelim Türk yurtların hiçbirisi düşman eline düşmüş olmayacaktı. Kazanın Ruslar tarafından işgali bütün Türklüğe, Müslümanlığa ve hatta insanlığa kanlı gözyaşları döktürecek bir faciadır. İspanyolların Endülüs Arap Müslümanlarına reva gördükleri vahşeti aynı asra tesadüf eden Kazan istilasında Ruslar, Kazak Türk ve Tatar Müslümanlarına maaziye tatbik etmişlerdir. Kazanlılar Müdhiş İvanın geçtiği yerlerde kan ve yangından başka bir eser bırakmadığını biliyorlar ve düşman eline düşüpte ölmektense düşmanla çarpışarak şehit olmayı hayırlı buluyorlardı. İvanın iki yüz bine yakın ordusu aylardan beri Kazanı yakından ve uzaktan sıkıştırıyorlardı. Eski İstedil 1 Teşrin-i evvel 1552 salı sabahı İvan ordusunu pek erken uyandırmış ve Kazanı canından fazla bir sevgi ile aylardan beri müdafaa eden ve bu hususta yorgunluğa ve yoksulluğa seve seve katlanan kırk binden ibaret Kazanlı kuvveti artık o gün ne olursa olsun düşürmeğe karar vermişti.

Papazları çağırıp o sabah bütün askerlerin günahlarını çıkarttı ve haç ettirdi.

Ordu “ Ya Kazanlıların kanlarını içmeye ve yahut kendi damarlarında bir damla kan kalıncaya kadar akıtmağa ahd ve yemin” ediyordu.

Müdhiş İvan kendi muhitinde milletçi bulunan Kamay Mirza ile Dağ Mirzalarından bir kısmını yanına çağırıp “ Ahd ve Peymanımızı gördünüz, gidiniz! Kazanlılara söyleyiniz! Derhal kal kaleyi teslim etsinler. Hışmımdan kurtulsunlar.” Dedi. Kazanlılar: “ Kazana girecek düşman kuvveti bizlerin ecdadımız(cesetler) üzerine basarak girebilir. Ölmek var, teslim olmak yok.” Cevabını verdiler. Son hücum başladı. Gerek o gün gerek ertesi gün harp bütün dehşetiyle devam etti. Kazanın mahsur kuvveti her karış yeri Rus leş yığınlarıyla doldurmadıkça teslim etmiyorlardı. Kazanda herkes vazifesini yapıyordu. Rus ordusu kan içinde ilerleyerek Taş Mescide vardıklarında oradaki Şeyhülislam Kul Şerif Efendinin muhitinde cihad eden ulema ve talebe-i ulum ile karşılaştılar. Onlar da düşmanla çarpışarak hepsi şehit oldular. En nihayet 959 sene-i hicriyesinin 24 Şevvaline müsadif çarşamba günü yani miladi 1552 Teşrinisaninin ikinci günü ikindiden sonra (Yeni İstil 15 Teşrinisani) Kazan yalnız Soyum Beye minaresi müstesna olmak üzere kalan aksamı bir sürü yazının yerinden ibaret bir halde Müdhiş İvanın ordusunun taht işgaline geçti. “ Taasül zaman Keyf an İvan” kelim-i Arabisi ebcet hesabıyla Kazanın sukutuna tarihi hicri düşmüştür. Manası “Zamanın boynu bükülsün İvana nasıl yardım etti.” demektir. Hakikatte İvanın Kazana istilası meseli tam sabık bir felaket olmuştur. Onun kılıcından kurtulabilen kadın, kız ve çoluk çocuk pek az kalmıştır. Hristiyanlığa yardım ediyorum

diye bütün Müslüman kitabelerini ve kitaphanelerini yaktırdığı gibi Hanların kabirlerinden kemiklerini böyle çıkarıp hendeklere attırmıştır. Sevim Bike minaresini düşmanı tarassuda yarar diye bırakmış fakat başka asar-ı İslamiyeyi kamilen yaktırmış veyahut kiliseye tahvil ettirmiştir. Kazanın sukutu haberi bütün Türk ve Müslüman aleminde büyük bir matem husule getirdiği halde bundan yalnız sultanlar ve hanlar pek o kadar müteessir olmadılar. Çünkü müthiş İvan Kazanı istilayı kast ettiği vakit, ev-velce babası Vasilinin yaptığı gibi İstanbula hediyeler yollayarak Sultan Süleymanın ve makrebiyenin ağızlarını yağlamış ve bağlamıştı. Sultan Süleymanın sesini Müthiş İvanı titretecek kadar kutlu iken Kazan hakkında hiçbir sözü işitilmedi. Maveräu-nehir hükümdarı Muhammed Yar dahi” Bana ilişmeyen yılan pek yaşasın!” tezinde sarsmıştı.

Kırımında Kazanın sukutu büyük bir galeyana uyandırdığını Kırım halkı edebiyatından anlıyoruz. Çorabatur Hikayesi bu faciayı ne kadar acıklı bir tarzda tasvir eder. Herhalde Kırımın bir gönüllü ordusu Kazanın istirdad(geri alma) için Rusyanın içerlerine kadar baskın vermiş ise de istirdada muvaffık olamamıştır. Kırım Hanı Mehmed Giray Rusların efkar-ı istilacıyanelerini anlayarak Sultan

[s.7]

Süleymandan Rusların tedip için izin istihsal(elde etmek) istemiş fakat Rusyaya hücumdan mania olunmuştu. Devlet Giray Kazanın işgalinden sonra Hacı Tarhana da İvanın hücumunu bildirerek Rusların defü taaruzlarına Sultan Süleymandan izin istihsal etmişse de Hacı Tarhan taraflarından Rus ordusunu mağlup etmekle beraber Kazanı istirdade muvaffık olmamıştır.

Devlet Giray ikinci bir defa hücumunda Moskovayı muhassara ve kırk gün sonra işgale muvaffak olmuş ve fakat Kazanı kurtaramamıştır. Moskovayı işgal eden Devlet Giray “Taht Algan” lakabı verilmiş ise de bence “ Kazanı Kurtaran” lakabını kazanamadığı için “ Taht Algan” lakabı ona büyük bir şeref temin edememiştir. Müthiş İvan Kazanı zapt ediyorken Türk Hanlıklarının ve Hakanlığının gösterdikleri kayıtsızlıklar cezasız kalmamışlardır. Ruslar bir Türk hükümetini deviriyorlarken diğer yerlerdeki Türk hükümetlerini aldatmayı iyi biliyorlardı. Erenler yalnız cesaret ve mertlikle muharebe eden Türk akvamını hile-i siyasiye ile iğfal ediyorlar ve “Diverser pour regner” yani hüküm sürmek için ayırmak ve ara bozmak politikasını pek ustalıkla takip ediyorlardı. Türk akvamı oku doğru gidiyorlardı. Siyaset ise daima mertliği mağlup etmektedir. Onun içindir ki “ Her vakit muaviye siyasette galibi yener.” derler. Kahraman Gazi Giray Han Gazi Kirman

kal asını yaptırdığı zaman “ içerden dışarıya tüfenk atmak için mazgal delikleri bırakmadık. “ diyenlere “ kala muharrip kuvvetlerin içeriye kapan-maları maksadıyla yapılmaz. Ancak kadın-ları ve çocukları korumak için yapılır. Erin kalbi kalası, siperi de sinesidir.” Cevabını vermişti.

Zaman geldi de bu kahramanın kalesinin duvarına da Katerinanın fermanı yapıştı. İşte bir vakitler harp ile mağlup olmayan Turan akvamı nihayet nifak ve şikak ile mağlup edildi. 1552 senesinde Kazan Hanlığı, sonra Hacı Tarhan Hanlığı 18. karnı miladi ortasında Noğay Hanlığı anı müteakip 1783te Kırım Hanlığı 1859 da Şeyh Şamilin Dağıstanı ve daha sonra Türkistan vilayeti. Taşkent, Semerkant, Maveraünnehir, Harezm, Merv ve Fergana kamilen Rus eline geçti. Türkiye dahi düne gelinceye kadar Rusların taaruzlarından daima mutazarrır olmuştur. Eğer bunlar vaktiyle düşmana karşı birleşilselerdi şairin tavsifi veçh üzere “ Marsermadide” günyüzü göremeyecekti. Rus kuvveti Türk yurtlarında böyle hüküm süremeyecekti.

“Yansın o gönül ateşe bu hale ki yanmaz .”

Milli matemleri efrad-ı millette milli vicdan husule getirir ve millete duygu ve emel birliği verir. Kazan matemi kazanlılar için bir iy-d-i ekber-i milli meydana getirecektir.

Bugün matemine iştirak ettiğimiz Kazanın inşallah o gün sevincine de iştirak ederiz. İşte o gün de uzak değildir. Akif Beyin dediği gibi: (Belki bugün, belki yarın, belki yarından yakın.) bence Kazan ve Türkistanın kurtulabileceği za-man gelmiştir. Yalnız(Etfiem mesbah tecdi esabah) fehu esince açılın güneşi görebilmek için evdeki ışığı üfleme lazımdır.

Halil Fehim

[s.8]

Kırım Hanlarından Selim Giray Han, yazılarını (Kamil) nam müstearıyla neşr ve 1684 tarihinde Dağıstanda vefat eden oğlu Dördüncü Mehmet Giray Hanın bir şairiy-le buna bir (nazire) yazan muhterem şairi miz Muhammed Niyazi Efendinin bir şiirini derc ediyoruz.

Dördüncü Mehmed Giray Hanın Bir Şiiri

Bu dehrin haline eyledim nazar

Her biri bir derde giriftar ancak

Kemale erince har ile gülzar

Babilin adeti ah ü zar ancak

Eğer padişah ol, eğer kim geda

İde göre borcunu vaktinde eda!

Pesr, olmadın mı ey dili akıl
Baksana, açıldı çalındı sur-1 İsrafil
Kimi mail olmuş dünyaya
Kimi derviş olmuş girmiş abaya
Aşk-1 ilahiden alıgör sebk
İşiten yaranlar dediler alçak

Nice bir gezersin dünyada gafil!
Oldu olanlara intizar ancak İsrafil
Kimi nail olmuş tac u kabaya
Kimi aşık olmuş haksar ancak
Arif ol dünyaya ibret ile bak!
(Kamil) in bu sözü yadigar ancak

Kamil

Bir Nazire

(Muhammed Giray Hanın Ruhuna)

Yurdumun haline eyledim nazire,
Her yeri delinmiş bir mezar ancak;
Doğmamış bir güneş, gelmemiş bahar,
Şu dehrin her emri bi- karar ancak.
Kamili! Han etmiş seni de hüda,
Ettin mi borcu hakkıyla eda?..
Ettin mi yurduna canını feda?..
Yurt için ölenler bahtiyar ancak.
Kırımı kaç defa gezdim serteser
Görmedim şanını gösterir bir eser;
Vatana muhabbeti yok etmiş meğer
Yalnız şehriniz yadigar ancak.
Bir zamanlar zenginmiş, şimdi bir sail;
İstiyor merhamet olmuyor kabil!.
Diyecek Kırımı her gören akıl.
Sahipsiz anlayan bir diyar ancak.
Dağınık milletiz vaka bizler,

Münevver gençlerle ararız izler.

Anda ettik vatana, bağladık dizler,

Edindik biz dahi bir şiar ancak!..

Mecidiye M. Niyazi

Varlığıyla iftihar ettiğimiz yüksek şairimiz ve kıymetli muallimimiz Muhammed Niyazi Efendinin mecmuamızı yazılarıyla şereflendireceğini sevgili okuyucularımıza müjdelirken yakın zamanda kesbi sıhhat ve afiyet etmesini dileriz.

E. M.

Büyük ve Elim Bir Ziya

Birkaç seneden beri Kaliyakra Sancağı Ahz ü Asker Şubesi Kumandanlığı'nı yapan Köstenceli Lokotenent Koloneli Refik Abdülkadir Bey 15 Decembeziye 1929 gecesi saat onbir buçuk raddelerinde fücaten kendi hanesinde vefat etmiştir. Fakir bir aileye mensub olan mumaileyh Romen Askeri Mekteplerini ikmal ederek Romen – Bulgar ve büyük cihan muharebelerinde büyük yararlıklar ve fedakarlıklar göstermiş ve mesleğinde yükselmiştir. 49 yaşında sönen bu yıldızın gaybubeti bütün Dobruca Müslümanlarını cidden çok mükedder ve mahzun etmiş ve matem içinde bırakmıştır. Romanya Ordusu'nda yetişen ilk Türk yüksek zabitlerinden olan Refik Bey'in boşluğunu doldurmak hayli güç olacaktır. Kederdide ailesiyle, akraba ve ehibbasına uzun sabırlar temenni ederek beyan-ı taziyet eyleriz. Rahmetullahi aleyh.

Kırım Maarif Komiseri Komünist Mahmud Nedim, Bolşeviklerin yaptıkları gizli siyasetleri anladığından mülteciler tarafına meyle başlamıştır.

EMEL MECMUASI(İlmi, Edebi, İctimai Ve İktisadi On Beş Günlük Mecmua)

Mesul Müdür: Avukat Müstecib H. Fazıl

4.2. SAYI :2

15 Ocak 1930

Emelimiz Hakkında

Dobruca Türk aleminin son yarım asırlık hayat-ı umumiyesi hakkında bir tetkik yapılmak lazım gelirse, bu müddet zarfında ilmi terekkiyat ve iktisadi inkişafımızın diğer milletlere nisbetle pek dun bir mertebede kaldığını ve bir de eskiden malik olduğumuz kesafet nüfusunda gittikçe tedenniye uğrayarak o suretle de mühim bir zayaa uğradığımızı esfle der hatırlamak mümkün değildir.

Dobrucanın pek kadim ve asil yerlisi olan Dobruca Türkünün bugünkü mevkiî şüphesiz hiç de gıpta edilecek bir vaziyet değildir.

Kalbi milli hislerle çarpan, milletinin şerefini her şeyden ikdam bilen bir ferd için bir vaziyet, üzerinde saatlerce tevkif ederek teemmül edilecek bir keyfiyet ve islahi çaresine tevessülde Milli bir hissiyat meselesidir.

Bence bu elim neticeyi tevlid eden ameller, milli ve kamil bir teşkilatın fikda-ni(eksiklik) ve milli servetlerin muhafaza ve semeredar olmalarını temin edecek vası-taların, iktisadi müesseselerimizin bulun-mamalarıdır.

Asli ve esasi olan bu esbaba, sırf şahsi emeller arkasında koşarak hakiki hedeflere engel olan tefili ve maceraperestlerin menfi hareketleri ve akamet aver akide ve halet-i ruhiyelerle melul zihni-yetlerin tesiratını da ilave etmek lazımdır.

Bu gibi ameller ve sebepler taht-ı tesirinde zebun ve zaif vaziyete sukut eden millet ilan ve hiddet-i milliyesini gös-terecek bir kabiliyet, fitratında meknuz (gizli, örtülü) cevheri izhara istidat gösteremeyiz.

Kasabalarda hedefsiz yüksek mefkurelerden uzak yaşayan zümrelerin ve garipler, köylerde rehbersiz, servetten mahrum fakat istikbaline daima ümidgar mütevekkil köylüler. Romanya Dobruçasında milligaye uğrunda müfit gösterdiğimiz ne bir mücadele, iktisadi sahalarda ibraz ettiğimiz ne bir eser, maziyi ve halimizi şereflelendirecek bir misal bulamayız.

Romanyada yaşayan bütün milletlerin ilmi ve iktisadi varlıkları her gün hayretle müşahede ettiğimiz manzaralardır. Bizde ise iktisadi hiçbir müessese olmadıktan başka, sahip olduğumuz mekteplerde de tedrisat ciddi bir kayıt ve teftişe tabi bulunmadığından, meşkur

bir netice bahş edemiyor. Bundan dolayı mekteblerimizin problemleridir.

İÇTİMAİYAT

Milliyet Amelleri

Emel mecmuasının geçen sayısındaki yazmada, milletin tarifleri arasında en muva-fıkı olarak bulduğumu zikretmişim. Bugünkü ve bundan sonraki yazılarımla, milleti teşkil eden birlik ve amelleri ayrı ayrı fakat umumi surette ve biade mensup bulunduğumuz Türk milletinin muhtelif kabileleri arasındaki birlik amellerini hususi su-rette tetkik ve tahlile uğracağım.

Irk Birliği:

Irk kelimesi ruhi, manevi rabita ve iştirak-lar ifade etmekten ziyade cismani ve fizyo-nomi müşabehetler telkin eder. Bunun için bu kelime, millet cereyanlarında amel ola-rak kullanılmaktan çıkmış gibidir. Evvelce daha geniş bir mana ile “ Millet” mefhu-munu ifade eden bu kelime, artık bu kuv-vet ve itibarını kaybetmek üzeredir. Çün-kü: Aynı ırka mensup birçok milletler vardır ki ırkı menşei ve birliklerini değıştir-mişler ve büsbütün başkalaşmışlardır. Me-sela: Macarlar, Finler ve Bulgarlar Türkler-le aynı ırka mensup oldukları halde dil, din, tarih ve gaye-yi ayrılıkları dolayısıyla Türklerden tamamen ayrılmışlar, müstakil bir macar, bir Fin, bir Bulgar milleti tev-lid etmişlerdir. Birkaç bin sene evvelki ırk birliği bunları- dil, tarihi, gaye ve din ayrı-lıklarını- ihmal ederek bu milletleri birleş-tirebilecek kuvvet ve tesiri haiz değıldir.

Latin ırkına mensub İtalyan, Fransız ve Roman milletleri; Anglo Sankson ırkına mensup İngilizler, İrlandazlar (İrlandalılar), Hollandazlar (Hollandalılar), Danimarka İsveç ve Norveç milletleri kendilerine mahsus kültürleri ve gayeleri sayesinde ay-rı ayrı milletler, siyasi ve içtimai teşekkül-ler vücuda getirmişlerdir ki, bunlar ırk bir-liğı menfaatine feda etmek imkanı tasavvur olunamaz. Büyük Muharrebeden evvel “Panslavizm” siyasetini takip edenler, aynı ırktan çıkan Sırp, Çaislovak, Polon, Leton ve Estonların ayrı ayrı hükümetler kurduk-larını ve yekdiğerlerine muhalif siyasetler takip ettiklerini gördükleri zaman yanıldık-larını anlamışlardır. Bunların hepsi ayrı mefkureye, lisana hırsa sahiptirler. Bu kuvvetler ırk birliğini yıkmıştır. Binaenaleyh;

İzamlarını tevhid ve islah ve tedrisatın muvaffakiyetle ifasını temin lazımdır.

Milletin yükselme sebepleri ve şartları aranırken, akla evvela tebader(cüppe) eden çarelerden biri de o millette iktisadi varlığın inkışafını temin etmektir.

İstikbal için bekletilen ümit, medeni ve iktisadi sahalarda izhar edebileceğimiz muvaffakiyetlerle husul bulacaktır.

Şimdiye kadar ihmal edilen bu vadide çalışmak ve muvaffakiyet göstermek, bizce bir şeref ve haysiyet-i milliye telaki olunmalıdır.

Emellerimize muvaffakiyet çarelerimizden biri de milleti birbirine bağlayan rabitaları tahkim etmektir. Aradaki rabita ne kadar kavi ve mütekabbil hissiyat ne derece samimi olursa hedefe ve sulde(koruyucu ruh) o kadar sehil oluruz.

Aynı vatanda yaşayarak, kalpleri aynı ihtiyaçla çarpan fertlerin, bugüne kadar ayrılıklardan gördükleri zararlardan mütenebbih olmaları lazımdır.

Milli birlik ve iktisadi faaliyetler milletimize, Dobrucada layık olduğunu mümtaz mevkiî temin edecek yegane vasıtalarlardır.

Doktor Muhammed Nuri

İrk birliği bugün bütün ve bilhassa medenileşmiş milletleri indinde milleti teşkil eden amelleri ve kuvvetleri sırasından, yukarda da arz ettiğim gibi çıkmış gibidir.

Dil Birliği:

Konuşmak manasında olan “ dil” in doğmasına ve büyümesine ve bugünkü mükemmel şekillerini almasına sebep şüphesiz, maddî, manevîve mutekammil ihtiyaçlardır. İlk insanların açıklarını, hastalıklarını yahut korku ve kederlerini etrafındakilere bildirmek için çıkardıkları bir takım sesler, aynı hadiselerin vukuunda tekrar ede ede dilin inen sözlerini doğurmuşlardır.

Zaman geçtikçe çoğalan ve çoğaldıkça yeni ihtiyaçlar ve hadiseler kar-şısın-da kalan insanlar, arkeoluçya(arkeoloji), etnoğrafya ve tarihi alimlerinin yazdığı gibi pek çok muharebe ve sulh, hastalık, kıtlık ve bolluk gibi muhtelif ve fasılalı devirler geçirmişler ve fakat mütemadiyen teraki ve tekamül etmişlerdir. “dil” vakıa ve hadiseleri nakl ve nakş etmek itibarıyla bugünkü medeniyetin en birinci amellerindendir. Resim ve yazı dilek zabıt ve tespit edilmiş şekilleridirler. Bunların kıymet ve ehemmiyeti bilhassa “ Gutenbergin” tab makinesini icadından sonra artmıştır. Konuşmanın kıymet ve ehemmiyeti bugün radyo sayesinde bir kat daha yükselmiştir. uvvetleri sırasından, yukarda da arz ettiğim gibi çıkmış gibidir.

İnsanların maddi ve manevi yaşa-yışlarında en büyük rol oynayan hiç şüphe dildir insanların birçok kabile ve milletlere bulunmalarına belki dil sebep ve mezher olmuştur Bahtu'n Nasır arkadaki Babil Kal'asını yaptırırken husule geldiği söylenen dil dil ayrılıkları ve bundan milletlerin huzuru ve doğru Vakası hadi zatında doğru ve doğru olmamakla beraber nazariyemize bir misal olabilir. Bugün şu muhakkaktır ki milletlerin en büyük alamet-i farikaları dilleridir milletleri sayarken evvel her şeyinden ziyade diline düşünürüz. Lisansız milletin mevcudiyetine imkan tasavvur olunamaz. Ne kadar küçük mahkum ve Medeni Milletler vardır ki sırf dilleri sayesinde millet ismini almıştır.

Aynı lisan ile konuşan insanlar arasındaki samimiyet ve yakınlık çok kuvvetlidir bu samimiyet bilhassa yabancı milletler arasında ve felaketler zamanında belli olur.

Bir dilde konuşan insanlarda tedricen aynı vicdan, aynı gaye ve aynı hırs doğar. Bir dil sayesinde vicdanında ve hudut usule gelen insanlar kuvvetli hitabeler karşısında aynı coşkunluğu büyük felaketler zamanında aynı ızdırabı duyarlar.

İhtilaller; harpler, inkılaplar ve bütün umumi mücadeledeki milletlerin ruhlarında doğurduğu aynı gaye ve vicdani umumiyenin tezahüratıdır.

Milliyet hissi uyanan milletlerin sarıldıkları ilk cevher ve esas dilleridir dilini hiç bilmediğin yahut dilinin amellerini iş şikak ve inkişaf lafını araştırmayan veya tekamülü yine çalışmayan milletler ölmüş Ölmeye mahkum kalmış mahkum kalmış demektir. Bunun içindir ki milletler lisanslarını korumak ve yükseltmek için Azami derecede çalışmakta ve fedakarlık yapmaktadırlar

Hükümetlerle Teba, ekaliyetler arasındaki mücadelelerin yegane sebebi lisandır denilebilir hükümetler kendi lisanlarını her yerde işte ve her sebeple tatbik ve temin ederek bütün tebasında aynı Vicdan hırs ve Gaye usule getirmeye çalışırken ekaliyyetlerin kendi dillerini muhafaza ve idame mukavemetini gösgöstermeye çabalamaları 'lisan'nın ehemmiyetini göstermektedir.

Büyük ve medeni milletlerin lisanları vasıtasıyla can siyaset eti ve iktisadi fiyatında oynadıkları veya hocama istedikleri roller dile ne kadar kıymet verildiğini ha anlatır Fransızların lisan edebiyatında Almanların lisan sanatında ve İngilizlerin Nisan ticaretinde 5 kıta üzerinde yaptıkları tesir ve nüfuz MillıHakimiyet sağlamalarının günden güne genişlemekte ve medeni mücadelelerinin mütemediyen tahkim edilmekte olduğunu gösterir bir macera alimi milletlerin bugün vatanların dan ziyade dillerini muhafazaya ve yapmaya çalıştıkları kati surette söyle biliriz. Demiştir ki çok doğrudur. Milletleri temsil

vasıtalarının en kuvvetlisi ve espri hiç şüphe yok lisanslıdır bu hakikat eski zamanlarda böyle anlaşılmış ve tatbik edilmiştir. Peygamberimiz Hazreti Muhammed Aleyhisselatu vesselam dini celilini kabul eden bütün milletleri birleştirmek için Arap dilini öğrenmelerini ve konuşmalarını tavsiye buyurmuş ve Arapça mukaddes ve zevkli bir lisandı. Çünkü “Ben Arap milletine mensubum lisanım Arapçadır Kur'an ve azimüşşan Arapça nazil olmuştur ve cennet lisanı da Arapçadır.” demişti bunlar bir hakikat delili olmakla beraber bir hakikati siyasiye idi. Daire İslamiyetine aldığı ve alacağı muhtelif milletlerin aynı lisan ile konuşmalarını temin etmekle itikat ve iman itibariyle birleşmiş milyonlarca insanın düşünce mevkileri ve e hırs itibariyle de birleşmesini temin etmiş olacaktı. Eğer İslamiyetin zuhuruyla temeli atılan Müslüman Arap hükümetinin Harun Reşit zamanındaki fütüvvet ve kuvveti muhafaza edilmiş olsaydı belki bugün pek çok Müslüman milletler arasında resmi, edebi, ilmi lisan Arapça olurdu

Kral Mateyikoryun'un müverrihi bir eserinde: Polonya, Litvanya ve sair yerlerde ne kadar Müslüman vardır ki ana dilleri Türkçe ye unutmuş olduklarından tamamıyla ermişlerdir. Romanyada, Bulgaristanda ve sair memleketlerde ne kadar Gagavuz Kara Oğuz Türkler bulunmaktadır ki Hristiyan oldukları halde dillerini muhafaza etmek sayesinde milletlerini kaybetmişlerdir bunların arasından yetişmekte olan bugünkü münevverler bu hadiseyi memnuniyetle telakki etmişlerdir.

Avukat M. H. Fazıl

Yaşadığımız şu asırda insanları daima mahvetmeye mahya iki düşman vardır.

1)İnsaniyetin ruhunu ahlakını yani manevi kısmını kemiren yüzlerce fenalıklar ve ahlaksızlıklardır.

2) İnsanların bedeni yani maddi kısmını harap eden çeşit türlü hastalıklar bu ikinci düşmanla insan daima çarpışmaya mecburdur. Bunlar gün geçtikçe insana galebe çalmakta, beşer günden güne zayıf düşmektedir. Bu gidişin önüne geçilmezse muhakkak surette insaniyet harap ve mahv olacaktır.

İnsanın maddi ve manevi Uzuvarları ahlaki ve bedeni marazalara karşı takviye edilmeli, daima korunmalı hatta bunlara galebe çalışabilmeleri için hazırlıklı bulundurulmalıdırlar. Bütün bu hastalıklara karşı durula bilmek için Ahlak bileği ile mücehhez bulunması lazımdır.

Bizi ve dünyayı yaratan Allah ahlakı ve zati yaratmıştır. Bu ilahi kanunlar insanlar tarafından Tavsiye ve izah edilmiş ve herkesin anlayabileceği bir surette konulmuştur. Bu bilgileri öğrenmeyenler zarar görürler.

Sihhat sütunumuz sihi kanunlardan ve bilgilerden bir kısmını halkın kıza yakında kavuşan öğretmeye çalışacak ve muhtelif hastalıkların tedavisi için lazım gelen çareleri göstermeye uğrayacaktır.

İspanyol gribine dair bir kaç not: İspanyol gribi denilen hasta zuhurundan evvel bu hastalık kader mahluk seri sirayet edeni görülmemiştir.

Harbi umumi den sonra İspanyada zuhur eden bu hastalık az zaman içinde bütün dünyaya sirayet etti Avrupadan diğer kıtalara Amerika, Asya, Afrikaya ve Avustralya adalarına ani bir surette geçti. İspanyol Gribinin yaptığı tahribatı şimdiye kadar hiçbir hastalık yapmamıştır. Tahribatını daha ziyade Afrika gibi sıcak memleketlerde icra ve binlerce insanları mahv etmiştir. Yalnız Fransızların Afrika müstemleke elerinden Reunion adasında 180.000 nüfustan bir ay zarfında 6.000 kurban olmuştur. Madagaskar adasında şimdiye kadar 109.000 insan gripten ölmüştür.

1.918 senesine kadar harbi umumi, insan öldürmekte bir inciliği kazanmıştı. Harpte sonra yapılan 4 buçuk senelik harp blansı 8.354.000 insan cesediyle kapanmıştı.

1.918 -19 senelerinde bütün dünyada Yaylan İspanyol gribi istatistiği bize bu hastalığın bir kaç kat daha mahalın olduğunu gösteriyor. Bir sene içinde vuku bulan 12 milyon tünden yalnız 6 milyonu Hindistanda griptendir.

-☆-

Akıl hastalıkları hakkında neler bilmemiz lazım

—.—

I- yanlış düşünce ve bilgiler:

- 1-Akıl hastalıkları birdenbire zuhur ederler.
- 2- Dimağ(Beyin) hastalığına tutulan iyileşmez.
- 3- Akıl hastalıkları ayıp şeylerdir.
- 4 - Dimağ hastalıkları kaderin cezası veya cilvesi olduğundan boyun eğilmesi lazımdır.
- 5- Akıl hastalıklarınının tedavisi Kabil değildir.

6- Deliler için yapılan tımarhaneler Korkunç yerlerdir. Oralara giren hastalar çıkmamaya mahkumdurlar. Demir parmaklıklar, kapılar ve kalın duvarlar ölünceye kadar hastaları dünyadan ayırırlar.

7- Akıl hastalarının Sebepleri şunlardır:

Ahlakı büyük darbeler, sevgililerin boğulması, aldatılmış aşklar, Emlak ve emvali in mah ve talihin sair ağıyar darbeleri.

8 – Dimağ hastalıklarının hepsi birdir.

9- Akıl hastalıklarının hepsine tedbir alınamaz.

10- İnsan ya deli, yahut akıllıdır.

II—Doğrusu şudur:

1-Akıl hastalıkları, kısa ve uzun zamanda tedricen zuhur ederler.

2- Dimağ hastalıkları hemen hepsi, mükemmel hastanelerde muntazam tedaviler sayesinde iyileşirler.

3- Akıl hastalıkları da ciğer marazlı ağrı yahut kırıklar gibi hiç aynı olmayan illetler dir.

4- Akıl hastalıkları beynin hastalanması olup, verem, kanser ve sair marazlar gibi mutlaka doktorlar tarafından tedavi edilmelidir.

5- Civar hanelerde tedavi olunan dimağ hastaları web gül diğer hastahanelerde bakılan hastalar gibi, iyileşirler delilerin % 24-40ı İyileşirler.

6- Deliler için yapılan tımarhaneler, tıpkı diğer hastalıklar için yapılan hasta evleri gibi olup orada İnsaniyet, şefkat ve merhamet ile tedavi edilirler ve çoğu tamamıyla iyileşecek giderler.

7 – Akıl hastalarının sebepleri şunlardır:

Ahlakıbüyük darbeler, sevgililerin yoğalması, aldatılmış aşklar, emlak ve emvalin mahvı ve taliin sair ağır darbeleri.

8 – Dimağ hastalıklarının hepsi birdir.

9 – Akıl hastalıklarının hepsine tedbir alınamaz.

10 – İnsan ya deli, yahud akıllıdır.

II – Doğrusu Şudur:

- 1 – Akıl hastalıkları, kısa ve uzun zamanda tedricen zuhur ederler.
- 2 – Dimağ hastalıklarının hemen hepsi, mükemmel hastahanelerde muntazam tedaviler sayesinde iyileşirler.
- 3 – Akıl hastalıkları da, ciğer marazları yahud kırıklar gibi hiç aybı olmayan illetlerdir.
- 4 – Akıl hastalıkları beynin hastalanması olup, verem, kanser vesair marazlar gibi, mutlaka doktorlar tarafından tedavi olunmalıdır.
- 5 – Tımarhanelerde tedaviolunan dimağ hastaları, diğer hastanelerde bakılan hastalar gibi, iyileşirler. Delilerin yüzde 40 -42 si iyileşirler.
- 6 – Deliler için yapılan tımarhaneler, tıpkı diğer hastalıklar için yapılan hasta evleri gibi olup, orada, sıyanet, şefkat ve merhamet ile tedavi edilirler ve çoğu tamamıyla iyileşerek giderler.
- 7 – Şiddetli heyecanlar, kederli ve kahırlı vakalar dimağ hastalıklarının zuhurunu çabuklaştırır ve alametlerini doğururlar.
- 8 – Ciğerin, kalbin, midenin... ilh türlü türlü marazları olduğu gibi, dimağın da çok muhtelif hastalığı vardır.
- 9 – Beyin hastalıklarının yavaş yavaş beliren alametleri vardır. Bu alametler vaktiyle sezilerek tedbirler alınırsa hastalığın tedavisinde büyük muvaffakiyetler elde edilir.
- 10 – Türlü derecede sağlam vücut olduğu gibi, muhtelif derecede metin akıl vardır. Her insan daha sağlam ve zaif uzva malikdir. Sağlamlık ale'l-umum nisbı bir şeydir.

*

[s.6]

Rusya Zulüm ve İşkence Altında

- Amerikalı Mühendisin Gördükleri –

Bolşevik Rusya'da üç sene vakit geçirdikten sonra yakında memleketine dönen bir Amerikalı mühendis, "Şikago Türübün" gazetesiyile orada gördüklerini ve duyduklarını neşretmiştir.

Yirmi beş milyon Türk kardaşımız yaşayan bu memleketin şimdiki hüve gelecek zamanda vaziyetini anlamak için bu yazıyı aynen dercediyoruz:

" Bolşevik Rus kuvveti, tarihin şimdiye kadar kaydettiği kuvvetlerin en müstebididir. Başka hükümetlerin şahıslar üzerindeki kuvvet ve tahakkümlerinin bir hududu vardır, fakat Sovyet Hükümetinin tebası üzerindeki tahakkümü gayri mahduddur. Rusya'da Komünizm zulüm ve işkencesi o kadar ziyade ve müdhiştir ki, en büyük şehirlerden en küçük köylere kadar ahali kabahatsiz ve muhakemesiz hapishanelerde ve idam sehpalarında mahvedilmekte, ekmek ve eşya satun almamaktan men olunarak aç ve çıplak bırakılmakta, çoluk ve çocuklarıyla evlerinden atılıp sokaklarda sürünmekte ve en küçük sal ve memleketinden mahrum bırakılmaktadır.

Bu türlü vakalar bütün memleket için ve Moskova'da her gün vuku bulmaktadır. Rusya'da herkesin hayatı komşusunun elindedir. Herhangi bir adamın, mesela "Zengin subdan" diye ihbar ve şikayet olunması, son dereceye kadar sefil ve zelil bırakılmasına sebep teşkil ediyor. Bugün şiddetle tazyik olunan bu sistem neticesi olarak bütün halk zulm ve işkence altındadır. Hayat rusya'da hakiki bir cehennem içindedir. İstibdad bütün Bolşevik diyarını kasub kavurmaktadır.

Köyün Komünist Reisi tam selahiyet ve kuvvete maliktir. Reis, köylüden her işin icra ve ifasını isteyebiliyor. Ona kimse muhalefet edemiyor. Rusya'da hal-i hazırda katiyen zengin köylü yoktur. Her aile, zengin zannedilerek hakaret ve işkenceye maruz kalmamak için daima fakir görünmeye ve geçinmeye çalışmaktadır.

Köylerde en büyük rolleri oynayan canilerdir. Her nerede köylüler adem-i memnuniyet ve hoşnudiye gösterdilerse, oraya derhal "Çeka" taburları gönderilmektedir. Bu taburlar Şikago Bendidleri kadar mücehhez ve silahlı oldukları gibi bunlar kadar da merhametsiz ve katildirler.

Kimler Hükmediyor:

Sovyet Hükümetini şimdi idare edenler haydutlardır. Kasabalarda en vicdansız ve ahlaksız olanlar yeni aristokrasiye sınıfını teşkil etmektedirler. Bu yeni aristokratlar en bozuk hayatı geçirmektedirler.

Bu haydutlar her şeyi yıkıyorlar. Biz Amerikanların hürmet ve takdis ettiğimiz din serbestliği, siyasi düşünceler istiklaliyeti, aile vicdan ve namus, şahsirefah ve saadet temini gibi faziletler, Bolşeviklerce affolunmaz kabahatlardır.

Din ve hususi ticaret adamları ile Bolşevik akidelerini kabul etmeyenler bila-muhakeme kurşunla öldürülebilirler.

Rusya, büyük bir kitle insanın "hernundan dış" başakları ilan olunan yegane memlekettir.

Nihayet:

Fakat şimdiden bu zulüm, istibdad ve işkence rejiminin sonu görünmektedir. Komünist fırkası katiyen dahilinzibatı temin ve idame edebilecek vaziyette değildir.

*

[s.7]

Bolşevizm'in idarecileri hangi yolu tutacaklarını şaşırılmışlar, birbirleriyle boğuşuyorlar.

Bunların yek-diğerlerini öldürmeleri günden güne beklenmekte ve halkın, en edepsiz haydudlardan müteşekkil "Çeka" yı yıkarak, kuvvet ve hakimiyeti eline alması yaklaşmaktadır.

Son günlerde Rusya içinde cereyan eden –Aşağıda yazılı - vakalar, Amerikalı mühendisin neşriyatını tamamıyla teyyid etmektedir:

Riga 11 (Rador). Rusya'da işsizlik yüzünden şimdiye kadar görülmemiş bir surette çoğalan işsiz amelenin ihdas ettiği vahim ve zafiyet hakkında Komünist gazeteleri çok teferruatlı haberler neşretmektedirler. Köylüler, ellerindeki bütün zahireler cebren gasp olunduktan sonra, aç ve bi-ilaç şehirlere akın yapmaktadırlar. Sayısı günden güne çoğalan bu köylüler, şehirlerde işsiz gezen amelenin adedini artırmakta ve vaziyeti pek tehlikeli bir safhaya sokmaktadırlar. İşsiz ve aç kalanların Bolşevizm aleyhinde ika edecekleri hareketin müthiş neticelerini kestiren hükümet, Kızılordu efradının bunlarla kat iyen temas ve ihtilat etmemesi için şiddetli tedbirler almıştır. Bolşevik hükümet zuhuru pek muhtemel isyan hareketlerini bastırmak maksadıyla tam itimadı haiz efrattan mürekkebe olmak üzere tenkil çeteleri teşkil etmiş ve bu hususta icab eden gizli emirleri vermiştir. İş komiserliği işsiz ameleyi beslemek için malik olduğu bütün ihtiyatın bittiğini bildirerek hey et-i merkeziye komiserliğinden yardım istemiştir.

Harkof'da çıkan "Komünist" gazetesi, köylülerden yüzde yirmi beşinin yaşamak vesaitinden tamamıyla mahrum olduğunu, vaziyetin günden güne vahamet kesbettiğini, Bolşevik memurları aleyhine sui-kaspların arttığını yazmaktadır. Volinye mıntıkasında Bolşeviklere ait 17 bina yakılmış ve bunların faillerinden beş köylü kurşuna dizilmiştir.

"E. M" : Yüzlerce seneden beri Rus çizmesi altında inlemekte olan Türk kardaşlarına yakın zamanda işkenceden kurtularak ebedi istiklal bayraklarını yapmalarını temenni eder.

Memleket Haberleri:

Romanya'da Darü'l-fünun ve Mekatib-i aliyesi'ne Müdavim "Türk Talebe" Cemiyeti Romanya'nın muhtelif darü'l-fünun ve mekatib-i aliyesine devam iden yirmi kadar Türk talebe, yukarıdaki isim altında bir cemiyet tesis etmişlerdir.

Romanya Türklerinin ilmive millihayatında, ilk defa kurulan bu yüksek cemiyetin nizamnamesi Bükreş Darü'l-fünun Rektörü tarafından tasdik olunduktan sonra Bükreş Muhakeme-i Asliyesi – Tirbonal tarafından da şahsiyet-i maneviyesi tanılacaktır.

Yüksek gayeleri besleyen ve asrımızın prensiplerini kavrayan bu münevver gençlerimizi candan tebrik eder emellerine muvaffak olmalarını dileriz.

E. M

9 Kanunısanı [1]930 Perşembe günü saat 12'de Başvekalet Dairesi'nde Yolyo Manyo cenablarının huzurunda, yeni idare kanunu mucibi ihdas olunan müdürler yemin merasimini icra eyledikten sonra vazifelerini teslim almışlardır.

Bükreş'te Kalyamoşilur Caddesi'nde Kalyakrali Darü'l-fünun talebelere mahsus olmak üzere bir "Kamin = Talebe Evi" açılmıştır. Millettaş ve Kalya kralı talebelerimizin bundan istifadelerini temenni ederiz.

Şiddetli Soğuk Arifesindeyiz

Bükreş Rasadhanesi'nin bildirdiğine nazaran 17, 18 Kanunısanı'de hava bozularak şiddetli soğuklar başlayacaktır.

[s.8]

Pazarlık Belediyesi, 11 Kanunısanı[1]930 tarihi ve 250 numero ile Klayafer Sancağı Mahkeme-i Şeriyesi'ne gönderdiği tahriratta, 14 Teşrinievvel 1928 tarihli ve 229 numarolu ceride-i resmiye "Moint. Oficial" ile ilan olunan "Ahval-i Şahsiye Kanunu" mucibi mahkemenin yeni seneden itibaren nikah izinnamesini vermeyeceğini ve evleneceklerin memur-ı mahsusuna bizzat yahud bilve kale müracaatla takrir virmek mecburiyetinde olduklarını tebliğ etmiştir.

Türk ve İslam Dünyasından Haberler:

Türk Yunan Ticaret Muahedesi:

Türkiye – Yunanistan cumhuriyetleri arasında evvelce akdedilmiş olan ticaret muahedesi 3 ay daha temdid edilmiştir.

Bükreş'te Çıkan Rusça Naşareci "Bizim Muhabirimiz" Gazetesi 1 Kanunısanı[1]930 Tarihli Nüşhasında Yazıyor ki;

"Rusya'da Dinle Mücadele" Cemiyeti, Moskova'daki merkezinden aldığı emir üzerine, Rusya'daki bütün Luteryan kiliseleri ve Kırım'da 44 dane cami-i şerifi kapamıştır. Bu cemiyetin aldığı karar mucibi [1]930 senesine kadar bütün Rusya'nın bir kilise, sinagog ve cami bırakılmayacaktır. Dinle Mücadele Cemiyetinin Ukrayna Merkez-i Umumisi bu kararın derhal tatbik olunmasını istemiştir. Kapanan kilise ve camiler sinema ve kulübe çevrilmektedir.

Kazan Darü'l-fünunu'nda A. Radoanf Sovyet Hukuk Fakültesi dekanı, Salih Kurban Aliyef tıbbiye (doktorluk) fakültesi dekanı olarak bulunmaktadırlar. Bu alim kardeşlerimiz aynı zamanda Kazan Darü'l-fünunu'nun muhtelif derslerini de okutmaktadırlar ki diğer mekatib-i aliye profesörleriyle birlikte 28 tanedirler.

Kazan'da meşhur "Soyum Bike Minaresi" ne Müdhiş İvan tarafından Çarlık alameti olmak üzere konulan "Semru = Karnal" ı ihtilal zamanında milliyetçiler düşürmüşlerdi. Son günlerde bu tarihi ve kıymetli minarenin ucuna Ora Türkleri altın – gümüşden mamul bir "Ay" koyarak dinve millisteklali temsil etmişlerdir.

- Medeniyet Ehramı –

Arkans isminde zengin bir Amerikalı, kendi çiftliğinde büyük bir ehram yaptırmaya karar vermiştir. Bu ehram "Medeniyet Ehramı" ismini taşıyacaktı. İçerisine asır-ı hazır-ı medeniyetin vücuda getirdiği –ufak bir iğneden en mükemmel radyo makinelerine kadar – eşyadan birer aded yerleştirilecektir. Muhkem beton sandıklara şimdiki İncil'in bir nüshası, tarih-i umuminin her lisanda birer edebieserler, elbiseler ilh gibi ileride tarihitetkikat için lazım olacak eşya konulacaktır.

Son günlerde Türkiye Cumhuriyeti merkezi Ankara şehrinde büyük bir radyo tesisatı yapılmıştır. Avrupa'nın mühim radyo tesisatı meyanında sayılan bu muhteşem merkez işlemeye başlamıştır.

Başka Milletler Nasıl Çalışıyorlar?

- 250 Cildlik Tarih –

Berlinde çok eski zamandan beri kain "Filip Reklam" matbaası, muhtelif ecnebi

alimlerin iştirakiyle Alman alimlerini "Almanya'da edebiyat, sanayi-i nefise ve hars tarihi" ni telife tanzif eylemiştir.

Bu muazzam tarih pek çok resimler ve tabloları havi olmakla 250 ciltten teşekkül edecek ve senede 10 cilt tab ve neşredilmek üzere 25 senede itmam olunacaktır.

4.3. SAYI 3

1 Şubat 1930

[s.17]

Birlik Vaktidir

Bu kazıyyenin mana-yı hakikisini idrak etmeyen hiçbir ferd ve millet zamanımızda yok gibidir. Bunu kendilerine bir düstürü'l-amel ittihaz ile ona göre hareketlerini tanzim eden milletler şüphesiz ki, terakkietmiş, haklarını kazanmış, mevcudiyetlerini korumuşlardır.

Bu babda gerek ülema-yı din ve gerek muharrirler tarafından birçok yazılar yazılmış, fikir ve mütalaalar yürütülmüş ise de ben, kendi mütalaa ve muhakemesi başka vadede yürüterek yalnız hayatıve tarihibirkaç vaka ve misal göstermekle iktifa edeceğim.

Bir millet yek-pare bir vücut gibidir. Ferdler ise o milletin heyet-i mecmuasını teşkil eden, ayrılması mümkün olmayan birer uzuvlarıdır. Bu uzuvları (ferdleri) biri birine bağlayacak yegane sebep ve vasıta da birliktir. Binaen-aleyh birliğin efrad-ı millet arasında büyük rol ve kıymet-i hakikiyesi vardır. Emel ve mefkure ise milletin ruhunu gıdalandıran ve milleti tekamüle sevkeden hususiyetlerdir. Emelsiz bir millet gıdasız vücut gibidir. Vücudun büyümesi için besleyici ve kuvvetli mevadd-ı gıdaiyenin lüzumuna ne derece ihtiyac var ise, milletlerin terakkıve tealisi için de birliğe, bi'l-hassa

Gaye ve mefkure ittihadına o derece ihtiyaçları vardır. Yalnız şunu bilelim ki; gayemiz heyecanlı günlerin tevlid ettiği muhtelif, mütebeddil ve mütebayin cereyanlara tabi olmamalıdır.

Vücudun hayatı ruh ile kaim olduğu gibi milletin hayatı da birlik ile kaimdir. Bu katiyen şüphe kabul etmez bir hakikattir.

Birçok hayatışlerimiz aramızda anlaşamamızlıktan dolayı yüzüstü kalmakta, haris fikir ve kanaatların kurbanı olmaktadır.

Biz Müslümanlara karşı pek müsamahakar bulunan hükümetimizin – diğer

ekalliyetlere olduğu gibi – bize de verdiği hakları başarıp elde edemiyor ve elde bulunanları da indikanaatlarımız yüzünden kaybetmek mecburiyetinde kalıyoruz. Zaten haklarını, memleketlerini kaybeden milletler, indive haris menfaatların felaketine uğrayanlardır.

Maziyi tedkik edecek ve tarih sahifelerini gözümüzün ögünden geçirecek olursak bütün azamet ve dehşetiyle dünyayı titreten birçok hükümet ve milletlerin gaibe karıştıklarını görürüz. Bunların sebab-i inkırazlarını, araştırmaya bile hacet görmeden, efradı arasında muhakkak tahaddüs iden ayrılık ve gayrılıkta buluruz.

Bir vakitler Rusya'nın, daha doğrusu ŞimalıAvrupa ve

**

[s.18]

Emel Mecmuası

Asya'nın en mühim kısımlarında mevcut olan birçok Tatar (Şimal Türkleri) Hanlıkları harita-i alemde silinmiş, yalnız bunların isimleri yadigar olarak kalmıştır. Bunları bu hale getiren en kuvvetli sebeplerden biri, yine düşmanlarının siyasetlerini anlamayarak yaldızlı sözlerine kapılmaları ve kendi kan, din kardaşlarıyla harp etmeleri ve aralarındaki birliği temin ve idame edememeleridir.

Tarihlerde yalnız adları kalan ve bir zaman dünyanın en büyük ve hakim milleti bulunan Bizanslılar, Romalılar aynı sebebin kurbanı olarak harita-i alemde silinmişlerdir.

Harplerde bile zaferi kazandıran en birinci kuvvet, alat ve edevat-ı harbiyeden ziyade birlik kuvvetidir.

Yeri, göğü ateşlere sahne olan Fransızların Veredon, Romenlerin Maraşest, Türklerin Çanakkale ve İstiklal harplerinde kazandıkları zaferler, birlik kuvvetinin temin ettikleri zaferlerdir. Türk, Romen orduları alat-ı harbiyesinin düşman edevat-ı harbiyesine nisbetle ne kadar noksan olduğu hepimizin malumumuzdur.

Demekki tekamül etmesine rağmen alat-ı harbiye, birlik kuvvetine karşı bazen hiçbir tesir göstermeden mağlub olmak mecburiyetinde kalıyor.

Bunun üzerine diyebiliriz ki birleşen her millet ve hükümetin kuvvet ve satveti daima tezayüd eder. Fakat şu muhakkaktır ki alem-i maddiyatta kalp ve fikir birliği filiyata yakın olmadıkça hiçbir faide vermez. Çünkü bu alemde zararı def, faideyi celbetmek yalnız meyl

ile mümkün değildir. Bu meylin mevcut olduğu iş ile zahir ve belli olmalıdır.

Buradaki gaye ve fikir birliğinden, yalnız umumıgaye ve fikir birliği maksuddur. Şahsıfikirlerle ferdıkanaatlar katiyen mevzu bahis değildir. Çünkü her ferdin şahsıkanaat ve fikri vardır. Bu kanaatların birleşmek imkanı pek azdır. Binaen-aleyh umumıgayelerin birleşmesi millete nafi olabilir.

Bence, insanlığın sükun ve istirahatini temin edecek olan yegane birlik, emel ve mefkure birliğidir.

R.M.

"Emel Mecmuasına"

Nihayet, ateşin bir intizarla beklediğimiz "Emel Mecmuası" na kavuştuk.

Müteşebbislerini tebrike şayan bulurken, yazı ve teknik nokta-i nazarlarında da mükemmel olmağa direşen mecmuaya uzun ömür dilerim.

Bugün, iktisadi buhran her kiseyi kasub kavururken, üç beş gencin maddive manevıfedakarlığıyla meydana gelen ve ülkemizde yetişen münevver bir kitlenin yazısını taşıyan ve taşıyacak olan "Emel Mecmuası" sahiblerine ve hepimize haklı bir sürur ve ümid-bahş etmiştir.

Evet, bu mecmua ile yurdumuzun kopmağa yüz tutmuş millımatbuat zincirine parlak ve sağlam bir halka ilave edildi. Buna katiıhtiyac vardı.

Bir milletin ilim ve irfan sahasında terakkisi, neşrettiği gazete ve mecmuası ve kitabları ile takdir ediliyorsa, Dobruca Türklerinin bu vadide dahi kaç asır geride kalmış oldukları kolaylıkla anlaşılır. Matbuatımızı millitemizin mütekamil ve selahiyettar lisanı sayıyorsak, ona bi-hakkın konuşmak ve anlatmak kabiliyeti vermek vazife ve borcu, millıduygu ve gaye taşıyan münevveranıdır.

Diğer ekalliyetler bunu bizden çok evvel anlamışlar ve gereği gibi ilerletmeye çalışmışlar ve muvaffak da olmuşlardır.

Son zamanlarda, bizde de matbuat sayesinde halkı ikaz ve tenvir etmek hevesi ziyadeleşti; bu inkar edilemez.

Gazetelerimiz yalnız bir fırkanın veya bir grubun indıfikir ve emeline hidmet etmekten ziyade millımenafi ve hukukumuzu temin için çalışmalıdırlar.

İlmi, millive vatanıgayeden dış ideal takib eden matbuattan millet layıkıyla istifade

edemez. Öyle bir neşriyat cihazına malik olmalıyız ki; milletimizin ciğerlerine gömülen derdleri ilaçlasın, sinirlerine arız olan hastalıklara ameliyat yapsın.

Şu esasları pekala takdir eden ve millimefku-

**

[s.19]

Emel Mecmuası

İctimaiyat

Millet Amilleri II

Din Birliği;

Korkmak, sevinmek, kederlenmek ve neşelenmek gibi manevihayatın tecelliyatı insanda sığınmak ve tapınmak duygu ve ihtiyacını doğurmuştur. Biz buna bugünkü anlayışımızla "Din" diyoruz. Din mefhumu ilk insanlarda, düşünce ve bilgi gibi çok ibtidaive basit bir şekilde idi.

Yüzlerce senelik kalın ağaçları koparan kasırgaların, dağları ve kayaları sürükleyen büyük sellerin, bulutlu gecelerin zifiri karanlığını aydınlatan şimşeklerin kuvvetleri karşısında şaşkınlık ve korku içinde kalan ilk insanlarda, bu hadisat-ı tabiiye sığınmak ve tapınmak hissini uyandırmıştır.

İbtidaiinsanlarda muhakeme, zeka ve mukayese kuvvetleri çok eksik olduğundan, korktukları şeylere tapındıkları gibi, ayın, güneşin, yıldızların, ateşin sevdikleri parlaklığına ve sıcaklığına da sığınmışlar ve tapınmışlardır.

Bunlar; kahtlık ve açlığa, kolera ve taun gibi sarı ve derhal öldürücü hastalıklara maruz oldukları zaman, bu felaketleri yapan "Fenalık Yaratıcı"; bolluk, sağlık ve sulh olduğu zamanlarda (İlk Yaratıcı) kuvvetin varlığına da inanmışlar ve bunlara kurban kesmişlerdir. Varlıklarını tahayyül ettikleri bu kudretleri sevdikleri hayvan, eşya veya heybetli şekiller suretinde tecessüm ettirmişler ve bunları "Mabud" edinmişlerdir. Binlerle seneler bu karanlık zelalet remzin tahakkukunu kendine şiar edinen "Emel Mecmuası" nın bu işleri muvaffakiyetle başarabileceğine kuvvetli ümid ve imanımız vardır.

Mustafa Ahmed

İçinde kalan ve fakat tedricen ve mütemadiyen tekamül eden beşeriyet; kuvvetli zekaları ve derin muhakemeleri ile temayüz eden Brahma, Buda ve Konfiçyus gibi

adamların çizdikleri hatlar üzerinde hayli yükselmiştir. Gün ve zaman geçtikçe tecrübe, bilgi ve yaşayış vadisinde ilerleyen insanlar; "Din" yolunda da terakkietmiş ve kütüb-i mukaddesede isimleri zikrolunan müşidler, peygamberler, sayesinde ruhlarının istihdaf ettiği noktaya vasıl olmuşlardır.

Dinlerin ve din rehberlerinin en mükemmel ve yükseği, dinen sabit olduğu gibi akıl ve mantıkça da müslim olan din İslam ve Hazret-i Muhammed; din mefhum ve akidesini ikmal etmiş ve "Zuhur-ı Din" devrini kapamıştır.

Milyonlarca senelik tecrübelerin ve himayetin ruhihtiyacından doğan "Din" in bu gün yeryüzünde mevcut salikleri (800) milyon Mecusi, 650 milyon İsevi(Hristiyan), 400 milyon Müslüman (Muhammedi) ve 30 milyon Musevi(Yahudi) 'den ibarettir. Bu din ve mezheb meseleleriyle naşirlerinin akide ve prensiplerini yapmak için ne kadar çalıştıkları ve fedakarlıklar yaptıkları malumdur. Kurun-ı Ula ve Vüsta'da her ferдин ve milletin ruhuna, hissiyatına ve bütün benliğine hakim olan "Din Kuvveti" milletleri birleştirmiş, karıştırmış ve birbirlerine çarpıştırmıştır.

Tarihin orta devri neşr-i din mücadeleleriyle doludur. Kurun-ı Vüsta'yı diğerlerinden ayıran en büyük fark "Dincilik" dir.

Müslüman ellerden "Kuds-i Şerif" i kurtarmak orada dört miha gerilen "Hazret-i İsa" nın mukaddesatını ele geçirmek için Avrupa Hristiyanlarının Papas Piyer Lermit'in teşviki ile tertip ettikleri "Ehl-i Salib" orduları ve seferleri; Alman, Fransız, İtalyan, Sırp,

**

[s.20]

Rum vesaire gibi muhtelif milletleri bu "Mukaddes Borç ve Aşk" etrafında biriktirmiş ve coşturmuştur.

Bunların kasdını leim ve hareketini hakir gören Arab, Türk, Kürd, Çerkes, Acem vesair İslam milletler müttehid bir cebhe teşkil ederek müdhiş Ehl-i Salib akınlarına geçilmez bir sed yaptılar. Bu Hristiyan ve Müslüman harblerinde ne kadar can ve mal koyboldu. O asırda her din saliki ve naşiri kendilerini neşr-i dinle muzavazzaf görüyorlar ve bu uğurda usanmadan çalışıyorlardı.

Bilhassa Hristiyan papaslar, Katolik hükümet ve imparatorların müzaheret ve muavenetiyle bütün mezellet ve sefaetlere göğüs gererek Hristiyanlığı yaymağa uğraşıyorlardı. Avrupa hükümetleri bununla siyasımaksatlarını da takib ve tatbik

ediyorlardı. Aynı millete mensub insanları yek-diğerlerinden dinîakide farklarıyla ayırarak millîbirliklerini temine mani olmak ve daima kendilerinin iktisadîve idarîesirleri bırakma. Bu müzaheret ve siyaset dolayısıyla Hristiyanlık her memlekete ve millete yayıldı ve diplomatların bekledikleri tesiri yaptı. Rus Çarlığı'nın çok seneler Osmanlı Padişahlığı'na musallat olması; İngilizlerin, Fransızların bütün dünyayı istila etmeleri bu siyasî- dinîrolün tesir ve neticesidir.

Hazret-i Muhammed Aleyhi's-selam'ın koyduğu "Din ve Millet Birdir" prensibi; Müslümanlar arasında bütün vuzuh ve nuruyla tahakkuk etti ve muhtelif soylardan geçen milletleri birbirlerine kardaş yaptı ve karıştırdı. "Millet ve İslam Birdir." İmanı, İslam kafasında asırlarca yaşadı ve Yavuz Sultan Selim gibi büyük padişahları, "Büyük ve Müttehid Müslüman Hakanlığı" tesis etmek tasavvuruna bile düşürdü.

Rusya'da vesair Hristiyan ülkelerinde yaşayan Müslüman Türklerin, Avrupalıların, Afrika ve Asya müstemlekelerinde yaşayan Müslüman veya sair mezhebe salık milletlerin, Müslüman memleketlerinde yaşayan Hristiyanların ve ale'l-umum Yahudilerin – bütün tazyik ve cebirlere rağmen – milliyetlerini korumalarına ve yaşatmalarına amil ve sebep olan kuvvetlerden biri de "Din" dir. Ruhlarında

Taşdıkları aynı Allah ve Peygamber aşkı, mabedlerinde icra ettikleri aynı dua ve niyaz ayını bu milletlerin ferdlerini yek-diğerine merbut bırakmıştır.

16. Asırda Katolik kilisesine ve bi'l-hassa Papalığa açılan itiraz ve muhalefet mücadelesi Avrupa'da Rönesans = intibah devrini doğuruncaya kadar; Meşrutiyet'ten sonra Türkiye'de ve 19. Asır sonlarında diğer ve bi'l-hassa Kazan İslam Dünyası'nda başlayan (İslamiyet'te teceddüd ve inkılab) şiarı kökleşinceye kadar, (Din)'in Hristiyan ve İslam alemlerinde pek büyük rolleri ve tesirleri vardı.

Hristiyanlıkta Protestanlık cereyanı, Müslümanlıkta teceddüd-perverlik fikri yeni bir çığırın açılmasını, yeni bir (İman) 'ın doğmasını bais oldular: (Milliyetçilik).

Hristiyan ve İslam aleminin maddi ve manevîhayatında asırlarca rol ve tesir yapan, aynı millet efradını değil, muhtelif millet ferdlerini kardaş iden "Din itikadı" kuvvet ve mevkiini (Milliyet akidesi)'ne terke mecbur kaldı.

Bu gün, müstakil siyasetşekküllerini kuran milletler, (Din Birliği) nokta-i nazarından değil, dil ve vicdan birlikleri nokta-i nazarından takdir ve muhakeme olunuyorlar. Memleketlerin hududlarını; dindaşların değil, milletdaşların işgal ettikleri yerlere kadar yayılıyor. Artık harb, sulh, ticaret, iktisad, herşey, aynı dil ile konuşan ve

kalpleri aynı his ile çarpan milletdaşların menfaatleri ve istikballeri nokta-i nazarından müzakere ediliyor. Dindaşlık kale ve ehemmiyete alınmıyor; din rabitaları ve birlikleri aranmıyor. Din birliği milliteşekküllerin birleşmesine veyk ayrılmasına amil ve müessir olamıyor. Ortodoks olan Rumenler, Sırlar, Ruslar vesair Ortodoks milletlerle; Almanlar ve İngilizler sair Protestan milletlerle; Türkler, Arablar, Acemler sair Müslüman milletlerle birleşerek bir millet ve hükümet teşkil edemiyorlar. Müslüman, Katolik ve Ortodoks mezheblerine bulunmuş Arnavudların bir millıArnavut Krallığı kurmalarına da (Din Ayrılığı) mani olamıyor. Din, artık, kurun-ı

**

[s.21]

SIHHAT

Verem

Verem, dünya yüzünde en ziyade taammüm etmiş hastalıklardan biridir. Veremi, bütün memleketlerde ve her türlü iklimde buluruz. Verem, genç, ihtiyar herkesi yakalar; vücudun ciğer, beyin, boğaz, kemik, bağırsak, mide, alat-ı tenasüliye ilah. gibi bütün uzuvlarında icra-yı hükm eder.

Verem hayvanlarda, bi'l-hassa bizim et ve sütlerinden istifade ettiğimiz boynuzlu hayvanlarda dahi müşahade olunur.

Ufak bir soğuk algınlığı, bronşit (Kasbatü'r-re), pünomoni (Zatürre) ve gribin temadisi yavaş yavaş vereme tebeddül eder. Birinci devresinde hissolunmayan bu hastalık, hastayı, bi-tab düşürünceye kadar seyrini takib eder. Onun pençe-i bi-amanına düşen, pek çok defalar hastalığı iş işten geçtikden sonra anlar. Kuru öksürükler, umumızafiyet ve vücudun harareti veremin en karakteristik alametlerindendir.

Vüstada olduğu gibi başlıca bir "gaye" olmak kıymet ve ehemmiyetini kaybetmiştir. Dinin bu günkü manası: Manevibir hayat ve kuvvettir. Rolü ferdidir.

Eskiden ...manların ve hükümetlerin her türlü dünyevive maddiharekatını tanzim için vaz olunan dinıkaidelerin yerine artık zaman, mekan ve ihtiyaca göre değişen ve tekamül eden kanunlar ikame olunmuştur. Vaktiyle eli kesilmekle emrolunan hırsızın cezası bu gün hapistir. Kısasa kısas hükmü kaldırılmıştır. Bu kaideler, daima tebeddül ve tekamül eden hayata kabil-i tatbik olmadığı için terk olunmuşlardır. Bu hükmüne binaen

hükema-yı İslam; "Tagayyür-i zamanla tebeddül-i ahkam caizdir" demişlerdir.

Dinin bugünkü ve bundan sonraki rolü ancak ahlak ve maneviyat üzerinedir. Din kuvveti ve imanırühun derinliklerine ve kalbin en gizli sırlarına tesir eder. Dinin

Verem İrsimidir?

Hayır! Bazı aileler hakkında "Onlar veremlidir. Çünkü bütün ecdadı veremli idi" denildiğini işitiriz. Bu yanlış bir akidedir. Peter "Bir çocuk veremli doğmaz; vereme müstaid doğar" demiştir. Bu pek doğru bir sözdür. Veremli ana ve babalardan doğan çocukların vereme müstaid oldukları fakat veremli olmadıkları doktorlar tarafından isbat edilmiştir. Bu gibi çocuklar ebeveyninin kucağından alınup sıhhatlerine dikkat edilirse hiçbir tehlike kalmaz. Eğer buna riayet edilmeyüp de sabıverem mikrobuyla dolu bir muhitte büyütülürse, kurtulmasına yüzde beş ihtimal vardır. Ve böyle olduğu takdirde, veremin irsiolmadığını isbata imkan pek az kalır.

Alkolün (Ayyaş), sifilitik (Frengili), ağır bir hastalığın hal-i nekahetinde bulunan insanların, pir-i fanidenilecek derecede ihtiyar olan kimselerin evladları da vereme çabuk tutulabilirler.

Hakikıgayesi, en yüksek ahlakı doğurmaktır. Bunun için peygamberimiz aleyhisselam: "Ben mekarim-i ahlakı tamamlamak için gönderildim." Buyurmuştur.

Hayatın maddiyatını intizam ve inzibat altında yaşatan hukuk = kanun ise; maneviyatını yükselten, tasfiye ve tezkiye eden din = ahlaktır. Beşeriyetin asayiş ve saadet içinde devamı intizam ve kemale merbut ise, bunlar hukuk ve din ile kaimdir.

Birincinin kuvve-i teydiyesi hükümet ve ikincininki bi'z-zat kendisidir.

Binaenaleyh; din – Bi'l-hassa eski vakitlerde – milletlerin milliyet esaslarını kurmalarına, başlatmalarına ve tekamül ettirmelerine amil ve müessir olan kuvvetlerden biridir.

Avukat: M.H. Fazıl

**

[s.22]

Zaif bünyeli insanlar, ağır işlerde çok çalışanlar, gayri sıhhiyelerde yaşayanlar, havasız, dar ve kalabalık mahallerde işleyenler veremi kolaylıkla kaparlar.

Çocuklarda Bronşit (Ciğer Üşümesi)

Kış mevsiminde ekseriya çocuklar bronşit hastalığına tutulurlar.

Bu hastalık nezle ile başlar, sonra çocuğun sesinde(?) kabızlık husule gelir ve hafif hafif öksürür.

Eğer çocuğun hastalığı aza-yı bedenini sarsan şiddetli öksürüklerle başlarsa; Boğmaca öksürük veya kızılca hastalığına tutulduğunu anlar ve derhal çocuğu ev halkıyla vesair çocuklarla münasebattan vazgeçirir ve ayrı bir odada tutarız.

1 – Çocuk yavaş yavaş öksürmeye başladığını bertaraf etmek ve uzun müddet devam ettirmemek için ilk evvel alacağımız tedbir, onu sıcak evde tutmak ve yatakta yatırmaktır.

2 – Çocuğun bulunduğu oda havadar ve sıcak olmalıdır.

3 – Küçük çocukların ayakları pamukla sarılmalıdır.

4 – İki günde bir defa çocuğun göğsü ve arkası tentüradeyod "Tinctura de iod" ile oğulur yahud buralara Vantuz "Ventuz" konulur veya her gün onar dakika sıcakca hardal lapası bağlanılır.

5 – Doktorun tavsiyesi üzerine göğsünü içeriden yumuşatmak için hasatay çay veyk alka "Alca" şurubu içirilir.

6 – Çocukta fazla sıcaklık hissedilirse yaşına göre "Sulfat de chinina" verilir veya sabah ve akşam 20 santigram "Tonat de chinina" ve bir kaşık suyun içerisinde "Lactoz" verilir.

7 – Hülasa: Öksüren çocuk diğer çocuklardan uzaklaştırılarak sıcak ve havadar bir odada sekiz veya on beş güne kadar yatağa yatırılır ve bakılır.

Lohusa Kadının Riayet Etmesi Lazım Olan Şartlar:

Lohusa kadın odasına misafir kabul edilir mi?

Muhtelif esbabdan dolayı lohusanın odasında pek az kimsenin bulunması icab eder.

1 – Teneffüste evin havası bozular.

2 – Lohusa kadının istirahatata çok ihtiyacı vardır.

3 – Lohusa kadın misafirlerle konuşup yorulmamalıdır.

4 – Lohusa kadın misafirlerden utanacağına def-i hacet edemez ve bu onun sıhhati için muzırr ve tehlikelidir.

5 – Ebe karı lohusa ve çocuğuna lazım gelen hizmeti yapamaz.

Her nokta-i nazardan lohusa kadının odasında misafir bulunmak iyi değildir. Şayed gelirlerse birkaç dakika eğlenerek gitmelidirler.

Kadın çocuk doğurduktan sonra ne zaman yıkanabilir?

Ale'l-usul altı hafta sonra yıkanabilir. Eğer sıhhati yerinde olup hiçbir yara açılmamışsa doktorun tavsiyesi üzerine, doğurduktan üç hafta sonra gusul edebilir.

[Sayfanın ortasında çerçevenin içindeki yazı]

Köylü Dostuma

Ey köylü saña pek gizli, pek sersem diyen o şehirli dostuña bak da

De ki:

Seni de bir güneşe sersem, tertemizlenirdin sen bu ocakta.

M.N

Emel İçün:

Matbuat ufkunda doğdu bir emel;

Gayesi, millete vermektir duygu.

Her ferdin kalbine millibir temel

Vaz etmek emel[i]çün en büyük kaygu!

T.E

**

[s.23]

Lahusa banyo yaparken ufak bir üşümeden ve nezle olmaktan sakınmalıdır.

Gusl ancak beş dakikadan on dakikaya kadar kısa bir müddet zarfında yapılmalıdır.

Çalışmaya Dair İyi Sözler

* Çalış! Çünkü hayat çalışmakla kazanılır. Tembeller, cemiyet-i beşeriye hırsızları ve tufeylileridir.

Peroklid

* İnsanın acı gözyaşlarını silen, derin yaralarını saran ve iyileştiren, hayatın saadet ve bahtiyarlığını doğuran amil iştir.

Legove

* Çalışmak, insandan üç fenalığı def eder: Ruh sıkıntısını, ahlaksızlığı ve fakirliği

Volter

* Daima çalışanların fenalık düşünmeye vakti kalmaz.

Çiçerin

* Cemiyetler, şirketler, milletler iş ve çalışma sayesinde daima terakkieder ve kuvvetleşirler, tembellik ve gevşeklik yüzünden de tedenni eder ve zafa duçar olurlar.

Traçi

* Çalışmayanlardan her fenalık beklenir.

Frankan

* Çalışmayı seven adam, az bir gayretle orta halli kimselerin fevkinde yükselmek iktidarını ihraz eder.

Didero

* Dünya, iş ve enerji sahibi olan adamlarıdır.

A. Dö Dogovil

* Taliin, kendi elindedir. Bugün çalıştığını yarın toplarsın. Mal ü minal, medeniyet, ilim ve irfan kazanmak ve ahlaken yükselmek gibi faziletlerin cümlesi ciddısayın semeresidir. Çalışmadan kazanılan her şey, çalınmış ve gasbolunmuş mallardır.

Frederic Passisi

DAHİLİ HABERLER

Hükümetimizin (Haga) Konferansındaki Büyük Muzafferiyeti:

21 Kanun-ı Sanı 1930 günü saat 6'da beyne'l-milel (Haga) Konferansı nihayetine erişmiştir. Bu konferans Young planını kabul etmekle, harbden sonraki Avrupa'nın iktisadive nakdınokta-i nazarından terakkive tevsi imkanını tahakkuk ettirmiştir. Beyne'l-milel büyük ehemmiyet ve kıymeti haiz olan bu muahede, bi'l-hassa Romanya için şerefli bir zafer telakkı olunmaktadır.

22 Kanun-ı Sanı Çarşamba günü parlamentomuz bu büyük ve şerefli zaferi tesid etmiş ve kahramanları Londra Sefiri Nikolay Titolesko, Hariciye Nazırı Ğ. Mironesko ve Müsteşarı Logoşano cenabları alkışlamıştır.

Bu münasebetle baş nazır Yoliyo Maniyo Hazretleri, Mebuslar Meclisi'nde uzun bir nutuk irad etmiş ve demiştir ki:

"Romanya harp borçlarından hiçbir şey ödemeyeceği gibi Young planı mevhabı(?) ulasında tahminen iki milyon altın mark ve bi'l-ahare bir ve küsür milyon altın frank alacaktır.

Hükümetimiz, tabiyetini kabul eyleyen Macarlardan (Ziraat Kanunu) mevhabı aldığı bi'l-umum arazi, demiryolları için Macaristan'ın yedi seneden beri istediği borcu hiçbir şey ödemeksizin kapamıştır. Bu netice, bütün beklediklerimizi tahakkuk ettirecektir.

Bunlardan başka, Macaristan ve Bulgaristan, tamirat hesabına kabul edeceğimiz nisbet, yüzde ondan on üçe çıkmıştır. 1943 senesine kadar Macaristan'dan kabul edeceğimiz meblağ, 12 milyon altın krondur.

Bulgaristan'dan alacağımız 110 milyonu pek kısa bir zamanda, yarısı bu muahedenin tasdikinden üç ay sonra doğrudan doğruya Bulgaristan tarafından ve mütebakisi de senelik olmak üzere bizim müttefiklerimiz tarafından ödenecektir."

**

[s.24]

TÜRKİYE HABERLERİ

İstanbul – "Petropavlosk" ve "Prof İtern" Bolşevik harb gemileri Çanakkale ve İstanbul boğazlarından Karadeniz'e geçerlerken Türkiye Cumhuriyeti topçuları tarafından top atılarak selamlanmışlardır. Bu gemilerin mezkur boğazlardan geçecekleri gayet gizli tutulmuştur. Rus Sovyetleri tarafından tanılmayan ve ikametgahı İstanbul'da olan Beyne'l-milel Boğazlar Komisyonu'nun izni alınmamıştır. İngiltere'nin bu hareketi şiddetle protesto edeceği beklenmektedir. "Milliyet gazetesi bu münasebetle yazdığı baş makalesinde Türkiye, İtalya ve Rusya arasında İngiltere ve Fransa aleyhine bir anlaşma olmak ihtimalini kaydetmektedirler.

Fener'de Gizli Bir Komite mi Var?

"Hareket" gazetesinden:

İstanbul'a sivil Yunan zabıtları gelerek millî Türk iktisadını aleyhine bir şebeke yapmaya çalışıyorlarmış. Bu hainane şebekeye bir kısım Rumlar Yahudiler de dahilmiş. Dinî işleri görmek niyetiyle açılan Fenar Başpapaslığı bu işe tavassut ediyormuş. Bu haber doğru ise Türk zabıtasının bunu derhal keşfedeceği şüphesizdir ve faillerini cezalandıracağı aşîkardır.

TÜRK VE İSLAM DÜNYASINDAN HABERLER

Türkistan'da İdamlar

Türkistan menabiinden öğrendiğimize göre Kermene ve Narbay'da yeni bir basmacı şebekeci tutulmuştur. Uzun müddet Kızıl Rus istilasına karşı çıkan bu şebeke Sovyet idaresine pek çok zarar vermiştir. 46 kişi Çaka tarafından hapse alınmış uzun ve işkenceli isticvabdan sonra evrakları mahkemeye verilmiş ve muhakeme başlamıştır.

İki günlük muhakeme neticesinde şebekenin başlıkları buldukları ve Sovyetler Hükümeti'ne siyasî ve iktisadî darbeler indirdikleri için bunlardan 3 kişi emlakı müsadere edilmek şartıyla idama ve beş kişi onar sene müddetle hapse mahkum edilmişlerdir.

HİNDİSTAN NÜMAYİŞLERİNDEN:

Londra – Müslümanların "Hindistan İttihadı Fedarasyonu" undan gönderilen bir tahrirata cevap veren Hindistan Naib-i Kralisi Lord İroyn, bombalarla yapılan sui-kasdlar,

hükümetin kararını katiyen değiştirmeyecektir. Son zamanlarda yapılan bu şiddetli hareketleri bütün Hindistan da tasvib etmektedir." demiştir.

MOSKOVA'DA HAPİSLER

"Times" muhabirinin bildirdiğine göre Moskova ...sı tarafından erzak hazırlığı işlerinde çalışan mesul memurlar arasında hapisler icra edilmiştir. Bundan başka takriben bütün hususîtacirler dükkanlarında taharriyat yapılmıştır. Hükümet dükkanlarında bulunmayan bazı mühim eşyayı hususîtarzda satmak cürmüyle 95 kişi hapsedilmiştir. Mahbusların bir kısmı şimale sürülerek diğer mesul memurlardan ibaret olan kısmı da muhakemeye verilecektir.

SOVYET VEKİLLERİ NE DİYOR?

"Pravda" nın son nüshalarının birinde Amerika muharrirlerinden biriyle köylüler arasında cereyan etmiş şayan-ı dikkat bir mükaleme dercedilmiştir. Köy mekteblerinin birinde toplanan köylülerden biri kolhozlardan bahsederken: "Kolhoz teşkilatını biz de tecrübe ettik. Fakat bütün gün çalışmamıza rağmen müsbet bir netice elde eemedik" demiştir. Diğer bir köylü kolhozların lüzumsuzluğundan ve hükümet tarafından erzakları zorla alınmak ve mecburiyet tahtında çalıştırmak suretiyle istismar eylediklerinden şikayet etmiştir.

İdare Memuru: Rıfat Midhat

4.4. SAYI :4

10 Şubat 1930 / Birinci Yıl / Sayı 4

Oruç

Senenin, muayyen Ramazan ayında oruç tutmak mükellef olan her Müslüman'a borçtur.

Orucun tarifinden anlaşıldığı veçh üzere oruç, sabahtan akşama kadar yemek, içmek vesaire gibi helal ve mübah olan bedenarzulardan (Arzu-yı şehevane ve nefsaniyeden) kendi ihtiyarıyla vazgeçmekle yapılan faide ve mükafatı çok olan ve İslamiyet'in erkan-ı esasiyesinden sayılan bir ibadet-i bedeniyedir.

Her ibadetin birer hikmet-i şeriyesi, favaid ve fazail-i maddiye ve maneviyesi olduğu gibi oruçta da pek büyük hikmet, pek alıfazilet ve menfaat vardır. Bazılarının, zann ve telakkiettikleri gibi, oruç mücerred aç gezmek ve vücud-ı beşeri zafa düşürmekten ibaret değildir.

İnsan iki sıfatı cami olarak halkolunmuştur:

Melekiyet ve Behimiyet.

Melekiyet ciheti galib olanlar insan-ı kamil olup behimiyet ciheti galib olanlar ise sureta insanlardır. Oruç ise bu melekiyeti takviyeye bir vesiledir.

Oruçta, nefs-i emmareyi maasiyeden kurtarmağa alıştırmak, iradeyi terbiye etmek, ahlakı tehzip, şefkat ve muavenet-i haseni tahrik eylemek, insanı sabr ve tahammüle alıştırmak, vücud-ı beşeri bazı hastalıklardan korumak, hülasa insanı bu gibi meziyetleri (Meleke) haline getirmek gibi sıhhive ictimaihassalar vardır.

Zaten orucun şeriat nazarında güzel olması da bu hassalardan dolayıdır. Çünkü hadd-i zatında nefsi yemek ve içmekten men etmek güzel değildir. Bundaki güzellik iradeyi terbiye ile hakimiyet-i nefsiyeye vasıta olmasındadır.

İnsan için hakimiyet-i nefsiyenin mesalih-i ictimaiye ve hayatiye nokta-i nazarından pek büyük kıymet ve ehemmiyeti vardır. En büyük meziyyet, ahlakın en büyük mühim esası ihtiyar ve iradesine sahip ve şehavet-i nefsaniyesine hakim olmaktır. Malumdur ki; insanda ihtiyar ve irade denilen bir kuvvet vardır. Bu kuvvetle insan birçok şeyler arasından en hayırlısını seçer, iyi olanını işler fena olan şeylerden kaçınır. Demek ki iradesine sahip olan bir insan nefsinde hakim olacağı cihetle nefsanive şehevanolan bütün

gayri meşru ve gayri ahlakı arzı ve temayüllerine mukavemet edebilir. Nefsin her istediğini heman kabul ediyoruz. Heva-yı nefsinde uyunacak olmaz. Hevasat-ı nefsanîyesi galib olup bunun elinde esir olanlar, hayvaniyet derkesine

[s.26]

Sükut ederler. Bunların indinde menfaat olsun da, ne olursa olsun, hak ve vazifenin zerre kadar kıymet ve ehemmiyeti yoktur. Bu gibilerin çok defa hayati, ictimaive umumimenfaatlere sui-kasd ettikleri bile görülmüştür.

Mesela; karnı gayet aç, iştihası tamamıyla yerinde olduğu bir zamanda gzinün önünde hazır bulunan en leziz yemekleri mücerred Cenab-ı Hak'ın emrine imtisalen kendi ihtiyarıyla yemeyen, yazın en sıcak zamanlarında harareten kalbi yanıp tutuştuğu bir anda (ifrat derecesi değil) temiz ve serin sularından içmeyen ve'l-hasıl nefsinin şiddetli arzularına bir gün değil, otuz gün mukavemet ve sabır gösteren bir adam, istediği zaman nefsinin her şeyden men etmeye alışan bir kimse gayrin hakkına tecavüz gibi fenalıklardan, haram ve muzır şeylerden kendini men edemez mi? Nefsinde hakim olan bir insan hak ve hakikat peşinde koşar, efil ve harekatıyla şeriat ve insaniyet dairesini tecavüz etmez. Çünkü şeriat ve insaniyet dairesinden uzaklaşmak ancak hevasat ve shevat-ı nefsanîyesine mağlub olmakla olur.

Binaen-aleyh (Hakimiyet-i Nefsiye) nin büyük bir meziyet-i ahlakiye olduğundanır ki bunun vesilesi olan oruç da Cenab-ı Hak ve BarıTaala Hazretleri indinde mükafatı pek çok bir ibadet sayılmıştır.

Bir ibadet-i mahza olan oruçta ictimaifaideler de vardır.

Bir heyet-i ictimaiyenin devam, nizam ve inzibatı o cemiyet efradının ahlak ve maneviyatça temiz olmasına mütevaffıktır. Temiz bir ahlaka sahip olabilmek için de kuvvetli bir iradeye malik olup nefsin esiri olmamak lazımdır. Orucun, iradeyi terbiye ve nefse hakim olmak için ne mühim bir vesile olduğunu gördük. Böyle kuvvetli bir iradeye sahip, ahlak ve maneviyatı temiz ve mükemmel olmayan efraddan teşekkül eden bir cemiyetin ahlak-ı umumisi, aheng-i ictimaisi şüphesizdir ki haleldar olur, bozulur. Binaen-aleyh ibadet-i mahza olan oruç şahsı olmaktan çıkararak ictimaibir mahiyet kesbediyor.

Orucun ictimaifaidelerinden biri de insanın şefkat, merhamet ve muavenet duygusunu tahrik etmesi, açların halinden tokları haberdar eylesidir.

Evet, zengin bir aile içinde yetişen açlığın, yoksulluğun acılarını duymamış olan bir

adamın fukaranın halinden haberdar olamaz. Fakat oruç tutarak zamanın muhtelif mevsimlerinde açlığın tesirini kendi nefsi üzerinde muayene ettikçe, yoksulluğun acılarını tattıkça heman her gün bu acıları tatmak mecburiyetinde olan fakirlerin hallerini düşünür, göz önüne getirir. Bu düşünce kendisinde şefkat ve merahmet hislerini tahrik edeceğinden fukaraya muşavene sevkeder. Şu halde oruç, ahlakın en mühim esası olan merhamet ve muavenet duygularını tahrik eden mühim bir amil oluyor. Bu ise heyet-i ictimaiyenin saadet ve bahtiyarlığı namına ne büyük bir maslahattır.

Mısır hükümdarının bütün zahire ve erzak ambarlarının memuru olan Hazret-i Yusuf Aleyhisselam günde hatta iki günde bir defa yemek yer idi. Kendisine "Mısır'ın bütün hazineleri yed-i tasarrufuna iken aç durmayı ihtiyar etmeye sebep ve hikmet nedir?" diye sormuşlar o da şöyle cevap vermiş:

"Daima tok duracak olur isem fukaranın halinden gafil olurum, onların halini alayup da onlara terahhüm edemem diye korktuğumdan fukaranın mübtela olduğu açlığın kendimde her zaman mevcudiyetini arzu ediyorum; ben açlıktan mütezıoldukça halkın çektiği ıstırablar aklıma gelir de onların ıstırablarını def etmeye çalışırım."

"Tok olan açın halini bilmez." Derler ki büyük bir hakikattir. Daima tok olanlar açların ahvalinden haberdar olamaz. Çünkü açlık, tokluk gibi şeyler batınıdır.

Oruç insanı sabır ve tahammüle alıştıır.

(Soñu 30. sahifede)

[s.27]

İCTİMAİYAT

AsrıPedegoji Temayülleri

Bu günün pedegojik görüşlerinden yarımın mukadderatı doğacaktır. Halin terbiye cereyanları yarınki nesilleri yetiştirir. Binaen-aleyh asrıpedegojinin muhtelif sahalardaki temayüllerini bilmek faidelidir. Ben burada kısa birer hülasa halinde bu cereyanların ana hatlarına temas ederek, karilerimize umumıbirer fikir vermeyi, bi'l-hassa muhterem muallim meslektaşlarımızın bu mevzular üzerine alakalarını celbetmeyi faydalı buldum. Bu temayülleri başlıca yedi sekiz mevzu etrafında tedkik edebiliriz.

Bedeniterbiye: Asrımızda bedeniterbiye yepyeni bir telakkiye mazhar olmuştur. Malumdur ki mazide bedeni terbiye büsbütün ihmal edilmişti; mazien çok fikriyat ve

ihtilafiyata ehemmiyet vermişti. On sekizinci asır filozofları ve terbiyecileri bundaki aksaklığı gördüler. Monteni, Lok, Rosso ve Spenser gibi terbiyecilerin himmetleriyle beden terbiyede layık olduğu ehemmiyete nail oldu.

Ondokuzuncu asırda ise (Hayatiyat) (Ruhیات) ilimlerinin ilerlemesi beden terbiyesi ilminde de geniş sahalara açtı. Mame-fison zamanlara kadar beden terbiyesinin gayesi tamamen tevazzuh edememiştir. Beden terbiyeden maksad sadece beden kuvvetlendirmek, muhtelif uzvumuzu şişirmek, zannedeliyordu. Bir insanın pazuları ne kadar şişkin, bacakları ne kadar fazla yol yürümeye müsaid, kendisi ne kadar fazla yük kaldırmaya muktedirse o insan da kuvvetli addedilirdi. Halbuki bu canbazlık kuvvetidir. Beden terbiye kuvveti değil.

Bugünün pedagojisinde beden terbiyesi demek vücudumuzun muhtelif azası arasında ahenk ve tevazünü temin eylemek demektir. Bir insanın kolları, bacakları gövdesi ne kadar kuvvetli olursa olsun onun mesela ciğerleri zaif ise o insan kuvvetli demek değildir.

Yeni beden terbiyesi başlıca şu noktalara dikkat eder:

- a – Vücuttaki azadan bazılarını kuvvetlendirmek için diğer bazı azanın zararını mevcut hareketleri tervic etmez.
- b – Yalnız harici azanın değil asıl dahil azanın da takviyesi düşünür.
- c – Beden hareketlerin yalnız maddi kuvveti değil beden tenasını da temine çalışır.
- d – Beden terbiyesini bir sıkıntı olmaktan kurtarup mütenevvi cazib bir hale getirir.

Bu gayeleri istihsal emeyi kolay bir şey sanmamalı çocukların yaşlarına, beden vaziyetlerine, sıhhi hallerine nazaran hep ayrı ayrı tedbirler alınacaktır. Bir çocuğa faideli olan diğerine zararlı olabilir. Biz bu noktaları mütehasıslarına bırakarak yalnız beden terbiyesindeki yeni telakkileri, yeni hedefleri işaret etmekle iktifa ediyoruz.

2 – İlmipedagoji: Pedagoji denilen çocuk terbiyesi ilmi evvelce ihtiyari, felsefi, bir şeydi, müstakil bir ilim değildi. Asrımızın irfan-ı hahikasındaki bariz hususiyetlerden biri de pedagojiyi bir ilim şekline yükseltmiş olmasıdır. Artık çocuk ruhiyatında müsbet esaslara malikiz. Bu kolay bir iş değildi; çünkü çocuk denilen mahluk kendine göre maddi ve manevi, uzvi ve ruhi birçok hususiyetler arzeder. Bütün bunları ilmi usullerle tedkik etmek bu usulleri bulmak lazımdı. Bunun için son asır terbiye uleması tecrübe ruhiyatın inkişafına himmet ettiler. Tecrübe ruhiyat ciddi hamlelerle tekamüle mazhar oldu. Artık ruhiyat

nazariolmaktan çıkmış, kimya laboratuvarları, fizik atölyeleri gibi ruhiyatın da bedagoji ve pedo-teknümüesseseleri

[s.28]

vücuda gelmişti. Bu müesseseler sayesinde ruhiyat ve pedagoji bir fen manzarası arzelmeye başladı. İlm-i nazariyeleri buralarda fil ve tatbikat haline geliyordu. İlim nazariyeleri buralarda fil ve tatbikat haline geliyordu. Bu müesseselerde tecrübıruhiyata en çok itminan veren bir usul vardır: O da "test" test usulüdür.

Test demek, malum bulunduğu üzere çocuğun kabiliyetini denemek için muayyen usuller ve muhtelif sistemlerle tatbikat yapmak demektir.

Çocukların kabiliyetlerini, seviyelerinin derecelerini hangi mesleklere istidadları olduğunu hep test usulü ile meydana çıkarıyorlar.

Binaenaleyh asrıpedagoji temayüllerinde test sistemi müsbet ve muayyen zirveli yeni bir şahika gibi durmaktadır.

3 – Çocuk maneviyatı: Çocuk yalnız küçük bir insan, tekamül devrinde bir uzviyet demek değildir. Eskiden çocuğun ruhu ve bedeni hususiyetleri hakkında çok yanlış düşünürlerdi. Çocuk henüz noksan bir insan zannedelirdi. Tecrübıruhiyat ve testler bile çocuğu bu vaziyetinden tamamen kurtaramadı. Çünkü testlerle biz, çocuğun yalnız hassalarını, intikal kudretlerini ve zekasının derecesini anlıyorduk. Halbuki çocuk bunlar demek değildir. Uzviyet itibarıyla henüz noksandır, tekamül edecektir. Zekası tecrübeler ve bilgilerle tedricen inkişaf edecektir. Fakat çocuk demek işte bu noksan kalan, inkişaf edecek olan varlık da demek değildir.

Çocuk bambaşka manevebir alemdir. Adeta şeydiler(?), gahüller alemi haricinde çocuk denen diğer bir alem vardır. Biz o alemi kendi ilmimiz miyarlarıyla, usulleriyle ölçüp takdir edemeyiz. Çocuk nevi kendine mahsus bir hayat başlar. Tabiat çocuğu çocukluk denen aleme mutabık olarak yaratmıştır. O alemin de kendine mahsus hususiyetleri, faaliyetleri, vazife ve hakları vardır. O halde çocuğu bu kendi alemine göre tam olarak kamil olarak kendine mahsus ayrı bir hüvviyet olarak görmek lazımdır. Asrıpedagojinin bariz manzaralarından biri de budur.

4 – Hürriyet medotu: Jan Jak Russo'nun dediği gibi çocuğun tabiialakasına göre hareket etmek hakkıdır. Çocuk tabiihürriyetini kullanarak kendi kendini yetiştirmelidir. Çocuk her

şeyi zatımüşahede tecrübe ve faaliyetlerle öğrenmelidir. Ona gelişigüzel tesirler yapmak tabii cevelangahını temdid etmek katiyen doğru olamaz. Hakikitekamül haricinden değil dahilden temin edilir. Mekteb ve ailelerin vazifelerinden biri de çocuklara serbest müşahede, tecrübe, taviteşebbüs ve faaliyetlere müsaid muhit temin etmektir. Bu gün kati sınıfçılık usulü yerini serbest ve mütecanisüzümre sistemine terketmiştir. Çünkü serbest zümre sisteminde ferdive toplu faaliyet en samimibir şekilde kaynaşüyor. Hürriyet sisteminin diğer bir faidesi: Tabiiteşebbüs ve faaliyet hallerinin edilişi bu sisteme tabi tutulan çocuklar meşgalelerine bütün benlikleriyle sarılıyorlar. Faaliyetin bütün safhalarında neşe, cazibe, şevk ve heyecan yaşıyor. Asritedrisi ve terbiye usulü: Tabiiteşebbüste istekli çalışma, yaratıcı ve enerjik hamlelere istinad ediyor. Gayesi çocuğun bütün insanıkudretlerini işletmek ve inkişaf ettirmektir.

5 – Hissıpedagoji: Çocuğu en ziykade faaliyete sevkeden nedir? İnsiyakları mı? Bi'l-hassa ihsaslarıdır. Tutmak, koklamak, görmek, işitmek, kaldırmak, kırmak, işte çocuklar haricimuhit arasında teması temin eder vasıtalar! O, her şeyi hassalarıyla tedkik eder, anlar. İhsascıların pedagoji ve didaktik sahasında alaka, enerji ve tavifaaliyet namı altında ileri sürdükleri davada muvaffak olduklarını görüyoruz. Hayat bilgisinin hakimiyeti, mekteb tenezzühleri, açık hava tedrisatı, el işi resm, iş prensiplerinin ehemmiyet kazanması projeksiyonlar, tahrir, ahlakımusahebelerin havasa(?) istinad ettirilmesi

(Soñu Var)

Eyüb Hamdi

Pedagoji ve Didaktik Muallimi Müdür Muavini

Nigde

(Türkiye Cumhuriyeti)

[s.29]

SIHHAT

Verem nasıl sirayet eder?

1 – Tükürük vasıtasıyla:

Veremin (Kok) tesmiye edilen mikrobu; et, süt, yağ gibi mevadd-ı gıdaiye vasıtasıyla sirayet edebilirse de, en ziyade veremli kimselerin ağızlarından tükrüğün sıçraması ve

tükürdükleri tükürüğün koruyarak toz haline gelmesiyle, daha ziyade sirayet eder. Hastanın salyasında bulunan binlerce mikroplar yerde toza karışır ve ufak bir rüzgar cereyanıyla havaya kalkar. Hasta konuştuğu ve öksürdüğü vakit ağızından sıçrayan tükürük zerrelere etrafa dağılır. Köpek kedi gibi insana pek yakın yaşayan hayvanlarda verem mikrobunu neşretmek için çok tehlikeli vasıtalar olabilirler.

2 – Veremli Hayvanların Az Kaynatılmış Etleri Vasıtasıyla:

(Kok) mikrobunu sığağa çok muhtemeldir.

Ağzın harareti veremin mikrobunu mahvetmez. 70 derece hararete en az bir çeyrek saat kaynatılmakla etlerde bulunan verem mikrobunu ancak helak edilebilir. 73 derece hararete kaynatılan bir et parçasında (Kok)'un ber-hayat bulunduğu görülmüştür. Kanlı ve iyi kaynatılmamış bir ette (Kok) mikrobunun bulunmak ihtimali pek yüksektir.

Kok mücerred bir iki ay yaşayabilir. Odalarda eşya üzerinde, her ne kadar kuvvetten düşse de, yine iki ay yaşar. Güneşte iki saat zarfında helak olur.

3 – Süt Vesaire Vasıtasıyla:

İneklerin yüzde 30 – 40 'ı veremlidir.

Hasta inek veya koyunlardan alınan süt ve bundan yapılan yağ peynir ilh. (Kok) mikrobunu havidir. Kok, taze sütte, gıda sıcaklık ve rutubet gibi – kendisinin çoğalmasına yardım eden mevaddı bulabildiğinden süratle tekessür eder. İyi kaynatılan süt tamamıyla (Kok) mikrobundan temizlenir. Sütü mikrobundan temizleme için 70 – 80 derece hararete on dakika kaynatmak kafidir.

Veremi İntac Eden Sebepler:

Verem mikropsuz sirayet etmez. Mikropsuz hiçbir nev verem yoktur. Veremle mücadele etmek için behemehal (Kok) mikrobunu helak etmek lazımdır.

En şiddetli soğuk algınlığı, pis hava, ağır hastalıklar, (Kok mikrobunu olmadan verem getiremezler; fakat, bu gibi sebepler vücudu zaif düşürür ve vereme işleyebilecek saha hazırlarlar. Zaif düşen ciğer veya başka bir uzuv, her yerde bulunan verem mikrobuyla pek çabuk aşılır.

Vücut-ı beşerde vereme saha hazırlayan sebeplerden başlıcaları: Üşütmeler, her nev hastalıklar, pis hava, toz, güneşsiz odalar, fazla yorucu işlerde çok çalışmalar, ilh... olduğu

gibi içki ve tütün de veremin, ba-husus ciğer vereminin en birinci yardımcılarındandır.

– I –

Lohusa Kadın Hakkında

Kadın lohusalığı esnasında sürgün verici ilaç içebilir mi?

Lohusa kadın muntazam surette büyük hacetini def ediyorsa, müşilat almağa lüzum yoktur. Bu sırada adeten bağırsaklar atalette olduğundan sıcakça, su ve gliserinle **chisme** yapmak faideden halıdeğildir. Yapılan kalismalar faide vermezse doktora müracaatla vereceği tavsiye üzerine **Infusie de tamariu (asacra saprada de sera)** gibi hafif müşhil alınır.

Çocuğunu emzirmeyen kadın memesine süt geldiğinin

[s.30]

26'ncı sahifeden

Oruç

Nefsin razu ettiği her dürlü leziz ve güzel şeylerden istediği zaman kendisini men edebilen ve bunu tabiat edinen bir adamda sabır ve tahammül denilen fazilet-i ahlakiye bir meleke haline gelmiş ve kalbinde yer tutmuş demektir.

Sabır ve tahammüle alışan kimseler, icabında zamanın her türlü acılarına, müdafaa-i hak ve hakikat uğrunda ögine çıkan mania ve haillere, millive ictimamevcudiyetler meydana getirmek hususuna maruz kaldıkları mihnet ve şefkatlere karşı kemal-i mukabele eder. Her türlü zaruretlere göğüs gerer, yılmaz ve meyus olmazlar.

Avrupa'nın en medeni, büyük kasabalarında açlık müsabakaları yapılmakta olduğunu ve bu müsabakaların kimler tarafından kazanıldığını Avrupa gazeteleri ikide bir ilan idüp duruyorlar. Bundaki gaye her halde insanları sabır ve tahammüle alıştırmak maksadına mebniolsa gerektir.

Oruçta Sıhhi Faideler de Vardır:

Doktorların hastalara günlerce yemek vermemeleri orucun sıhhat üzerinde büyük bir tesiri olduğunu göstermektedir.

Ben burada doktor "Fortune" cenablarının sıhhibir makalesinin muhteviyatını – ehemmiyetine binaen – hūlasaten karilere arz etmeyi mūnasib gördüm. Muma-ileyh bu sıhhiyazısında din ile fen arasında taban tabana zıt ve muhalif görülen bazı ahkamı tedkik ve muayene ederken şöyle diyor: "Evamir-i diniye ile ahkam-ı şeriyelerin fennin arzu ve kabul ettiği

İkinci günü hafif bir sürgün ilacı alabilir.

Emziren kadın bazen hafif bir sürgün ilacı alır.

Kadın sürgün ilacı kullanırsa sütü kesilmez mi?

Bu avam arasında aslı, temeli olmayan yanlış bir itikaddır. Bi'l-akis meme emen kucaktaki çocuk için süt annesinin inkıbazı – Pekliği – gayet tehlikeli şeylerdir. Peygamberler kanun-ı tabiata bi'l-hassa fitrat-ı beşere muğayir hiçbir kanun vaz etmemişlerdir. Daima tabiat-ı insan üzerinde murakabe (Gözcü) vazifesini ifa buyurmuşlardır.

Ahkam-ı şeriyeden olan Müslümanların orucu, Hristiyan ve Yahudilerin perhizi sıhhati muhafazaya, ahlakı tehzibe dair en mühim vesilelerdir.

Halbuki fen bunların ehemmiyetlerini henüz anlamaya başlamamıştır.

Birçok istatistikler gösteriyor ki; dünyada en çok yaşadıkları halde kuvve-i bedeniyeleri yerinde olanların çoğusu senede birçok oruç ve perhiz tutanlardır. Oruç ve perhizden en ziyade istifade eden uzuv (Karaciğer) ile (Cihaz-ı hazmi) dir.

Oruç zamanlarında (Karaciğer) bekle istihali ve glikojen hassalarından nisbeten kurtulduğu için bu müddet zarfında vazifesinin tadili dolayısıyla istirahat eder. Fazla albumini muhteviyemekler, müskirat, tütün, kahve vesaire karaciğerin vazifesiin haleldar eder. Ve onu yorar. Bundan dolayı taharrüş eden ve boyuyin(?) karaciğerin tabiisurette ifayı vazife edememesinden bekle ve hamiz-i bevl çoğalır, vücudda artirtizm (İltihab-ı şereyanı= Damar şişmesi) halatı görülmeye başlar. Bu haller pek tehlikeli hastalıklara sebebiyet verir.

Bunun için beden kuvvetlerini takviye ederek tam bir sıhhate sahip olmak isteyen zamanın asri ve münevver gençlerine oruç tutmaları ve perhiz etmeleri tavsiye olunur. Elli yaşından sonra haftada iki gün oruç tutmak sıhhat nokta-i nazarından pek ehemmiyetlidir."

Cenab-ı Peygamber efendimizin "Oruç tutunuz ki sıhhat bulasınız" hadis-i nebevisinin ne büyük bir hakikati ihtiva ettiği artık zamanımızda doktorların ifadeleriyle

katiyet kesbetmiştir.

Ve'l-hasıl oruç şahsi olmaktan ziyade sıhhi, ictimai, ahlakıfaideler temin eden mühim bir vesiledir.

Rıfat Midhat

[s.31]

Ruhumun Enini

Beynimin içinde bir ateş var ki;

Zavalı halime cidden ağlanır.

Ruhumun yarası öyle sızlar ki;

Onulmaz bir türlü... her an dağlanır.

M.N

DAHİLİ HABERLER

Çiftçilikte Buhran (Kesadlık)

Birkaç kere Romanya'nın ziraat nazırlığı yapmış olan K. Garoflid Efendi, Bükreş'te mühim bir konferans vermiş ve pek çok sözler arasında bi'l-hassa şunları demiştir:

Ekin Fiyatlarının Düşmesi Nedendir?

Bunun birçok sebepleri vardır. Bazıları: Garb ve Amerika memleketlerinde ekilen ve yetişen bol mahsul. İtalya'da açılan "Buğday mücadelesi" sayesinde buğday mahsulü yüzde 10,5, kentaldan yüzde 12,35'e çıkmıştır. Keza Fransa'da aynı hal vakı olmuştur. Kanada'da çok terakkiden ziraat makineleri sayesinde ziraat işlerinin masarısı çok azalmıştır. İsveçli profesör Kassel, makinacılık sayesinde Amerika'da çiftçiliğin masraflarının çok azaldığını söylemektedir. Pek çok memleketlerde zahire idhalatı için konan nakısaların çokluğu; istihlakatın (Yemenin) azlığıdır. İstihlak Almanya'da nüfus başına yüzde 92'den yüzde 65'e inmiştir. Umumiyet itibarıyla, ziraat bütün dünyada düşmekte ve zarara gitmektedir.

Bunun Çaresi Nedir?

Memlekette mükemmel ve muntazam kadastra da lazımdır.

Bütün topraklar iyi işlenmelidir. Derhal ve az faizle kredi bulunmalıdır ki bu ancak ecnebi memleketlerde bulunabilir. Büyük silozlar ve standartlar yapılmalıdır. Mahsullerimizi satacak memleketler bulunmalıdır. Bütün bu programı tatbik etmek için on sene muntazaman ve mütemadiyen çalışmak lazımdır. Yek-diğerini takip eden hükümetler aynı programla işlemelidirler.

Terfi

Altı seneden beri hukuk-şinaslıkla vazifesini ifa etmekte olan Pazarcık Mahkeme-i Şeriyesi Kadısı İzzet Kaya Efendi'nin Tribunal Kadılığı Derecesi'ne terfi ettiği, 25 Kanun-ı sanı1930 tarih ve 223 numaralı De-Kret-Regal ile kendisine tebliğ edilmiştir.

Muvaffakiyetlerini tebrik ederiz

HARİCI HABERLER

Rusya'da Siyası Muhakemeler

Varşova: 1 (Radur) Şubat'ın nisf-ı evvelinde Sovyet Rusyası'ndaki istiklal sevklerinin siyasıdalarına başlayacaktır: Moskova Mahkeme-i Aliyesi; Sovyet Hükümeti'nden ayrılarak bütün şark mıntıkasında mevcut Müslümanların birleşmesiyle müstakil (Turan) idaresi vücuda getirmeye çalışan Türklerin muhakemesine rüyet edecektir.

Bebelu(?) Rusya Cumhuriyeti Tribunalı, siyaset cürmüyle mücrim bir grubun Minsk kasabasında muhakemesine bakacaktır.

Sovyet idaresi yerine müstakil Ukrayna Cumhuriyeti tesis maksadıyla, Ukrayna'da ihtilal hazırlığı ve tahrik yapmakla müttehem 44 Ukraynalının Karkofta muhakemeleri görülecektir.

Müttehemler meyanında profesör Jofremo, Mitropolidçe Kivoski bulunmakta ve sabık demokrat hükümeti erka-

[s.32]

-nından olup memalik-i ecnebiyeye firar eden eşhasın da bu mesele ile alaka ve münasebetleri olduğundan muhakeme pek heyecanlı devam edecektir.

BAKÜ'DE HAYAT

Bakü'de Hayat Gittikçe Müşkilleşmektedir

Ahali gündelik ihtiyacını temin için son derece müşkilata maruz kalmaktadır. Halk saatlerce kooperatifler karşusunda sıra bekledikten sonra aldığı bir font ekmekle geçinmekte ve yarınki vaziyetini düşünmektedir. Hususiticaret hemen hemen yok gibidir.

Şeker, gibi zarurierzak bulmanın imkanı yoktur. Bütün şehri gezüp dolaştıktan sonra tesadüfen bulunan bir font şeker için iki ruble vermek lazımdır. Ahalinin hayatı sefil ve perişan bir haldedir.

Rusya'da İdamlar

Londra: 4 "Times" gazetesinin Riga'dan aldığı hususitelgrafına nazaran bu son günlerde siyasipolis hafiyyelerinin emriyle Rusya'nın muhtelif hapishanelerinde mevkuf bulunan 300 bahriye zabitanı hapishane havlusunda kurşuna dizilmek suretiyle idam edilmişlerdir.

Bu idamın çoğusu Tomesk kasabasında icra edilmiştir.

Hayvanlarını Öldüren Köylülerle Mücadele

Geçen nüshamızın birinde Sovyet köylerinde şiddetle tatbik edilen Kolhoz teşkilatlarına dahil olmak isteyen ve binaen-aleyh hükumete hiçbir şey vermek istemeyen köylüler, hükumetin şiddetli tazyiklerine rağmen hayvanlarını hükumete vermektense imhaya çalıştıklarını kaydetmiştik, son zamanlarda kitlevıbir hal alan bu hayvanları imha meselesi hükumeti muayyen tedbirler almaya sevketmiş ve Sovyet icraiyesi bu hususta muayyen kararlar almıştır.

Kararlardan anlaşıldığına göre hayvanlarını hükumete vermeyerek kasten imha eden ve diğerlerini de buna tahrik eden bütün köylüler araziden istifade etmek hakkından mahrum edilecek ve bütün emvali müsadere edilecektir. Bundan başka bu kabil köylüler mahkemeye verilecek ve muhtelif müddetlerle tecziye edileceklerdir. Hayvan ve emvalini imha etmeyüp de haricte satan köylüler dahi aynı muameleye tabi tutulacak ve Kolhozlara

dahil olmak hakkından mahrum edilerek istikraz şirketlerinden istikraz alamayacaktır.

Ahaliyi Vaadlerle Avutuyorlar

Sovyet gazetelerinin yazdığına göre Moskova kooperatifleri baş müessesesi, şimdilik zarurierzak bi'l-hassa ekmek için tayin edilmiş nurma miktarının eşki şeklini muhafaza edeceğini tebliğ etmektedir. Erzak hazırlığı meselesi muvaffakiyetle neticelendiği takdirde bu normanın miktarı tezyid edilecekmiş. Bu kabil vaadler ekmek için olduğu gibi diğer zarurierzak için dahi vardır. Fakat halk normanın tezyidini değil bi'l-akis tenkisini beklemektedir.

Sabık Rusya Başvekili Krenski ile bir Mülakat

Londra; (Radur) İdaresi altında iken Komünizm ihtilaline uğrayan meşrutı Rus hükümetinin sabık başvekili Krenski ile yaptığı bir mülakatı neşreden "Daily Expres" gazetesi, Krenski'nin "Rus ittihadına karşı muhalif vaziyet alan köylülerin şiddetli ve kuvvetli ihtilafından dolayı pek yakın vakitte Rusya'daki rejimin yıkılacağı ve yerine başka bir idarenin teessüs edeceği muhakkaktır" dediğini naklediyor.

Yugoslavya'da Yeni Mezahib Kanunu

Belgrad; Müslümanların dinive millîişlerine aid mezahib kanunu kralın tasdik ve tasvibinden geçmiştir. Bu kanun, Cemaat-i İslamiyeleri tamamıyla serbest ve müstakil bırakmaktadır.

İdare Memuru: Rıfat Midhat

[s.32]

"Türk Yurdu"

Türk Ocaklarının fikirlerini neşreden ve çok senelerden beri Türklük ve Türkçülük için yüksek gayeler gösteren kıymetli "Türk Yurdu" mecmuasını bütün karilerimize tavsiye ederiz.

Abone Şartları:

Seneliği 3 Dolar, altı aylığı 1,5 Dolardır.

Adres

Türk Yurdu Mecmuası

Ankara – Türkiye

"Milli Yol"

Berlin'de Rusya Türklerinin meşhur edib ve istiklalcisi İyaz İshakıBey'in başyazıcılığı altında yüksek yazılarla çıkan "Yeni MillıYol" mecmuasına abone olmalarını hürmetlü okuyucularımıza tavsiye ederiz.

Adres:

Mr. A. Ishaki

Prosta 6 m. 2.

Warszaw / Polonia

[İkinci Tablo-Sağ]

Mısır'ın merkezi Kahire şehrinde bütün şark ve Müslüman aleminin hukukunu müdafaa ve pek yüksek yazıları ihtiva eden Arabça "Mecelletü'r-rabıtü'ş-Şarkiyye" mecmuasına Arabça bilen dindaşlarımızın abone olmalarını tavsiye ederiz.

Adres: Mecelletü'r-rabıtatü'ş-Şarkiye

Şari Sami Rakam 28 Bi'l-Kahire

Le Caire – Egypte

Azerbaycan Türklerinin İstiklali İçün Çalışan Kıymetli

"Odlu Yurt"

Mecmuasına sevgili okuyucularımızın abone yazılmalarını tavsiye ederiz.

Adres: "Odlu Yurt"

Istanbul – Pangalti, Şafak sokağı No.6

TURKIYA

Tipografia "Comerciala – Bazargic

4.5. SAYI: 5

Emel Mecmuası

1 Mart 1930 / Birinci Yıl / Sayı 5

--

[s.32]

Tüccarlara Müjde

Şimdiye kadar inhisar altında bulunan kibrit satışı bundan böyle serbest ticaret şekline girmiş olduğundan, her tüccar hükümetin müsaade-i mahsusasını istihsal etmeden istediği miktarda kibrit ticareti yapmakta serbesttir.

Bükreş'te "Anonim Romana" şirketi kibrit fabrikası ile suret-i mahsusada yaptığımız mukavele mucibince mezkur fabrikanın Kalyakra sancağında kibrit satışı için yegane mümessilidir. Artık mağazamızda kibrit dahi bulunacağından büyük küçük her tüccarın mağazadan lüzumu miktarda her zaman kibrit tedarik edebileceğini muhterem müşterilerimize müjdeleriz.

Bundan maada mağazamız yeni getirdiğimiz her çeşid manufatura, bakkaliye, pamuk, hırdavat vesaire gibi mallarla doldurulmuştur. Fiyatları rekabet kabul etmeyecek derecede ucuzdur. Fırsatı kaçırılmamasını tavsiye ederiz.

Almanya'nın meşhur fabrikalarında yapılarak her yerde şöhret kazanan boya ve çividin her dürlüsü mağazamızda mevcuttur.

Ucuz ve aynı zamanda hakikaten dayanıklı mal almak isteyenlerin Boyacıoğlu Oteli ittisalinde Prinçipele Ferdinand Sokağı'nda 117 numaralı mağazamızı bir kere ziyaret etmelerini ilan ederiz.

Pazarcık

Harun Levi Mahdumları David ve İshak Kardeşler

*

[s.33]

Emel Mecmuasına

On senedir Kırım öksüzlüğüyle yanan bağırma (Emel) serin ve tatlı bir sevinç serpti.

On senedir Kırım'dan gelen acı ve kara haberler karşısında müdhiş azab ve intikamla çırpınan ruhumu (Emel) sadık bir dost eliyle okşadı. On senedir Kırım gençliğinin millıdavamız yolunda ölüm önünde titremeden Sibiry'a'da, Solofka'da, Çekalar'da canla, başla yazdıkları tarihimizin en yüksek ve en mukaddes destanı beni ne kadar iman ve aynı zamanda ne kadar elemle sarsıyordu... (Emel) bu büyük emel kurbanlarının ilahıruhlarından bana ne candan teselli ve ne kadar kuvvetli ümid getirdi.

Emel'e Emel kadar sonsuz ömür dilerken emelimizin emeli olması için bazı düşündüklerimi de yazmaktan kendimi alamadım.

Türk – Tatar tarihinin en büyük noksanı fikir hayatına, harsa layık olduğu ehemmiyeti vermemesidir. Tarihimizin askerikuvvet ve kudreti yanında harsımız ve medeniyetimiz nisbet kabul etmeyecek derecede sönüktür.

Tarihin en büyük imparatorluklarını kurmuş, bütün Asya'yı, Afrika'nın şimalini Avrupa'nın büyük kısmını birçok defalar kendi meydanı yaparak oralarda at oynatmış ve bir çok büyük tahtlara asırlarca istediklerini oturtmuş olduğumuz halde ilimdeki rölümüzün ne vüsati ve ne de kudreti cihan hayat-ı fikriyesiyle boy ölçüşmek değil kendimizi bile beslemeye kafıgelmemişti. Cengiz Çin alimlerine ve mühendislerine sarılmış, Timur ve halefleri Arab medeniyetinden kuvvet almışlardı. Bir zamanlar Acem edebiyatının, Arab felsefesinin tesir ve kuvveti yalnız Osmanlı Türkleriyle Kırım Hanlığı'nı değil bütün Türk – Tatar dünyasını sarmış ve ona istikamet verecek kadar hakim olmuştu.

Tarihimizde yalnız şan ve şeref değil noksanlarımızı da aramaklıığımız borcumuzdur. Müstaaid olduğumuz kudretleri işlememiz ne kadar lazımsa noksanlarımızı da arayarak asıl o cihetleri kuvvetlendirmeye çalışmaklıığımız daha ziyade elzemdir. Milletlerin siyasıve medeniyükselmelerinde coğrafıve tabışeraıt kadar belki onlardan da ziyade ruhıve ictimaisebeblerin tesirleri vardır. Birbirinden iklim ve zenginlik itibarıyla farklı olmayan iki komşu memlekette yanyana yaşayan ve hattı aynı memlekette, aynı şehirde kapı komşu yaşayan farklı ruhıve içtimaişeraite tabi milletlerden birisinin terakkıve meedniyet yolunda asırlarca diğeri geçmesi bunun neticesidir. Tarihimizde ilme pek büyük hidmetleri dokunmuş müstesna şahsiyetlerimizin birleştiğini hatta Arab ve Acem lisanlarında şaheserler yarattıklarını hepimiz biliriz. Biz bunları

[s.34]

bizim bu sahalarda da kuvvet ve kudret sahibi olabileceğimizi burhanları olarak görebiliriz. Bunlar halkımızın ruhuna ve ictimaihayatına temel olacak ve harsımızı her gün tekamüle

getürecek birer ilmive felsefimekteb yaratamadılar.

Türk – Tatarların askerlikteki cevvaliyeti ve manevra kuvveti ve takib-i fikri ilminde ve harsında yaşamamıştır. Buna binaen kanlarında en ziyade hayatiyet taşıdıkları halde Türk – Tatarlar asırlarca esir ve hareketsiz kaldılar. Atlarının bile başları kalkık olarak yürüyen Türk – Tatarlar kuvvetin ve siyasetin ilme dayandığı asırlarda kadere boyun büküp, baş egdiler.

Milliyet kaygusuyla yanan merhum İsmail Bey Gasprinski (Tercüman) 'ı Kırım istiklalini gaib ettikten tam bir asır sonra yan1883 senesi çıkardı.

Böyle bir asırlık hatta birkaç asırlık teehhürler başka Türk kabilelerinin (Rönesans) larında, millıuyanmalarında da görülür. Ale'l-umum tarihimiz ve millıuyanmalarımızdaki bu teehhürler cidditedkik edilirse hülaseten dokunmak ve nazar-ı dikkati celbetmek istediğimiz fikri ve harsınoksanımız bütün çıplaklığıyla görülür.

Tarihçalışmalarıyla yalnız Kırım değil bütün Türk – Tatar dünyasına ve hatta İslam alemine hayırlı tesirler etmiş olan İsmail Bey milletimizi bulunduğu elim vaziyetinden kurtarmak için Avrupa usulünde (Yeni Mekteb) yaprağını açmıştı. Bu cereyan tarihıvazifesini gördü. Artık Türk – Tatar dünyası (İlm) i benimsemek ve onu cemiyetimizin temeli yapmak yolundaki faaliyetine girmektedir.

Türk harsı bütün kabilelerimizde ilim gözüyle işleniyor. Halk edebiyatımızın atalar sözleri, efsaneler, masallar, bilmeleceler, çınlar, manalar, türküler, millıoyunlar (Danslar) her tarafta toplanıyor. Lisan ve edebiyatımız her gün bir parça daha halka yaklaşıyor. Fikir hayatımız bütün kuvvetini toplayarak kendi maddive manevıbenliğimizi bulmaya ve onu yükseltmeye çırpınıyor. Bu büyük yolda tarihimize bakışımız da deniştı. Onu da kabilecilik nokta-i nazarından değil büyük milletimizin büyüklüğüne layık bir gözle tedkike ve onu ilimle tahlile koyulduk.

İşte bu devirde (Emel) de bu büyük vazifeye yardımcı olarak Türk – Tatar fikir dünyasında doğdu. Mübarek ecdadımızın da kaniyla yoğrulmuş Dobruca'nın millet topraklarında yalnız Türk – Tatar kolunun değil onların dimağlarının da arayacağı, işleyeceği hazineler çoktur. Orada da tarihimizin, harsımızın ilim gözüyle işlenmesi elzemdir. Dobruca coğrafıvaziyetiyle Kırım'ı karşudan selamlayan yakın bir nokta ise tarihiyle bi'l-hassa Kırım'la bağlıdır. Oradaki halkımızın ictimaiıhayatı da Kırım'ın aynıdır.

Hatta (Emel) leri de budur. Onun için Dobruca'daki gençliğimizin ilmifaaliyetleri Kırım'ın bu kara günlerinde ümidli bir yardım diye görüyoruz ve (Emel) 'in büyük

emelimizdeki muvaffakiyetini candan dilediğimiz için onun tarihimizin ve harsımızın şerefi kadar nakısalara da ehemmiyet vererek bundan böyle doğmakta olan yeni Türk – Tatar dünyasının kuvvetli istidadları kadar zaifi cihetlerini de tenkid ve tahlil etmesini tavsiye ettik.

Böyle fikir hayatına malik olmuş olan birçok milletler sayıları pek çok azaltılmış, servetleri ellerinden alınmış hatta kendi lisanlarıyla konuşmaları bile men edilmiş olduğu halde yine bu milletler yok edilememiştir. İlim ve harslarımızın aldıkları ilham ve kuvvetle tarihlerinin kara talilerini çevirmişlerdir. Tarihin tanımadığı kızılıların vahşetine uğrayan bahtsız Kırım'ın mukaddes emeli uğrunda can veren Kırım gençliği dedelirimizin kabirlerini taptatmaktan kurtaracak en büyük kuvvetin bilgi olduğuna kanaatla işe sarılmış ve ondan aldıkları ilhamla büyük davalarını kazanmaya canla, başla atılmışlardı. Kırım gençliğinin tarihilimdarıve milletimizin bu asırda yetiştirdiği en büyük kurbanı olan merhum çebebi cihan-ı meşhur (Andetkemen) şirini bu büyük imanın tercümanı olan şu beyitle bitirmişti:

andetkemen söz ber-kemen bilmek için ölmege

Bilüp görüp milletimin gözyaşını silmege

Bilimi, görümi bin yaşasam, kurultayga han bulsam

Yine bir gün mezarçılar gelir beni gömmege

Kırımılı : Cafer Seyyid Ahmed

[s.35]

AsrıPedagoji Temayülleri 2

Ders ve faliyet aletlerinin kemiyyet ve keyfiyet itibarıyla tekamülü hep ihsasitemayüllerin filımuvaffakiyetlerini ifade etmez mi?

6 – Muhiti Tedkikler:

Hassalar bi'l-hassa nelerden müteessir olur? Şüphesiz muhiti şeniyyetlerden. Bu hakikate mekteb uzun müddet yabancı kalmıştır. Eskiden çocuklara evvela uzakları tanıtmaya çalışırlardı. Halbuki muhiti şeniyyetleri, tamamen kavramadan uzaklara yeltenmenin bu gün pek hatalı olduğu teslim edilmektedir. Bu gün ilk mekteplerde tedkik edilmekte olan toplu tedris sistemi doğrudan doğruya muhitişeniyyetlere istinad ediyor.

Kablı müşahede ve tedkikler asri terbiye ve tedrisin muhavverini teşkil etmektedir.

Çocuklar doğrudan doğruya müşahede ve tedkiklerle malumat edinecekler, kudretlerini işletecek, tekemmül ettireceklerdir. Kitab, kelime, hafıza oyunlarına bu günün pedagojisi taliderecede bir mevki vermektedir.

Çocukların hakikatları yaşayarak bellemeleri lazımdır. **M-M Montessori Decroly E.K. Y**, P.Petersen, J.Dewei, Gaudig Kerschensteiner'in düşünceleri de bu merkezdedir. Bu günün pedagojisi mektebin duvarlar arasında sıkışıp kalmayı tecviz etmiyor. Bu gün pedagoji gençliği muhit, hayat ve tabiat içerisinde yetiştirmek istiyor. Bunun temini için de muhtelif imkan ve fedakarlıklara tevessül etmektedir.

7 – Asrı Pedagoji Müvacehesinde Kadınlık:

Asrıpedagojinin ehemmiyetle meşgul olduğu meselelerden biri de kadınlıktır. Wund, Adler, S.Freud. 'un himmetleriyle pedagoji cinsive şahsıhususiyetlere göre usul ve poresdelere tevessül etmiştir. Tek mekteplerde mokratizim ve farklı ruhiyatın pragmatik tezahüratından başka nedir ki? Hele muasır hayatıhtiyac mesleği şeraitindeki muazelliği de düşüncecek olursak kadınlık meselesinin ne mühim ictimaıbir zaruret olduğunu tereddütsüz tasdik ederiz.

8 – Mekteb ve Cemiyet!

Mektepler yaşadıkları devir cemiyetinin ihtiyaclarından doğmuş ictimaıbirer müesseselerdir. Mekteb cemiyetin felsefi, ahlaki, siyasi, iktisadıtemayül ve iştiyaklarından mühlhemdir. Muallimler, aile, cemiyet ve devrin ideallerine göre maşerıarzu ve temayülleri idare eden ictimaıbir kudret, uzvıtesanüd rehberidir. Cemiyetin demokratik ve müsavatperver temayülleri mektebin bütün faaliyetlerine müessir olmuştur. Mekteb kendini tamamen ictimaimüesseselere kaptırılmış değildir. O bir taraftan cemiyetin kıymetleri üzerinde işlemekle mükelleftir. Asrıpedagoji mekteb işlerinin ancak aile, cemiyet ve mektebin elbirliği ile başarılabileceğine kanidir. Mektebin vazifeleri aile ve cemiyetin yardımları olmadan başarılamayacak derecede muazzeldir. Asrıpedagoji mekteb işlerinde ailevi, ictimaıve muhitıhususiyetlere göre teşkilat, imkan ve vesaite müracaat etmektedir. Pedagoji hiçbir asırda yoktur hummalı safhalar arzetmemiştir. Her devlet pedagoji işleriyle hayatı kadar alakadar oluyor. Her millet yarınki mukadderatını düşünürken derin bir itminatla pedagojik imkanlara tevessül etmektedir. Tekamül vadisinde en had hamleler vermekte olan asrıpedagoji yarının medeniyetine daha aydın ve

mesud ideal bir hayat hazırlayabilecek midir? Hiç şüphe yok, evet cihan hürriyetten sonra kuvvetlenen sulh ve tesanüd cereyanları, minvali terbiye kongre ve inkılabları bu hususta bize çok nikbin ümidler verebilir!

Eyyüb Hamdi

Pedagoji ve Didaktik Muallimi Müdür Muavini

Nigde

Türkiye Cumhuriyeti

--

Hayal Zevki

Tükenmez hayalin dalgası, asla sahilisiz bir deniz varsa hayaldir. Yükselen dalgalar ne hoş, ne ala! Onlarla yükselmek başka bir haldir.

M.N

[s.36]

İCTİMAİYAT

Millet Amilleri III

Tarih Birliği;

Tarih; insanlığın ictimai, dini, siyasi, askeri, edebî ve ilmî hayatında husule gelen bütün hadisat, vakayi, terakkî ve tekamülü olduğu gibi hakikati katıyen bozmayarak bildiren bir ilimdir.

İlk insanın yaratılarak yavaş yavaş çoğalması ve çoğalan insanların kümeler ve teşekküller vücuda getirerek yaşamasıyla başlayan beşerî hayat, tedkik ve tetebbu nokta-i nazarından, iki büyük fasla bölünmüştür. Tarihten evvel (Kable't-tarih) ve tarihten sonra (Bade't-tarih).

Tarihten evvelki hayat-ı beşerîye tam manasıyla evvelen vahşet ve sonra bedeviyet içinde geçtikten bu devrin insanlarında aile ve cemiyet fikirleri ve teşekkülleri çok noksandı. Bir kadın bir erkeğin yahud bir erkek bir kadının olmadığı gibi çocuklar da

yalnız analarına merbut kalırlar, babalarını tanımazlardı. Çocukları mahdud bir yaşa kadar besleyen ve büyüten (Ana) idi.

Promiskoitata, poligamiye ve polihandriye devri. Bu devrin insanları ağaç kovuklarında ve mağaralarda otururlar, çiy etler ve yemişlerle geçinirlerdi.

Fakat, tabiat tarafından mütemayiz bir zeka ve istidad ile tezyin ve parlak bir istikbal ile tebşir edilmiş olan insan; tedricen terakkive tekamüle, canavarları ehlileşirmeye, taş gibi sert cisimleri istediği şekillere sokarak kullanmaya ve küller üstünde kulübe inşa etmeye alıştı ve öğrendi.

Ağaçların yek-diğerine sütrülerek yahud yıldırımın bir ormana düşerek husule getirdiği (Ateş), insanların yaşayışında büyük bir fasl açtı. Ateş, bu günkü medeniyetin birinci esaslarından ve en kuvvetli amillerindendir;

diyebiliriz. İnsanlar; ateşin keşfiyle duydukları sevinç ve zevki çok şey sayesinde duymamışlardır. Ateşin kuvvetiyle bütün çiy ve ham yentiler pişirildi. Bakır, tunç ve demir gibi madenler eritildi ve türlü şekillere döküldü.

Arkeolocya ilmi ve bu günkü vahşibedevilerin tarz-ı hayatını mukayese sayesinde bütün bu hadisatı ve vaiyeti anlayabiliriz. Bu devrin yüzbinlerle senelerden mürekkeb ve beşerihayatın en uzun kısmı olduğu şüphesizdir.

Tarihten sonraki hayat-ı beşeriye, az çok muntazam ve mazbut geçmiş ve atiyeye naklolunabilmiştir. Bu devir birkaç kruna ayrılmıştır: Krun-ı ula 476, krun-ı vüsta 476 – 1453, krun-ı uhra 1453 – 1815 ve asr-ı cedid ki 1810 tarihinden sonra başlamıştır.

Beşerihayati tedkik ve tetebbu ederken birçok milletlerin ve kavimlerin isimlerini görüyoruz. Bunların kendilerine mahsus adetleri, seciyeleri ve meşguliyetleri vardır ki; yaşadıkları muhit ve iklimin şerait ve tesiratı neticesi husule gelmiştir. Akdeniz kıyılarında yaşayan Finikeliler ve Kartacalılar da ticaret meşguliyet ve fikri, denizcilik adeti; zahmet ve meşakkatlere katlanmak seciyesi; yüksek dağlar ve yalçın kayalar arasında yaşayan Asurlularda avcılık ve harpçilik fikir ve hayatı; Fırat ve Dicle nehirleri arasındaki münbit ve düz ovada yaşayan Babililerde; Nil vadisinde yaşayan Mısırlılarda çiftçilik hayatı ve sulhperverlik seciyesi doğdu. Asya'nın geniş yaylalarında, yalçın ve çıplak kayalarında, yüksek ve buzlu dağlarında yaşayan Türkler de çobanlık, çiftçilik, avcılık ve harpçilik hayatı, felaket ve zahmetlere katlanmak seciyesi, acizlere ve hem-cinsine yardım adeti doğdu. Bu eski milletlerin ve kavimlerin hayatı, hareketi ve asarı yapraklar, taşlar ve tunç levhalar üzerine kazılarak ve işlenerek bırakılmıştır.

[s.37]

Pek çok eski milletlerin tarihleri kendileriyle beraber doğmuş ve birlikte ölmüştür. Bazı milletleri tarih doğurmuştur. Mesela, Romalılarla Dağların birleşmesinden Rumen milleti zuhur etmiştir.

Vukuat ve hadisat bütün sebepleri, amilleri ve neticeleriyle ihata eden "Tarih"; müşterek hayat, dil, din ve adetin doğmasını ve bir milletin zuhurunu intac ediyor.

Bütün insanlığın bir umumitarihi olduğu gibi her milletin de dil, din, edebiyat, ictimaiyat vesaire tarihi vardır. Bunları o kavme ve bilmenin millicereyan ve hisler üzerine tesiri pek büyüktür. Tarih; milletlerin doğmasına sebep olduğu gibi, mahkum milletlerin uyanmasına, birleşmesine ve silkinmesine de amil olur. Tarih; millet ferdlerinin ölmüşleriyle dirilerinin ve doğacaklarının ruhları, hisleri ve gayeleri arasında imanlı rabitalar doğuran kuvvettir. Millitarihini bilmeyen millet kendinde yaşamak ve muvaffak olmak kuvvet ve ümidini göremez. Bugünkü hakim milletleri daima zinde ve kuvvetli yaşatan tarihlerinin dünkü zaferi ve bu günkü şerefi ise; mahkum milletlere ümid veren, milliyet aşk ve mefkuresini saçan yine tarihin dünkü zafer ve saveti ve onu doğuran milletin canlı asarıdır.

Medeniyet maddi yaşayışı birleştiriyor, kalpleri ve adetleri heman bir şekle sokuyor; fakat ruhu istikamet ve hedefleri, gayeleri birleştiremiyor. Bi'l-akıs her milletin kendi benlik ve rengi muhafaza ve idamesine yardım ediyor. Şu milliyet asrında her milletin mektebinde ictimai hayatında en ziyade ehemmiyet verdiği şey tarih dersleri ve konferanslarıdır. Tarih eserler bulmak, milletin ibtidai hayatına aid vesikalar elde etmek, tarihinin karanlık sahifelerini aydınlatmak için milletlerin hafriyat ve tedkikat uğrunda sarfettikleri para ve emek, tarihin kıymet ve ehemmiyetini gösterirler.

Milletlerin maddi varlıkları: Nüfusu, memleketi, adeti, muharebeleri ve eserleri; manevi hayatı: seciyeleri, gayeleri, medeniyet ve terakkileri tarihte mazbut olduğundan mükemmel bir istatistiktir.

Hakim milletlerin ekalliyetlerden en çok kıskandıkları bilgi, millitarihleridir. Bolşeviklerin esaslı prensiplerinden biri, milletlere millitarihlerini okutturmamalarıdır. Milletler arasındaki mütemayiz farkları, kanlı ve ateşli vaka ve hadiseleri unutturmak, milliyet şerefini, gurur ve hissini öldürmek ve bu suretle tahayyül ettikleri komünizme eriştirmektir. Lakin, bu prensip tatbik olunmakla maksad hasıl olamamıştır. Çünkü; Milliyet hissi ve vicdanı çok kuvvetlenmiş ve amilleri çoğalmıştır.

Avukat: M.H. Fazıl

İyi Sözlere:

Heyecana mağlub olan gençler hayatta tahayyül ettikleri her arzu ve ümidlerine heman vasıl olabileceklerini tahmin ederler. Lakin hakikat-ı hayat onların tahmin ettiklerinden bambaşka bir şeydir.

Posseti

Gençlik hayatın sabahıdır. Kalbe kuvvet ve inşirah veren sabahın sakin ve saf havasından faydelenmek için sabahları uyanık bulunmak lazımdır. Hayatın sabahından istifade etmek çarelerini düşünmeyen, vakitin boş, lüzumsuz ve mala-yaniile sözle sazla geçirenler hayatlarına sui-kasd eden canilerdir.

Şope Nehaver

Gençlik için sui-misal olmak, gençliğin hayatının mahvına sebep olacak en kuvvetli zehirdir.

Akıl ve fikirleri sayesinde tekemmül ederek hayvanlar arasında en yüksek mertebe ve mevki kazanmış insanlar, adalet ve kanunsuz yaşarlarsa en adi ve vahşi hayvanlar derkesine inerler. Çünkü adaletsizlik ve kanunsuzluk vahşetin en büyüğüdür.

İnsanın hayatına, yaşadığı seneler nisbetinde değil hayatının tarz-ı istimaline göre kıymet biçerler.

Hanri

[s.38]

1917 senesinin sonbaharında teessüs eden Kırım Türk – Tatar Hükümet-i Milliyesi'nin Hariciye ve Harbiye Nazırlığı'nı ve müteaddid defalar Kırım Parlamentosu Reisliği'ni yapan ve el-yevm bu güzel memleketin istiklali için usanmadan çalışmakta olan milliyetperver kardaşımız Cafer Sadık Ahmed Bey'in arasına kıymetli yazılarıyla mecmuamızı süsleyeceğini okuyucularımıza müjdeleriz.

Varşova'da Kırım Hakkında Bir Konferans

Bu Kanun-ı sani'nin on dördüncü Varşova (Promete) Kulübü'nde hususidavetlerle çağırılmış yüzü mütecaviz zat huzurunda Kırımlı Cafer Seyyid Ahmed Bey; Kırım, Kıpçak

medeniyetine ve Kırım Türklerindeki millihareket hakkında bir konferans vermiştir. İki saat devam eden bu müsahabe pek büyük heyecan ve dikkatle dinlenmiş ve samiinin hararetli alkışlarıyla bitmiştir.

Cafer Bey, ale'l-umum millihareketler, millihars ve anelerin siyasihayatta tesirlerinin ne suretle canlandığından bahsetmiştir. Kırım'a Türk kabilelerinin (Hunlar, Avarlar, Uygurlar) la geldiklerini kabul etsek bile yine Türk memleketi olduğunu teslim etmeliğimiz lazım geldiğini izah ve sekizinci asırda Hazarlar, dokuzuncu asırda Peçenekler, onuncu asırda da Kumanların, Kırım'da birleştiklerini tesbit ettikten sonra bi'l-hassa Altunordu devrinde tavakkuf etmiştir. Bu devirde Kırım garb Müslüman memleketleriyle Altunordu'nun payitahtı olan Saray şehri ve ale'l-umum şarktaki ticaret merkezleriyle vakı ticaretin geçit noktası olduğundan, bu münasebatı Kırım'ın idare ettiğini ve Kırım'daki Altunordu valilerinin [silinmiş] selahiyetlere haiz bulunduğunu kaydettikten sonra

Altunordu ve Kırım'ın ve oradaki medeniyeti hakkında malumat vermiştir. Bu hususta garb ve garb seyyahlarının (İbn-i Erbat, İbn-i Batuta, Robrik) eserlerinde Saray'ın ve Kırım'da o devir harsının merkezi olan Solhat'ın ilmikiymetleri hakkında verdiği malumatın son zamanlarda yapılan hafriyatlarla katıbir surette ve daha şümüllü olarak ispat edildiğinden bahis ve profesör Ballbud, Başkirof, Porozdin, Osman Akçukraklı, Hüseyin Badainski vesaire mütehassısların bu hafriyatlar hakkında tedkiklerini hülasa etmiştir.

1922'de Saray'da bulunan eşya (Cam, çini, gümüş, altın ziynete aid parçalar, kılınçlar) mühim olmakla beraber Cafer Bey bi'l-hassa Ervavaska'ya aid hafriyat heyetinin mahallinde tanzim ettiği harita ve (Havuz sistemi) denilen usulle Saray şehrinin o devirde borularla muntazam surette her tarafa nasıl su verildiğini ve civarının sulama (Saka) işlerinin tanzim edildiği etraflı bir surette izah etti.

Kırım'da Bahçesaray civarında Eski yurt'ta ve Solhat yanişimdiki Eski Kırım'da ve Otuz'da yapılan hafriyatların da Kırım tarihinin on dördüncü asırına aid çok mühim neticeler verdiğini ve bu neticelerin Kırım'ın o devirde çuka ziraati, maarifi, ticareti, umumiahlakı hakkında

[Bu sayfanın ortasında bir harita vardır]

[s.38]

yüksek bir medeniyete malik olduğunun tereddüde mahal kalmadığını anlattı.

1255'de batının yerine Altunordu Müslümanlığı kabul ettiğinden Kırım, Saray'a giren Mısır, Irak, Arab Müslüman ülemasının bir merkezi olmuştu. Orada camiler, mektebler, medreseler, tekkeler yapılmış ve çok ciddi harsı bir cereyan canlanmıştı. Bunun neticesi olarak bir taraftan Cevcik(?) şarktan gelen Çin ve Uygur ülemasının, mühendislerinin eserleri, diğer taraftan da bu Arab ve Müslüman alimlerinin faaliyeti Kırım'da toplanıyor, karşılaşıyor ve bundan çok yüksek medenî neticeler çıkıyordu. Bu medenî seviyenin kuvveti ve kıymetiyle Kırım Altunordu'nun parçalanmasında anarşiye düşmekten süratle kendisini toplamış ve müstakil bir hanlık kurabilmişti. Hatib, Kırım Hanlığı'nın üç buçuk asırlık medenî ve siyasi hayatını hülasa ederek asayişin, ticaretin, ziraatin, tahsilin, adaletin, maarifin o devirdeki diğer memleketlerden aşağı olmadığı neticesine varmıştı. Hanlığın küçük milletlere dinlerinde, hars ve medenî faaliyetler serbest bıraktığını ve ez-cümle meşhur (Baron dö Tot) un eserinde Kırım Giray devrinde han ordusunu tesvir ederken hanlığa tabi olup Nogaylarla yaşayan Kazakların han ordusunda muharebeye kendi bayraklarıyla iştirak ettikleri, Hristiyan dinini tatbik ettiklerini ve ayrı kazanlarda domuz eti pişirerek yediklerini kaydettiğini söylemiştir. Kırım'ın eski evladlarından olan Karaimlerin dinlerine tamamiyle hürmet edildiği, mekteblerine dokunulmadığı hatta kendilerinin han idaresinde memurluğa alındıkları hakkında Karaimlerin alimlerinden Süreyya Bey Şapşal'ın (Türk Yılı) nda ve (Karaimiski Sesil) mecmualarında çıkan mühim makalelerinden bahsetmiştir. Ez-cümle hanlık devrinde Kırım'da miras yazan memurların müteveffanın evinde buldukları bir bardak sütü bile kaydetmeleri o devirde Kırım'da esirlik olmadığını ve Karaimlerin hanlığa ne derece merbut olduklarına dair Süreyya Bey'in mühim makalelerindeki tarihî izahatları serdeylemiştir. Hanlık devrinin 1578'de Lehistan'ın Kırım'da sefiri olmuş olan (Berren Yofski) nin ve (Navrida Tarihi) muharriri Sestrentisiviç'in hanlık devri hakkındaki müşahedeleri hülasa edilmiştir.

Bu devirde Kırım edebiyatının kuvvetine misal olmak üzere bi'l-hassa Boğazpekr ile Acemceme, Türkçe Çağatayca söylediği şiirlerin hala bu gün bile kıymetlerini kaybetmediğine dair misaller getirmiştir. Bora Gazi Giray'ın Acemistan'da zindanda ahînsöylediği aşağıdaki şiirinin tercümesi samiin tarafından heyecanla alkışlanmıştır.

Na bude gam ve şari hirman bude

Zenigune güzeşte ta ki devran bude

Ma necere be gerdayim ki der melik şema

Rahat heme der kala ve zindan bude

Kırım Hanlığı'nın ordusu hakkında hūlasaten malumat verildiğinden sonra Kırım Hanlığı'nın mūstakil bir siyasetleri olup olmadığı tahlil edilmiş, Fatih Mengli Giray mukavelesinden bahisle Kırım Hanlık siyasetinin esası hataları tesbit edilmiştir. Kırım Hanlık siyasetinin esas noktasının İslam'a ve Türk'e fazla merbut olması izah ve bu hususta Kırım'ın yaptığı birçok fedakarlıklar tadad edilmiş ez-cümle Mehmed Giray ve Devletgiray (1571)'de Müdhiş İvan'a yazdığı şu mektubu okumuştur.

"Kazan ve Astrahan için ben herşeyi yakıyor, her şeyi mahvediyorum. Ben sana gittim, seni aradım, senin Moskova şehrini yaktım, senin tacını ve başını koparmak istedim. Fakat sen görünmedin, muharebeyi kabul etmedin ve hala kendini Moskova'nın çarı diye ilanda cesaret gösteriyorsun! Eğer bir parça hayan olsa gelir ve bizimle samimi ve dost olarak yaşamak ister misin: (Kazan) ve (Astrahan) ı iade et. Eğer bana yalnız para göndermek istiyorsan bütün dünyanın servetine malik olsan bu faidesizdir. Benim istediğim Kazan ve Astrahan'dır. Senin devletinin yollarına gelince ben onları gördüm ve biliyorum."

[s.40]

Bu mektub Fransızların meşhur tarihçilerinden Rambo'nun siyasive edebimecnuasının 17 Nisan 1875 tarihli nüshasında (Kırım Tatarları) makalesinden alınmıştır.

Kırım Hanlığı'nın siyasetinde ikinci mühim nokta da Ruslar'a az ehemmiyet verilmiş olmakla beraber hanların ekseriyet-i azimesi Rusya'nın komşularıyla sıkı dostluk tesisine çalışmış olmalarıdır. Bu hususta da Karakof'da bulunan şimdi dedkik edilen birkaç yüz yarıklıdan ve Stokolm'da MillîKütübhane'de beş, altı hana aid yarıkların bazılarında misaller getirilmiştir. Cafer Bey, Kırım Hanlığı'nın bütün sahalardaki muvaffakiyetli ve medenihayatını tasvir ettikten sonra, o halde Kırım'ı Ruslar neden ilhak ettiler? Sualini sormuş ve buna Kırım'a tam-ı istiklal vermek yalanıyla entrika yoluyla muvaffak olduklarını izah eylemiştir. Kaynarca muahedesinin Kırım'ı tam istiklale kavuşturmak maksadıyla akdeylediği ve bunun üçüncü maddesinin sarih olduğu, Şahingiray'ın Ruslar'a inanmak gafletinde bulunduğunu ve vaziyeti kavradıktan sonra tevkif edilerek Rusya içlerine gönderildiğini, memlekete her türlü münasebatına mümanaat ve hatta mektublarının müsadere edildiğini anlatmıştır. Cafer Bey, Katharina'nın Kırım'a istiklal vermeye yemin ederek Kaynarca yalanıyla Kırım'a girmesiyle, Bolşeviklerin her millete hatta Rusya'dan ayrılmak hakkı da dahil olmak üzere mukadderatını tayinde hür olduğunu

ilan ederek Kırım'ı yeniden işgal etmeleri arasında teşbihler yapmış ve o zamanki gafil Şahingiray gibi Kırım gençliğinin büyük bir kısmının Bolşeviklere inandığından esefle bahsetmiştir. Şahingiray'a istediklerini yaptırdıktan sonra Katharina ve Potomkin onu nasıl hudud haricine çıkararak Rodos'da öldürülmesine sebep olmuşlarsa, Bolşevikler de kendilerine inanarak her türlü tehlikeye rağmen milletin önüne çıkararak Bolşeviklerle anlaşmak ve onların akidelerine sarılmak lüzumundan bahsetmiş ve bu hususta çalışmış olanların heman hepsini şimdi Kırım'dan çıkarmış bin bir türlü gazabla Çeklerde, Solofka ve Sibiryada öldürmekte olduklarını söylemiştir.

Ruslar, Kırım'a ne verdiler? Meselesinde Cafer Bey, Pallas, Klark, Molinari ve bi'l-hassa Rus muharrirlerinden Markofun şahadetlerine istinadla Kırım'da yaptıkları maddi, manevitahribatı tadad etmiş ve Kırım Türklerinin yarım milyonu tecavüz eden bir kısmının cennet kadar güzel vatanlarını, akraba ve taallukatlarını, mallarını, mülklerini, bırakarak hicret etmeleri bunun en canlı bir delili olduğunu kaydetmiştir. Bu devirde Kırım Türklerinin topraklarının nasıl yağma edildiği hakkında Somarokfun "Kırım Hakiminin Boş Vakitleri" eserinde, başka muharrirlerden hülâsaten bahis ve bu mahareti Rusların teşvik ettikleri hakkında Çar İkinci Aleksandr'ın "O memleketi bu fena ve muzır halktan temizlemeliyiz" kararını ve bunun ifade ettiği manayı izah etmiştir.

Kırım Türklerindeki millicereyanın canlanmasına, yeni harsıfaaliyetin kurulmasına gelince bu hususta gerek köylerde yapılan mektebelerin ve gerekse bütün Rusya'da ve haricte okutulan talebelerin ancak Kırımlıların kendi maddikuvvetleriyle yapıldığını ve Rusların bu hususta hiçbir muavenetleri dokunmadığı hakkında taraflı ve hayatiizahat verilmiş, Türkçülerin büyük hadimlerinden İsmail Bey Gasprinski merhum hakkında etraflı tedkik neticesi çok kıymetli malumat verilerek onun bütün Rusya Müslümanlarında, Türkiye'de hatta Mısır ve Hindistan'da yaptığı faaliyet ve bıraktığı izler ve eserler sayılmıştır. 1905 inkılabından sonra Kırım gençlerinin siyasıhayata nasıl girdiklerini, 1917 inkılabını nasıl teşkilat ve hazırlıkla karşıladıklarını ve millihükümetin nasıl kurulduğunu, Bolşeviklerle nasıl karşılaştığı bi'l-ahare Denkin, Varankil kuvvetlerinin nasıl Bolşevikleri gölgede kaldıracak derecede Kırım Türklerinin harsi, siyasıher türlü haklarına hücum ettikleri pek canlı ifadelerle anlatılmış bi'l-hassa Almanların Kırım'ı işgalleri derdinde Hetman Uskurupadiskin'in nasıl Kırım'a karşı vaziyet aldığını ve bununla

[s.41]

merhum Talat Paşa'nın da yardımıyla nasıl mücadele edilerek Ukrayna'nın bu haksız

emperyalist tasaddisinin önüne nasıl geçildiği izah edilmiştir. Varangel'den sonra Kırım'ın Bolşevikler tarafından işgalinde Kırım gençlerinin pek büyük bir kısmı Bolşeviklerle samimive ciddiianlaşmak yoluna girerek gayet sağlam faaliyete geçtiklerinden ve bundan Küçük Kırım'ın çok istifade etmiş olduğundan, Kırım Türklerinin harsıfaaliyetlerinin de bu devirde çok canlandığından bahsedilmiş ve bu münasebatın 1927'de Veli İbrahimof'un, Yahudilerin Kırım'da yerleştirilmeleri meselesinden dolayı açtığı muhalefetle sarsıldığını ve büyük bir provakosyon neticesi olarak Kırım gençlerinin heman hepsinin tevkif edilerek Sibirya ve Solofka'ya sürüldükleri hakkında etraflı malumat verilmiştir. Kırım'da Yahudiyerleştirmek meselesindeki muhalefetin Kırım Türklerinin Yahudilere düşmanlığı diye görmenin kabil olamayacağı çünkü Kırımlıların asırlardan beri Yahudilerle yan yana yaşadıklarını 1905 poğrumlarında Yahudileri kendi evlerinde sakladıklarını ve bu hususta Kırım gençlerinin matbuattaki neşriyatlarından ve Veli İbrahimof merhumun Bolşeviklere verdiği protestodan bile hülasalar çıkararak meseleyi takrir etmiştir. Hatib, Yahudilerin Kırım'da bir Yahudi Cumhuriyeti tesisi fikirlerini manasız olarak ortaya atmış olmalarının Kırım gençlerinin muhalefetlerini kuvvetlendirdiğini kabul etmekle beraber bu meselenin son aldığı şekle girmesi yanibütün Kırım gençliğinin mahvına yürütülmesinin bu işte muhikk büyük bir provakosyonun yapıldığını isbat ettiğinde ısrar etti. Cafer Bey, Bolşeviklerin şark milletleriyle samimive ciddiolarak anlaşmalarının kendileri için (Fanal) en elim bir netice verdiğini şarktaki siyasımağlubiyetlerinin samimiyetle şark milletlerinin istiklallerine hayatlarının, harslarının hususiyetlerine hürmet etmediklerinden neşet ettiği izah ve bu gün Rusya'da Çekalarda Solofka ve Sibirya'da mahkum milletlerin en asil evladlarının hakiki Promete'yi canlandırdıklarını ve harice onların fedakarlıklarıyla iman ve direktif verdiklerini büyük heyecanla tasvir ettikten sonra hakka dayanan davaların neticede daima galib geldiklerini ve milliyet düsturunun 19'uncu asırdan beri cihan harita ve siyasetinde yaptığı tadilatın Sovyetler hududunda da durmayarak bir zamanlar milletler hapishanesi denilen şimdiki milletler cehenneminin de yakında çökeceğinden bahisle sözünü bitirmiştir.

Kırımlı Seyyid Murad

"E.M." yukarıya dercettiğimiz konferans ehemmiyetine binaen Varşova'da çıkan "Milli Yol" mecmuasından aynen iktibas olunmuştur.

Emel İçün

Dobruca Türkü'nün ufkunda parlak

Bir yıldız belirdi; serpecek şule...

Güneşli sabahın muhbiri şafak

Göründü ağarup nurlu "Emel" le

M.H.

--

İmparatorluk kitabetinde bulunan bir feylosof

İmparatorun sorduğu sual ekseriya "Bilmiyorum" cevabıyla mukabele ederdi. Feylosofun bu türlü hareketinden memnun olmayan zadegandan biri onun nazar-ı dikkatini celp maksadıyla feylosofa şu yolda ihtarda bulundu:

"Efendi! haşmetlü imparatorumuz her şeyi bilmen için sana maaş veriyor" Feylosof tebessüm etti ve kemal-i sükunetle : " Evet, haşmetlü imparatorumuz bana benim bildiklerim nispetinde maaş veriyor. Bilmediklerim için de maaş vermesi icab ederse imparatorluğun bütün varidatı bunları ödemeye kifayet etmez." cevabını verdi.

Hakikımuvaffakiyet büyük bir nehir gibidir. Nehir ne kadar büyük olursa o kadar az gürültü yapar.

[s.42]

HİKAYE

Nakli : N.Gane

Mütercimi: T. İbrahim

Ali Usta

Bir kış gecesi, içinde hafif çıtırtılarla büyük bir ateş yanan ocağın başında, evin kız ve erkek üç beş çocuğu babamızın etrafını sarmış, dikkatle onun anlattığı hikaye dinliyorduk. Babam çok görmüş, gençliğinde başından türlü felaketler geçmiş bir ihtiyardı.

Oturduğu koltuğa iyice yerleştikten sonra şöyle söze başladı:

- "Hey, benim sevgili yavrularım! Bir vakitler memleketin orhası, Bakpu ve Karpat

dağları sık ve büyük ormanlarla birbirine bağlı bulunuyordu... İnsanlar hayvan sırtında dar yollardan köyden köye giderler; uzun yolculuklara daima müsellaah beş on arkadaş toptan çıkarlardı. O zamanlar şimdi sizin bildiğiniz gibi şoseler ve yol yoktu. O zamanların dar ve ıssız yollarından yalnız geçebilmek imkan haricinde idi. Sık ve korkunç ormanlar, serbest ve korkusuz haydutların şakrak türküleriyle çınlardı... Bununla beraber, ancak çocukluğumda erebildiğim bu yaşayışta başka bir zevk vardı. Hayat bu günkü gibi meşakkatler ve düşüncelere boğulmamış, daha sade, daha mütevazi idi.

Şimdi size hikaye edeceğim o vakitlerde memleket pek ibtidaî bir surette idare edilirdi. Nefsini, ailesini, malını herkesin kendi korumak mecburiyetinde idi. Ordu namına Tuna'nın öte tarafından getirilen bir çete Arnavut, yalnız beyin muhafazasıyla muvazzaf bulunuyordu. Vatanın hamisi ancak Allah idi.

- Çiftliğimizde, Türk Arnavutlarından kalma Ali isminde sakın ve sevimli ihtiyar bir Türk vardı. Ali, misafirperver ailemiz arasında kalmış, lisanımızı öğrenmiş ve az zaman içinde bütün ev halkının teveccühünü o derece kazanmıştı ki, biz kendisini – pek ziyade sevdiğimizden olacak – Ali Usta diye çağırırdır.

Ali Usta'yı uzun ve dik boyu, açık alnını süsleyen çatık ve gür kaşlarının altındaki keskin ve kartal bakışlı gözleri, ağarmaya başlamış sık sakalı, başına sardığı renkli sarığı ve millî elbisesini şairane bir ahenkle orta yerinden sıkın büyük kuşağının arasındaki yassı yatağıyla ilk defa gördüğümüz zaman – onun sert, haşın bir adam olduğuna hükmetmiş – ve biraz korkmuştuk.

Fakat bu hükmümüzün yanlış olduğunu onu iyice tanıdıktan ve ona tamamıyla alıştıktan sonra anladık. İlk bakışta korkunç görünen bu Türk'ün ümid ettiğimizden fazla iyi bir kalbi vardı... Evin çocuklarını eğlendirmek için türlü oyunlar icad eder; bize kuş kapanları yapar, uçurmalarımızın terazisini düzeltirdi. Uzun kış gecelerinde bizi etrafına toplar yaptığı muharebeleri, binbir gece masallarını kendine mahsus bir şive ile anlatırdı.

... Birkaç zamandan beri Ali Usta artık değneksiz gezemiyor, tenezzühleri bahçe ve ağıl içerisinde dolaşmaktan ibaret kalıyor...

Ailemizin ocağında geçirdiği on beş sene zarfında beni ve diğer kardaşlarımın hepsini büyötmüştü. Hepimizi aynı derecede seviyordu.

En büyük zevkimiz onun çevik dizleri üstünde oturup zıplamak ve büsbütün ağaran beyaz sakalını okşamaktı. O, bizim şakalarımıza sakın sakın güler; ara sıra: "Siz beni sahihden mi çok seviyorsunuz?"

[s.43]

diye parlak gözlerini bize dikerdi.

Elimizden ancak ibadet saatlerinde kurtulabilirdi. Onun namaz kıldığını görsek, derin bir hürmetle ayaklarımızın ucuna basa basa bir köşeye çekilir, seccadenin üzerinden kalkmasını beklerdik...

Ekseriya sabah ibadetleri uzun sürerdi. Gün doğmadan namazını kılar, seccadesine oturur ellerini semaya doğru kaldırır, gözlerini kapar; titrek dudaklarının arasından hazin bir inilti gibi çıkan duasını saatlerce okurdu. Sonra diz çöktüğü yerden ufukları seyrederek; tuluun ibda ettiği renkli levhaya bakarak – çocukluğunu sinesinde geçirdiği – yeşil yurdunu hatırlar, uçuşan beyaz bulutların arkasında bir şeyler görüyormuş gibi gülümserdi.

Bazen uzun kipriklerinin ucunda iri gözyaşları belirirdir...

Fakat, her zaman sabah namazından sonra neşeli olurdu...

Ali Usta her şeyini ezelden yazılı bilirdi. Müteaddit defalar "Artık bizim evimizden hiç gitmeyeceksin değil mi Ali Usta?" diye çocukça sorduğum sualler; O, ciddive lakaydıle kısaca : "Nasıl yazılı ise!" diye cevap verirdi. Onun doğması, yaşaması, muharecelere gidip yaralanması, senelerce bizde kalması, memleketine dönüp dönmeyeceği, hep "Yazısına" bağlı idi. Bundan dolayı Ali Usta'nın her zaman sakin bir çehresi hayatın dalagalarına kulak vermeyen telaşsız bir ruhu vardı.

Bir yaz sabahı çiftlikte büyük bir telaş hissediliyordu. Babab asabıdolaşıyor, ırgatlar şaşkın koşuyorlar, köylüler ellerinde kazma, kürek, çiftliğin muhtelif köşelerine pusu hazırlıyordu.

Meseleyi köylülere sordum cevap vermediler.

Aklıma Ali Usta geldi. Onu bahçede kanepeye oturmuş düşünürken buldum.

- Ne oluyor Ali Usta?

- Hiçbirşey, Bojur mektub göndermiş, yarın öğle vakti çiftliğe baskın verecekmiş.

- Sonra ne olacak Ali Usta?

O herzamanki gibi hiç tavrını bozmadı ve kısaca:

- Nasıl yazılı ise! dedi.

- Hikayenin burasında, Bojur'un mektubu sanki o anda gelmiş gibi, ateşin önünde

birbirimize sokulduk; gözlerimiz büyümüş, sabırsızlıkla hikayenin sonunu bekliyorduk.

Babam devam etti:

- "Bojur o zamanlar, türeyen haydutların en meşhurlarındandı.

Daha yirmi yaşında iken ihtiyar annesini bırakmış, dağlara çekilmişti. Etrafına topladığı on iki delikanlıyı da birbirinin kanlarını içirerek kan kardaşı yapmıştı. Haydutlar, hançerlerinin soğuk demirlerini birbirine çatarak, ile'l-ebed bojura sadık kalacaklarına söz vermişler ve haydutluğa başlamışlardı. Bunlar senelerce ormanlara hakim olmuşlar, birçok zengin ocaklarını söndürmüşler, karşı koymak isteyen kuvvetleri parçalamışlar, zenginlerden aldıkları kese dolusu paraları fakirlere dağıtmışlardı. Bu haydut çetesinin bu gibi vakaları halkın ağzında dolaşa dolaşa herkesin yüreğine bojur korkusunu sindirmişti.

Bojur'un mektubu, Ağustos'un sıcak bir gününde tam harman vakti gelmişti. Köy halkı ile uzun istişareden sonra Bojur'a karşı koymak kararı alındı. Çiftlikte ağzından dolma çakmaklı yalnız iki tüfek bulunuyordu. Bunlardan birini Ali Usta ava gittiği zaman kullanırdı. Köyde silahşörlüğü ve nişancılığı ile maruf tek bir adam vardı. O da nişancılığı av peşinde dolaşırken öğrenmişti. Ömründe muharebe görmemiş kendi halinde bir adamcağızdı.

[s.44]

İşçilerin çoğu Bojur'a karşı koymamayı ve teslim olmayı daha muvafık buluyorlardı. Ali Usta on iki kişilik bir haydut çetesine altmıştan fazla insandan mürekkebe bir kuvvetin teslim oluvermesini hiç münasib görmüyordu. İşçileri boyuna mukavemete teşvik ediyor ve onlara cesaret veriyordu.

Baskın vaktine birkaç saat kala konakları müdafaa edecek olan adamlardan yirimsi bizim çiftliğin büyük kapusu öğüne pusu kurdular. Kumandanlık vazifesini köyün yegane avcısı deruhte etti. Kalan kırk kişi diğer çiftliklerin etrafına dağıtıldı.

Ali Usta'nın teklifi üzerine köy meydanlığında bulunan ağaçtan mamul çan kulesinin üstüne bir adam çıkarıldı. Bu adam, haydutların ormandan çıktıklarını görür görmez, halkı haberdar etmek için çan çalacaktı.

Halk endişe içinde kuledeki gözcüye bakıyordu, birden bire çan çalınmaya başladı. Kuledeki adam ormandan on üç süvarinin çıktığını ve yavaş yavaş köye doğru ilerlediklerini görmüştü. Ali Usta öğinde bulunan muhafızlara : - "Çocuklar, hazır olun,

cesaret, korkmayın, Allah bizimle beraberdir!" diye seslendi.

Ortalığı derin bir sükunet kaplamıştı. Kimse ses çıkarmıyordu; gözlerimiz tehlikenin geleceği bayıra matuf bekliyorduk.

Birkaç dakika sonra bayırın üstünde haydudlar gözüktü. Atlarının üzerinde türkü söyleyerek köye doğru iniyorlardı.

Haydudlar köyün meyhanesi öginde atlarından indiler. Bir müddet meyhane içinde kayboldular. Beş on dakika sonra gülüşerek çıktılar; atlarına binerek bizim çiftliğe doğru ilerlemeye başladılar.

Artık herşey bitmişti. Haydudlarla çarpışmak, onların tüfek ve hançerlerine karşı göğüs germek lazımdı. Acaba kim galib gelecekti? Biz adamlarımızdan kaç ı ölecek, kaç ı kurtulacaktı? Haydudları püskürtecek miyiz?

Herkesin zihninde dolaşan bu suallerin yanında, kalpleri delen kısa fakat, tüyer ürpertici bir sual daha vardı, acaba ölecek miyim?..

Babam idam ilamını dinleyen bir mahkum gibi sararmış akıbeti bekliyordu. Büyük kapu ögündeki yirmiye müteceviz insan kitlesi taştan birer heykel gibi oldukları yerde kalmışlardı. Haydudların pervasız ilerlemeleri halkın korkusunu bir derece daha artırıyordu ve cesaretini büsbütün kırıyordu.

Bojur en ögde geliyordu. Maydanlıktaki kuleye yaklaştıkları zaman tufengini kulenin tepesinde çan çalan adama doğru uzattı ve bir kurşunla biçare gözcüyü yere yuvarladı. Bunu gören muhafızlar, ellerindeki balta ve direnleri atup kaçtılar. Birkaç dakika içinde çiftliğin avluda aile efradı ve Ali Usta'dan başka kimse kalmamıştı. Haydudlar büyük kapudan içeriye girerlerken, sığınacak son yer olmak üzere eve kapandık. Ali Usta ile babam kapuları iyice kapadılar.

Evin etrafında haydudların seslerini ve silah şakırdılarını işitiyorduk.

- Kapuyu paralaynız! Bu emri veren Bojur'du. Bojur'un keskin sesini müteakib haydudlar kapuyu baltalamaya başladılar.

Biz, geniş sofanın bir köşesinde annemizin eteğine sarpılmış titreşiyorduk. Babam düşmemek için duvara dayanmış, Ali Usta eli Yatağan'ın kabzasında kapuya karşı durmuş içeri ayak basanın üstüne saldırmaya hazırlanmıştı.

Kapu balta darbeleri altında parçalanmıştı. İçeriye ilk giren Bojur oldu. Karşısında

aksakallı bir ihtiyar görünce müstehzıbir çehre ile:

- (Çekil önümden bunak ihtiyar!) diye bağırdı.

Ali Usta:

- (Sen çekil Kevik!) dedi ve elindeki Yatağan'ını haydudun başına doğru salladı. Çevik Bojur elindeki hançeriyle Ali Usta'nın Yatağan'ının başının üstünde durdu.

(Soñu gelecek nüshada)

[s.45]

SIHHAT

Veremin Ögini Almak İçün Yapılmazı Lazımgelen "Tedabir":

Temiz Hava:

Yalnız veremli insanların değil, hepimizin daima temiz hava teneffüs etmemiz lazımdır. Temiz hava insanın sıhhati üzerinde "Aldığımız Gıda" kadar tesir yapar. Birçok insanlar (Kadın, Erkek) yaşayışlarının iktizası kapalı odalarda çalışırlar. Bunların saat aralarında birkaç dakika teneffüs etmeleri ve açık pençere öginde derin nefes almak talimleri yapmaları pek büyük faide verir. Köylerde pencerelerin küçüklüğünden dolayı her zaman havasız kalan basık odalar ne kadar tehlikelidir:

Derin teneffüs etmek ve ciğerlerimizi serbest işletebilmek için geniş elbise giymemiz lazımdır. Geceleri içinde yatacağımız odanın havasının temiz olmasına dikkat etmemiz; mümkünse yatağı pencereden uzak bir yere sererek pencereyi açık tutmamız sıhhatimiz için çok faidelidir.

Havasız yerlerde yaşamak vereme doğru gitmek, veremlilerin hastalığını serileştirmek demektir.

İklimin Tesiratu

Veremli kimselerin üzerinde iklimin büyük tesiri vardır. Fakat, hastanın başına, bünyesine göre iklimin de yetişmesi lazımdır.

1 – Sıcak ve kuru iklim, kendisinde "Müzmin" verem bulunan, derece-i harareti pek cüzıolan yaşlı kimselere,

2 – Soğuk ve kuru iklim; veremin birinci devresinde bulunan gençlere

3 – Sıcak ve rurtubetli iklim; hareket-1 bedeniye yapamayacak kadar yaşlı olan kimseler Veremlilerin soğuk ve rutubetli iklimden sakınmaları lazımdır.

En İyi İlaç Güneştir:

Verem mikrobunun en büyük düşmanı güneştir.

Geçen nüshamızda zikrettiğimiz gibi (Koh) güneşte iki saat zarfında helak olur.

Bunun için hastanın odasının havadar olması lazım geldiği gibi daima güneşe karşı bulunması da elzemdir. İcabında güneş şuaatının odaya girmesine mani olan perdeleri kaldırmalıdır.

Tedabir-i Tahaffuziye ve Mezağ-ı Taaffün

Veremli kimsenin tehlikeli olmaması için aşağıdaki şeraite dikkat etmesi kafidir.

Ellerini güzelce yıkamadan yemeğe oturmamalıdır.

Yemek artığını ateşe atarak mahvetmelidir.

Yemek takımını (Çanak, kaşık, çatal? Yemekten sonra sabunlu su ile kaynatmalı ve daima kendi takımını ile yemelidir.

Odası ıslak süpürge ile süpürülmeli, ayrı açık pencereli odada yatırmalı, gece açılıp üşümemesine dikkat edilmelidir.

Birisiyle konuşurken uzak durmalı, öksürdüğü zaman ağzına mednilini tutmalı, mendili kullandıktan sonra "Mezağ-ı taaffün-i mayi" içinde yıkanmalıdır. Katiyen yere tükürmemelidir. Eczacıardan pek ucuz satılan tükürük hokkalarından kullanmalıdır. Balgam veyk tükürüğünü yutması lazımdır.

İçerisinde veremli bir kimse ikamet etmiş olan odaları desinfecte etmek için kapu ve pencereleri iyice kapanır, odanın büyüklüğüne göre pastil de formul yakılır. Yirmi dört saat sonra odanın pencereleri açık bırakılır. Yatak yorgan gibi eşya güneşe serilir. Kabil olmayan kıymetsiz eşya yakılır.

[s.46]

Dünyadaki İnsanların Sayısı:

Dünyadaki insanların sayısı daima artmaktadır. İstatistikçiler bunu gelecek batınlar

içün büyük bir tehlike telakkietmektedirler.

1875 senesinde dünyadaki insanların sayısı bir milyar dört yüz otuz milyon iken 1890 senesinde bir milyar beş yüz milyonu ve bu günde bir milyar dokuz yüz elli milyonu bulmuştur. Her kilometre murabbaında aynı sayıda insan isabet etmek şartıyla beş kıta üzerindeki toprak, daha yedi milyar beş yüz elli milyon nüfus besleyebilecektir. Her kilometre murabbaında Avrupa'da 69, Asya'da 40, Amerika'da 20, Afrika'da 23, ve Okyanusya'da 1 nüfus düşmektedir. Avrupa'da pek ziyade artan ve artmış olan nüfus Amerika, Afrika, Avustralya Ve Asya'ya yerleştirilmek mecburiyetindedir.

Dünya yüzünde pek az nüfus olan çok geniş ülkeler bulunmaktadır: Mesela: Sibirya'nın öyle mıntıkları vardır ki 250 kilometre murabbana bir kişi düşmektedir; Labrador'da yüz kilometre murabbana bir kişi düşmektedir. Yedi sekiz milyon kilometre murabbaında olan sahra-yı kebirde ancak 3 – 4 milyon insan yaşamaktadır. Bunlar gibi diğer birçok memleketler vardır ki yaşanmaya elverişli değildir.

Tek bir ümid mevcuttur: İlim ve sanat sayesinde bütün toprakları ekinciliğe elverişli ve bereketli bir hale getirmek ve ale'l-umum mahsulleri pek ziyade artırmaktır ki seneden seneye milyonlarla artan insanlar yaşayabilsinler.

Mayor Bird'in Hareketi

Newyork (Rador) – Bir seneden beri cenub kutubda keşfiyat yapmakta olan meşhur Mayor Bird, Radyo – Telgraf ile kendisine havaların bozularak büyük tehlikeler karşısında kalacağı haber verildiğinden, "City of Newyork" vapuruyla kutbu terketmiştir. Rusya buzları arasında on dört ay yaşayan bu meşhur kaşif ve teyyareci tedkik ve tettebbu için götürdüğü bütün aletleri de kendisiyle birlikte vapuruna nakledebilmiştir.

DAHİLİ HABERLER

Ziraat Odaları Birliği İdare-i Umumiye Komitet'i, Ziraat Nezareti Müdür-i Umumisi "Borada" cenablarının huzuruyla, Kamaraşaskov Efendi'nin riyaseti altında bir meclis akdederek ekinlere zarar ve ziyan veren böcekleri bi'l-hassa Rus böceği ile çekirgenin imhası için icab eden çarelerin alınması hususunda 24, 25 Şubat günleri konferanslar yapılmasına karar vermiştir. Bu münasebetle bütün ziraat odaları müdirleri davet olunmuşlardır.

Kraliçemiz Marya Hazretleri İstanbul'a Gitti

Köstence : 20 Şubat 1930 tarihinde Kraliçemiz Marya Hazretleri kızları prenses İlyana ile birlikte (Daçya) vapuruyla İstanbul'a hareket etmişlerdir.

Ankara: 22 Şubat akşamı Romanya Kraliçesi Marya ve Prensese İlyana hazretleri İstanbul'a inmişler ve sabahına İskenderiye şehrine doğru azimet etmişlerdir.

Profesör Nikaloy Yorga Amerika'da

Bir buçuk aydan beri Amerika'nın muhtelif darü'l-fünunlarında konferans vermekte olan büyük profesörümüz Nikolay Yorga cenabları Amerika'nın her tarafında büyük hürmetle istikbal ve istima olunmaktadır. Birleşmiş Amerika Hükümetleri nezdinde sefir olan Karol Davila cenabları bu ziyareti Romanya hükümet ve memleketi için en mühim hadiselerden biri telakkıettiğini ve bu münasebetle Amerika ve Romanya hükümetleri arasında profesör ve talebe mübadelesi yapılacağını tebliğ etmişlerdir.

Dahiliye Nazırı Vayda Voyod cenabları tekrar hastalandığından Viyana'da bir müddet daha kalacaktır.

[s.47]

HARİCİ HABERLER

Türkiye'de Malı Vaziyeti Düzeltmek İçün Tedabir

Ankara. 21 (Rador) Büyük Millet Meclisi Türkiye vaziyet-i maliyesini iyileştirmek için yaptığı bir kanun ile hükumete esham almak, satmak ve ihrac etmek işlerini tanzim ve temdid etmek hususunda büyük selahiyet vermiştir. Bu kanun mucibi hükümetin aldığı tedabirlere riayet etmeyenler, iki seneye kadar borsa işlerinden mahrum edileceği gibi yüz bin Türk lirasına kadar nakdıcezaya da mahkum edileceklerdir. Tedabire adem-i riayet bir banka veya müessese –i maliye merkezi tarafından vuku bulursa yukarıdaki cezalar bütün şubelerine de tatbik olunacaktır. Kanun üç sene için yapılmıştır.

Bu kanunun esna-yı müzakeresinde Başvekil İsmet Paşa Hazretleri yaptıkları beyanatta, hükümetimizin sabık harici borçlarını tesviye hususunda büyük alicenab göstermesine rağmen, "Osmanlı Hükümeti Borçları" müessesesinin gösterdiği tazyik ve muhalefet, memleketimizin istikbalini tehdid edecek mahiyettedir, demişlerdir.

Suistimalden Dolayı Tevkif Olunan Müddei-umumi

Diyarbakir Müddei-umumisi Ahmed Sabri Bey terfi edilerek İstanbul'a gönderilmiştir. Yakın şarkın en büyük şehri olan İstanbul'a henüz muvasalat etmiş olan Ahmed Sabri Bey hakkında Adliye Vekaleti'ne Diyarbakir'de çok sui-istimaller yaptığını dair bir şikayet-name verilmiştir. Vekaletten yapılan müstacel bir tebliğ ve emir üzerine İstanbul'daki bir müddei-umumumuavini Ahmed Sabri Bey'i tevkif etmiş ve nezaret altında Diyarbakir Mahkemelerine göndermiştir. Fakat yolda Ahmed Sabri Bey kendisini götüren muhafızı aldatarak kaçmıştır.

Milyarder Hanri Ford İstanbul'a Geliyor

Dünyanın en büyük zenginlerinden ve otomobiller kralı olan Amerikalı Hanri Ford'un, Küçük Asya (Anadolu) da mebzul miktarda bulunan magnezyum madenlerini istihsal etmek hususunda Türkiye Cumhuriyeti ile mukavele yapmak için İstanbul'a geleceğini ora gazeteleri ve mehafil-i resmiyesi beyan etmektedir.

Magnezyum madeni pek az memlekette bulunmaktadır. Bu münasebetle Ford bundan iki sene evvel İstanbul rıhtımında tesis ettiği fabrikaları da ziyaret edecektir.

(Odlu Yurd Ajansından:)

-Kırım'da Kolektiyoyize İşleri-

"Pravda" nın yazdığına göre Kırım'da arazinin kolektiyovize edilmesi halk tarafından büyük bir heyecan ve mukavemetle karşılanmıştır. Birçok köyüler ve ameleler umumictimada karşı koyarak (Biz Müslümanız bizde sınıf ayrılığı yoktur. Kırım bizimdir. Mülkiyet-i şahsiye mukaddes ve herşeyden yüksektir. Bunu bize Kuran emreder. Kolhoz teşkilatları vücuda getirmek Kuran aleyhinde gitmektir) demişlerdir. Gazetenin hayretle neşrettiğine bakılırsa, köylülerin bu tarzdaki mütalaaları yerli Komünist Fırkası şubeleri tarafından dahi müzaheret görmüş ve bu fırka teşkilatları Kırım'da esasen Kolçumak da denilen şey olmadığını söylemişlerdir. Komünist teşkilatları, mevcut Kolhozları inhilal ettiği için, yeni Kolhoz vücuda getirmeyi manasız buluyorlar.

Tohum Buhranı

Sovyet matbuatının verdiği malumata göre tohum hazırlığı işleri son derece zayıf gittiği ve planın mühim kısmı ikmal edilmediği için bu seneki ziraat işleri tehlike altında bulunuyor.

Mesela bu vakte kadar Kırım'da 18,8; Eydel Boyu'nda 22; Kazakistan'da 10; Leningrad eyaletinde 15; nisbet tohum toplanabilmiştir.

[s.48]

Bu vilayetlerin ziraat komiserleri Moskova ziraat komiserinin şiddetli tekdirine maruz kalmışlardır. Tohum işlerini muntazam bir hale ifrağ maksadıyla hükümet mezkur eyaletlere amele müfrezeleri göndermişlerdir.

Amele Müfrezeleri Nasıl Karşılıyor

Köylerde bulunan kolçumakları imha, emlak ve emvali müsadere ederek yeni kolhoz teşkilatları tesis etmek ve idareyi emin ellere vermek maksadıyla Sovyet Hükümeti köylere giden ameleler mahalliteşkilat ve ahali tarafından fena bir surette karşılanmakta ve köylerden çıkarılmaktadırlar. Ameleler fena bir surette karşılanmakta ve köylerden çıkarılmaktadırlar. Amelelere bir mesken vermedikleri gibi yiyecek içecek bir şey de vermiyorlar. Köy işlerine amelelerin müdahale etmesini istemeyen ve buna mümkün mertebe mani olmak isteyen köylüler teşkilatı, kendi ellerinden vermeye çalışıyorlarmış.

Rusya'da Hayat

Moskova'da erzak buhranı gittikçe şiddet kesbetmektedir. Çocuklu aileler her gün yarım fond (200 gram) süt alıyorlar. Hükümet kooperatifleri bunlara her ay (300) gram yağ, her hafta 100 gram et bırakıyorlar. Hususidükkanlardan erzak bulmanın imkanı yoktur.

Buğday İhracatı

Sovyet Hükümeti memleket dahilindeki şiddetli buhrana rağmen harice buğday çıkarmakta devam ediyor. Son günlerde Rusya'da Köynigberg'e 1200 ton buğday ihrac etmiştir.

Buğdayın bir kısmı Berlin Ticaret Mümessilliği vasıtasıyla Köynigberg'de diğer kısmı da Hamburg'da satılmıştır.

Yeni Katiller

Ukrayna'da çıkan "Komünist" gazetesinin yazdığına göre ahiren hükümet tarafından keşfedilen

Kolcumaklar Teşkilatı'na mensub 13 kişi mahkemenin kararıyla idama mahkum edilmişlerdir. Bu teşkilat başında Ukraynalı bir zabıt olmak üzere Sovyet rejimi aleyhinde faaliyette bulunuyormuş.

Kolcumaklar Sürülüyor

"Pravda"nın yazdığına göre CenubiUkrayna'da yüzlerce Kolçumak sürülmüş ve bütün emvali Kolcozlara verilmiştir. Kolçumakların emvali, evi, barkı, hayvanı Kolhoz azaları arasında taksim edilmiştir.

Don tarafında bulunan Kolçumaklar Şubat ayı zarfında sürülerek yerleri Kolhozlara terkedilecektir.

(Baştürkistan) Mecmuasından:

Rus Sovyeti'ne dahil Türkistan Cumhuriyeti'nin Kırgızistan kısmında 581 mektep elli dört bin muallim vardır. Çocukların yüzde kırk yedisi Kırgız Türkleridir. Müslümanların yüzde onu orta tahsilli ve yüzde doksanı ibtidai tahsillidirler. Tek bir yüksek tahsilli yoktur.

Türkistan Cumhuriyeti'nin Kazakistan kısmında 4 700 tirajlı 12 gazete çıkmaktadır.

"Güne Bakan"

Türkiye'nin meşhur hatibi "Türk Ocakları Merkez-i Umumisi" kurultay reisi Hamdullah SubhıBey yakında "Güne Bakan" isminde çok kıymetli bir eser çıkarmıştır. Okuyucularımıza tavsiye ederiz.

Türkistan Türklerinin istiklali için çalışan (Baştürkistan) mecmuasını muhterem okuyucularımıza tavsiye ederiz. Başmuharriri: Çokay Oğlu Mustafa

Adres: Mustapha Tchokai-oglu

48 rue Parmentier

Nagent s. Marne (Seine) France

İdare Memuru: Rıfat Midhat

4.6. SAYI:6

Emel Mecmuası

15 Mart 1930 / Birinci Yıl / Sayı 6

[s.49]

"Romanya Darü'l-fünunu Türk Talebe Cemiyeti" nin Bir İhtifali"

Büyük Türk inkılabını doğuran Türkiye'de vesair bütün Türk dünyasında husule gelen feyzli hareketleri memnuniyet ve iftiharla takib ve millıgayeler uğrunda çalışan ve ölen Türk büyüklerini taziz etmeyi programının temeli sayan talebe cemiyeti, Türk diyarı "Kırım" ın istiklali yolunda 26 Şubat 1917 tarihinde Bolşevikler tarafından canavarca şehid edilen "Kırım Türk-Tatar Hükümet-i Milliye Reisi Çelebi Cihan" ın ruhu için 26 Şubat 1930 günü Bükreş'te büyük bir dua ve ihtifal merasimi icra etmiştir.

Bu din ve milli ihtifale davetli olanlar meyanında "Kolonel Patriyey" Cemiyeti namına Dömnö Bubeş, "Romanya Darü'l-fünunu MillıRomen Talebe Cemiyeti" namına Dömnö Çerkes, mühim gazetelerin muhbirleri ve fotoğrafçıları ile dışarıdan pek çok erkek ve kız talebe ve halk bulunuyorlardı.

Ögleden soñra saat üçte Türk Talebe Cemiyeti azaları davetlileriyle birlikte "Karol" Parkı'ndaki cami-i şerife girdiler ve Bükreş Hatibi Seyyid Abdullah Efendi tarafından millıkahraman Çelebi Cihan'ın ruhuna okunan duaları ve ithaf olunan fatihaları derin bir hürmet ve tazimle dinlediler.

Camideki dua merasimi bittikten soñra büyük bir çelenk taşıyan Türk talebesinin arkasında dizilen davetliler, talebeler ve ahali tabur halinde nihayetsiz bir hürmet ve takdis duygusuyla, aynı parkta kain "Meçhul Kahraman" mezarlığına gittiler. Muhterem ve muhteşem mezarın etrafında sıralanan ihtifal taburu hürmetkarane başını açtı. Yüzlerce insanın varlığını ifşa eden tek bir fızıltı işitilmiyordu.

Reis Fahreddin Ömer Efendi, cemiyet namına, büyük çelengi "Meçhul Kahraman" mezarına koydu. Çelenge bağı olan büyük siyah kurdelada altun yıldızla şu ibareler yazılı idi:

"Millıfedai Çelebi Cihan'ın, Kırım, Kazan ve bütün Türk diyarlarının istiklali için ölen kahramanların ruhuna ithaf."

(Romanya Darü'l-fünunu Türk Talebe Cemiyeti)

Çelengi vaz iden Reis Fahreddin Efendi, herkesi müteessir ve müntehec eden şu nutku söyledi:

"Efendiler,

Bundan tam on üç sene evvel Lenin'in Komünizm fikirleriyle Bolşevikleşmiş olan Rus sürüleri, binlerle Kırım, Kazan ve Türkistanlı kardaşlarımızı kan ve gözyaşıyla boğmuştu. Bu zavallıların yegane kabahatları, Vilson'un milletlerin

[s.50]

kendi mukadderatlarını tayin prensiplerine istinaden istiklaliyetlerini kazanmaya temayül etmeleri idi. Zaten Bolşevikler de kuvvete gelirken aynı şeyi vadetmişlerdi.

Merhametsizce, milletin ve vatanın minberinde katl ve kurban edilmiş olanlar arasında, bu gün Bükreş Darü'l-fünunu Türk Talebesinin matem gününü yaşadığı merhum Çelebi Cihan Çelebi de bulunmakta idi.

Harbden evvel oynamış olduğu fevka'l-ade rol sayesinde gerek yazıları ve gerek sözleriyle merhum, gençliğe millimefkure ve millıman aşlamış, ve aynı zamanda Kırım Türk – Tatar Yazıcıları Cemiyeti'ni tesis etmişti. Bu cemiyetin azaları yalnız milliyetçi gençler idi. Bu suretle Cihan memleketin en yüksek ve mümtaz bir siması sayılmaya muvaffak olmuştu.

Merhum, 32 yaşında olmasına rağmen, müstesna hasletleri haiz olduğundan, milletin ve Kırım'ın reis-i cumhuru olarak tanıldı.

Çelebi Cihan milliaşkının ateşi ve sıfatının selahiyeti ve aynı zamanda harbiye ve hariciye nazırı olan arkaası Cafer Seyyid Ahmed Bey'in yardımıyla iki ay kadar az bir zaman içinde fevka'l-ade faaliyet göstererek halk kitlelerinin uyanmasına ve millıharsın kuvvetlenmesine çalışmış ve kanları bahasına kazanmış oldukları istiklali muhafaza etmeye uğraşmıştı.

Fakat Rus heyülası na-mağlub görünüyordu. Acele ile hazırlanmış olan Kırımlı Türk – Tatar askerlerinin fedakarane mukavemetlerine rağmen Rus sürüleri ilerliyordu.

Kırım sahilindeki kasabalar Rus donanması tarafından bombardıman ediliyor ve Sivastopol'da teşekkül eden Bolşevik ordusu ilerliyordu. Birkaç gün içinde genç cumhuriyetin payitahtı olan Akmesid'de Çelebi Cihan'ın riyaseti altında toplanan kurultay

(Parlamento) tam ictima halinde iken zabtedildi. O gün korkunç bir gün oldu. Milletvekillerinin pek çoğu kılıçtan geçirildi. Çelebi Cihan ise süngüler arasında Sivastopol'a götürülerek hapse atıldı.

Kapalı olduğu hapisane köşesinden, canından çok sevdiği ve kendini uğruna feda ettiği milletine ümid ve teşci sözleri yollamaktan geri durmadı.

Hapishanesini değiştirmek bahanesiyle çıkarılarak 26 Şubat 1917 tarihinde Çelebi Cihan düşman süngüleri arasında şehid edildi.

Bolşevikler, mezarının milletdaşları tarafından bir ziyaret mahallittihaz edilmesinden kordukları için merhumun ceseldini denize attılar, yapılan bütün tahariyata rağmen kahramanın naşı bulunamadı.

Rus Bolşeviklerinin irtikab etmiş oldukları nihayetsiz vahşetler hakkında daha fazla malumat vermeye ve çok acı tabloları ve hakikatleri söylemeye gelime bulamıyorum.

Rusya'daki kardaşlarımızın katliamı el-an bitmedi. Rus Bolşevik zindanlarında binlerle Türk – Tatar kardaşlarımız ölümle neticelenecek feci akıbetlerini her dakika beklemektedirler.

Kırım, Kazan ve Türkistan istiklaliyeti uğruna ölmüş kardaşlarımızın, milli kahraman Çelebi Cihan'ın matem gününü hatırlatmak borcunu ifa ederken, Rus Bolşeviklerinin el-an milletimize yapmakta oldukları vahşetleri şiddetle protesto ediyoruz.

Milliyet prensiplerinin nihai galibiyetine kavümidler bağladığımız ve hakkın kuvvete galebe çalacağını bildiğimiz için, doğmakta olan altın şafaklı istikbali ümid ve imanla beklemekteyiz.

Rusya'da 25 milyonluk bir kitle olan Türk – Tatar kardaşlarımız döktükleri kanları bahasına Rus boyunduruğundan kurtularak ayrı cumuriyetler teşkil ettikleri zaman, Rusya'ya komşu olan diğer hükümetlerin – Romanya, Polonya ve Türkiye'nin - kaybedecek hiçbir menfaati olmadıktan başka, daima umumibir tehlike teşkil eden Rus kitlesine karşı diğer kalelerin kurulmuş olduklarını görecekları şüphesizdir.

Gaye ve faaliyetimizde ali-cenab Romen milletinden de müza-

*

[s.51]

-heret ve yardım göreceğimizi ümid ediyoruz. Çünkü umumidüşman, Romen vatanının bir

parçası olan Basarabya'ya da göz dikmektedir.

Belki bir gün, bizi bağrında sığındırmış ve hars menbaından sulamış olan bu vatanın hitabına filen cevap verecek, umumitehlike ve düşman karşısında iki milletin dostluklarını kuvveden file çıkarmaya bir vesile teşkil etmiş olacağız.

Sevgili şehidlerimiz!

Rahat uyuyunuz, sizin verdiğiniz millimefkure, milliman kalblerimize yerleşti. Uzaklardan sizin ruhunuza hitab ederken pek çoğunuzun mezarları bile olmadığını biliyoruz. Fakat mensub olduğunuz büyük milletin gençleri sizi kalblerinin birer köşesine gömdü ve orada ile'l-ebed yaşatacaktır. Size bunu en samimikalble, ruhlarınızın karşısında el bağlayarak, gözleri yaşlı kardaşlarımız yeminle temin eder.

Kahraman şehidlerimiz!

Fedakarlığınız boş yere gitmedi! Sizin gibi şehidlere malik olan bir milletin evladınız! Biz de sizin gibi bir gün bedbaht vatana karşı vazifelerimizi yaparak borçlarımızı ödemeyi bileceğiz. İşitiniz ve işitilmeli ki, asırlarca mütemadiyen harbetmiş, tarihe şanlı sahifeler yazmış olan büyük bir millet ölmeyecek ve hiçbir zaman öldürülemezdir.

Büyük ruhlarınızı kalbiminiz en ateşin muhabbetiyle selamlar ve hürmetle önünüzde eğiliriz.

Romence söylenen bu nutuk herkesi heyecana getirmiş ve Fahreddin Efendi hararetle tebrik edilmiştir.

Domno Çerkes Romen MilliTalebe Birliği namına söz alarak talebe cemiyetlerinin ehemmiyeti hakkında, beyan-ı fikir ve Türk – Romen talebesi dostluğunun daha sıkı ve daha samimibağlanmasını temenni etti. Bu hususta "Türk – Romen Talebe Dostluğu" namında bir cemiyetin yakında tesisi hakkında teşebbüsatta bulunacağını söyledi. Sözüne nihayet verirken

Türk Talebe Cemiyeti'nin faaliyetini candan tebrik ve cemiyetin Romen MilliTalebe Birliği nezdinde daima kardaşane bir muhabbet ve müzaherete mazhar olacağını temin etti. Buna uzun tarihlerle bağlı olan Romen – Türk dostluğu ve Türk Milleti'nin yüksek ahlakı, ruhi ve ictimahasletleri ile Romen Milleti'nin ali-cenablığı ve hayırhahlığı rahn ve şahiddir." Dedi.

Eyi Sözlür

İnsan hiçbir şeyi, nasihat kadar seve seve vermez. Nasihat verebiliriz, fakat tavır ve hareket vermeye muktedir değiliz.

Franklin

Abalık hüsnün nihayetsiz derinliğini ancak, evladını kaybetmiş bir valide ölçebilir.

Kaler Baoer

Dilden gelen elden gelse her fakir padişah olur.

Türkçe Bir Darb-ı Mesel

Hayatta ihraz ettiğim bütün muvaffakiyetleri, herzaman da ve herşey de bir çeyrek saat evvel davranışına medyunum.

Nelson

Söz kalbden sadır olursa kalbe kadar nüfuz eder, fakat dilden sadır olursa kulağı aşamaz.

Arabça Darb-ı Mesel

Hayatta memnun olursunuz, eğer onu hüsn-i istimal ederseniz.

Renan

En faideli şey, insanın kendi kadar kıymetini ve derece-i aklını bilip ona göre hareket etmesidir.

İmam-ı Şafi R.H

Lisanın fikrinden evvel koşmasına müsaade etme.

Fenlon

*

[s.52]

İCTİMAİYAT

Toplu Tedris

Asrıterbiye, program ve tedrisatın çocukların seviye ve hususiyetlerine azamıderecede tetabuk etmesini zarurıbuluyor.

Son zamanlarda mekteb ve tedrisat sahasında yapılan bütün inkılablar hep bu

ihtiyaclardan mülhemdir.

Toplu tedrisi de bu meyanda kaydedebiliriz. Toplu tedris sisteminin ilmıbir surette müdafileriyle resmen kabulüne meissir olan Alman terbiyecisi "Bartold Otto" olmuştur.

Toplu tedris alaka merkezi olarak alınan bir mefhum, mevzu etrafında diğher bütün dersleri teksif ederek toplu bir halde tedris etmekten ibarettir.

Bartold Otto'ya göre toplu tedris çocukların tavıalakalarıyla bağlandıkları mevzu etrafında serbest muhavere, müşahede ve tecrübelerle tedrisatta bulunmaktır. Almanya ve Avusturya'da tecrübe ve tedkikler neticesinde toplu tedrisin hayatı ve muhiti şeniyetlerden mülhem tavıalaka, faaliyet ve ruhaniyet kanunlarına mutabık bir programa bağlanması lüzumu, resmen programlarla teyid edilmiştir.

Toplu tedris tıpkı, hayat, muhit, mekteb, vatan veya aileden alınmış bir mevzuu, esas-ı mefhumu kendine muhavver ittihaz edindir. Dersleri alaka merkezi olarak alınan esas mefhum etrafında toplar, imtizac ettirir. Toplu tedris hakkında daha aydın bir fikir verebilmek için müşahhas bir misal arzedelim:

Mesela, çiftçilik mevzuu alaka merkezi olarak alalım. Kıraatta çiftliğe aid yazılmış bir parça okutulur. İmlada aynı mevzuu dikte ederiz; ezberden çocuklara çiftlik hayatını tasvir eden bir parça ezberledilir;

Tecrübede çocuklara çiftlik hayatını tasvir ettiririz. Gramerde çiftlik hayatından canlı misaller alırız; hesabda çiftlik hayatı kimi cebhelerden tedkik edilir, çiftliğin hayvan, amele, mahsulleri, makine ve diğher aletleri, sarfiyat ve varidatı hesap ettirilir.

Hendeseden ekin tarlaları, bağ bahçe, harman yeri, tesisat vesaire ölçtürülür.

Tabiat tedkikinde çiftliği tabiyat, ziraat ilim ve fenni bakımından tedkik ettiririz; tarihte çiftliğin tarihsafhaları, coğrafyada muhtelif memleketlerdeki çiftlik tarzlarıyla mukayeseler yaptırılır, ihracat ve idhalata olan tesirleri araştırılır. Yurt Bilgisi'nde çiftliğin kanun ve devlet karşısındaki adlıve hukuku araştırılır; ahlakımüsahebelerde çiftliğin, kıymet ve hizmetlerine temas edilir.

Eli işi ve resimde çocuğa çiftlik hayatından bir şey yaptırılır, tersim ettirilir. Musikide çiftçiliğe aid yazılmış münasib bir parça belletilir.

A – Toplu Tedrisatın Faideleri:

1 – Ders mevaddı arasında tabii bir bağlantı ve kaynaşma temin ediyor. Toplu tedrisde her

dersi istiklalini muhafaza, tabiiistikametini takib etmekte, aynı zamanda diğer ders mevaddıyla elele yürüyüp ilerlemektedir. Birinci sınıftan son sınıfa kadar dersler basitten mürekkebe doğru iksaf eder. Dersler basitten mürekkebe doğru inkişaf eder. Dersler yekdiğerine istinad eder. Sınıf dersleri arasındaki münasebetleri gözetmek zaruridir. Toplu tedrisi dersler arasındaki ukfve şakulümünasebetleri ehemmiyetle gözetir.

(Soñu var)

Eyüb Sabri

*

[s.53]

HİKAYE

Nakli : N.Gane

Mütercimi: T. İbrahim

Ali Usta 2

Bu vaziyette, ikisinin keskin nazarları bir an karşılaştı. Bozur, karşısındaki ihtiyarın göstermek istediği cesarete hayret ediyordu; Ali Usta bizim eskiden tanıdığımız ve dizlerinde zıpladığımız sakın Ali Ustalıktan çıkmıştı. O, kendisini senelerce himaye eden ailenin hayatını korumak için katıkararını vermişti. Kaşlarını çatarak birbirine kilitlenmiş dişlerini gıcırdatıyor ve parlak gözleri ile yapacağı ikinci hücumunu hazırlıyordu.

Bojur - : Seni işte böyle göreyim ihtiyar Türk; şimdi benimle meydan kavgasına hazır ol! Arkadaşlarım: "Siz de, reisinizin cüretkar bir Türk'e nasıl ders vereceğini seyredin." dedi.

Ali - : "Mezarını şu eşiğin öğine kazacağım!"

Kavga yeniden başlamıştı. Bojur mutedil, hasmının hamlelerini ölçüyordu. Ali Usta'nın hiddeti gittikçe artıyor, hareketleri serileşiyor, damarlarında dolaşan kan ona sanki yeni kuvvetler veriyordu.

Muharibleri saran haydudlar, kavganın reislerinin galebesiyle neticeleneceğinden emin olduklarını gösterir bir vaziyette elleri göğüslerinin üstüne çaprazlanmış, gözleriyle havada parlayan hançerleri takib ediyorlardı. Biz, netice her ne olursa olsun, nihayette kendimizin zararlı çıkacağımızı bildiğimizden, ümitsiz karşımızda cereyan eden korkunç sahneye bakıyorduk.

Bu esnada, Ali Usta'nın gözleri hadden fazla büyümüş, morarmış dudaklarının arasından beyaz dişlerini göstererek geri geri çekildiğini gördüm. Türk'ün birden saldıracağını hisseden Bojur sararmıştı. Haydudlar endişeden yerlerinde duramıyorlar, gayri ihtiyariellerini tabancalarına götürüyorlardı. Ben korkudan ellerimi yüzüme kapadım. O anda... Ansızın atılan bir silah camları sarstı. Gözlerimi açtığım zaman odanın içini kaplayan barut dumanları arasında Ali Usta'nın yatağına dayanarak diz çöktüğünü, yere yuvarlandığını gördüm.

Haydudlardan biri Ali Usta'yı arkadan vurmıştu.

Hiç beklenilmeyen bu akıbetin karşısında herkes donakaldı. Bojur, muhakemesini kaybetmiş gibi bir müddet yerde kanlar içinde yatan ihtiyara baktı. Birdenbire ne yapacağını o da şaşırılmıştı. Fakat derhal yüzündeki şaşkınlık eseri silindi. Haşin bir tavırla Ali Usta'yı vuran hayduda yaklaştı.

- "Merdçe çarpışan bir yiğidi arkadan vuranın cezası budur." dedi. Ve ani bir hançer darbesiyle haydudun beynini parçaladı. Sonra arkadaşlarına yerde bi-ruh yatan Ali Usta'yı göstererek:

- "Arkadaşlar, kahbece öldürülen bu ihtiyar bir Hristiyan ailesini müdafaa etti. O da bir Türk'tü! Na-merd arkadaşımızın yaptığı bu alçaklığın üstüne bizim de başka bir fenalık yapmamız doğru değildir. Gidelim!"

Haydudlar, başlarını egerek evden çıktılar. Atlarına binüp gaib oldular.

Herkes gitmişti; yalnız ortalıkta yüzü üstü yere serilen haydud kalmıştı. Ondan iki adım ötede Ali Usta hareketsiz yatıyordu.

Ölümün sakinleştirdiği yüzünü şarka doğru çevirmiş, açık kalan donuk gözleri – Sabah namazından sonra seccadesinin üstüne oturarak ufuklara baktığı gibi uzaklara dikilmişti. Ağarmış dudaklarında – Beyaz bulutların arkasında çocukluğunu kucağında geçirdiği yeşil

*

[s.54]

DAHİLİ HABERLER

Romanya Hükümeti Kabinesi'nde Bazı Tebeddülât Vukua Gelmiştir

Adliye nazırlığından istifa eden Guruş. Bonyan'ın yerine Domina Verikonitsesefo; sanayi nazırlığına tayin edilen Edvard mirto cenablarının yerine Kalikra Sancağı

Natsiyonal Saranit Fırkası Teşkilatı Reisi Koşika Ancelesko cenabları, dahiliye nazırı müsteşarı tayin edilmişlerdir.

Nihayet üç haftaya kadar kabinde büyük ve son bir tebeddülün daha vukua geleceği söylenmektedir.

Geçenlerde Fransa'da yağan çok şiddetli yağmurlardan husule gelen zarar ve ölüm dolayısıyla Romanya Hükümeti'nin bu felakete iştirakini ba-telgraf bildiren Hariciye Nazırı Domino Mironesko cenablarına Fransa Cumhuriyeti Hariciye Nazırı Mösyö A. Briyan telgrafla şu cevabı vermiştir. Ve Fransız milletinin maruz kaldığı felakete ve yaşadığı matemli gönlere lütfen iştirakinizden son derece mesrur ve yurdunu görüyormuş gibi gülümsediği – bir tebessüm vardı.

Ertesi sabah, üstünde gümüş çubuklar ile nakşedilmiş hilal bulunan sade bir tabutun içinde Ali Usta'yı [om]uzlarımızda taşıyarak ebedi yatağına götürdük. Mezarı bahçenin en ihtiyar söğüt ağacının koyu gölgesi altında hazırlanmıştı.

Onun son duasını yapacak dindaşı, başı ucunda ağlayacak akrabası yerine, zavallının ihtiyarlığına muhabbetlerini kazandığı bizler vardık. Mezarının soğuk toprağı üstüne diz çökmüş ağlıyorduk.

Şimdi Ali Usta'nın mezarında beyaz bir mermer üstüne altun yazı ile kazılmış Bojur'un söylediği "Kahbece öldürülen bu ihtiyar bir Hristiyan ailesini müdafaa etti. O da bir Türk'tü!" sözleri yazılıdır.

-Bitti-

müteşekkirimiz. Fransa Cumhuriyeti'nin teşekkür ve minnettarlığını Romanya Krallığı'na tebliğinizi rica ederim"

A. Briyan

Fransız Felaketzedelerine İane

"La Tansiyon Romen" gazetesi bir iane listesi tertib etmiş ve şunları yazmıştır:

Fransa matem içindedir. Şimdiye kadar görülmemiş bir felaket Fransa'nın en zengin bir mıntikasını harab etmiştir. Yüzlerce insan ölmüş ve binlerle yurtsuz kalmıştır. Fransa'nın sadık ve her zamanki dostu Romanya buna candan iştirak ediyor. Memleketimizin kedadlığına rağmen buna gücümüz yettiği kadar yardıma koşmağı teklif edersek, zannediyoruz, vatandaşlarımızın tercümanı olmuş oluruz.

Rica ederiz, yardımlarınızı Bükreş'te Kalaviktorya'daki "Banka Urbane" ye gönderiniz.

1 – Boylo Manyo 25 000 Ley

2 – Ğ.Ğ. Mironesko 50 000 Ley

3 – Banka Urbane 30 000 Ley

İlah...

Yaş Darü'l-fünunu'nda Kavga

Maarif Nazırı Kostakesko, Yaş Darü'l-fünunu'nda kendi laboratuvarında ders vermekte iken Hristiyan talebe ile Yahudi talebe arasında birden bire kavga çıkmış ve Yahudi talebeleri dögmüşlerdir. profesör ve maarif nazırı cenabları derhal iki Romen talebenin tevkifini emretmiş ve şiddetli tedbirler aldırılmıştır.

Muallim Muavinleri İçün Yaz Kursu

Maarif nezaretine gönderilen pek çok arzuhal üzerine, nezaret bu senenin yazında da yardımcı muallimler için kurs açmağa karar vermiştir.

İaşe ve ibate masarısı müdavimlerin kendilerine aid olacaktır.

Kursların tutulacak yerleri ve tarihlere bi'l-ahare tesbit ve ilan edilecektir.

Romence imtihan vermek yahud resmîlisanı öğrenmek ve ilerletmek isteyen muallimlerimize bu fırsatı tavsiye ederiz.

*

[s.55]

HARİCİ HABERLER

Türk – Yunan Muahedesi

İstanbul 11 (Rador) – Türkiye Reis-i cumuru Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin riyaseti altında toplanan heyet-i vükela, Türkiye ve Yunanistan cumhuriyetleri arasında akdi takarrür eden muahede layihasını uzun uzadıya müzakere etmiştir.

Muahedeyi bu günlerde tarafeynin Ankara'da kabul ve imza edecekleri tahmin olunmaktadır.

Bunun kabul ve tasdikinden sonra bu iki cumhuriyet arasında dostluk ve deniz

işleri muahedelerinin de münakaşa ve kabul edilecekleri söylenmektedir.

Deniz İşleri Konferansı

Londra'da devam eden konferans hakkında ümitsizlik ve bedbinlik artmaktadır. Fransız gazeteleri bir taraftan İngiltere'nin diğer taraftan İtalya'nın vermek istemedikleri kai ve ..? programları yüzünden konferans akamete uğrayacak gibidir. Mama-fih, konferansın neticesi ne kadar az memnuniyet-bahş olsa da Cenova'da devam edecek bahriteslihat-ı temdid konferansı için iyi bir başlangıç olacaktır.

Hindistan'da Milliyetçilik

Hindistan milliyetçilerinin reisi Mahatma Gandhi'nin teşebbüs ve teşviki üzerine İngilizlerin sattıkları tuzu almamak kararı verilmiştir. Hindistan'a lazım olan tuz denizden çıkarılacaktır. Bu ameliyeyi başa çıkarmak için büyük milliyetperver Gandhi, Kandiya Körfezi'nde vapurla büyük bir tecrübe yapmakta iken birden bire 100 arkadaşından 22'si kara çiçek hastalığına tutulmuş ve üçü ölmüştür.

Bununla beraber Mahatma Gandhi büyük teşebbüsünü neticelendirmek azminden dönmemiş ve hareketinden evvel Ahmedabad kasabasından tuttuğu uzun ve heyecanlı bir nutkunda elimde bir milyon rubi olur ve verdiğim emirler tamamıyla tatbik ve icra olunursa Hindistan istiklalinin kazanılması kolaylaşırdı demiştir.

Odlu Yurd Ajansından:

Sovyet İttihadı Tehlike Karşısında

Halihazırda Moskova'da inikad eden "Gaz Muharebesi" teşkilatının kongresi münasebetiyle Sovyet gazeteleri müteaddid makaleler dercetmekte ve mezkur makalelerde Sovyet İttihadı'nın tehlike karşısında olduğuna işaret etmektedir. Garb'da Sovyet Hükümeti aleyhine müteveccih hareketlerden, Sovyet, Çin ihtilafından ve ale'l-umum Avrupa memleketinde Sovyetlere karşı yapılan propagandalardan bahisle Avrupa'nın Sovyet Hükümeti'ne hücum edeceğine işaret eden "İzvestiya" gazetesi diyor ki: " Emperyalist devletler Sovyet Hükümeti'ne karşı bir hücum hazırlamaktadırlar. Muhtelif askeriteşkilatların yapılması, birçok devletlerin silahla mücehhez bir hale gelmesi hep bu hummalı faaliyeti gösteriyor. Bir taraftan siyasıdiğer taraftan askeribir hazırlık şeklinde tecelliden bu faaliyet, muhtemel bir harbin vukuunu tebşir ediyor. Garbta görülen bu faaliyetten telaşla bahseden gazete Sovyet Hükümeti'nin bir tehlike karşısında

bulduğunu ve bu tehlikenin ögini almak için proleter kitesini silahlanması fikrini ileri sürüyor.

Türkistan'da

Türkistan menabiinden öğrendiğimize göre Türkistan'ın Taşkent, Semarkand ve diğer büyük şehirlerine son zamanlarda Kızılordu toplandığında mezkur şehirler askericebhe halini almıştır. Memleketin her tarafından Kızılordu neferleri göze çarpmaktadır. Hepsi Rus olan bu askerlerin Türkistan'da toplanmasına sebep memleket dahilinde başveren inkılab ve Soyvet aleydarlığı imiş.

[s.56]

Türkistan'da Rus Muhacereti

Soyvet Rusya öteden beri takib ve tatbik ettiği Rus muhacereti meselesine son günlerde yine germi..? miş ve Türkistan, Kafkasya sair yerleri Rus muhacirleriyle doldurmağa başlamıştır. Türkistan menabiinden öğrendiğimize göre Moskova Devlet Plan Komisyonu, Türkistan'ın Kazakistan kısmında beş sene zarfında toplanmış 420 bin Rus muhaciri için üç buçuk milyon hektar arazi tahsis etmiştir. Türkistan'ın yeli Komünist ricalinden birkaçı dahi bu Rus muhaceretine müzaheret etmiş ve Kavramışoğlu nam mesul bir Komünist dahi bu muhaceretin şiddetle lehinde bulunarak ve Moskova için ajanlık yaparak (Rus muhacereti neticesinde Kazakistan'da Kazaklar aç kalsalar bile ziyarı yoktur) demiştir.

Bahriye Zabıtları Nasıl Öldürülmüş

Dördüncü nüshamızda Leningrad'da bahriye zabıtlarının Soyvet hükümeti tarafından kurşuna dizildiklerini kaydetmiştik.

Şimdi de bu idamın tafsilatını dercediyoruz.

On iki seneden beri Rus bahriyesinde hidmetten başka günahları olmayan bu zabıtlar Soyvet İttihadı'nın her tarafında tevkif edilerek Leningrad'a sevkedilmişlerdir.

Çeka Reisi Litvanyalı Jansen tarafından yapılan kısa bir tahkikat ve isticvabdan sonra, muhakeme edilmeden Çeka Memuru Sovalvef'in nezareti altında siyaset yerine götürülmüşlerdir. Onar onar birbirine bağlanan zabıtlar, Finlandiyalı Komünist Kaheskanen tarafından bir mitralyöz vasıtasıyla imha edilmişlerdir. Kurşuna dizilen

biçarelerin laşeleri civar bir eve yığılarak yakılmış; yakılma ameliyesi günlerce devam edilmiştir.

Bu katliam civardaki ahaliye 1917 Teşrin-i Sanıkalılamlarını hatırlatmıştır. O zaman da Kronştat'ta tevkif edilen 2 000 bahriyeli zabiti eski gemi teknelerine atılarak 7 kilometre deniz açıklarına çıkarılmış Kronştat'ın idaresini eline alan bahriyeli Dibenko'nun emriyle batırılmıştı. Dibenko, Krasnaya gazetede neşrettiği hatıratında bu katliamdan bahsederken, o katliamda ...ci olarak bulunan ve şimdiki Sovyetlerin Oslo Sefiri Madam Kolontay'ya nişandaki maharetini göstermek için ümitsiz bir halde yüzen biçarelerin üzerine ateş ettiğini kendisi anlatıyor.

Numara: 48

İlan

Maarif Nezareti'nin 26212 numaralı kararı mucibince, hükümetin müsaade-i mahsusasını (Otorizatsiya) sını haiz olan veyahud olmayan mekatib-i hususiyelerde muallimlik yapan muallimlerin Romence imtihanları son defa olmak üzere 1930 senesi Nisan'ının 23 – 26 ve Ağustos'un 20 – 26'ncü günlerinde icra olunması ve bu imtihanların Birinci Bükreş Mıntıkası Nezaret Müdüriyetlerinde yapılması takarrür etmiştir. Romanca imtihanını vermeyenlerin sene-i atıye için hususimekteblerde, ruhsat-ı resmiye-i haiz olsa da, muallimlik edemeyecekleri Kalyakra Sancağı Reyzverliği'nin 12 Mart 1930 tarih ve 1 116 numaralı tamimi ile bildiriliyor.

Alakadar muallimlerin malumatına arz ve ilan eylerim.

Pazarcık Mekatib-i İslamiye Müdürü: Rıfat Midhat

[Derginin arka kapağı; kapaktaki dergi yahut mecmua reklamları 4. Sayıdakilerle aynı olduğundan tekrar edilmedi.]

4.7. SAYI:7

Emel Mecmuası

1 Nisan 1930 / Birinci Yıl / Sayı 7

8 Nisan, Kırım'ın Musibet Günü

Bundan 147 yıl evvelki eski İstil 8 Nisan sabahı Kırım'ın ortasındaki Karasu Pazarı'nda Jeneral Potemkin kargahında fevka'l-ade bir takım istihbarat vuku buluyordu.

Şimdiki halde ancak Koban Çerkeslerinde görülebilen bir kıyafet taşıyan bir çok mirzaların ve geniş cübbe giymiş, börk üzerine büyük sarık sarmış aksakallı hocaların Rus ordugâhına getirildikleri görülüyordu.

Bu vakitlerden beri (Kırım isyanını teskin ve Şahingiray'ın hanlığını temin bahanesiyle) Kırım, Koban ve Taman külliye Rus ordusu tarafından işgal altına alınmış bulunuyordu. Taverbeda'ya kral olmak emel-i hafisini taşıyan Jeneral Potemkin İkinci Katerina'nın mahrem-i hası ve seraskeri ve aynı zamanda bütün istila ordusunun başkumandanı idi.

Potemkin Şahin'e Samueliofu göndererek, "Kırım isyanını tamamıyla teskin edebilmek için Şahingiray'ın istifasını" teklif ve onu birtakım vaadlerle işgal eylemişti. Şahingiray 1872 Teşrin-i Sani'sinin sonunda Kırım

Hanlığı'ndan istifa ediyor ve Kırım o kış kuvvetli işgal oldularının müsellahtan tedhişleri altında geçirdikten sonra artık ilkbahar gelmiş ve işte o gün Potemkin, Kırım rüesasını Karasu karagahına getirtmiş bulunuyordu. Oraya getirilenler yeni bir han intihabına davet edildiklerini zannediyorlardı. Çünkü 10 Temmuz 1774 tarihinde tanzim edilen Küçükaynarca Muahedesi'nin 3'üncü maddesi mucbi "Kırım, Bucak, Koban, Yedisan, Canboyluk ve Yetiş kol halkı kendi arzu ve ittifaklarıyla Cengiz Han Sülalesi'ne mensub bir prensi han intihab etmeleri hakkını Rusya imza tahtında kabul ve tasdik eylemişti. Onun için 1783 senesinin 8 Nisan'ı sabahı Karasu'ya toplanan Kırımlılar bu ictimada "Rus dostluğuna meyyal bir girayın han intihabı" teklif edilecek sanıyorlardı.

O gün 1197 sene-i hicriye-i kameriyesinin 20 Şaban'ına müsadif idi. Oraya getirilen zevat, sabah namazını cemaat halinde kıldıktan sonra al açup Allah'a dua ediyorlarken, "Şaban şehri" buyuran peygambere de selat ve selam getirmeyi unutmadılar.

[s.58]

Mevsim ilkbahar olmasına rağmen hava pek mukassemi idi. Şimalden esen soğuk ve tozlu bir rüzgârı takiben soğuk bir yağmur yağmağa başladı. Alaim-i ceviyye, semanın o güzelim yarımadayı acıyıp gözyaşı dökdüğünü anlatır gibi bir hal almıştı.

"Bu yağın yağmur değildir, asuman ağlar bana"

Mısramı söyleyen sanki Kırım'ın o günkü lisan-ı hali idi. O günkü yağmur bereket viren bir Nisan yağmuru olmayup gözyaşına benzeyen bir mayı idi. Aradaki fark gözyaşı sıcak ve tuzlu olduğu halde bu mayı soğuk ve tozlu idi. Meclis toplanmıştı. Meclisi açmak üzere ayağa kalkan Potemkin kılıncına dayandı. İkinci Katarina'nın Kırım hakkındaki beyan-namesi okunacağını söyledi. Ve kemal-i dikkatle dinlemelerini ayrıca tenbih eyledi. Okunan beyan-namenin her cümlesi Kırımlıların kalplerinde kurşundan daha derin birer yara açıyordu. Bu uzun beyan-name, kurdun koyuna bulduğu bahaneler kabilinden birtakım zırva sebeblerle Kırım, Koban ve Taman'ın Rus İmparatorluğu'na ilhakını ilan ediyordu. Potemkin bu ilanın akabinde oradaki rüesadan imparatoriçeye sadakat yemini istedi ve son söz olarak "İmparatoriçeye sadakat yemini edecekler yerlerinde kalabilirler.

Kalmak istemeyenler ise gidiyorlarken emval ve eşyayı kendileriyle birlikte alabilirler" dedi.

Kırım'ın Rusya'ya ilhakı hür doğan ve hür yaşayan Kırımlılara ölümden daha acı geldi. O dakikadan itibaren Kırım'da büyük bir velvele koptu. Defaten on bin haneden artık ve altmış bin nüfusa baliğ büyük bir muhacir kafilesi yerini, yurdunu terkeyledi. İsyân istihzaratı görmek itham edilen otuz bin nüfus-ı İslamiye de Potemkin'in bir emriyle katliam ve şehid edildiler ki, bunların içinde birçok da kadın ve çocuk var idi. O zaman Kırım'ın her tarafında işitilen ses yalnız feryan ve figandan ibaret idi.

Elhamra Sarayı'nın bir eşi olan Han Sarayı'nda hiçbir revnak kalmadı. Bahçesindeki çağlayanlar kurudu. Kırımğiray'ın her an, her iki gözünden yaş akıtan göz çeşmesi o zaman güzel Kırım'ın esaretine kan ağlamıştı. Epeyce bir müddet minarelerde ezan sesi işitilmez, Kırım'ın bahçelerindeki bülbüller ötmez ve ocaklarından duman tütmez olmuştu. Evvelce sevgilisinin sevdasıyla çınlayan gençlerde şimdi şevk ve vaktiyle arılaş söyleyerek oynayan kızlarda artık zevk kalmamıştı. Aydan aydın simalar solmuş ve bütün gözler kanlı yaşlarla dolmuştu. Hal-i hazırda atasını sevdiği kadar

[s.59]

vakt-i seferde atını seven Kırimlı artık atasından ayrılmış atından inmişti. Kırim ülemasından bir kısmı Ebü'l-Kaba'nın Endülüs firakını tasvir eden ve "Li-küllü şeyin eza matem noksan" matlaıyla başlayan kaside-i dil-suz'unu Kırim'ın haline kıyas ile okuyup ağlıyorlar, halkı da ağlatıyorlardı. Sadakat yemini verenlerin başlarında bulunan Maslav Efendi, halkı teskine beyhude uğraşıyordu. Gidenler yaren ve yardan ayrıldıklarına ah ediyorlar ve gidiyorlardı. Kırim'da kalanlar da gitmek fikrini güdüyorlardı. Gidenlerle kalanların yek-digerinden ayrılmaları ne hazin bir manzara idi. Gidenler ta İskitler devrinden itibaren hüküm sürdükleri bu yeşil yurttan uzaklaştıkları vakit ardlarına bakarak Kıpçak lehcesiyle "Kayda toğdık, kayda üsdik, kayda kaldı çadır tav?" diye ağladılar. Kırim'ın ihlakının ilk on senesinde iki yüz elli binden fazla Kırim muhaciri Türkiye'ye geçmiş ve pek çok köyler viran ve perişan kalmıştır. Kırim'dan ayrılmak onlar pek güç geldiği gibi Kırim'ın en eski yerlileri ve üç bin yıllık hakimleri iken şimdi öz yurtlarında makum olmaları, hem de eski harac-güzarlarının mahkumları olmaları da asla dayanılır derd değildi.

Evet Kırim ez-her-i cihet onların idi. Kırim'ın ancak bazı sahillerinde birkaç asır yerleşen Rumlardan kalan ufak, tefek bazı asar İlekefe civarında az vakit müsafireten bulunan Cenevizlerden kalma birkaç harabe istisna edilirse Kırim'ın taşı, toprağı, köyü, kasabası, dağı, ovası, zemininin üstü, toprağının altı kamilen onlara ve onların tarihlerine aid idi. Bu, böyle olmakla beraber 147 sene evvelki Nisan ayının sekizinde Kırim Hükümeti yıkıldı. Ve o vatan düşman eline düştü.

İşte asırlar boyunca Türklük ve Müslümanlık uğrunda – Vatanda Durmadan – gece ve gündüz cansiperane cihad iden kahraman Kırimlıların tarihi o gün kapandı.

Şiller diyor ki " Mahlukat fena bulur velakin sıra gelir de harab olan eşyadan zaman tekrar bir tarih meydana getirir." Kırim'ın bu felaketi ta 1917 senesine kadar devam

etti. O sene bütün Rusya'da zuhura gelen büyük ihtilalde, vaktiyle Kırim'da katliam yapan Rus kumandanlarının torunları, gaddar ecdadın yaptıkları mezalimin karşılığını maa faiz ödediler. Hele koca Çar Hanedanı.

"Dünya benim diyenin tuttular dün yasını"

Mısraının fehvasınca daha fena bir hale uğradılar. Çünkü o müdhış inkılab Çar

Hanedanı arasında ölenlere ağlayacak ve yas tutacak bir ferdini bile sağ bırakmadı.

Rusya'nın her tarafında kan, yangın ve gözyaşından başka bir manzara görülmediği o zamanda Kırım'da yeni bir hayat ve feyzli bir hükümet başladı. 1917 senesinin güz mevsimi ibtildasında bir Cuma günü sarayda kurultay toplandı ve pek büyük bir alayış ile Han Sarayı'nın üstüne gökbayrak çekildi. O gün Kırım'ın yerlisinden ve yabancısından müdhiş bir cem-i gafir saray bahçesinde birikmişti. O bayrağı hepsi birden büyük bir heyecan ve coşkunlukla selamladılar. Gökbayrak sarayın üstünden göklere doğru dalgalandığı zaman:

"Göterilsin gökbayrak, göğe ersin."

Diye bağırarak bir ses işitildi. Bu sadayı Han Camii minaresinden müezzinin yüksek ve müessir sadası takib etti: "Allahü ekber, Allahü ekber." Halk bir ağızdan "Allahü ekber, Allahü ekber." Sözüni tekrar ettiler. Büyük Tanrı gökbayrağı onlara tekrar göstermişti. Onların kendilerine mahsus bir hükümetleri vardı. O hükümetin himayesine sığınan yabancılar da vardı. Sığınanlara hamî olmağla beraber başkalarına hakim olmağı istemiyorlardı. Yalnız başkalarına mahkum olmamağı arzu ediyorlardı. Bunun için hanlığa ve bir hanın mahkumu olmağla da asla taraftar olmayorlardı. Kurultayları ve o kurultayı takib eden parlamentoları vardı.

Fakat malesef Kırım'ın o aydınlığı çok devam edemedi. Bir vakit sonra kızıl ve kanlı Bolşevik bayrağı kırımı kapladı ve gökbayrak gözlerden gizlendi.

*

[s.60]

16 Mart Faciası

1918 senesinin ibtildalarında cihan cenginin talii kimlere dost ve kimlered üşman olacağını gösteriyordu. Garb cebhesinde {Alman ordusu; Fransız, İngiliz ve Amerika kuvvetleriyle çarpışmak mukavemet ve cesaretini kaybediyor ve ricate başlıyorken, cenubda Bulgar ordusu müttefiklerinden ayrılıp sulha teşebbüs ediyor ve Avusturya – Macaristan kuvvetleri de tamamıyla yorulmuş ve ezilmiş bir halde bulunuyordu. Harbin en tehlikeli ve ehemmiyetli yerlerine sürülen Türk odusu da, tamamen mağlub edilememesine rağmen, tek başına Fransız ve İngiliz kuvvetleriyle çarpışamayacağından, sulh akd etmeye mecbur kalmıştı.

Osmanlı Hükümeti galib hükümetlerle evvela 30 Teşrinievvel 1918 tarihinde

Modoros Mütarekesi'ni yaptı. Bu mütareke şeraiti yakın bir zamanda müdhiş ve kara bir muahedenin ağır şartları altında Türk Milleti'nin esarete mahkum bırakılacağını ima ediyordu.

Hakikaten, şiddetli bir kasırganın ve felaketli bir selin zuhurunu gösteren kara ve kesif bulutların ruha virdiği esrarengiz ve korkulu bir haberi andıran menhus Mondoros Mütarekesi'ni meşum 10 Ağustos 1920 tarihli (Sevr Muahedesi) takib etti.

Gizlendiyse de uzağa gitmedi. Gönüllerde karar eyledi. O ufak nur ilk fecr ve tabiri mahsusla fecr-i müstatil ziyası idi ki onun ardı sıra gelen kısa karanlığı, çok geçmeden hakiki ve devamlı aydınlık takib eder. Birçak asır süren karanlık bir şeb-i yeldanın ardınca gelen o ufak aydınlık Kırım halkının kalblerinde öyle kuvvetli bir iz bırakmıştır ki, bu gün orada bütün gözler o nurun tekrar ve devamlı bir surette tülüna muntazır. Artık orada fecr-i sadık zuhuru bekleniyor.

"Şübhe yok ki, doğacaktır o güneş"

Halil Fehim

Bu muaede, Türk vatanının ve milletinin boynuna geçirilen kızgın ve sivri dişli bir esaret halkası ve göğsüne takılan bir musibet ve felaket fermanı idi. Sevr Muahedesi mucibi Türk vatanı parçalanıyor, Türk milleti esir ediliyor; Osmanlı hakimiyeti, istiklal ve tamamîyet-i mülkiyesi ortadan kaldırılıyordu.

Sultan hükümetinin idaresinde kalan küçük bir toprak parçasına da istiklal virilmiyordu.

Sevr Muahedesi ile asırlardan beri can cekişen Osmanlı İmparatorluğu artık mezara gömülüyordu.

Yukarıda işaret ettiğim Mondoros Mütarekesi mucibi, birçok Türk şehirleri gibi, şark ile garbın dudaklarında gülümseyen güzel İstanbul da galibler tarafından işgal olunuyordu. 16 Mart gününün sabahında birçok kollardan İstanbul'un muhtelif mevkilerine yayılan İngiliz askerleri, İngiltere'ye köleliği kabul eden sultanın mağduru olmaktan başka bir şey beklemeyen günahsız ve suçsuz nevbetçi Türk askerlerini barbarcasına şehid etmişlerdi.

16 Mart günü; Osmanlı saltanatının tahtına ilk düşman çamurlu çizmesinin bastığı, masum Türk nefer kanı lekesinin İngiliz namusuna sürüldüğü ve kahraman Türk milletinin dişlerini gıcırdatarak ve yumruğunu sıkarak sarsılmaz bir imanla intikam ve istiklal andını

içtiği bir tarihtir. Bu gün her Türk'ün kalbinde acı bir intikamla yaşayacak ve zillete düşmesine dama mani olacaktır.

Büyük felaketler daima büyük intibah ve intikam ateşini yakarlar. Nitekim 1806'da Napolyon'un atları ve askerleri altında çiğnenen Alman namus ve şeref-i millisi 1871'de ve yine bu tarihte Bismark'ın yüzbinlerce süngüleriyle kırılan Fransız izzet-i nefsi 1919'da ölmez milliyet imanının intikam kevseriyle yıkandı ve temizlendiler.

Türk vatanına ve milletine indirilen ve yek-digerini tevaliden darbeler o kadar müdhîş ve felaketler o kadar büyük idi ki, bu kahramanlar milletin ruhunda yıldırımlar kadar

(Mabadı 65'inci sahifedendir)

*

[s.61]

Onsekizinci Asırda Bucak (Basarabya) Türk – Tatarları

Bu mevzuı, bucaktaki Türk – Tatarların siyasitarihleriyle başlamak münasib ve tabii olurdu. Fakat, Basarabya Tatarlarının, daha doğrusu Ak-Kerman Nogaylarının teşekkül ve yaşayış tarzı, bizi bunların siyasıyaşayış ve durmuşlarından daha az alakadar etmediği için evvela bunu diğer mevzuı da ileriki sayılarda daha etraflıca arz ve tedkik etmegi muvafık bulduk.

Onsekizinci asırda Bucak (Baserabya), Kırım hanlarının fiilen ve hukuken idareleri altında bulunuyordu. Hanın burada, Kavşan mevkiinde, Polonya'ya vesair memleketlere yapılan akınlara gidilir veya dönülürken, konaklaması için kerpiçden yapılmış bir sarayı vardı.

Doğrudan Osmanlı Hükümeti sancağına tabi olup müslim, Motavel, Emir ve Beşlek gibi kumandanlar tarafından idare olunan bir kısım şehir ve mevkiilerden maada bütün Bucak hanın idaresi ve emri altında idi.

Hanın varidatı:

Ulah beglerinin hediyeleriyle Vasile Lopo'dan itibaren Moldova beglerinin bal virgüsü (Bal akçesi) ; arazi kiralari; Dubaslar Hatmanının seneliği 8 000, Yalı Ağası'nın 15 000; Kavşan Valisi'nin 4 800 ley virgülerinden müteşekkildi.

Bucak bu asırda Kırım'ın bir hakiki vilayeti sayılıyordu.

Dört büyük Türk – Tatar ordalarından (Aşiret) ikisi Basarabya'da yerleşmişti. Yedisana ordusu Bender, Tipero ve Ocağ mntıkalarıyla Nistro'nun her iki sahilini işgal ediyordu. Bucağ ordusu ise Tatar Moldovası'nın diğer kısmına yerleşmişti.

Kök itibarıyla Ordalar "Orak-Oğlu" ve "Urumpetoğlu" namıyla iki büyük aile (Uru) ye mensubdurlar.

Ordalar idare ve ikametgahlarına göre çetelere, bunlar da Avullara (Köylere) taksim olunmuşlardır. Bu çetelerden dördü çok zaman Bucak'ta oturmuş ve köylerinin sayısı ibtida 60 ken sonra 300 olmuştur.

Türk – Tatar aşiretleri yanında Romen köylüleri ve köylerine de tesadüf olunuyordu. Basarabya'nın Tuna cihetinde olan köyler, eski Romen isimlerini hala taşımaktadırlar.

Her köyün adalet dağıdır ve harp zamanlarında süvarileri cebhaya sevkeder bir amiri (Mirza) vardı.

Eyaletin bazı aksamı yüksek ve müstesna bir idareye malikdi. Mesela; Dubasar Hatmanlığı ile aynı ismi taşıyan şehir ve Balta kasabasının yarısı, Nistro havzasındaki 40 köy ve bender eyaleti bu meyanda idiler.

Benderden aşağı Hristiyan köyleri, Yalı Köyleri tesmiye olunur Voyvod rütbesini taşıyan yalı ağası namıyla bir Tatar tarafından idare ediliyordu.

Kavşan'daki Tatar köylerine (Subaşı) emrediyordu.

Yukarıda söylenen bütün memuriyetler ücretle alınıyordu. Eyalet reisleri ve köy mirzaları üzerinde hanın kaymakamı selahiyet-i mutlakayı haizdi.

Daima harekete, harbe ve çapulculuğa hazır ve nazır olan Tatarlarda kaymakam, (Serasker) ünvanını taşıyordu. Kaymakam, tanınmış Kırım mirzalarından birisi naspolunur ve Sultan rütbesini takınırdı. Bunun ikametgahı, vekili bulunduğu hükümdarının gibi Karşan'da değil, Akkerman'dan dört fersah uzak olan (Hankışla) da bulunurdu.

Bucak askerinin varidatını her evden aldığı bir ley, her köyden aldığı bir koyun ile naspolunduğu zaman bütün Orda'dan aldığı beşyüz öküz teşkil ediyordu.

Bunlardan başka, Moldova beglerinin verdikleri hakk-ı

*

[s.62]

sükut virgüsü ile himayesine sığınmak için gelenlerden alınan virgülerde kaymakamlık

varidatını artırıyordu.

Bu medenidare altında bulunan Müslüman ahali diger Türk – Tatarlardan yaşayış itibarıyla ayrılıyordu.

Bunlar, diger taraflardaki Tatarların içinde ailelerini muhafaza ve naklettikleri (Mokedek) lerle buradan Avrupa'ya hicret ettikleri gibi taşınup gezmiyorlardı. Davarlarını önlerine katarak atlarının sütünü içtikleri ve etlerini yedikleri gibi beslenmiyorlardı. Romen beglerinden meşhur Mihay Vitaz, göçebe Tatarların muhabbet ve dostluğunu kazanmak için onlara her iki cinsten gayet besli ve genç atlar hediye verirdi.

İhtiyaç hissettikleri zaman kabıklarına ailelerini ve eşyalarını heman koyarak İstro suyunu geçen ve medeniTürk – Tatarlar, bedevilik hayatını çabuk ve büsbütün kaybetmemekle beraber toprağa bağlı yaşadılar ve sahib oldular. Bunlar bazen yine çapulculuk yapıyorlardı. Bu sebebden Romen begleri geçitlerde daima birer bekçi ve gözcü bulunduruyorlardı.

Tatar köylerinde çok Hristiyan esirler vardı. Komşu Hristiyan memleketlerinde Bucak Türk – Tatarlarından büyük bir korku ile bahsedilir ve hatta bunların esirlerini besleyüp ve semirtüp yedikleri hakkına şayialar dolaşırdı. Fi'l-vakı o devir muktezası, tutulan esirler vatanlarına bir daha avdet etmiyorlardı.

Bucak Türk – Tatarları hakkında uydurulan efsanelerden birçoğunu Domino Lazarşeyna'nın "Halk Edebiyatı" isimli eserinde okudum. Birtakım asılsız ve uydurma efsaneler neticesi olarak Romen milletinde ecdadımıza karşı çok yanlış telakkiler ve zihniyetler beslemektedirler. Bugünkü münevver gençliğe düşen vazife, bu esassız telakkileri vatandaşlarımızın zihinlerinden silmek ve milletimizin hakiki seciye ve mahiyetini anlatmaktır.

Bu gün Türk ismi taşıyan her genç; haksız yere cedlerimize isnad olunan vahşetleri, kabalıkları ilmen ve tarihen tezkib ve millitimizin de yüksek seciye ve ruhundan doğurduğu büyük bir medeniyete sahip olduğunu isbat etmekle mükelleftir.

Bucak Türk – Tatarlarının köyleri, evleri, bir anda ihtiyac ve azru neticesi nakolunuvarecek kulübeler ve çalaşlar manzara ve intibasını vermiyordu. Bir Tatar süvarisinin sevk ve idare ettiği sırf ağaçtan yapılma posta arabasıyla Tuna'nın düz ve geniş sahillerine inen seyyahın gözüne ilk çarpan köyler; kerpiçden yapılmış, üstü samanla örtülmüş, pencereleri yazın açık ve kışın kağıtla kapalı evlerden mürekkebdı. Bu evlere

girdiğin zaman samimi misafirperverlik hürmetleriyle karşılanırdık. Kadınlar ale'l-umum yüzleri açık gezerler ve bu günkü Müslüman kadınlar gibi erkek misafirlerden kaçmaz ve saklanmazlardı. Bucak Türk – Tatarlarının evlerinde, Kırım Tatarlarının bilmediği ve kullanmadı masa, karyola ve iskemle gibi asrîşya bulunurdu.

Profesör Nikolay Yorga'ya göre, Moldova hududlarında oturan Nogay Aşireti Türk – Tatarların teceddüdü kabule en çok istidadı olanı idi.

Bucağın hayvan sürüleri: Atlarının cinsleri, koyun, keçi ve davarların semizliği ve sağlamliğı yabancıların hayret ve takdirini celbediyordu. Bütün bunların yanında Hecin deve sürülerini güden Nogaylara rastgelen seyyahlar, Bucağın hayvan zenginliğini nakledip bitiremezlerdi. Kastelno'ya göre dünyanın en çirkin adamı olan Nogaylar; hayvan sürüleri, evleri ve köyleri ile Asya'nın bir parçasını Avrupa'nın şarkında yaşatıyorlardı.

Bucağın gayet mamur, ereketli ve güzel köşeleri de vardı. Moldova'da kahtlık olan senelerde Romenler Bucak'dan ekmek ve zahire taşıyorlardı.

Tatarlar hakkında kıymetli yazılarıyla tanılan meşhur Tott, Bucak'dan çok miktarda zahire ve davar ihrac

[s.63]

edilirdi. Diyor. Bucağın İsmail, Ak – Kerman, Kiliya, Kavşan, Hankışla gibi ticaret merkezlerinde ticaret çok terakkietmiş ve buralarda pek çok Yahudi ve Ermeni komisyoncuları yerleşmişti. Kilya vasıtasıyla harice balmumu ve işlenmiş deri (Sahtiyan) ihrac olunurdu.

O zamanın büyük alimlerinden sayılan Fleman Bocağa pek çok demir aletler, şayaklar, bezler getirerek sahtiyan, balmumu ve kürklerle değiş yapmıştı. İsmail kasabası vasıtasıyla da Tatarlar pek çok işlenmiş deri ihrac ediyorlardı.

Baron Tott, Bucak Tatarlarının deri, yapağı, kürk ve tavşan derileri ihrac ederek Venedik ve Flemenk'ten altun akçe aldıklarını yazmaktadır. Birçok müerrihlerin tanıyamadıkları veya vahşi tanıdıkları Bucak Türk – Tatarları bu halde idiler. Ticarete, sanatta ve çiftçilikte bu kadar ileri gitmiş bir millet o zamana göre katiyen bedevîve barbar sayılamaz. Bi'l-akis medenîve müterakkısayılır.

Bükreş Hukuk Fakültesi Müdavimlerinden Fahreddin Ömer

Toplu Tedris 2

1- Toplu tedriste çocuklar, toplu, muntazam malumat ediniyor. İnsan kudret ve şahsiyeti inkişaf ediyor. Çocuk dersleri, en tabii vaziyetinde, bütün ananatiyle kavriyor. Öğrendiklerine hakim oluyor, hayata intibakda güçlük çekmiyor.

2 – Toplu tedris çocukların seviye ve ruhaniyetine son derece mutabık gelen bir sistemdir. Bu sistem çocukların seviye, ruhi ihtiyac ve temayüllerine bi'l-hassa itina eder. Çocukların insiyi ve alakalarından en tabii imkanlar dairesinde istifade etmek ister.

Hakikat, herhangi bir mevzu toplu tedrisi sistemine göre tedkik edildiğine dersin muhtelif safhaları üzerinde yeni yeni hakikat ve hususiyetler karşısında kalan çocuk mevzua içten gelen bir istek, tavive alaka ve faaliyetlerle sarılır. Hakikatleri zatimesaiyle keşfeder, dersi kemiyet itibarıyla gaib ettiğini keyfiyet itibarıyla telafieder.

3 – Toplu tedris hayat, muhit, mevsim, tabiat, şahsımüşahede, fil-i usule, iş prensibine dayandığı için çocuk şahsiyetlerle doğrudan doğruya temas imkanını buluyor. Hayat-ı tabiat ve hakikatlerle başbaşa kalıyor feyzli ilhamlar alıyor. İnsan kudretlerini kullana kullana yaşayarak tam aydın fikirler ediniyor. Bu suretle çocuk kendi tahsil, terbiye ve tekamülünün doğrudan doğruya amel oluyor.

B – Mahzurları

1 – Toplu tedriste çocuk 1, 2, 3, 4 gün, hatta hafta sistem icabı mevzu üzerinde duraklayacağından çabuk usanıyor. Çocuk ruhunun tenevvüc ve değişikliğe şiddetle ihtiyacı var.

2 – Toplu tedris sisteminde programdan muayyen mevzular alarak alaka merkezi ittihaz etmek mecburiyetindeyiz;

Tedrisatın mihverini bu mevzular teşkil edecektir. Bu suretle programın bazı noktalarında sistem icabı fazla duraklamak mecburiyetindeyiz. Mezkur noktalar hakkında çocuklar hakkıyla aydınlanırlar. Programın bazı noktalarını gelişi güzel geçmek mecburiyetine kalırız. Mesleki inceliklere vakıf bir arkadaş mezkur noktaların aydınlanmasına ve kuvvetlenmesine imkanların son hadine kadar himmet edebilir. Fakat günden güne açılan boşluklar kemiyet ve keyfiyet itibarıyla malesef o kadar büyür ki bu boşlukları çocukların lehlerine doldurmak bir dürlü mümkün olamaz {Bilhassa acemivaziyete hakim olamayan ellerde}

Mesele çocukların ruhihususiyetleriyle de mukayyedir. Sınıf, seviye, derslerin gidişi, temrinler, zaman, ve ...

[s.64]

tatbik edilen usul ve prosede, muallimlik mesleği şahsiyet ve maharet vesaire... bu başlık üzerinde müsbet veya menfiyapabilir. Meselennin nezaketi toplu tedris sistemini tatbikte ne kadar ihtiyatlı hareket etmemizin zarurıbulduğunu bedahet derecesinde gösterir.

3 – Toplu tedris sisteminde sınıf, seviye, hayt, mevsim, vatan milliyet ve çocuklarımızın hayatı ihtiyac ve hususiyetlerine göre yazılmış kitab ve rehberler, manzumeler, güfte ve beste itibarıyla ihtiyaca uygun musiki parçalarından, ders aletleri tatbikat bahçeleri, akvaryum, laboratuvar, müze, kütüphane, mekteb gezintileri, hayvanat bahçelerine, kidiş odası gibi birçok hususlara şiddetli ihtiyac var. Bunlar bütün şartlarıyla temin edildiği takdirde toplu tedris sistemini tatbikte daha iyi muvaffak oluruz. Aksi takdirde toplu tedris sistemini tatbik edecek olan muallimin vaziyeti pek müşkilleşmiş olacağı tabiidir. Toplu tedris sistemi mesleği ..? ve malumatla mücehhez, muktedir muallimlere şiddetli ihtiyac arzeder. Toplu tedris sistemi ehli tarafından tatbik edilmediği takdirde çok mahzurludur.

Alaka merkezini teşkil edecek olan mevzular nasıl olmalı?

1 – Muhiti, hayatı hadiselerden alınmalıdır. Alaka merkezi teşkil edecek mevzular imkan nisbetinde vatani, milli, müsemma olmalı, şahsımüşahede ve tecrübelerine dayanmalıdır. Ancak bu suretle çocuklar mevzularla alakadar olur. Bütün insanıkudretlerini işleterek inkişaf ettirirler.

2 - Mevzular yaş ve seviyelerle mütenasib olmalıdır. Seviyenin fevkinde olan mevzular çocukları alakadar idemez, fikriyatını karıştırır. Dersleri aydınlıkla kavrayamaz, ibhamlar içerisinde boğulur. Mevzular 1 – 5 'inci sınıfın doğru seviye ve imkanların hususiyetlerine göre basitten mürekkebe doğru tedrici bir tekamül safhası arz edecektir. Mevzuların şekil ve mahiyeti, kemiyet ve keyfiyeti, şümül ve tazammuniseviye ve imkanlarla mukayyedir.

Hangi mevzuları seçeceğiz! Her biri üzerinde ne kadar duraklayacağız? Verilecek cevap seviye ve imkanların hususiyetlerine göre taayyün ider.

3 - Mevzular arasında tabii bir teselsül, insicam ve bağlantı bulunmalıdır. Toplu tedris sisteminde dersler birbirinin yardımcısı, yek-diğerinin eksik, zaif kalan noktalarını tamamlamakla mükelleftir. Muallim mevzuu tesbit etmezden evvel ufkive

şakulümünasebetleri, muhit, mevsim, maddive ruhi(manevi) imkanları keskin bir hasedle kavramak mecburiyetindedir. Muallimin mevzua mutlak bir hakimiyeti bi'l-kurur-ı mutlak, bir muvaffakiyet temin edemez. Muallimin muvaffak olmak için aynı zamanda çocukların seviyelerini, zemini de ehemmiyetle gözetmek mecburiyetindedir.

4 - Mevzular çocukları istekli faaliyetlere sevk edecek derecede canlı ve alakalı olmalı, her dersin terbiyeviolması için çocukların bütün insanıkudretlerini işletmesi, feyzli mümareseler halinde tekamül ettirmesi zaruridir. Toplu tedaris sisteminde taviyalaka, insiya, uzvive ruhihtiyacları gözetmek mecburiyetindeyiz. Muallim dersleri taviyalaka ve faaliyetlere bağlayacaktır. Toplu tedarisde kablmüşahede, zatifaaliyetlerin çok mühim rolleri vardır. Mevzu intihabında muallim zaman ve yerine göre talebelerin arzu ve takdirlerine müracaat etmelidir.

5 - Toplu tedaris sisteminde temrin, tekrar, tecrübe, müşahhasat, el işi, resim, kır gezintileri, koleksiyon, tatbikat, nebatat ve hayvanat bahçeleri, akvaryum, müze, atölye, laboratuvar, kütübhane, sergilerden lüzumu derecede istifade etmeyi bilmeliyiz.

Eyüb Hamdi

Pedagoji ve Didaktik Muallimi Müdür Muavini

Niğde (Türkiye Cumhuriyeti)

*

[s.65]

16 Mart Faciası

(60'ıncı sahifeden mabad)

Şiddetli intikam yangınları tutuşturdu ve Türklüğü asırlık uykusundan silkindirdi. Mondoros Mütarekesi'nin matemi, işgal facialarının yasları ve 16 Mart hadisesinin şenaati Türk Milleti'ne harikulade kudretini göstermeye fırsat verdi.

Garbın en büyük milletleri millınamuslarını temizlemek için senelerce çalıştılar ve intikam beslediler. Türk Milleti ise buna az vakit içinde muvaffak oldu ve düşmanlarının bütün hainane emellerini parçaladı.

Meşum Sevr Muahedesiyle Osmanlı saltanatını öldürenler; Türk Milletini ile'l-ebed esir ve vatanını da taksim edeceklerini zannetmişler ve fakat asırlardanberi Asya'da bunca hükümetler kurmuş ve sinesinden Atillalar, Cengizler, Ertuğrullah, Timurlar,

Fatihler ve Yavuzlar çıkaran bir milletin, milletin bütün kudret ve celadetini varlığında toplayan bir Mustafa Kemal doğuracağını ümid etmemişlerdi. Öldü zannettikleri Türk Milleti'nin yorgun, yaralı, fakat kudretli ve canlı ayakta durduğunu gören hainler; büyük inkisar hayaliyle uğradıklarını ve aldandıklarını anladılar ve vaktiyle Selçuk saltanatının enkazına büyük Osmanlı saltanatını kurmuş ve bu gün bu da dağılınca yerine daha kuvvetli ve kendi adını taşıyacak bir devlet ve hakimiyet kuracak olan Türk Milleti'nin azmini görünce titrediler.

1919 senesinin 19 Mayıs'ında Anadolu'ya ayak basan ve "Hakimiyet-i milliyeye müstenid, bila-kayd ü şart müstakil yeni bir Türk Devleti tesis etmek!" isteyen ve muvaffak olan Türkn büyük dahisi: "Rica ile, merhamet dilenmekle bir millet ve devletin şerefi kurtulamaz... Türk Milleti, ensal-i atıye bunu unutmamalıdır!" demiş, Türk'ün intikamını almış, şerefini, hayatını, namusunu kurtarmıştır.

İşte, cihan harbinin sonlarına doğru Türk vatani ve milleti üzerine bütün kesafet ve dehşetiyle çöken felaket kabusunun ve her sene intikamla anlayacak 16

Eyi Sözler:

Ferde göre sıhhat ne ise cism-i ictimaiye göre de hürriyet vardır: İnsan sıhhatini kaybederse artık dünyada hiçbir zevkten lezzet almaz; cemaat de hürriyetini kaybedince artık saadet yüzü görmez.

Bolning Berrak

Çok işlerimizin kıymeti suret-i icralarına tabidir.

L. Çister Fild

Eyi düşünmek eyi yapmağa saikdir.

Viktor Hugo

Halleri mizacına uyan kimse bahtiyardır; fakat mizacını her ahvale uyduran ondan daha mesuddur.

Heyum

Kiminle lfet ettiğini söyle, nasıl adam olduğunu sana söyleyeyim" diye bir darb-ı mesel vardır; Lakin bir iyi ile bir fena arkadaş olsalar, acaba fena mı iyi yoksa iyi mi fena sayılacak?

Hakikihürriyet, itaati razılıkla yapmaktadır. İnsanın kendisinden başka hakimi bulunmamak, bir zalime makum olması demektir.

Vine

Yapacağınız her işi vicdanınızdan sorunuz, hırsınızdan değil.

Lakorder

Hamakat, görünmek için ilk safa gelir; zekavet ise görmek için arkada kalır.

Çiçeron

Mart işgali faciasının doğurduğu türk intikamı, intibahı ve Türk kudreti...

Avukat

M. H. Fazıl

*

[s.66]

DAHİLİ HABERLER

SiyasıFırkalar Faaliyette

Hükumeti düşürmek için bu günlerde Liberal ve Averageskan Fırkaları tekrar faaliyete başlamışlardır.

Senatonun kabul ve tasdikine vaz edilen Kontaalarmizm kanun lahiyası gazetecileri büsbütün telaş ve heyecana düşürdüğünden bütün gazeteciler mezkur layiha aleyhinde yazılar yazarak adem-i memnuniyetlerini ilan etmekte ve bu lahiyanın kesb-i kanuniyet etmesiyle diktatör bir idarenin tesisi cihetine gidildiğine kail olmaktadırlar.

Bütün bunlara rağmen hükümet evvelce tayin ve tesbit ettiği hat ve hareketinden ayrılmayarak yapılan velvele ve yaygaraları kayd-ı ihtiyatla karşılamaktadır.

Ekin Fiyatı

Galas ve İbrail ekin borsalarının verdikleri haberlere göre yakında ekin fiyatlarının yükselmek ihtimali olduğunu kaviyyen ümid olunmakta idi. Geçen hafta zarfında mezkur kasabalarda satılan arpa, yulaf, buğday, mısır, vesaire gibi ekinler yüksek fiyatla satılmıştı.

Fiyatların yükselmesine, Romanya ile Almanya arasındaki ticaret müzakeresi, sebep olarak gösterilmekte idi.

Fakat son günlerin haberlerine göre ekin fiyatları tekrar yükselmek ümidinin hilafına olarak tavakkuf devresine girmiştir.

Mühim Bir İctima

Niyabet-i Kraliye (Recğtsa) azaları ile Bükreş'te mevcut nazılar, ehemmiyetli meseleleri müzakere için, 27 Mart sabahı saat onbir buçukta Kotruçan saray-ı kralisinde toplanmışlardır.

Bu toplanma saat bir buçuğa kadar devam etmiştir.

Netice-i müzakerat pek gizli tutulmakta olup beyanat talebinde bulunan gazetecilere nazırlardan biri "Telaş ve korkuyu mucib hiçbir şey yoktur." cevabını vermiştir.

İki Milyon Ley Mükafat

Bir seneden berü yanmakta olan Moren (160 numaralı gaz kuyusu) yangınının söndürülmesine mütehasşıs mühendisler tarafından, bazı alat-ı itfaiye icadıyla, son gayretle çalışılmış ise de şimdiye kadar bir dürlü söndürülmeye muvaffak olunamamıştır. Bi'l-akis yangın günden güne kesb-i şiddet etmekte ve zayi edilen gaz mikdarı çoğalmakta olmakla beraber etrafındaki gaz kuyularına da sirayet etmek tehlikesini göstermektedir. Romen – Amerikan şirketi bu yangını söndürmeye muvaffak olanlara iki milyon ley mükafat vadetmiştir.

HARİCİ HABERLER

Macaristan Hariciye Nazırı Türkiye'de

Hariciye Nazırı Valko Hazretleri karısıyla birlikte 24 Mart 1930, saat dokuz buçukta Ankara'ya muvasalat etmiştir. İstasyon'da Türkiye Hariciye Vekili Tevfik Rüşdi Bey tarafından karşılanmış ve Ankara şehri ve istasyonu Türk Macar bayrakları ile donatılmıştır.

Muvasalatın ertesi günü Valko cenabları heyet-i vükela ve Büyük Millet Meclisi reisleri ile hariciye vekilini ziyaret etmişler ve öğleden sonra saat 5' te Reis-i Cumhur hazretleri tarafından huzura kabul olunmuşlardır. Reis-i Cumhur ile Valko cenablarının bu mülakatı birbuçuk saat devam etmiştir. Akşam Hariciye Vekaleti, Valko'nun şerefine mükellef bir ziyafet keşide etmiş ve bu ziyafette her iki taraf gayet mühim ve samimnutuklar irad ederek Türk ve Macar milletleri arasındaki münasebat ve menfaatlardan bahseylemişlerdir.

*

[s.67]

Ankara 27 – Macaristan Hariciye Nazırı Valko ile Türkiye Hükümeti arasında bir dostluk muahedesi imzalanmıştır. Bu muahede yalnız bu iki hükümet arasında değil bütün dünya hükümetleri arasındaki sulhu idame nokta-i nazarından ehemmiyetli ve faidelidir.

Türkiye Cumhuriyeti Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda yapılacağı muhakkak addedilen tadilat mucibi, 1932 senesinde (Büyük Millet Meclisi) mebus intihabatına Türk kadınları da iştirak edecekleri ve kadın mebuslar da çıkaracaklardır.

Bu günlerde "Büyük Millet Meclisi" 'nde yeni belediye kanunu layihası müzakere olunmaktadır. Yeni belediye kanunu mucibi kadınlar da intihab etmek ve olunmak hakkı bahşedilesi hususu müdafaa olunmaktadır. Dahiliye Vekili Şükrü Kaya Bey söz söyleyen hatiblere cevab verirken bu meseleye de temas ederek şöyle demiştir:

"Muhterem Efendiler!.. Bu lahiyanın açık vasıflarından ve inkılabcı hükümlerinden biri de Türk kadınının Türk erkeğiyle zaten müsaviolan şerefli hakkını belediye işlerinde de tamamıyla tayin etmesidir. Türk tarihinin her safhasında ve her sahasında erkeğiyle yana yana her fedakarlığı yapan millet ve vatan işlerinde büyük feragatla her mahrumiyete, her cefaya ve her acıya katlanan milletin ve vatanın felaket ve saadetlerine aynı hisle iştirak eden büyük kabli ve yüksek faziletli Türk kadını evinin işlerinde olduğu gibi belediye işlerinde de temiz ve ciddimevkiini alacaktır. İstibdad ve cehalet devirlerinden arta kalan kötü ve sakat zihniyetlerin sakil ve sakim mülahazaların cumhuriyet ve inkılabın temiz ve faziletli muhitinde yeri yoktur. Kadınlarımızın yakın senelerde teşriimeclislerde de faziletkar mevkilerini ihraz edeceklerine şübhe yoktur." Dahiliye vekilinin bu sözleri sürekli alkışlarla karşılanmıştır.

Türkiye'de Kitab Satışı

Türkiye'de harf inkılabından sonra kitab satışı günden güne artmaktadır.

Harf inkılabından şimdiye kadar geçen zaman zarfında İstanbul'da bin kadar nev kitab basılmıştır.

Bunlardan 40 kadarı büyük roman, 15'i şiir kitabı ve 30'u çocuk hikayeleridir. Mütebakisi ise mekteb kitapları ile ilim kitaplarıdır.

- Markoni namındaki büyük İtalyan muhteri Cenova limanında kendi (Tenezzüh vapurunda) yaptığı tecrübelerle elektrik kuvvetini 20 000 kilometre mesafeye nakl (isal) edebilmiştir. Şöyle ki: Avustralya'da kain Sidney kasabasının elektriklerini bir akümülatör

vasıtasıyla yakmıştır.

Fen Bize Daha Büyük Sürprizler Hazırlıyor

- Hindistan'da milliyetperver Gandi'nin yaptığı propaganda, ehemmiyetli bir mahiyet kesbetmektedir. Hindistan'a İngiliz idaresine karşı şiddetli bir isyanın zuhurundan korkulmaktadır.
- Hindistan Femenizim Cemiyeti'ne mensub Hind kadınları Gandi'nin yapmakta olduğu milliharekata iştirake karar vermişlerdir. Boykot ettikleri İngiliz mallarının satılmaması için Gandi'nin tuz istihrac ameliyesine iştirak edeceklerdir.
- Gandi'ye aid olduğu iddia edilen bir mektuba göre 1933 senesi Mart'ına kadar sulh ve iyilikle Hindistan'ın istiklalini kazanılmadığı takdirde, büyük bir kanlı ihtilal başlayacakmış.
- Fransa İngiltere sefirlerinin Sofya'da Bulgar Hükümeti nezdinde yaptıkları müteaddid ve musırrane tekliflerden sonra Bulgar Hükümeti Makedonya ihtilalcileri aleyhinde şiddetli kararlar almış ve pek çoğunu da tevkif ettirmiştir.
- Almanya Reis-i Cumhuriyet Kaçılar Möller'in istifasını kabul etmiş ve kabine teşkiliyle Merkez Fırkası Reisi Broening cenablarını tavsif etmiştir. Yeni hükümet Sosyalist Fırkası hariçte bırakılarak teşekkül edecektir.

*

[s.68]

Ödlü Yurd Ajansından:

Harb Tehlikesi

Kief'de çıkan "Prolenariska Pravda" nam Soyvet gazetesinin (N 39) virdiği malumata nazaran Kife eykletinde bulunan teyyare filos cemiyeti azalarının bir ictimada Sovyet Hükümeti'ne karşı yapılacak kuvvetli hücumdan ve tehlikenin yaklaştığından bahsedilerek azaların daima hazır bulunmaları tavsiye edilmiş ve fi'l-cümle müesseselerde bir "Müdafaa Derneği" vücuda getirilmesi kararlaştırılmıştır.

Silah Hazırlığı

"Narodnoya Selvo" gazetesinin Kief'den aldığı habere nazaran Harkov, Moskova, Leningrat gibi büyük şehirlerde son zamanlarda silah depolarında silah hırsızlığına

başlanmıştır. Depodan yalnız tüfenk, rovelör değil, mitralyöz bile çalınmıştır. Bu meseleden telaşla bahseden Sovyet matbuatı silah hazırlığını son zamanlarda baş veren isyan hareketiyle alakadar görmekte ve isyanların silah deposunu muhafaza eden neferler tarafından silahla temin idegeldiğine şübhe etmektedir.

Ukrayna'da Yeni Hapisler:

Ukrayna menabiinden öğrendiğimiz malumata nazaran Ukrayna'nın Vinnikom, Çerkes ve Romensk vilayetlerinde G. P. U zarfında 300 muallim, köyle ve kooperayo memurları hapsedilmiştir. Maznunlar Bolşevik aleyhtarlığı yaparak gizli beyan-nameler tamim etmişlermiş. Mahbusların bir kısmı Solofka adasına sürülmüştür.

Köylü Taarruzu

Sovyet İttihadı Ziraat Komiseri Yakovelef'in Sovyet gazetelerinin birinde vermiş olduğu resmibir malumattan anlaşıldığına göre son iki ay zarfında Sovyetler İttihadı'nın muhtelif yerlerinde köylüler tarafında 250 mesul Komünist ve yüzlerce Sovyet memuru katledilmiştir.

Erzak Hazırlığı Nasıl Gidiyor.

Sovyet gazeteleri son yaz ekini için yapılan hazırlığın berbad bir şekilde olduğundan şikayet etmektedirler. Don havzasında bulunan Stalin vilayetinde yaz ekini yapmak için teşekkül edecek Holhoz Planı'nın yalnız yedide üç nisbeti ikmal edilmiştir. Diğer vilayetlerde bu nisbet daha da azdır. Kolektiyo ziraat işlerinin en iyi olduğu yerlerde bile ziraat planının beşte iki nisbeti ikmal edilmiştir. Gazetenin bu gidişle bu seneki yazlık ekin planının suya düşmesinden kormaktadır.

Balık Karnında Hazine

Kalapakos adası etrafında tutulan büyük bir balığın karnında bir sanduka (Mücevherat mahfazası) çıkmıştır. Bu sandukanın içinde üç dizi inci gerdanlık, iki elmas kadın saati, iki altun köstek, üç altun bilezik bir de madalya bulunmtur. Bu sandukanın bahr-ı muhit-i kebir ortalarında vapur batarken kendisini denize atan konteslerden birinin olmak ihtimali vardır.

Muallimlerin Nazar-ı Dikkatine Numara : 48

Maarif Nezareti'nin 26 212 numaralı kararı mucibince, hükümetin müsaade-i mahsusasını (Otorizatsiya) sını haiz olan veyahud olmayan mekatib-i hususiyelerde muallimlik yapan muallimlerin Romence imtihanları son defa olmak üzere 1930 senesi

Nisan'ının 23 – 26 ve Ağustos'un 20 – 26'ıncı günlerinde icra olunması ve bu imtihanların Birinci Bükreş Mıntıkası Nezaret Müdüriyetlerinde yapılması takarrür etmiştir. Romence imtihanını vermeyenlerin sene-i atıye için hususımekteblerde, ruhsat-ı resmıyeyi haiz olsa da, muallimlik edemeyecekleri Kalyakra Sancağı Rovizörlüğü'nün 12 Mart 1930 tarih ve 116 numaralı tamimi ile bildiriliyor.

Alakadar muallimlerin malumatına arz ve ilan eylerim.

Pazarcık Mekatib-i İslamiyesi Müdürü: Rıfat Midhat

4.8. SAYI:8

Emel Mecmuası

15 Nisan 1930 / Birinci Yıl / Sayı 8

Türk ve Türkçülük

Türk, türemek (Çoğalmak) veya töre (Prens) kelimesinden alınmıştır. Türk, malum olduğu gibi, çok eski ve büyük bir milletin adıdır. En eski milletler olan Çinliler ve İranilerle en eski tarih sayılan (Tevrat) Türk Milleti'nden bahsederler.

Asurive Keldanımedeniyetinin esaslarını hazırlamış olan (Sümerliler) ile bundan üç bin yıl evvel Anadolu'da müstakil bir devlet kuran "Kumanlar" Türk cinsindedirler. Türklerin menşei itibarıyla üç menba vardır:

- 1 – Tarihirivayet ve şecere
- 2 – Esatirive masallık rivayet ve şecere
- 3 – Etnoğrafik rivayet ve şecere

1 – Tarihi Rivayet ve Şecere'ye göre; tufanda Cudi dağına oturan Nuh'un gemisinden çıkan oğlu (Yafes), babası Nuh'un tavsiye ve emri üzerine şimal kutba doğru gitmiştir. Yafes Eydil ve Yayık (Canik) ırmakları kenarlarına gelüp yerleşmiştir. Burada sekiz oğlu doğmuştur. Bunlardan en büyüğünün adı (Türk) olmuştur.

Bundan Türk Milleti ve diğer evladından da başka milletler türemişlerdir.

2 – Masallık Rivayet ve Şecere'ye Göre; Türk'ün dördüncü karın hafidi (Aline) Han'ın ikiz oğlu olmuş; büyüğünün adı "Tatar" küçüğünün adı "Mongol Han" imiş. Bu iki kardaşdan pek çok evlad ve bunlardan da pek çok torun türedi. Bunların arasında çok iyi anlaşma ve geçinme varken, Tatar Han'ın torunlarından "Baydu Han" biraz düşüncesiz olduğundan Mongol kardaşlarına düşmanlık etti. Ve aralarında cenk (Soğuş) açıldı. Harb çok seneler devam etti. Mongollar Tatarları yendi. Nihayet, Baydu Han'ın oğlu "Sevinç" Han, Mongolları mağlub etti. Mongollar bu mağlubiyet üzerine "Ergenekon" a giderler. Burada Mongollar dört yüz elli sene kaldılar ve pek çoğaldılar. Birbirlerine: "Atalardan işidirdik, bizim dışarıda yurdumuz varmış, tatarlar baş olup diğer illerle birleşerek örfümüzü kırmışlar, yurdumuzu almışlar. Şükür o kadar çoğaldık ki artık dağ içinde kapanup kalmağa mahal yoktur. Buradan yol bulup çıkalım. Kim dostum derse görü-

[s.70]

-şelim, kim düşmanım derse güreşelim) derler ve yola çıkarlar; fakat dağların arasından çıkamazlar. Nihayet "Bozkurt, isminde bir demirci, dağın bir tarafında bulduğu demir madenini eriterek yol açar ve bütün Mongolları çıkarır. Mongollar yurtlarına yerleşen Tatarlarla tekrar cenge girerler ve Tatarları mağlub ederler.

Mongolların en büyük ve meşhur hanları (Oğuz Han) idi. Bunun oğullarından olan (Gök Han) Osmanlıların ve (Deniz Han) Selçukilerin cedleridir. Söylendiği gibi Türk ve Mongol ayrı değil, birdir.

3 – Etnoğrafik Rivayet ve Şecereye Göre; Türk milleti birçok kabileye (Uru – Uruk) a bölünerek çok eski zamanlardan beri Çin'in şimalinde yaşarlardı. Bunlara "Hi Yogn-Tu" dirdilerdi. Bunlar Türklerdi.

Bu üç rivayetten de çıkarılacak netice şudur ki, çok eski zamandan beri muhtelif uruklardan mürekkep Türk milleti vardır. Bu uruklar, kabileler, aralarında harb etmişler, dost olmuşlar, birbirinin hakimi ve mağlubu kalmışlar ve fakat asla istiklalsiz yaşamamışlardır.

İl, memleket ve millet demektir. Türk ili (Ulus) lara, bunlar (Oymak) lara bunlar da (Avıl) lara bölünmüşlerdir. (Avıl) aile demektir. Bin çadır halkına birden (Görn) denir. Bütün bu tabirler Rusya'daki Türkler arasında hala kullanılmaktadır.

Türk ili (Milleti) evvela beş uruka (Aşirete) ayrılmıştır: Uygur (Medeni, şöhretli); Kıpçak (Çölde göçebe halinde yaşayan); Kaikli (Arabalı); Kalaç (Kılıçlı); Karluk (Karlı) dır. Bu beş uruk bi'l-ahare diğer urukları meydana getirmişlerdir. El-yevm dünya yüzünde yaşayan Türk milletinin ayrıldığı uruklar (Kabileler) elli üç kadardır. Bunların pek çoğu biraz şive farkı ile Türkçe konuşurlar. Türkçe şive itibarıyla üç büyük zümreye ayrılmıştır: Osmanlı ve Azeri şiveleriyle Çağatay şivesidir.

Türk dilinin muhtelif şivelere bölünmesi, siyasî şartlarla coğrafi ayrılıkların neticesidir.

Çağatay şivesi ile konuşulan Türkçe'ye Tatarca da denir. Rusya'da bu şive ile konuşan yirmi milyondan fazla Türk vardır. Bunun için bunlara (Tatar) denmektedir.

Bütün dünyada az ve çok lehce farkıyla Türkçe konuşan ve fakat yek-diğerleriyle mükemmel anlaşabilen Türklerin sayısı kırk milyona kadar çıkmaktadır.

Bu sayıdan on iki milyonu müstakil Türkiye Cumhuriyeti olan Anadolu'da ve mütebakisi Avrupa ve Asya kıtalarının muhtelif memleketlerinde ecnebi hükümetlerin idareleri altında

yaşamaktadırlar.

Türkler din itibarıyla da yek-digerlerinden ayrılmışlardır. Türklerin pek çoğu Müslümandırlar ve Türk7ün umumidini İslamiyet'tir. Türklerin el-yevm Hristiyan – Ortodoks, Yahudı– Karayimler – Buda ve Şaman dinlerinde olanları da vıdır. Fakat Türklerin yüzde 89'u İslamiyeti kabul etmişlerdir.

Binlerce sene evvel varlığı tahakuk eden yüce Türk milletinin en bariz seciyesi, merdlik, doğruluk muharebecilik ve töre biliciliktir.

Az vakit içinde çoğalan Türkler, komşu milletlere bi'l-hassa Çinlilere akın yapıyorlardı. Türkler çok defalar Çin'i zabtetmişler, zenginliğini yağma yapmışlar ve kendilerinden Çin tahtına padişahlar koymuşlardır. Çinliler de Türklere hücum etmişler fakat hiçbir vakit memleketlerine girememişlerdir. Çinlilerin gözleri Türkten yılmış ve canları yanmış olduğundan miladdan yüz on beş sene evvel kendi memleketleriyle Türk yurdu arasına büyük (Çin Seddi) ni yapmağa muvaffak olmuşlardır. Türkler bu sedde "Dorkok" derlerdi. Bu büyük duvarı yapmak için dört milyon amele on sene çalışmıştır. Bunlardan dört yüz bini telef

*

[s.71]

olmuşlardır. (Çin Seddi) 'nin uzunluğu otuz bin kilometredir. Bu Dorkuk beş yüz bin askerle muhafaza olunurdu.

İlk sıralarda Çinlilere nefes aldirtmayan Türkler bi'l-ahare bunlara yenilmişlerdir. Fakat bir kere üç kere yenilmek Türklerin çoğalmasına, yayılmasına ve akınlar yapmasına mani olamamış, bi'l-akis daha şiddetli bir azim ve irade ile fütuhat yapmalarına sebep teşkil etmiştir.

Şaha kalkmış Kıpçak Uygurları gibi her tarafa koşan ve sıçrayan Türk kabileleri artık garba akmağa ve saldırmağa başlamışlardı. Bunlardan en meşhuru, "Hunların Akını" dır.

Yarım asır devam eden bu müdhiş akın salgın halinde bütün Avrupa memleketlerini kapladı ve milletlerini yerlerinden göçürdü. Hunların meşhur kumandanı "Atlı Han- Atilla" Aral gölü ile Hazar denizinin şimalinden ve İdil suyu boyundan bütün Rusya'yı, Romanya, Cermanya ve Fransa diyarlarını çiğnedi ve zabtetti. Bizans imparatoru virgülerle, Roma papası hediyelerle Atlı Han'ın hücum ve tahribinden kurtulabildiler. Hun hakimiyetinden kurtulmak için Avrupalıların topladığı ordu ile (Şalon) mevkiinde karşılaşan atlılar ricate

mecbur olmuş ve bu günkü macaristan'da yerleşmişlerdir. M. 451 senesinde verdiği büyük bir ziyafette pek ziyade içtiği kımızdan çatlayup ölmüştür. Atlı Han'ın vefatından sonra memleketi oğulları arasında parçalanmış, bunlarda birbirleriyle anlaşamadıklarından cenge tutuşmuşlardır. Uzun boylu muharebeler tabiihepsini hırpalamış ve hepsinin memleketini kaybettirmiştir.

Büyük akından evvel ve sonra da küçük akınlar yapılmış ve pek çok memleketlerde muhtelif Türk kabileleri yerleşmiş ve devletler kurmuşlardır.

Türklerin en çok ihtilat ettikleri milletler; Çinliler, Acemler, Arablar, Bizanslılar ve Ruslardır. Türk adeti, dili, ananesi bu milletlerinkine tesir etmiş, fakat onlardan da çok müteessir olmuşlardır.

Türklerin ta evvelden beri yıktıkları ve kurdukları birçok Türk hükümetleri, kendi urukları uğrunda idi. Türk milletine mensub bir kabile kendi hesabına ve namına bir devlet kurar, hayli saltanat sürer ve bir anda diğer bir kabilenin hücumuna maruz kalarak yıkılıverirdi. Asya'da öyle Türk devletleri kurulmuş ve öyle Türk hakanlıkları doğmuştur ki, az vakit içinde bütün Türk kabilelerini bir bayrak ve bir buyruk altına toplamışlardır. Heman her kuvvetli uruk kendi namına hükümet ve saltanat sürmüştür. Bütün bu sultanlar ve idareler içinde en ziyade göze çarpan ve Türk hayat-ı ictimiyeye ve siyasiyesini değiştiren üç mühim saltanata tesadüf ederiz. Bu kuvvetli idareler (Hegemonya) şarkta, merkezde ve garbda icra-yı saltanat etmişlerdir.

Şark hegemonyasını kuran Timuçin yanıÇingiz Han'dır. Çingiz Han "Mongol Han" neslindedir. Mongol diyarında M. 1162, H. 549 da, Tonguz Yılında, "Yılun bilduk" da doğdu.

Bir eli yumuk olarak doğdu. Bu eli açıldı, içinde kan çıktı. Bunu babası Yesuke'ye söylediler. Babası bunun manasını sordu. Şöyle tabirlediler.

"Bu oğlan ulu padişah bulur, bir yüzünün parçasını alır. Kup illerin, vilayetlerin katliam kayılır." Yanı: Bu çocuk büyük padişah olacak, yeryüzünün hepsini zabtecek ve çok kan dökecek; demektir.

Timuçin on üç yaşında, beş küçük kardaşıyla, babasından öksüz kaldı. Çok zahmet çekti. Türk adeti mucibi ordu Çingiz'in hissesine düşmüştü. Fakat küçük olduğundan idareden acizdi. Orduda olan pek çok begler bir kadınla beş çocuğun elinde kalmaktan ar ettiler ve dağılmağa başladılar. Bu felaketi gören Timuçin'in anası ve Yesuke'yin karısı "Ulun İke" yas (Matem) elbisesiyle ve eline aldığı dokuz tuğlu bayrağıyla atına bindi ve orduyu terk

idüp gidenlerin arkasından yetişti ve onlar geri çevirdi. Dokuz tuğ Türk'ün cenk senbolü (Alameti) dir.

*

[s.72]

Bu suretle Ulun İke orduyu topladı ve idareyi yürüttü. Çingiz büyüdü. Kuvvetli bir yigit oldu ve otuz bin askerden ibaret ordusu ve halkı tarafından M. 1888 senesinde hakan ilan edildi. Tatar Han prenseslerinden "Burte Cucin" isminde bir kadınla evlendi. Bundan Cuci doğdu. Çingiz, han olduktan sonra, düşmanlarından intikam almak ve Türk'ün bütün uruklarını bir bayrak ve bir buyruk altına toplamak için cenge başladı.

1197 senesinde Çinlilere karşı soğuş açdı. Fakat fena halde mağlub oldu. Kendisi on iki yerinden kılıçla yaralandı. Vakit kış olduğundan Timuçin kanlar ve yaralar içinde kar üstünde baygın bir halde serpilmişti.

İki sadık kumandan Cingiz'i arayup buldular ve atına bindirerek getürdiler. Timuçin bu muharebede ölmüş olsaydı, Türklük büyük bir felakete uğramış sayılacaktı. Fakat, Timuçin mukadder zaferi ve şerefi kazanacak ve büyük Türk Hakanlığı'nı kuracaktı. Çingiz günden güne ülkesini genişletiyor, askerini artırıyor, zenginliğini çoğaltıyordu. Pek çok küçük beglikleri ortadan kaldırmış, memleketlerini kendi ülkesine koşmuş ve beglerle sadakat ve itaat yemini idenlerini kumandasına almıştı.

Çingiz 1206 senesinde hükümet merkezini eski Türklerin payitahtı olan Karakurum'da "Deli Gun Buldak" a değiştirdi. Çingiz burada imparator ünvanını aldı ve derhal "Kurultay" ı topladı.

"Kurultay" eski Türklerin millet meclisidir. Bu kelime bu günkü Türkler tarafından da kullanılmağa başlanmıştır.

Kurultayın azaları tarhanlar, yurd muhafızları, begler, kumandanlar ve kabile reisleri idiler.

Çingiz, gökbayrağı altına topladığı bütün Asya Türklerini bu kurultayın kenkaşu (Meşveret) i ile, yasa ve töreleri mucibi idare ediyordu. "Yasa" kanun ve "Töre" adet ve örf manasına olduğu gibi prens manasında da kullanılır. Timuçin 1202'de imparator ilan olduğu gün, kurultayın öğinde "Yasa" ve "Töre" ye herkesten ziyade itaat ve hürmet edeceğine yemin ve and etti. Kurultayda Türk milletinin bütün kabileleri reisleri vasıtasıyla temsil olunuyorlardı. Artık uruk (Kabile) istiklali ortadan kalkmış, bir millet, bir devlet kalmıştı.

Çingiz, artık yabancı büyük milletlere hücumu hazırlanıyordu. Bunlardan birincisi Çinliler (Kinler) idiler. Bunların üzerine sefere çıkarken Timuçin kurultayı toplamış ve : "Kinlerin benim atalarım ve analarıma yaptıkları fenalıklar çoktur. Gidüp onların öcünü almalıyım" demiştir. Çingiz'in ana ve anaları bi'l-hassa Uygur, Karluk, Kongrad, Karayt, Onguz, Manguz, Nayman ve Urguz sülaleleri idiler. Bunların hepsi meşhur Türk urukları, Bozkurt'un nesli ve Ergenekon sakinleri idiler.

Çingiz Han'ın mohulu, Subutay ve Cebe isimindeki meşhur kumandanları Çindekileri tamamıyla bitirmek için 1210 senesinden 1234 senesine kadar tam yirmi dört sene muharebe ettiler. Nihayet Kin kralı Timuçin'in muhabbetini kazanmak için kız kardaşını onunla nikahladı. Bu suretle Çin'in büyük bir parçası tamamıyla ve kalan kısmı bi'l-vasıta Çingiz'in idaresi ve hükmü altına girmiş bulunuyordu. Asya'nın şarkı ve burada yaşayan bütün Türk kabileleri (Mongol Han ve Tatar Han nesilleri) Çingiz'in dokuz tuğlu gökbayrağı altında toplanmışlardı.

Timuçin büyük idealine yetişmek için artık garba dönecekti. Garb Türklerini de bir devlet içinde yaşatacaktı. Havarizm, Horasan, İran, Irak (Irak – uzak manasına), Herat vesair ülkelerde yaşayan Türk uruklarını da bir çenber içine almak isityordu.

(Mabadı Var)

Avukat : M. H. Fazıl

*

[s.73]

SIHHAT

Lohusa Kadın Hakkında

Lohusa kadın saçlarını tarayabilir mi?

Doğurmadan evvel saçları güzel taranup örülmüşse, doğurduktan sonra beş altı gün saçları taranılmadan sabredilir. Saçları karma karışık lohusa kadının saçlarını doğurduktan sonra da iki üç gün geçdikten sonra da tarayabiliriz.

Lohusaya zarar getirmeden yattığı odanın havasını değiştirebilir miyiz?

Bu sualekarşı tereddüd göstermek fazladır. Lohusanın odasını havadar tutmak, onun sıhhatiiçün icra edecek en mühim vazifelerimizden biirdir. Hava pek serin değilse her sabah pencereler güzelce açılır. Pencereler açılmadan lohusa, uşumemesi için yorganla güzel

örtülür ve çocuk da başka bir odaya nakledilir.

Kış mevsiminde sobada yanan ateş odanın havasını değiştirmeye güzel bir vasıtaadır.

Yazın sıcak gecelerinde komşu odanın kapusu açık bırakılır. Hava yağ veya gece vakti birden bire bozulmak ihtimali yoksa pencereler az açılabilir.

Her ihtimale karşı çocuk penceresi açık bir odaya hiç de bırakılmamalıdır.

Emzirmeyen kadınların göğüsleri (Memeleri) nasıl bakılır?

Göğüslere kafurlanmış (**Muştatel**) kokan ot yağı sürülür. Üzerine bir sıra pamuk örtülür. Ve kadın göğsünde bir ağırlık hissetmemek maksadıyla temiz sargı bezleriyle pamuğun üzeri hafifce sarılır.

Lohusa kadın ev idaresi ve ağır işlerle ne zaman meşgul olabilir.

Kadının rahmi tabii büyüklüğünü kesbedinceye kadar yanıdağurduktan ancak sonra evin ağır işleriyle de uğraşabilir.

Karnı üzerindeki kuşağı ne zaman bırakır?

Yatakta yattığı müddetçe karnı yavaş yavaş şekl-i tabiisini alıncaya kadar kuşak lohusanın beline sarılır.

Kadın ayak üzerinde yürümeğe başladıktan sonra üç aya kadar kuşağı belinde taşıması faidelidir.

Çocuklarda Uykusuzluk

Çocuklarda uykusuzluk gayri tabiidir. Olmaması lazımdır. Asabiçocuklar; azotu çok yemekler veya ispirotolu içeceklerle zehirlenmiş çocuklar uyuyamazlar.

İspirtolu içeceği zikretmekten maksad çocuğa içirilir demek değildir. Çocuğu emziren kadın vücudu zehirleyici içki, kahve, tütün ilah... içer ve onun vasıtasıyla çocuk da zehirlenir.

Çocuk asabiyeti ebeveynden tevarüs edebilir.

Küçük çocuklardaki uykusuzluğun önüne geçebilmek için tabii vasıtalara müracaat ederiz:

1 – Çocuk temiz havalı yerlerde gezdirilmeli.

2 – Hazım borusunu bozacak, asabını zaiflatacak, körpe azayı yıprandıracak kimyevi ilaçları bertaraf ederek hioroterapia ile tedaviye çalışılmalı.

3 – Yemekte itidal lazımdır. Çocuk yatmadan evvel pek az yemek yemelidir, ekseriya nebattan hazırlanmış yemekler, meyve ve salapa yedirilmeli ve etli yemekler verilmemelidir.

Çocuk henüz meme emiyorsa muntazaman her üç saatte emzirilmeli ve süt annesi ispirotolu içki; kara kahve ve tütün içmemelidir.

[s.74]

4 – Mizac, tabiat ve bünyesine göre soğuk veya sıcak su banyosu yaptırılmalı ve sabah, akşam vücuduna (34 – 35) derecede su dökülmelidir.

5 – İhtiyaç görüldüğü zaman akşam yemeğinden evvel çocuk soğuk su ile ıslatılmış çarşafa sarılmalı ve üzeri yünden mamul örtü ile örtülerek bir çeyrek ve yarım saat bırakılmalıdır.

Çocuğun sifilis olmasından şüphe edilirse **Antisifilitic** ile tedavi olunur.

6 – Doktorun tavsiyesi olmadan çocuğa hiçbir ilaç verilmez. Çocuk yatmadan evvel ıhlamur çiçeğinden yapılmış kaşık çay içirmek faidelidir.

İyi Sözler

Sükut; edebi olmayan adam için edebden sayılır.

Cahiller hayatta olsalar da emvattan addolunur.

Hilm ve tevazzu, ilmin ziynetidir.

Bir söz söylersen korkma, korkacak isen söyleme.

Sonra kapamasından aciz olacağın kapuyu açma.

Din, göğü yere rabteden bir altun zincirdir.

Öldükten sonra malını düşmana bırakmak hayatta iken dosta arz-ı ihtiyac eylemekten evladır.

Çok gülenin heybeti azalır, çok latife edenin hitabeti çoğalır. Hatası çok olanın aklı azalır. Aklı az olanın hayası kalmaz. Hayası kalmayanın kalbi ölmüş olur.

Hz. Ömer.

İnsan tembellikten / sünebelikten tecrid etmedikçe kemale vasıl olamaz.

İlim bildiğini saklamamak, bilmediğini sormakla terakkieder.

Evladınızın ilim ve terbiyesini kendi malumat ve muradınızla takib etmeyiniz. Düşününüz

ki onlar sizinkinden başka bir zaman için halk olunmuştur.

Zulmü affemek büyüklük, unutmak küçüklüktür.

Hayat bir aynadır sen ona gülersen o da sana güler.

Zekanın düsturu budur aldanma fakat aldanmış gibi görün.

Hakikıdost denilen mahluk bir şemsiyeye benzer ki kendisine ihtiyaç görüldüğü zaman insanın başı üzerine çıkar.

Ahmed Rufai

Çabuk gazab etmek çocukluk, geçene ağlamak kadınlık mahsusatındandır.

Söz taş kadar pektir, iğne gibi batar ateş gibi yakar.

(Lokman)

Hiçbir şey için homurdanmayınız: Eğer başımıza gelen felaketler kabil-i telafiise, homurdanmak küfran-ı nimetten kabil-i telafi değilse beyhudedir.

Kolton

Sevdiklerimize kusurlarıyla benzemektense, sevmediklerimize iyilikleriyle benzemek hayırlıdır.

Hökar

Vakit, hayattır. kaidesiz sarf-ı vakt etmek hayatı tahkir demektir.

Bayrak bir milletin nişan-ı iftiharıdır.

Bayrak, görülmeden sevilen ve kulaktan aşık olunan bir vatan armağanıdır.

Merhamet, saadet yoksullarına bir sevgi muhabbetidir.

Merhamet, kırılmış gönülleri tamir için yaratılmış bir manevımerhemdir.

Merhamet, kadınlar üzerine bir farz ve erkekler üzerine bir borçtur.

Nilüfer

Gayet güzel bir kadın çok konuşmamasıyla herkesi bizar edermiş.

Kadın vefat ettiği zaman mezar taşına nakşedilmek üzere, muazzebin biri şu cümleyi teklif etmiştir:

"Burada ... hanım medfundur ki bin dokuz yüz senenin ... ayında ... günü susmuştur."

İki köylü hikmetten bahsediyorlardı. Birisi sordu:

- Arkadaş denizin suyu niçün tuzludur?

- O kadar tuzlu olmazsa naaffün ider de onun için.

*

HİKÂYE

[s.75]

Nakili: A. Kampani

Mütercim: T. İbrahim

Hırsız Simalı Adem

- Evet, bir hayırsız! Hayatında tek bir defa çalan bir hırsız! Şimdiye kadar yapılan sirkatların en acaibi olan bir hırsızlık!

Bu sözleri teessüfle söyleyen ihtiyar derin bir göğüs geçirdikten sonra; çaldığım, para dolu bir cüzdan idi. dedi.

- Fakat, ben bunda hiç acaiblik görmüyorum...

- Müsaade et de anlatayım. Çaldığım bu meblağ ile cebimde bulunan para bir santim bile artmadığı gibi, kaybedenin de zerre kadar zararı olmadı.

- Pet tuhaf; para dolu bir cüzdanı cebine koyup da beş para karın olmaması cidden tuhaf..!

- Beş para bile... cümlesini tekrar eden ihtiyar, diğer masalardan gelen gürültülere kulak vermeyerek gözlerini kahvehanenin penceresine dikmiş, dışarı bakıyordu.

- Peki bu ...

İhtiyar sözümü kesti:

- Bu vakayı size hikaye edeceğim. Dinleyiniz. Fakat, başkaları gibi benimle istihza etmemenizi rica ederim. Sizinle tanışmıyorduk. Tesadüfi şu kahvehane masasının başında birkaç dakika görüştük. Belki, hayatta bir daha birbirimize rast gelmemek üzere ayrılacağız. Ruhihadiseleri, hayatın sefaletlerini tanıyor iseniz, benimle alay etmeyeceğinizi vadediniz...

Garib görünen muhatabımı fazla üzmemek için:

- Peki, size söz veriyorum. Dedim.

- Teşekkür ederim efendim.

İhtiyar, söylediklerini iyice işittirebilmek için oturduğu iskemleyi bana doğru çekti. Bakın masaların birinde yüksek sesle konuşan bir kalabalığın gürültüsünden karşı karşıya anlaşmak biraz güç olacaktı. Nezlesini temizlediği mendilini dikkatle katlayarak söze başladı.

- O zamana kadar hayatımda hırsızlık yapmış bir kimse değildim. Ondan sonra da yapmadım. Vaka, İzmir'le Karahisar arasında, yüksek dağların korkunç uçurumları kenarından yavaş yavaş yokuşlara tırmanan ufak bir trenin içinde cereyan etti. Üçüncü mevki vagonlarından birine yerleşmiştim. Kompartımda benden başka elleri yüzüne kapalı uyuklayan serseri kıyafetli birisi daha vardı.

Tren hareket ettikten sonra yol arkadaşım ellerini yüzünden aldı, uzun bakışlarla beni tepeden tırnağa kadar gözden geçirdi.

Kompartımanın ortasında yatan petrol lambasının kırmızı ziyası altında yoldaşımın gözlerinin kenarı simsiyah yanmıştı. Traşsız sakalı bu titiz çehreyi siyah bir çerçeve içerisine daha müdhiş gösteriyordu. Dikkatle bakınca sol yanağının derin bir bıçak izi taşıdığı farkediliyordu. Trenin sarsıntısından, duvarlarda çeşid biçiminde gölgeler husule getiren lambanın ışığında titize görünen bu çehrenin gittikçe korkunç bir hale girdiğini müşahede ediyordum.

Vagonların birbirine geçen kapuları olmadığından kompartımanı değiştirmek imkansızdı. İlk istasyona yetişinceye kadar tam üç saat azab içinde bu çirkin ve korkunç adamla seyahat etmek lazımdı. Bu müddet zarfında, ıssız dağların içinden dört beş yolcu ile ağır ağır yoluna devam eden bir trende feci

*

[s.76]

bir cinayet ika etmek, ruhsuz bir insan cesedini karanlık bir uçuruma yuvarlamak işten değildi.

Oturduğum yerden titiz çehreli yoldaşıma bakıyor, gözlerimi ondan ayıramıyordum. İçimdeki korkunun gittikçe büyüdüğünü hissediyordum. Arkadaşımın aldığı en ufak tavar

ve hareketini zihnimde inceden inceye muhakeme ediyor, küçük bir şüpheyi celbedecek olan hareketi üzerine kaza bela işareti manivelasını çekmek için hazır bulunuyordum. Daha kompartımana girerken ufak çantamı polislere koymaktan çekinerek dizlerimin üstüne örttüğüm battaniyenin altında tutuyor; yanımda silah namına bir şey bulunmadığı halde yoldaşımı korkutmak ve yanımda silah bulunduğu zannını vermek düşüncesiyle ara sıra yan cebimi yokluyordum

Bu sırada herif birden ayağa kalktı. Bana doğru ilerledi. Neye uğradığımı şaşırđım. Keskin bir çığlık kopararak ihbar manivelasına doğru atıldım.

Meçhul adam önüme geçti. Fena halde koktuğumu anlamıştı. Beni teskin etmek için:

- Efendi, dedi. Beni adi bir hırsız zannedersiniz. Herkes de öyle zannediyor. Fakat yanılıyorsunuz.

Beklemediğime bu sözler, yüreğime biraz serinlik vermişti. Çirkin bir rüyadan uyanmış gibi:

- Fakat bunu kimse diyemez. Ben de sizin hırsız olduğunuza inanmam. Kaba suratlı herif:

- Maa't-teessüf hırsız değilim dedi. Benim hırsız olmaklığım lazımdı. Ben bunu istiyordum. Niçün yalan söyleyeyim, tabım, terbiyem, içinde büyüyüp yaşadığım muhit bana hırsızlığı arzu ettiriyor...

- Belki çalmayı bilmiyorsunuz?

Esrarengiz şahıs:

- Çalmayı bilmiyorum değil, çalamıyorum.

- İzah ediniz. Sizi ne men ediyor?

Arkadaşım lambanın ışığına yaklaştı. Çehresini lambaya yakın tuttu.

- Dikkatle bakınız, ne görüyorsunuz? Dedi.

"Mükemmel bir yankesici suratı!" diyecektim. Fakat muhaverenin çatallaşmasından ürkerek! "Gayri tabiihiçbir şey fark edemiyorum" dedim.

- Hiçbir şey mi fark edemiyorsunuz? Öyle ise söyleyeyim: Gözlerimin içine bakarak "Efendi bende tam bir hırsız siması var dedi.

Kendisinin verdiği bu cevap karşısında donakaldım. İnkâr etmek mümkün değildi.

- Öyle bir surat ile nasıl çalabilirsin? Bir kalabalığa girsem herkes benden ürüyor; sevk-i

tabiile ceblerini, saatlerini yokluyorlar; kadınlar gerdanlıklarını ve bileziklerini koruyorlar; seyahat arkadaşlarım yanlarında bulunduğum müddetçe gözlerini eşyalarından ayıramadılar. Polislerin nazar-ı dikkatini celbediyorum. Yapılan en ufak bir hırsızlık üzerine benden şüpheleniyorlar.

Burada ihtiyar yaşlanan burnunu renkli mendiliyle bir daha temizledikten sonra: "Şimdi vakanın en suçlu ve feci noktasını itiraf edeceğim. Kaba muhabım konuşurken zihnimde şeytanıbir fikir geçti. "Şu hırsız çehreli çalamayan hırsızdan bir şey çalabilsem?!" Bu fena bir düşünce idi. Lakin merakı mucibdi. O vakitler atiklikte ve kurnazlıkta epey maharetim vardı. Birkaç dakika sonra muhabımın parad olu cüzdanı sağ cebimde bulunuyordu.

İlk istasyonda esrarengiz yoldaşım "Ben yerime geldim, burada kalacağım" dedi. Ayrılıştık.

Trenin hareket etmesini bekliyordum. Meçhul şahsın uzaklaştığından emin olmak istiyordum. Herifin, makas rayları tellerinin arasından atlayarak karanlıkta kaybolduğunu gördüm. Tren hareket etmişti. Çaldığım cüzdanı cebimden çıkardım. Fakat o ne! Elimdeki kendi cüzdanımdı. Yoldaşım hayatından şikayet ederken haberim olmadan cüzdanımı aşırımtı. Ben de bilmeyerek kendi malımı çalmıştım...

İşte çalınmış cüzdanımın hikayesi bundan ibarettir.

*

[s.77]

Görüyorsunuz ki söylediğim yalan değildir. Bu işte benim bir santim karım olmadığı gibi yoldaşımın da beş paralık zararı olmadı.

İhtiyar hikayesini bitirir bitirmez veda iderek kahvehaneden çıktım. Acele etmemin sebebi vardı. İhtiyar hikayesini anlatırken el çabukluğuyla para çantasını çalmıştım. İçinde kaç para olduğunu anlamak için acele ediyordum.

Kahvehaneden epeyce uzaklaşmıştım. Bir pencereden gelen ışığa yaklaşarak elimi çalınmış şeyin bulunduğu cebime saldırdım. Heyhat!... Cebim boştu. Cüzdan yerinde yoktu.

Nereye gittiğini bulmak için çok düşünmeye hacet kalmadı.

Zavallı ihtiyar hayatında ikinci defa cüzdanını çalmıştı.

DAHİLİ HABERLER

İstifası Kabul Olundu

5 Nisan Cumartesi günü saat 11'de başnazır Yolyomanyo cenabları huzur-ı niyabet-i kraliyeye çıkararak Harbiye Nazırı Çeyhovski'nin istifasına dair raporunu vermiş ve muma-ileyh nazırın istifası kabul edilmiştir.

Münhal kalan Harbiye Nazırlığı muvakkaten başnazır cenablarının uhdesine tevdi olunmuştur.

Bükreş : 7 gazetelerin yazdıkları ve gerek şahıslardan alınan hususihaberlere göre memleketin birçok sancaklarına gayet mebzul yağmurlar yağmış ve birçok yerlere bi'l-hassa dağlık mıntıkaya kar da düşmüştür. Düşen karın bazı yerlerde 15 santimetre kalınlığında olduğu da vardır.

- Üç günlük uzun ve hararetli münakaşalardan sonra Nansiyonal – Saranist Fırkası'nın mühim ve müessis azalarından olan Profesör Konstantin Setre'ye firkadan istifa ettirilmiştir.

HARİCİ HABERLER

Bir Casus Teşkilatının Keşfi

İstanbul: 4 Polis Müdüriyeti büyük bir casus teşkilatı keşfederek mezkur teşkilatın faal azalarından bulunan İvan Cilof ve İvan Çankof namlarında iki Bulgar ihtiyat zabiti ile Osman ve Mustafa isimlerinde iki Türk mebusunu tevkif etmiştir. Rivayete nazaran ecnebi bir hükümetin himayesinde bulunan bu casuslar, Çanakkale'nin mühim mevkilerin ile Türkiye kasabalarından birçoğunun fotoğrafını almağa ve ehemmiyetli evrak-ı askeriye dahi elde etmeye muvaffak olmuşlardır.

Bunlardan Çankof isimindeki zabıt Türk cebhane fabrikasında ale'l-ade bir amele gibi çalışmakta olup arkadaşı Cilof'a mütemadiyen levazımat ve mühimmat-ı harbiye ve tedarikat-ı askeriye hakkında mufassal raporlar vermekte imiş.

Bu casuslar yakında Türkiye'yi terekeden birinci sefaret memurlarından biriyle muhabere vee muhavere de bulunmakta imişler.

Bu teşkilatın keşfedilmesine sebep yine Bulgar zabitlerinin hareket ve hal-i perişanileri olmuştur.

Polis Müdüriyeti'nin tertib ettiği raporda, casusları taht-ı himayesinde bulunduran

hükümetin ismi gizli tutulmakta yalnız mezkur hükümetin pek yakın bir zamana kadar Türkiye ile pekiyi münasebat-ı dostanede bulunduğu zikrolunmaktadır.

Türkiye ve Bulgarya Arasında Ticaret Mukavelesi mi?

Sofya'dan verilen haberlere göre Türkiye Cumhuriyeti ile bir ticaret mukavelesi akdi için birkaç gün sonra Bulgar Heyet-i Murahhasası'nın Ankara'ya müteveccihan hareket ve heyete Ankara'daki Bulgar Sefiri Doktor Bavlof'un riyaset edeceği söylenmektedir.

*

[s.78]

Balkanlardaki Bulgar Ekalliyetlerinin Hareketi

Sofya – Komşu hükümetlerden gelen Bulgar ekalliyetleri Sofya'da Pazar günü komşu hükümetlerin Bulgar ekalliyetlerine karşı kullandıkları mahiyet-i milliyesini gaib ettirme siyasetini şiddetle protesto etmişlerdir. Bu proteste 70 dane müteaddid ilmive meslekibirçok cemiyetler iştirak etmişlerdir. Birçok hatibler komşu hükümetlerdeki Bulgar ekalliyetlerine yapılan mezalim ve hakaretleri şiddetle protesto etmişler ve sulh muahedesinin bu husustaki maddelerine tecavüz edildiğini söylemişlerdir.

--

Mümanaat Edildi

Sofya – Bundan birkaç vakit evvel Kadrilater'de Bulgar hududuna yakın "Boğdan Köy" karyesinde yerli Bulgarlar ile Makedonlar arasında toprak meselesinden dolayı kanlı bir müsademe olmuştu. Bulgarya'da "Dobruçalılar Cemiyeti" vukua gelen bu hadiseyi protesto makamında Sofya'da Pazar günü büyük bir ictima yapmağa karar vermiş ise de bu ictima Başnazır Liyapçef tarafından men edilmiştir.

Jandarmalar ictima salonu etrafını muhasara ederek içeri ve dışarı hiçkimseyi bırakmamıştır. Men kararının geri alınmasını talep zımnında nazırın huzuruna bir heyet çıkmak istemiş heyetin bu teşebbüsü da reddedilmiştir.

Yunanistan'da Zelzele

Atina: 2 Vola kasabasında dün bütün gün hafif arz hareketi devam etmiştir. Zagura'da onbeş ev yıkılmış olup iras edilen zarar iki milyon drahmiden fazladır.

Bu hareketten korkan halk evlerini terkederek iki gece dışarıda yatmışlardır.

İspanya Latin Hükümetlerin İngiltere Aleyhinde İttifak Etmelerine Tarafdar

Madrid 2, Gavardiya Harbiye Nazırı "Herald" gazetesine verdiği izahda harb tehlikesini bertaraf etmek için Latin hükümetlerinin aralarında sıkı bir münasebet ve ittifak tesisi lüzumundan bahsetmiş ve harb tehlikesinin daima Avrupalı olmayan bir hükümet tarafından zuhur ettiğini söylemiştir.

Filistin Hadisesi

Londra – Kudüs kasabası bahçesinde dört bomba bulunması halk arasında büyük heyecan uyandırmıştır. Çünkü bu bahçeden yakında Müslümanların bayramları münasebetiyle büyük bir alay geçecekti.

Arap İcra Komitesi bu hadise üzerine Filistin Büyük Komiserliği'ne bir protest muhtırası vermiş ve geçen senelerdeki hadiselerden dolayı mahkum 19 Arap ölümünün kanlı hadiselerine sebep olabileceğini hatırlatmıştır.

Hindistan Hadisatı

Bombay 8 – (HususıTelgraf) dan grevci amele ile polis arasında kanlı müsademeler vuku bulmuştur. Bin kadar amele Peşaver garı öğine toplanarak istasyonu hücumla zabtirmek istemişlerdir.

Yaylım ateşini açan polis iki amele öldürmüş ve pek çoğunu da yaralamıştır. Orgavm kasabasında grevci amele ile polis arasında müsademe vukua gelmiştir. Pek çok işçi yaralanmıştır.

Avam Kamarası ve Gandi'nin Hareketi

Londra. 8 – Hindistan nazırı Avam Kamarası'ndaki beyanatında: "Bombay civarında Gandi'nin hareketi halk arasında büyük heyecan uyandırmıştır. Gandi'nin hitabesi üzerine birçok memurlar vazifelerini terketmişlerdir. Gandi'nin seyahati bütün Hindistan tarafından büyük bir alaka ile takib olunmaktadır. Gandi'nin seyahati ve neticeleri hususunda ve Hindliler denizden tuzu dün ihrac etmeye başladıklarından tuz inhisarı üzerine ne gibi tesir icra edeceği hakkında henüz katıbir şey söylenemez." Demişlerdir.

*

[s.79]

Hindistan'daki Gandizim Mukavemeti

Gandi tevkif edilmiş bir oğlunun yerine ikinci oğlunu gönüllü taburunun kumandasına muvazzaf kılmıştır. Dandi kasabasında irad ettiği bir nutkunda Gandi, Hind

gönüllüleri tarafından denizden ihrac olunan tuz hükümetçe müsadere edildiğinden polisin tarz-ı hareketi ile alay etmiştir.

Gandi Hind darü'l-fünun talebelerine bir hitabe ile, hükümet müesseselerini terketmelerini istemiştir.

Gandi'nin Oğlu Gönüllü Taburun Kumandasını Alıyor

Londra. – 8 (HususıTelgraf) – Manila namındaki Gandi'nin ikinci oğlu babası tarafından Bimbererad'da menfımukavemet teşkil eden gönüllü taburunun kumandasını almakla memur edilmiştir.

İlk defa bu vazifeye Gandi'nin büyük oğlu memur edilmişse de bilindiği veçhile bu İngiliz memurları tarafından tevkif edilmiştir. Şimdiye kadar tuz inhisarı kanununa muhalefet ettikleri için 83 kişi tevkif edilmiştir. Hareketin rehberlerinden ikisi kanunun bu hususta 6 ay hapis göstermesine rağmen ikişer sene hapse makum edilmişlerdir.

Gandi İhtilal ile Tehdid Ediyor

Londra 9 – Gandi son zamandaki hareketleriyle polisiyenin nazar-ı dikkatini celbetmeye başlamıştır. Gandi söylediği bir nutukta : "Şimdiye kara yapılan ve tekrar edilen hadiseler, şimdiden sonra yapılacakların yanında çocuk oyuncağı gibi kalacaktır. Denizden tuz çıkarma işlerini gönüllüler İngiliz polis memurlarına karşı kanlarının son damlasına kadar müdafaa edeceklerdir. Bu işte, kadınlar ve çocuklar da erkeklere yardıma giriştikleri zaman bakalım polisler bunlara da hücum edebilecekler mi? Eğer polisiye böyle bir harekette bulunacak olursa bütün Hindistan ayaklanacaktır." Demiştir.

Son hadiseler üzerine zannolunuyor ki, Gandi, ihtilale teşvik töhmetiyle, ceza kanununun 127'nci maddesi mucibi ömrü boyunca Hindistan'dan kovulacaktır.

Tiraspol Katliamı

Kişinev – Bender kasabasından bildirildiğine göre Tiraspol kasabasında halk Bolşeviklerin dini taarruzlarına karşı mukavemet etmek istediklerinden, askerle kanlı müsademeler yapmıştır. Romen sahilinden Tiraspol kasabası sokaklarında birçok ölü ve yaralı görülmüştür. Bu bedbahtlardan pek çoğu Nistro'yu geçmek istemişlerse de Kırmızı Ordu askerleri tarafından mitralyöz ateşiyle imha edilmişlerdir. Silah sesleri gece geç vakte kadar devam etmiştir.

Rusya'da Umumi Grev

Kovno – Moskova'dan bildirildiğine göre Arhankesk mntıkasında odun işleriyle meşgul 30 bin işçi umumigrev ilan etmişler ve Rusya'yı terketmek için izin istemişlerdir.

Odlu Yurd Ajansından:

Azerbaycan'da Vaziyet

Son günlerde ahalinin Sovyet rejimine karşı yaptığı mukavemet kuvvetlenmiştir. Her tarafta çete hareketına rastgelinmektedir. Ba-husus Lengeran ormanlarındaki çetelerin faaliyeti şiddet kesbetmiş ve mikdarı artmıştır. Şimdilik bunların mikdarı 170 kişiye baliğ olmaktadır. Çetelerle mücadele için hükümet tarafından gönderilen 12 kişi yakayı ele vermiş ve çeteler tarafından katledilmiştir. Son iki ay zarfında Gence'nin muhtelif yerlerinden yüzden fazla münevver, köylü ve memur tevkif edilmiştir. Gence'de intişar eden Sovyet gazetesi hapisler hakkında şöyle yazmaktadır. " Tevkif edilenlerin müsavacı, kolçumak ve Sovyet aleyhtarlığı yaparak Sovyet rejimini devirmek isteyen adamlardır."

[s.80]

Son günlerde Azerbaycan'ın muhtelif kazalarında ahali atayurdunu bırakarak Bolşevik mezaliminden canını halas etmek için İran Azerbaycanı'na iltica etmektedir.

Son üç ay zarfında 482 aile İran'a iltica etmiştir. Bundan başka Karabağ vilayetinden 400 köylü aile ve hayvanları ile beraber İran'a geçmişlerdir. Ahali erzak buhranı yüzünden son derece feci bir vaziyet içerisinde bulunuyor. Piyasada 9 -10 rubleye satılan buğdayı Sovyet Hükümeti zorla ahaliden bir buçuk rubleye almaktadır. Serbest erzak satışı men edilmiştir. Kooperatiflerden kartla bırakılan erzak ve maniaturun mikdarı azalmıştır. Birçok kaza şehirlerinde ahali bitmez tükenmez sıralardan usanarak kooperatifleri yağma etmişlerdir.

Son günlerde Bakü'de hafisurette intişar eden beyannamelerle alakadar olan G.P.U tarafından elliden fazla adam tevkif edilmiştir.

Geçenlerde Gence vilayetinin Zekem köyünde hükümet köylülerden normadan fazla olarak 1000 put buğday alacağını ahaliye tebliğ etmiş. Köylüler bu mikdarı verebilecek vaziyette olmadıklarından kadrodan çıkmak için ailelerini başka bir yere göndererek mesul Komünistlere taarruz etmiş ve birçoğunu öldürdükten sonra dağlara çekilmişlerdir. Mücadele hala devam etmektedir.

İran'a Kaçıyorlar

Hususımuhabirimizden son posta ile aldığımız malumata nazaran son zamanlarda Azerbaycan'ın muhtelif yerlerinden firar eden ahali İran'a iltica etmektedir. Mültecilerin bir kısmı münevverler ve bir kısmı İda köylülerdir. Fakat canını Bolşeviklerin mezaliminden halas ederek İran'a iltica eden muhacirler İran hükümeti tarafından fena muamelelere maruz kalmaktadırlar. Muhacirlerin birçoğu İran hükümeti tarafından Sovyet hükümetine teslim edilmiş ve teslim edilen zavallı mülteciler Sovyet hükümeti tarafından derhal kurşuna dizilmişlerdir.

Komşu İran devletinin Azeri muhacirlere karşı yaptığı bu muamele cidden şayan-ı teessür ve teessüftür.

Ameleler Kaçıyor

Köylerde kolektivize işlerini idare etmek ve köylerdeki Sovyet müesseselerininin başında durmak maksadıyla Komünist Fırkası maden amelelerinden 25 000 kişiyi muhtelif köylere göndermişti. Sovyet gazetelerinin yazdığına nazaran köylere gönderilen bu ameleler köylülerin mukavemeti karşısında tutunamayarak köylerden kaçmaktadırlar. Maden Ameleleri Cemiyeti, köylerden kaçan amelelerin cemiyetten azline karar vermiştir.

Amerika'da Bolşevik Aleydarlığı

Muhtelif Avrupa gazetelerinin verdiği haberlere göre 6 Mart münayişi dolasıyla Amerika'da başlayan Komünist takibatı son derece kuvvetlenmiştir. New York polis müdürü muhtelif müesseselerde çalıştırılan Komünist memurlarının listesini göndermiştir. Listede gösterilmiş Komünist memurlar azledilmektedir. Polis müdüriyeti herhangi bir Komünist nümayiş ve harekatına meydan vermemek için şiddetli tedbirler almıştır.

İdam Edilen Köylüler

Ukrayna menabiinden (Trizop) öğrendiğimize göre Ukrayna'nın Jitomir şehrinde G.P.U'nun kararı mucibince bir gurup köylü kurşuna dizilmiştir. Köylüler hükümet binalarını yakmak, terörler yapmak cürmüyle itham edilmişlerdir.

Tashih

7'nci sayımızın ilk sahifesinin birinci sütununun son satırındaki 1782 rakamı yanlışlıkla 1872, aynı sayımızın 60'ıncı sahifesinin birinci sütununun 27'inci satırındaki "Birbuçuk asır süren..." ibaresi sehven "Bir çok asır süren..." tarzında geçmiş olduklarından tashih-i keyfiyet ve beyan-ı itizar olunur. İdare Memuru: Rıfat Midhat

4.9. SAYI:9 ve 10

Emel Mecmuası

1 Mayıs 1930 / Birinci Yıl / Sayı 9

İçindekiler

Kurban Bayramı	Fakir
Asya'da Millî Hareketler ve Gandhi	A. Halid
Edebiyat (Şiir)	Çobanzade Bekir Sıdkı
Letaif	—
Türk ve Türkçülük	M. H. Fazıl
Pedagojide Zümre Sistemi	Eyüb Hamdi
Sihhat	—
Hikaye (Mumyanın Bedduası)	Mütercimi: T. İbrahim
Dahilive Harici Haberler	—

*

[s.81]

Kurban Bayramı

Her dinde ve her kavimde Tañrı'ya takarrüb kasdıyla kurban kesmek bir ibadet telakkiedilmektedir. Bir vakitler birçok akvamda insan kurban kesmek adet-ı müfevveresi vardı. İbrahim aleyhisselam ile oğlu arasında malum macerada Cenab-ı Hakk koç kurbanını fidye göstermesi insan kurban edilmesini me hükmüne menbıidi.

Hazret-i Peygamber'in pederi Abdullah dahi pederi Abdülmuttalib tarafından adak kurbanı kesileceği zaman bir insan diyeti sayılan yüz deve kurban edilmek suretiyle kurtarıldığı tarihlerde mezkurdur. Bu adet bu gün bile akvam-ı vahşiyede caridir. (Burma) da, (Siyam) da bu gün bile insanlar ilahlar uğrunda kurban edilmektedir.

Bütün kütüb-i semaviye insan kurbanını men etmiştir. Yahudilikte kurban, ibadetin üssü'l-esası mesabesinde tanılmakta ve hatta onlarca bi'l-akum kasablık sanatı müstakilen hahamlara aid bir vazife addedilmektedir. Hristiyanlar ise "Cenab-ı Hakk insanların yüz karasını silmek üzere Hazret-i İsa'yı insan şeklinde gönderüp kendi kanını akıtarak kulların

geçmiş ve gelecek günahlarını temizlediğine" kail oldukları gibi " Kurbansız Bayram Olmaz" sözü de onlarca darb-ı mesel hükmüne geçmiştir. İslamiyet'te de kurban yani Tañrı Taala'ya takarrüb kasdıyla koyun, keçi, sığır veya deve kesmek meşru olup İmam-ı Azam vacib olduğına kail olmuş ve diğer imamlar sünnet olduğuna hükmetmişlerdir.

İmam-ı Azam efendimize göre, bayramın ilk üç gününde kurban kesmeyen zengin bi'l-ahare kurbanın parasını tasadduk etmesi lazım gelir.

İnsanlar bütün iyi şeylerden faidelendikleri gibi hayvanların her şeyinden intifa etmektedirler. Bizler zaten nefslerimiz ve ailelerimiz için gıda olmak üzere ekmek almaktayız. Bu kere bayram münasebetiyle yalnız kendimizi ve ailemizi ve ailemizi değil, aynı zamanda akraba ve komşularımızdan fakir olanları da düşünerek kurbanlık alıyoruz ve Cenab-ı Hak yolunda kanı akıtılan hayvanın etinden, derisinden ve yününden diğerlerinin faidelenmelerini temin ediyoruz; Bu suretle aylarca et yüzü görmeyen ve fakat o gıdaya cidden muhtac olan birçok fakirler, dullar, öksüzler ve yoksullar o gün bayram yapıyorlarken eti ve ekmeği doya doya yerler ve bolluk içinde şen bir bayram yaparlar.

Nasıl ki Türkçe'de bir darb-ı mesel vardır : "Öksüzün bir doyduğu bayram bir doyduğu ayran"

[s.82]

Bayramlarda en yüksek saraylardan en alçak ve basık kulübelere varıncaya kadar her yere şenlik girir; büyük, küçük herkes oynar, güler, hele çocukların sevinçlerine bir had ve payan bulunmaz.

Her millette dinıve millibir takım bayramlar vardır. Bu bayramlar geçmiş zamanda o milletin tarihıhayatında vukua gelen, maziye karışmış, hadiseleri tahattur için yapılan ayin ve merasimlerdir. Bizlerin bayramlarımız Cenab- Hakk tarafından Hazret-i Peygambere bildirilmiş muayyen günlerde yapılmakta ve ta Asr-ı Saadet'ten bu güne kadar devam etmektedir.

Yahudilerle Hristiyanların dinıbayramları ise ale'l-ekser sonradan tayin edilen bayramlardır. Hazret-i Peygamber, Medine'ye hicretinde, Yesriblilerin senede iki gün şenlikleri olduğunu söyleyenlere "Cenab-ı Hakk bu iki günden daha hayırlı iki bayram size ihsan buyurdu ki, onlarda, Fıtır Bayramı ile Kurban Bayramı'dır." buyuruyor.

Otuz gün oruç ve ibadet ile Tañrı'ya takarrüb eden Müslümanların mübarek Ramazan akabinde bayram etmeleri pek tabiiolacağı gibi bütün Müslüman dünyasını bir noktaya

toplayan Arafat Vakfesi'nin ertesini günü de yani Küçük Mekfure Dedesinin Elini Öperken İbrahim'in ve Hazret-i İsmail'in (Mina)'da kurban kestikleri günde dahi bir şenlik daha yapmak bütün Müslümanların hakkıdır.

Ramazan Bayramı'nda her fakir hiç olmazsa bir miktar sadaka-i fitr olarak ufak tefek ihtiyacını temin ile umumîşenliğe iştirak eder; Kurban Bayramı'nda da hanesinde et ve ekmek bolluğu görmeye gönlü şad olur.

Zaten İslamiyet, o günleri sevinç, sulh ve müsaemet ve hüsn-i muaşeret günleri olarak kabul etmiştir. O günde dargınlar bayramlaşır ve o günde vakitliler muhtaclara yardım için yarış ederler.

Sevinçli bayramımızı okuyucularımıza kutlarken sözlerimi Şair-i İslam Mehmed Akif Beg'in şu beyitleriyle bitiriyorum:

Afak bütün hande, cihan başka cihandır,

Bayram ne kadar hoş, ne şetaretli zamandır!

Bayramda gelir yada ne hoş hatıralar ki;

Bin ömre virilmez, o kadar kadri kerandır

Bayramda güler çehre-i masum sabavet,

Ümid çocuk suret-i safında ayandır.

Hica-yı maişetteki feryad-ı mühibin

Dünyada biraz dindiği, an varsa, bu andır.

Fakir

*

[s.83]

Asya'da Millî Hareketler ve Gandi

Din ve milliyet ayrı ayrı fikirdir. Bu fikirler beşeriyet tarihinde çok büyük roller oynamış ve büyük inkılablara sebep olmuştur. Tarih, bu yüzden kanlı ihtilaller, mücadeleler ve harbler kaydetmektedir.

Din fikri, milliyet fikrinden daha evvel doğmuş ve ilk cemaatler ve teşekküllerde kuvvet ve idare dine istinad etmiştir. Daha sonraları, harici tehlikeler ve hayat şartları

milliyet esaslarını ve fikirlerini doğurdu ve kuvvetlendirdi. Milliyet fikrinin prensiplerinin alenen neşrine Fransız Büyük İhtilali çok yardım etmiştir.

"Milliyet fikri tabii ve zaruri revacını bulduktan sonra, milli ihtilal tohumları mazlum milletlerin gözyaşlarıyla ıslanmış ve feyzdar topraklarda filizlenmiştir. Milliyet fidanı kökleştikten sonra selahiyet ve kudretleri nihayetsiz olan istibdad ve tagallüb kuvveti, milletleri esaret zincirinden inletmekte devam edemedi."

Müstedd ve mütehakkimler tarafından tazyik artırıldıkça aksü'l-amel kuvvetleşmekte ve milliyet duygu ve fikri sirayet ve intişarda devam etti. Milliyet ve istiklalîyet fikri, bir defa halkın zihnine saplandı mı, vicdan-ı umumî harekete geldimi ve muayyen bir dileğin cazibesine tutuldu mu o artık ezilmez ve sarsılmaz bir kuvvet halini alır. Milliyet duygusunun inkişafı aded veya mesaha-i sathîye ile ölçülemez. İman ve tezahüranîle takdir edilir.

Şüphesiz ki, asrımız inkılab ve teceddüdlerin en büyüklerine şahid olmaktadır. Yeni nesil az zaman içinde ne mühim inkılablar gördü ve görecektir. Asırlardan beri yaşayan muazzam imparatorluklar, kasırgaya tutulmuş koca tahta barakalar gibi müdhiş bir gürültü ile devrildiler. Rusya, Avusturya – Macaristan İmparatorlukları buna birer misaldir. Her tarafta büyük bir kaynaşma, çalışma ve hareket göze çarpmaktadır.

Son cihan harbinin tesiriyle henüz ruhlara sükunet gelmeyen şu anda, Avrupa'yı bir tarafa bırakarak, şimdiye kadar sakin bir uyku ve la-kaydiye dalmış olan Asya kıtası üzerine nazarlarımızı çevirirsek, bunun kımıldanmağa başladığını sezeriz. Hakikaten Asya derin uykusundan silkinmekte ve gözlerini oğuşturmaktadır.

Şimdiye kadar ayakları gibi kafaları da kalıp içinde olan Çinliler, Bolşevik propagandası sebebiyle uyanmakta ve dahil mücalelelere sahne olan bu uyanışın ecnebilere karşı da karakteristik bir cebhesi bulunmaktadır.

Birçok asırlardan beri birçok milletlerin hırsını ve iştihasını kabartan Hindistan'ın zengin ve bereketli toprağı da büyük hareketlere ve kanlı nümayişlere sahne olmağla ve cihan matbuatının nazar-ı dikkatini celbetmeye başlamıştır. Son zamanlarda üç yüz milyon Hindli İngiliz boyunduruğunu silmeğe ve müstakil bir idare kurmağa uğraşmaktadır.

Çinlilerin ve Hindlilerin bu hareketleri Avrupa ve diğer kıtaların siyasi, ve iktisadi muvazenelerini bozabilecek mahiyet ve ehemmiyeti haiz birer hakiki ihtilaldir. Bunların mücadeleleri yalnız siyasi istiklalîyet ve muhtariyetleri için değil, aynı zamanda Avrupa kapitalizminin esaret ve sefaletinden de kurtulmak içindir.

Şebikma'nın dediği gibi Avrupa Kapitalizmi'nin müstamel siyasetinde iki merhale vardır. Ticarive Kapitalist. Bütün şiddetiyle kat edilen bu her iki merhaleden birincisi, yerlilerin iktisadıstırablara maruz kalmasına sebep olmuşsa da harsıhayatına o kadar nüfuz ve tesir edememiştir. Fakat ikinci Kapitalist merhalesi, yerlilerin maddi hayatında ve ruhlarında büyük bir inkılabın doğmasına amil oldu. Müşterek çalışma ve kazanç yerine Avrupalıların İktisadıKapitalizm Sistemi kaim oldu. Teknik usuller, makineler, binlerce yerliyi dışarıya atmış, işsiz ve aç bırakmıştır.

Bu Kapitalist hücum ve salgınına karşı başlayan tedafüi

*

[s.84]

hareket ve cebhe, soraları ve tedricen daha mantıkive siyasibir şekle girdi. Asyalılar, her ne bahasına olursa olsun hayatlarının idamesi ve harslarının müdafaası için her fedakarlığı göze almağa karar vermişlerdir.

Asya'da milliyetçilik evvela mübhem bir akide iken tedrici surette inkişaf ve teşekkül etmiştir. Milliyet hissi ve cereyanı bi'l-hassa Hindistan'da başlayarak Cava, Filistini ve Fransız Hind-i Çinisi'ni sarmıştır. Gandiizim denilen millihareket, bir millidin ve ihtilal şekline girmiştir. Asya'da şuurlu ve nurlu milliyetçiliğin mevzu ve merkezıruhu Gandi'dir. O yalnız Hindistan millihareketinin lideri değil, müstakil ve müttehid bir hükümetin idaresi altında yaşamaya azmetmiş Hindistan'ın da siyasi, ictimaive ahlakıbir ideali ve bir sembolu (Alameti) dir.

Asya'daki bu millihareketler ve rehberini daha iyi anlamak için Hindistan'ın siyasıve ictimaıvaziyeti ve Gandi'nin emelleri üzerinde biraz tevakkuf etmek lazımdır. Çünkü her ictimihadise onun doğduğu ve büyüdüğü kadro içinde, tedkik edilir. İngiltere Krallığı ve Hindistan İmparatorluğu denilen bu kıta beş milyon kilometre murabbı büyüklüğünde olup Avrupa'nın yarısı kadardır. Nüfusu üç yüz yirmi beş milyon olup, iki yüz on sekiz milyonu Hindu (Mecusi) yetmiş milyonu Müslüman ve mütebakisi de Zaraturstra, Hristiyan, Yahudi... ilah dır. Hindistan'da 40 – 50 türlü lisan ve pek çok da şive konuşulur. Rüyalar, fevkalade ve harikuladeler memleketi olan Hindistan aynı zamanda tezadlar sahnesidir. Çünkü en yüksek bir medeniyet yanında en ibtidaıbir ferde ve hayata, en muteber bir Asyazade sınıfı yanında, en hakir ve sefil bir sınıfa rastgelinir. Hindistan, fakir ve aynı zamanda çok zengin bir halk, alim ve aynı zamanda son derece cahil ve kendi mukadderatını idare etmeye muktedir ve gayri muktedir, hür ve müstakil

yaşamağa katiyen azmetmiş ve aynı zamanda büyük bir sabır ve tahammül ile esaret zincirlerini sürüklemeye rıza gösteren karışık bir insan kitlesinden ibarettir.

Avrupa'nın kurun-ı vüstaidin ve taassubu aynıyla bu gün Hindistan'da hüküm sürmektedir. Avrupa'da din, ictimaişartlarda ve şekillere erdirildi(?). Asya'da bi'l-akis cemiyet dine göre teşekkül etmiş ve devam etmektedir. Komyat tarihine göre bakacak olursak ibtidaicemaatler daima dinin tahakkümü ve taassubu altında yaşamışlardır. Her tekamül ve terakkidevresi ailenin, hukukun, iktisadın ve hatta zihniyetin bile değişmesiyle tebarüz etmektedir. Din amili hergün daha az tahakküm etmiştir.

Hindisan'ın da bu yüz milyonlarca halkının birleşmesine ve hür yaşamasına mani olan işte bu dinitaassubları, cahilane zihniyetleri ve hurafe ile dolu itikadlarıdır.

Bununla beraber bu günkü Hindistan uyanmakta ve harekete gelmektedir. Hepimizin sinemalarda ve resimlerde hayretle temaşa ettiğimiz esrarengiz mabedlerin ve sihirli toprakların ve dağların ufukları üzerinden bir fecrin doğması yakınlaşmaktadır. Bu millisteklal hareketinin şanlı bayrağını kaldıran Mahatma (Büyük ruh manasına) Gandhi'dir. Yüzmilyonlarca Asya kavimlerinin bebdahlığına sebep olan dinitaassubun dil, şive ve kabile ayrılıklarının, ziniyet ve mezheb farklarının üzerinde Hindli milliyetperver acaba nasıl geçti? Emellerinde nasıl muvaffak oldu? İngilizlerin perde arkasından kurnazca kukla oynatır gibi, gah taassub-ı dinisini ve gah kör ve batıl itikadatını tahrik ederek asırlardan beri birbirleriyle çarpıştırdığı ve esaret zincirleriyle bağladığı bu yerli halk, istiklalietlerine acaba nasıl bir siyasihareketle kavuşacaklar? Akla gelen ilk cevap, Gandhi'nin yüksek şahsiyeti ve oynadığı rolü, ikinci cevap, İngilizlerin tatbik ettikleri müstemleke siyaseti ve kapitalizminin şiddetidir. Müstemleke siyaseti yahud Anadolu Frans'ın dediği gibi kurun-ı vüsta barbarlığının en medeni bir şekli Hindlileri uyandırdı.

İngilterede hukuk tahsil ederek, Bombay'da avukatlık eden, İngiltere'yi ve İngilizleri yakından tanıyup seven Gandhi hakkında birçok kitablara ve eserler yazıldı. Bu eserlerden en mühimi Roman Rolland namındaki Fransız edebiyatının

[s.85]

Eseridir. Bu edib kitabında Gandhi'yi şöyle tasvir ediyor; gayet sakin ve müşfik güler, zaif yüzlü, büyük kulaklı, kuru bir adamcağız; başında beyaz bir takye, üzerinde beyaz yünden dokuma gayet sade bir örtü taşıyor ve yalınayak yürüyüyor. Gıdası yalnız pirinç ve meyve ile sudur. Çok az istirahat eder, kuru toprak ve döşeme üstüne yatar ve yorulmadan çok çalışır. Onda ilk bakışta büyük bir kanaatkarlık, derin bir beşerimuhabbet görülür. Birçok

gibi sakin ve sade, düşmanlarıyla bile mütevazi ve çok samimidir. Kendi kabahatlarını saklamaz ve daima "Yanıldım" demeye müheyyadır. Kuru diplomasilik ve hatiblik yapmaz ve bütün sözlerden kaçır. Halkın kendisine yaptığı tezahürattan hoşlanmaz. Belki bu zaif vücut şimdiye kadar halk kalabalığı arasında ezilip gideri, fakat sadık dostu ve bendesi iri vücutlu Mevlana Şantak Ali he vakit dev gibi cüssesiyle siper olur onu muhafaza eder.

1893 senesinde tahsilden vatanına döndüğü zaman vatandaşlarının, millettaşlarının çektiği ıstırab, onu ağlattı. Anladı ki Avrupalılar müstemlekelerinde harsıbir emperyalizm değil, adi ve gayri meşru bir soygunculuk tatbik etmektedirler.

Gandi'nin ilk hareketi Transval'da yaşayan, 12 bin Hindli'yi himaye etmekle başlamıştır. İşb bulmak için CenubıAfrika'ya hicrete mecbur olan Hindliler İngiliz hükümetinin şiddetli tedbirleriyle – cebir ve tazyikleriyle, hatta zulumlerine maruz kaldılar. CenubıAfrika'ya bir dava rüyetine gelmiş olan Gandi vatandaşlarının bu acınacak halleri karşısında kalbi sızlamış ve aralarında kalmğa ve haklarını müdafaa etmege karar vermiştir. Bu hususta üç Avrupa lisaniyla bir gazete çıkarmış İngilizlere hücum etmiş ve hidlilere birçok kongreler açmıştır. İngilizlerin zulmüne karşı cebir ve şiddetle mukabele edilmemesini tavsiye temiş, fenalığa karşı adem-i mukavemet sistemi karşısında şaşırılmışlar, bi'l-hassa

1906'da bu umumıgreve Çinli ve Japonyalıların iştirakiyle mesele umumilemiş, vaziyet vahim bir şekle girmiştir. Bu vaziyeti ne İngiliz Cenerali Simith'in barbarca cebir ve şiddeti, ne de büyük milliyetperveri hapse atması durduramamıştır. Çünkü bunu işiten halkı hapishaneye yığılmış, ve kendilerinin Gandi'yle birlikte hapsedilmelerini ve kamçılanmalarını istemişlerdir. Fenalıkla başa çıkamayacaklarını anlayan İngilizler nihayet 1914'de sistemlerini değiştirmeye ve Hindlilerin – Asyalıların istediklerini kabule mecbur olmuşlar, mağlubiyeti kabul etmişler, Asyalılar da ilk galibiyet serverini hissetmişlerdir. Gandi burada muvakkat vazifesini bitirdikten sonra asıl vatanına dönmüş ve büyük mücadele başlamıştır. Hindistan'ın "Taçsız Kralı" namıyla maruf bu yeni halk kralı, peygamberler gibi yalınayak elinde asasıyla yüz milyonlarca mazlum kitlenin başına geçmiş, Hindistan'ı yaya olarak baştan başa geziyor, milliyet düsturlarını – ve İngiliz tahakkümüne karşı isykanı telkin ediyordu. Millıvicdan, millimefkure aşıl原因 büyük rehberin etraf ve huzuruna, Hindistan'ın en uzak köşlerinden, binlerce münevver, mülteci kendisi gibi yaya olarak gelmekte ve arz-ı ubudiyet etmektedirler.

Harb-i Umumi'de Hindlilere istiklalıyet vadeden İngilizler Gandi ve bir milyon

Hindli'yi harb cebhelerinde çalıştırdıktan sonra, vadlerini unutup ve hatta cebir, tazyik ve şiddetle mukabele ediyorlar. Büyük bir inkisar-ı hayale uğrayan Gandhi, vatandaşlarını menfigrev ilanına davet ediyor.

Hindliler bütün fahri memuriyetleri terk ediyorlar, hükümetin istikrazlarına iştirak etmiyorlar, sulh ve temyiz mahkemelerini boykot ederek davalarını hususihüküm vasıtasıyla hallediyorlar. Hükümet mekteblerini boykot ediyorlar. Hiçbir türlü sivil ve askerimemuriyet kabul etmiyorlar. Ba-husus İngiliz tücaranına, mallarına, dumalarına karşı şiddetli boykot yapıyorlar. Halk terbiyesi için 1920 da Hindli darü'l-fünunu küşad ediyor. Gandhi'nin ilk vazifesi ictimai sınıfları aralarında yaklaştırmak ve birleştirmek

*

[s.86]

oluyor. 1921'de bütün Hindlileri büyük bir kongreye toplayan Gandhi, reis intihab olunuyor. Kendisine varis intihabı ve mutlak kuvvet hakkı veriliyor. Anda ilahıbir cazibe ve kuvvet gören Hindliler ona mabedler yapmak ve Allah gibi tanımak istediler; fakat Gandhi hepsini reddetti.

Daha cüretkar ve şecaatli olan Hindi Müslümanları 1922'de İngilizler yine hücum ederek, şiddetli müsademelere zemin açtı ve Gandhi'nin tevkifine sebep verdiler, fakat sonra Makdonald tarafından Müslümanlar teskin edilmiş ve Gandhi serbest bırakılmıştır. Yeni açılan ufuklardan ümidvar olan Hindlilerin kalblerinde şiddetli tazyik ve zulüm aksü'l-amel doğurmakta gecikmedi. İngilizler, müstemleke siyasetlerine istinaden, Hindistan'da teşrik-i mesaiedebilecek münevver bir sınıfın bulunmasını istediler, mektebler açtılar, çoğusunu da İngiltere'ye tahsile gönderdiler. Fakat tahsilde bulunan Hindli talebe, Avrupa'da başka bir hayat görerek, Avrupa hükümetlerinin milliyet düsturlarını, demokrasi idare tarzlarını ve fikirlerini alarak, vatanlarına götürmüşler ve orada tatbik etmek istemişlerdir. Fakat imtiyazlarını mukaddes ve ebedıbir halk bilen Hindliler bu teceddüdlere mani oldular. Bir türlü müsavat ve demokrasiliği anlayamadılar. Fakat bu yolda Gandhi muvaffak oldu. Çünkü halkın itikadatını, ve sınıf ve imtiyazlarını bir vasıta olarak kullandı. Gandhi dini, millive ictimaiharekatın menbaı olarak telakkı ediyor, onun için ilk ihtilali dinıslahat ile başlıyor. Dinıbir ihtiyac olarak telakkıeden Gandhi dinin kör, batıl, taassub ve ananatından ari ve ictimai teşekküle göre bir teşekkül olmasını istemektedir.

Dinıslahat ona göre ictimai ihtilali hazırlar. İhtilal behemehal kan dökmek değildir. Siyasi ihtilaller kanlıdır, fakat ictimai ihtilaller tedrici surette hazırlanır ve tekamülü şekilleri

haizdir.

Onun için Gandhi dinden istifade ederek ihtilali hazırlamakta ve Hindlilerin tedrici surette değiştirmektedir. Bu hususta kullandığı pratik usuller şunlardır; İlk defa İngilizlerin Hindlilerden aldıkları çay mallarını bile kendilerine işletüp fahiş bir fiyatla satarak soymak olduğu için bütün İngiliz mallarına boykot – İngiliz memur ve müesseseleriyle adem-i teşrik-i mesai– gayri şiddet, cebir ve tazyik – çünkü bunlar boş yere harbederek İngilizlerin fenni aletlerine kendilerini öldürtmek demektir. Adem-i sükut ve adem-i teşrik-i mesai, millimefkurenin doğmasında en büyük amillerdir. Çünkü Ruhlar sevincden fazla ıstırab yolunda daha çabuk birleşirler. Sevinç belki ruhların ayrılmasına sebep olur. Cebir ve şiddet yalnız insanıhaysiyeti kurtarmak kabil olmadığı zaman istimal olunmaktadır. Gandhi'nin yüksek şahsiyeti, fakir ve ıstırab çeken halkın muhabbet ve itimadını kazanmak için fakirler gibi giyinişi ve yaşayışı, büyük bir heyecan uyandırmıştır. Gandhi halk tarafından sevilmezden evvel o halkı sevmiştir. Kendisini tenkid eden şair Rapinderat Tağura'ya cevabında büyük millimücahid diyor ki:

"Şairin vazifesi tegannietmektir. Etrafımı kuşatanlar açlıktan ölürlerse benim vazifem bunları beslemektir. Hindistan yanmakta olan bir evdir. Hindistan çalışacak bir materya bulamadığı için açlıktan ölmekte, artık kan yürümeyen azası hergün daha fazla çökmekte ve daha fazla düşmektedir. Eğer onu düşünmez ve tedaviyetmezsek büsbütün düşecektir. Açın karnı Kabun'un şiiirleriyle doymaz, onlara iş veriniz ki karınları doysun. Ben çalışmaya borçluyum. Herkes dokusun, çalışsın. Şair Tağura'da üzerindeki ecnebi elbiselerini yaksın, oturup dokusun." Gandhi dinifkrini siyasihakikatle birleştirmiş, başka bir muhit için hazırlanmış olmağla beraber, kardaşlarının ve millettaşlarının ıstırabı kalbini sızlatmış ve onlar ıstırab içinde inlerken hiçbir vakit saadet, sevinç hissetmeyeceğini anlamıştır.

Romen Rolland'ın dediği gibi "Saadet ve ıstırab iki kardaşdır. Birini hissetmeyen ve anlamayan diğerini anlayamaz."

Bükreş Hukuk Fakültesi Son Sınıf Müdavimlerinden

A. Halid.

*

[s.87]

EDEBİYAT

Şimdiden sonra mecmuamızın edebiyat sütununda neşredeceğimiz şiirler arasında Türkçe'nin muhtelif şiveleriyle yazılmış olanları bulunacak ve bunlar beyindeki yakınlık gösterilecektir.

(Çağatay Şivesi)

Toğan Til

Seni men Kırım'da, Kazan'da tapdım,

Cureğim kaynagan, taşkanda tapdım...

Cad elde mogayub, acunub cüregende,

Umutum, hayalim, şay tuşub cüregende,

Moynuña sarıldım dertmini atub,

Bir güzel sözgimen özüme kaytub...

Carlariñ bulmasa, maneñ bulmasa

"Curt" degen sözügemen curek dolmasa

Ah nasıl cüreremen gurbet yaklarda,

Tanışsız, bilişsiz yad sokaklarda?

Bilmimen Türük mi, Tatar mi adıñ..

Pek yaman tatlısıñ Teñri'den tadıñ..

Türük de Tatar da seniñ sözleriñ,

İkisi iki çift mükli gözleriñ...

Viyana öginde, Urus içinde

Barabar corladık Hindlerde, Çin'de...

Añlasun bir seni düşman da suyer,

Bir canık sözgemen cüregi iyer...

İstimen özüñni her yakda görmek,

Her yerde inciñdin destanlar örmek..

Kuşlarga, kaşkırga yretsem seni,
Sen bulsañ ksüzniñ gönülden sygeni..
Camiñe, mihrabka, saryga girsek,
Deñziler, öllerniñ Çetine irsek...
Señmen dşmanga yarlaklar yazsam,
Karuli szgemem gñlini kazsam...
Kabrimde melekler sorgı sorasa,
Azrail tilmeni biñ kere turasa,
"Öz doğan tilmede ayet maga!" dermen,
Öz doğan tilmede cirrab lermen...
Gñlümni kaygılar kemirb turganda,
Halkmini tişsisiz yildizi urganda,
Doğan til! Başkası aklıma gelmi
Bir büyük sırrımsıñ düşmanlar bilmi...

1918 Budapeşte

obanzade Bekir Sıdkı

Bir İzin Beriñiz!..

Bir izin beriñiz curtima kaytayım,
Curtima kayıtgansuñ derdmini aytayım!...
Bati'dan geliyim kanatım aıb,
Sovugan creñke ateşler saçıp!..
Ne Mirza bar soyumda, Aytulı bir bay,
Babam bir oban, anam "Zaydabay"!
Bir izin beriñiz bakırıb geleyim,
Kırım'da, Kaşgar'da ogrb cryim!..

Bir buran yasayım tañç Tatar çölünde,
Balanıñ, çağanıñ, kaygusuz göñlünde...
Bir izin beriñiz, tıydırmay barayım,
Saraylar içine azgaan karayım!...
Betleri kırmızı, mynu kalın
Baylarga aytayım ne saklay yarın;
Ölümeniñ tusuday bulur tusleri,
Buruşur, mugayır o, maylı yüzleri...
Bir izin beriñiz, o gözü yaşlı,
Kalbi sovugan, biçimsiz başlı,
Köylüğe aytayım özünin tilinden;
Koparup beriyim bilginiñ gülünden!..
Nurlanur şindiki karusiz gözi,
Bir arslan kesilir, fermandır sözi!
Bir izin beriñiz, bakirib geriyim,
Kırım'da, Kazan'da "Halkım" deb cürüyeyim!..

Çobanzade Bekir Sıdkı

*

[s.88]

LETAİF

Bolşevizm'in sırlarından:

Birkaç sene mukaddem Cenevre'de vuku bulan konfernas münasebetiyle, Loyd George, Soyvetler İttihadı'nın Haricîleşler Komiseri Çiçerin tarafından hususıbir ziyafete davet edilmişti.

Söz arasında Loyd George, Çiçerin'e:

- Şurada yalnız bulunuyoruz. Ekselans hazretleri, sinesinde bunca alim, fazıl ve enerji sahibi eşhas saklayan Rus milletine, Sovyet Rejimi'nin, acaib ve garaib kabilinden nazariye

ve kanunlarını nasıl tatbik edebildiklerini lütfen izah edebilirler mi?

Çiçerin:

- Bu, kabul ettireceğin metaı şahsa göre istimal etmeye bağlıdır.

- Anlayamıyorum...

- Size pratik bir misal vereyim. Karşiki kanepede üstünde uyuklayan kediyi görüyorsunuz, Çiçerin sözünü ikmal etmeden kediyi yattığı yerden aldı. Yemek masasının başına getirdi. Ve sözüne devam ederek: "Şimdi, ekselans hazretleri kediye, şu tabakta bulunan hardaldan bir lokma yedirmeye veyahud tattırmaya muvaffak olabilirler mi?"

Loyd George, Çiçerin'in teklifini ifa etmek için kediyi kucağına aldı. Kedi, hardalı daha burnuna yaklaştırırken kokusundan nefret ederek başını geriye çevirir ve Loyd Georg'un elinden kurtulmaya uğraşıyordu.

- Kediye hardalı yediremediniz! Müsaade ediniz de ben de bir tecrübe yapayım.

Çiçerin kucağına aldığı kedinin kuyruğunu kaldırıp altına bir kaşık hardal yaptırdıktan sonra kediyi halının üzerine salıverdi.

Hayvan, Çiçerin'in elinden kurtulur kurtulmaz, başını çevirip kuyruğunun altını ateş gibi yakan hardalı var kuvvetiyle yalamaya başladı.

Çiçerin, Loyd George:

- İşte ekselans Sovyet İttihadı'nda nazariye ve kanunlarımızı bu suretle tatbik ediyoruz! Dedi.

Eski ve Yeni Medeniyet

Bir Yahudi ile bir Rum aynı vagona seyahat ediyorlardı. Hayli konuştuktan sonra medeniyetten bahsetmeye başladılar.

Rum, hal-i hazır medeniyeti ehemmiyete almak istemiyor, şimdi bulunan bütün makine vesaire gibi şeylerin bundan üç dört bin sene evvel de mevcut olduklarını iddia ediyordu. Ve bu iddiasını takviye için: "Bizim memlekette Patras civarında dört beş kilometre uzaklığında yapılan hafriyat esnasında ara ara aynı şimdiki telgraf direkleri gibi odunlar bulundu ve bu odunların başlarında müvazitel parçaları da vardı. Bundan anlaşılıyor ki o zamanlar da telli telgraf mevcut idi.

Yahudi derhal cevap verdi;

- Bu bir şey değil. Bizim Kudüs'te daha derin ve uzun hafriyat yapıldı.

-Peki ne oldu?

- Bir şey ...

-Bir şey bulunmadı ise?!

-Bundan anlaşılıyor ki yedi sekiz bin sene evvel Kudüs'te telsiz telgraf mevcuddu...!

Sıcak bir Pazar günü gayet şişman bir adam yorgunluktan bitab bir halde bir bakkal dükkanının ögindeki sandalyeye oturur. Bunu gören dükkancı kemal-i nezaketle:

- Efendi ne alacaksınız? deyince yorgun adam.

- Nefes... cevabını verir.

*

[s.89]

TÜRK VE TÜRKÇÜLÜK- 2 -

Her nerede Türk olduğunu işitse oraya derhal ordusunu gönderiyor ve zabtediyordu. Çingiz, Türk olup bir bayrak ve devlet altına toplanmamak ayıptır. Diyordu. Her tarafa saldığı meşhur kumandanları zaferden zafere koşuyorlar ve bütün ülkeleri zabtediyorlardı.

İran, Ermenistan, Kafkas, Ural, Kırım diyarlarını zabteden Çingiz ordusu ta Tuna'ya kadar inmişti. Bütün bu ülkelerde evvelce gelüp yerleşmiş Avar, Kaçkan, Kazak, Kırgız, Başkır, Kanklı orduları yaşıyorlardı. Bunların bazıları Subutay ve Cebenek ordularına karşı durmak için Ruslar'la birleşmiş idi. Fakat (Büyük Kaan) a kim karşı durabilirdi. Hepsi hadlerini bildiler ve teslim oldular. Yimi beş sene kadar süren bütün bu suğuşlar neticesinde Çingiz Hanlığı'nın hududu Japon Denizi'nden Tuna'ya ve Sibiry'a'nın buzlu sahillerinden Hindistan'ın ortalarına kadar yayılmış ve hepsinin üstüne Türk Bayrağı Gökbayrak dikilmişti. Çingiz Han muradına ermiş, bütün Türk ordularını bir devlet içine toplamıştı. Çocukları Cuci Han, Çağatay Han, Oktay (Yüce demektir) Han ve Tuli Han'ı yanına çağırdı.

Onlara : "Ben artık ihtiyarladım. Yurt ve millet sizin eliñize kalıyor. Birbiriñizle çekiş ve soğuş yapmayñ. Kumandanlarıñızı ve iş adamlarıñızı gücendirmeyiñ" dedi.

Cuci'yi sohbet, düğün ve oyun işlerine yani saray işlerine, Çağatay'ı adliye, Oktay'ı maliye ve zabtiye ve Tuli'yi de harbiye işlerine baş yapmıştı. Diğer çocukları ile kardaşının çocuklarını Çin'deki memleketlerine göndermişti.

Çingiz ölmezden biraz evvel çocuklarını tekrar yanına toplayarak ve sadakdan (Ok mahfazası) bir ok çıkarub yardıkdan sonra bir çok ok çıkarup birleştirerek:

"İçinizde bunu kıracak var mı?" demiş. Fakat hiçbirisi kıramamıştı. Bunun üzerine : "Siz hepiniz bu oklara benzersiniz. Eğer hepiniz birleşüp birinizi padişah yapar ve onun sözünden çıkmazsanız hiçkimse sizi sindiremez ve kıramaz, birleşmezseniz sizi bir ok gibi kırarlar." Demiştir.

Çingiz Han bütün muradına erdikden sonra yetmiş iki yaşında iken M. 1227 Ağustos'unda H. 624 Ramazan'ının 14'ünde Tonguz Yılgı'nda ölmüş ve "Burhan Kaldun" denilen mahalle gömülmüştür.

Cingiz Han çok büyük siyasiydi. Mükemmel idare, diplomasi ve casus teşkilatı vardı. Bir memlekete akın yapmazdan evvel evvela casusları vasıtasıyla orasını mükemmel surette öğrenir ve zemini hazırlamağa çalışırdı. Timuçin ilini ve ordusunu idare etmek için mükemmel kanunlar yapmıştı. Kanunlarına "Yasa" denir. Bunun bazı maddeleri şunlardır:

- 1 – Bir tanrı vardır. Ancak bu tanrıya tapılacaktır. Tek tanrıya tapan dinler serbesttir.
- 2 – Ancak Çingiz'in erkek oğlunun nesli han olabilir. Bu da kurultayın kararıyla intihab olunur.
- 3 – Düşman teslim olmadıkça onunla sulh yapılmaz.
- 4 – Harbe gitmeyenler nafia işlerinde, haftada bir gün de hanın hizmetinde çalışırlar.
- 5 – Çalınan şey ehemmiyetli ise hırsızlar öldürülür. Ehemmiyetli değilse 7'den yedi yüze kadar sopa urulur. Hırsız çalınan malın dokuz katını ödeyerek dayaktan kurtulabilir.
- 6 – Tatar ve Moğollar kendi uruklarından ve ale'l-umum Türk milletinden köle edinemezler.
- 7 – Casuslar, zina yapanlar, yalancı şahidler, lutiler, sihirbazlar idam olunurlar. Çingiz Han doğrulğu, yigitliği, intizamı çok severdi ve yapardı. Bu yarasından da anlaşılır. Onun zamanında en güzel ve genç kız, elinde bir torba altunla tek başına Sarı Deniz'den ta Tuna kıyılarına kadar hiçbir fenalığa maruz kalmadan gidebilirdi. Sükunet ve doğruluk o derecede

*

[s.90]

hüküm sürüyordu. Her milletin dilinde : "Çingizliler Yeñilmez!" darb-ı meseli ve akidesi

söylenürdi...

Timuçin öldükden sonra "Kurultay" toplandı ve han olarak oğlu "Oktay" ı sayladı. Çingizlerin torunlarından (Banu Töre) en meşhur kumandanlarından Subutay ile büyük ordunun başında garba fütuhata gönderildi. (Banu Töre) nin başkumandanı Subutay, Yıldırım Cenarallığı'yle az vakit içinde Kafkasya, Kıpçak, Kırım, Rusya, Basarabya, Macaristan, Lehistan, Romanya diyarlarını tamamıyla zabtetti. Subutay Çingiz'in maiyetinde çok seneler kumandanlık ettiğinden onun bütün askerive diplomasi planlarını öğrenmişti. Macaristan'ı zabtederken ta Paris'e casuslar göndermişti. Casusları para ile her milletten tutardı. Hatta Viyana civarında Almanlar bir casus tuttular. Bu bir İngiliz idi. Bu casus Subutay'ın yanında tilmaçlık yapıyordu. Tilmaç kelimesi Almanlar **Dolmetcher**, Arablar tercüman ve Fransızlar da **Drogman** diye kabul etmişlerdir. Bizde asıl Türkçe olan bu kelimeyi bırakarak Arapçasını kullanıyoruz.

Subutay cidden harikülade bir kumandan idi. Macaristan'ın payitahtı Peşte'ye yürüyüş yaparken üç gün içinde harb iderek iki yüz doksan kilometre yol almıştı. Bunu bu günkü ordular, muntazam ve mükemmel yollar ve vasıtalar olduğu halde yapamıyorlar.

Subutay'ın bütün askeriyüz elli binden ibaretti. Düşmanları bunların dört beş misli idiler. Subutay ordusunun zaferi ilmi, intizamı, atıklığı ve inzibatı sayesinde idi. Bu kadar memleket, millet ve orduyu istila ve zabtetmek kolay değildir. Buna maharet ve kudret ister. Avrupalıların Horde Tatar = Tatar diye küçültmeye çalışmaları düşmanlıklarından ve garezlerindedir. Fransız tarihçilerinden Leon Kahon; (Avrupalılar Türklerin istilasına (Barbar Tatar istilasını diyorlar) halbuki, o vakit barbar Türkler değil, Avrupalıların kendileri idi.) diyor.

Bu kadar istiladan sonra Subutay Karakurum'a döndü. Batuhan, Kıpçak'ta "Saray" şehrini bina ederek orada kaldı.

Asya'yı ve yarım Avrupa'yı kaplayan geniş Türk ülkelerini eskisi gibi zabt ü rabt ve idare edecek bir Çingiz artık yoktu. Oğulları ve torunları onun yerini tutamıyordu.

Eski kahraman kumandanlar da ölmüşlerdi. Bu yüzden yüce Türk Çingiz devleti yine parçalanmıştı. Yüz on sene sonra Çingiz Hakanlığı birçok küçük hanlıklara bölünmüştü.

Cuci Han nesli İdil Suyu boyunlarında, Çağatay Han nesli Türkistan ve Horasan, Tuli Han nesli İran, Batuhan nesli Kırım taraflarında muhtelif hanlıklar kurdular.

Bunlardan Altunordu, "Devleti" meşhur idi. Bu Türk devleti Çingiz'in büyük oğlu Cuci Han tarafından 1215 senelerinde tesis edilmişti. Bu devletin ülkesine "Cuci İli" "Cuci Ulusu", "Berke İli", "Özbek İli" adları virildiği gibi en sonraları da "Tataristan" denilmiştir.

"Altunordu Devleti" çok terakkietti ve kuvvet kazandı. Bütün rüs knezlerini tahtlarına indirüp bindiriyordu. Ruslar bu devlet zamanında Türklerin köleleri ve borçluları idiler. Fakat bu koca devlet diğer Türk devletleri gibi nihayet M. 1481 senesinde devrildi. Bunun yerine "Kazan Hanlığı", "Maveraünnehr Hanlığı", "Kırım Hanlığı", "Nogay Hanlığı" ve "Ajdarhan Hanlığı" türedi. Bunların hepsi hayli asırlar yaşadktan sonra birer birer Rusların mağlub ve mahkumu oldular ve hala da Moskof zulmü altında inlemektedirler.

Kazan Hanlığı 13 Han yetiştirdikten ve 153 yıl ömür sürdükten sonra M. 2 Teşrin-i Evvel 1552 ve H. 24 Şevval 959'da münkariz olmuştur. Kazan Hanlığı'nın son muharebesinde, Türk – Tatarlar cidden pek büyük yararlık, yiğitlik ve fedakarlık göstermişler ve bir dane kalmayınca kadar arslanlar gibi döğüşmüşlerdir.

*

[s.91]

Kırım Hanlığı 1462 senelerinde "Altunordu Hanlığı'nın" inkırazına doğru teessüs etmiştir. Fransa'nın Nis ve İtalya'nın San Remo'su gibi havası gayet sağlam ve latif olan güzel "Kırım" a "Yeşil Ada" da derler. Bu memlekete Türkler çok evvel yerleşmişlerdir. Çit, Avar, Hun Türk orduları burasını zabtedip hükümet kurdukları zaman sahillerde Yunan müstemlekeleriyle, Ceneviz kaleleri vardı. Buraya Romalılar ve Gotlar da gelmişlerdir. Miladıyedinci asırda Hazarlar, dokuzuncu asırda Peçenekler ve onuncu asırda Koman ve Kıpçaklar, Kırım'ı istila ve zabtetmişler ve hepsi hükümet kurmuşlardır. Bunların hepsi Türk uruku ve devletidir. En sonra Altunordu Hükümeti'ni kuran Çingiz'in oğlu Cuci Han, Kırım'ı aldı. Altunordu Hanlığı'nın parçalanmasıyla Kırım ayrı bir hanlık oldu. Kırım'da Çingiz sülalesinden gelen hanlar "Giray" lakabını taşıyorlardı. Kırım Hanlığı 359 yıl ömür sürmüş olup bunun 42 yılı müstakil ve 317 yılı Osmanlı Hükümeti himayesinde geçmiştir.

Kırım'da kırkyedi han icra-yı saltanat etmiştir.

Kırım Hanlığı M. 1783 senesinde Ruslar tarafından devrilmiş ve "Yeşil Ada" Rusların bir riyoyiyerası olmuştur.

Kırım Türklerine tarihler "Tatar" erler. Tatarlar halis Türk uruklarından biridir.

İsteplerde oturanları Kıpçak şivesiyle ve Cenub'da dağlık yerlerde oturanları Osmanlı şivesiyle konuşurlar. Kırımlılar çok cesur, doğru, misafirperver ve intizamı sever adamlardır. Kırım Hanları meşhur süvarileriyle Osmanlı padişahlarının bütün muharebelerinde bulunmuş ve büyük bahadırliklar göstermişlerdir. Kırım ordusu iki yüz bin süvariden ibaretti. Bunun yüz bini merkezi teşkil eder ve buna bizzat han, altmış bini sağ cenahı ve buna kalgay (Veliht – Moştenitor) ve kırk bini de sol cenahı teşkil eder ve buna da Nuraldin ikinci (İkinci Veliht) kumanda ederlerdi. Bu gayet muntazam, çevik, süratli ve itaatli süvariler bütün Lehistan, Macaristan ve Rusya topraklarında asırlarca hüküm sürmüşler, Moskova'yı zaptetmişler ve Rusları haraca kesmişlerdir.

Doktor Rıza Nur Beg (Türk Tarihi Beşinci Cild) 'inde aynen şu sözleri yazıyor . (Kırım ordusu, hafif, beslenmesi kolay, atları yürük ve kahramanlıkta dünyanın birinci süvarisi idi. Yazık ki Türklük bu gün bu kuvveten mahrum bulunmaktadır!..

Kırımlıların Türkiye'ye hizmetleri o kadar ok ve büyüktür ki her türlü takdirin üstündedir. Sahife elli sekiz (Fakat, maalesef, İslav akınına karşı ehemmiyetli bir kale olan bu kuvvetli Türk Hükümeti'de yukarıda gösterdiğimiz tarihte maziye karışmıştır.

(Soñu Var)

M. H. Fazıl.

Cehennem Hayatı Nasıl?

Şiddetli bir kış günü, soğuktan fevkalade üşüyen fakir zencinin biri titreyerek evinde ateş başında keyifli oturan bir zengin kapusunu çalar ve (Aman beni içeri al, dışarısı cehennem gibi) sözünü (Cehennemden geliyorum) tarzında anlayan zengin, zenciye:

(Cehennem hayatı nasıl?) diye sorar.

Zenci :

- Nasıl olacak tıpkı burası gibi, zenginler orada da daima ateş başında) cevabını verir.

[s.92]

- TARİHİBİR FACİA

Rusya İmparatoriçesi İkinci Katerina'nın Bir Kurbanı

Rusya İmparatoriçesi meşhur İkinci Katerina 1732'de kuvvetinin, şımarıklığının uc balasına çıkmış; azamet ve satvetiyle cihana meydan okuyan kocası Çar bile onun emrine

ram olmuş idi. Katerina şüphesiz pek zeki ve yüksek fikirli ve fakat şeytana meyyal ve o nisbette de kıskanç ve interigan, ögine çıkan her mevaniî yıkar geçer ve maksadına nail olmak için her fedakarlıkları göze alır ve her fenalıkları yapar meşakkate katlanır bir kadın idi. Bu sebebden namı yalnız Rusya'ya değil heman bütün dünya yüzüne yayılmış ve dillere destan olmuş idi. Bu şehvanıvücut bu yırtıcı kaplan, kocası Çarı zehirtüp yerleştiği Rusya tahtına bir rakibe olabilecek ve saltanatı (Elizabet) in son ve yegane kızı o mazlume ve biçare Tarakonova Taracanova yı serbest bırakup nasıl yaşatabilirdi? Bu düşünceler Katerina'yı daima rahatsız ediyordu. Edib Göte'nin Doktor Farust ağzından dediği gibi (Biçare ben uykumba bile eylemem aram) diyerek uykusunu kaçıran Çarlığın bu varis-i yeganesi prensesi mahvetmeden aram edemiyordu!

Tarakonova'nın validesi vefat ettikten sonra Rusya tahtı Katerina'nın kocası bedbaht Üçüncü Petro işgal etmiş, lakin vefatından evvel bu çariçe heman umum çariçelerin yaptıkları gibi, gizli olarak Alesyo Rozvanovski Alessie Roznovski namında bir prensle izdivac etmiş ve saray-ı imparatorıharicinde yaşayarak üç evladı dünyaya gelmiş ise de iki ilk evladından bir eser kalmayarak yalnız Tarakanova ismini alan ve pek bedbaht Boyovin son kızı ber-hayat kalmış ve o da bir menfaat kurbanı olmuş idi. İşte şımarık Katerina'nın istirhamını selbenden bu kız idi.

(Orlof) un Hidmeti

Üçüncü Petro'nun katlinden dokuz sene sonra yanı1732'de İmparatoriçe Katerina, saray zabitanının en güzellerinden ve hususitokmakçılarında (Orlof) bu kızın meydana çıkarılmayup iyilik veya zorla Rusya'ya getirilmesi için emir verdi. Katerina kızın İtalya'da ihtifa ettiğinden haberdar idi. Fakat nerede olduğunu bilmezdi; çünkü Katerina'nın zevk ü sefasını bozan ve hayalinden asla çıkmayan bu kızını Katerina'dan para koparmak ve santaj yapmak fikr-i şeytanatıyla – Güya merhameten - Karlo Raçvoyli Carlo Ratzvili namında biri Moskova caddelerinden kaldırarak ve İtalya'ya kaçırarak Roma'da bir evde saklamış idi. Karlo dolandırıcısı, Roma'dan müstear namlarla Katerina'yı daima tehdid ediyordu. (Kız yanımdadır, Rusya'ya avdet ederse tahtınız tehlikeye düşecek!) diye para koparıyor ve kendisinden memnun olmayan ve daima isyana hazırlayan Polonyalıların tahtına varis kızı Rusya'ya getirtüp tahta çıkaracaklarını ilave iderek Katerina'yı korkutuyordu. Katerina'nın Orlofu İtalya'ya göndermekten maksadı, kızın gizlendiği yeri bulmak ve her ne suretle olur ise olsun kızını Rusya'ya gitirmek ve hiç olmazsa hamisi Karlo'yu para vesair vadlerle kandırmak idi. Ve böyle çalışacağına dair Orlof'ya yemin ettirdi. Orlof epeyce büyük bir iskadra ile İtalya'ya gitti. Orlof yol parası, ünvanı ve

rütbeleri sayesinde iki ay zarfında Roma'nı köşe bucağını araştırarak Tarakonova'nın oturduğu evi buldu. biçare prensesin, mürebbiyesi sayılan ve komşularına çarşı alışverişi yapan miyaneci ve fakire kocakarının yanında sefilane bir hayat geçirdiğini öğrendi.

*

[s.93]

- Sahte Evlenmek –

Bu evi keşfettikten sonra Orlof kendisine çeki ve düzen virerek Prens Azur Azor namıyla kızın gizlendiği eve gider, kendini takdim ider ve annesi Elizabeta tarafından hayatında hürriyet-i tammeye mazhar olan Rusya ahalisinin bu gün istibdad altında ezildiğinden ve kendisinin Rusya'ya avdet iderek validesinin yerini tutmasından ağız dolusu sözlerle iknaa kalkar ise de bunca mihnetler ve meşakkatler çeken Taraknova'yı ikna idemediğini anlayınca diğer bir şeytan planı hazırlar. Bir gün güya kızın esir-i aşkı olmuş gibi dizlerine kapanır. Henüz on altı yaşını ikmal etmemiş tecrübesiz, entrikalardan ve iğfal politikasından bi-haber prenses buna inanır. Orlof hakikaten vücudca, güzel bir şahs-ı lain olduğu için kızını dam-ı iğfaline düşürür. Bu facialı ve muğfel bir izdivac planı idi. Alesyo, Katerina'nın haber almaması için düğünün pek ziyade gizli tutulmasını teklif etti. Orlof İtalya sahilinde lenger-endaz gemiden Roma'ya getirdiği adamlarından birinin papas kıyafetine soktu ve diğer birkaçını da asilzadegandan diye takdim iderek gizli tutulan düğün evine idhal etti. Acemi, utangan ve henüz masume kızın perde-i ismetini canavarcasına yırttı. Artık mevani kalkmış cinayet yolları açılmıştı. Avını, bu nazik kanaryasını, Katerina'ya takdim etmek için zifafın ertesi günü prensesle beraber Roma'yı terk ve Livorno Livorno limanındaki gemiye muvasalat etti. Orlof'un emri ve Graik Greik nam kapudanın kumandası altında bulunan bu gemi iskadrosu yelkenlerini kaldıracığı sırada Orlof hınzırı donanmadan sıvıştı. Dam-ı iğfala düştüğünü henüz o vakit hisseden prenses gemiden çıkmak ve onu takib etmek istedi ise de amiral tarafından şeytanıbir istihza ile karşılandı. Zavallı kız bir feryad-ı na-ümidıkopararak düştü ve bayıldı. Kız bu kadar eziyet yapmamaları için çok yalvardı. Yaş döktü. Aldıran olmadı. Donanma Rusya sahilinde alay ve tantana ile karşılandı. Prangalar Katerina'nın huzuruna çıkıncaya değin gevşetilmedi. O vakit kemal-i isbtibdadla hükümrân olan ve elli yaşında bulunan ve bütün manasıyla kahbe ve çılgın Çariçe Katerina huzuruna getirilen on yedi yaşındaki nazik ve pek hüsna prenses gördüğünden sınırları daha ziyade kabardı. Kızın güzelliği büyük bir kabahat ve Çariçe'nin cinayetlerine bir bahane oldu. Çıldırıldı ve cezalandırılmasını emretti.

Bu Durumlarda

Çariçe kızı mahkemeye vermeye ve kabahatli çıkararak cezalandırmaya cesaret edemedi. Çünkü efkar-ı umumiyyeden korkuyordu. "El-hain-i haif" fehvasınca, Çariçe doğruca kızın "Neva Neva nehri sahilindeki kalenin bodrumlarına atılmasını irade etti. Zavallı prenses rutubetli, güneş yüzü görmez bir dar odada hapsolundu.

Perenses beş sene bu mezarda diri diri ve fakat her şeyden hatta fitratın meccanen bahşettiği havadan bile mahrum yaşadı. İnsanların değil hayvanatın ve bîhis mevaddın tahammül edemeyeceği bi işkenceler eger "Neva^nehri tuğyan etmemiş olsaydı kimbilir daha ne kadar devam edecek idi!. Sular bile isyan etti. "Neva" kabardı. Birkaç saat zarfında bodrumlar su ile doldu. Bekçiler "gardiyanlar" öbür mahbuslar için çalıştılar ve pek çoğunu kutardılar. Kimin haddine düşmüş idi ki zalime Katarina'nın şıkarının kafesine el sürsün! Emir ve irade beklediler. Kaleler kumandanı saraya bir zabıt gönderüp emir istihsaline intizarda idi; zabıt avdet edinceye değin soğuk sular prensesin feryadının son savtını söndürmüş ve zavallı kızı, o nazik vücudu, boğmuş idi. Bir çariçe kızı olmaktan başka kabahati olmayan mazlume ve güzel prenses böyle feci bir surette zalime ve akure Katerina kahbesinin kurbanı olmuştu. Atalarımızın güzel bir sözü var: "Fenalık yapma yedi kuşak sonra çıkar!" Rusya hanedanının bu felaketleri fitratın bu dünyada da bir intikamı neticesi olsa gerek.

Neyi ekersen onu biçersin!

Doktor İbrahim Temo

*

[s.94]

Pedagojide Zümre Sistemi

Bugünün mektepleri katılaştırmış sınıf ve dereceye istinad etmektedir. Sınıf dediğimizde bir muallimin idaresine verilmiş aynı yaşta seviyece mütecanis muayyen bir çocuk kitlesi anlıyoruz. Dereceyi sınıf usulü en ideal şeklini Manhaym Sistemi'nde tahakkuk ettirmektedir. Çocukları mütecanis zümre halinde tasnif için testlere müracaat edilmektedir. Çocukları tamamen infialvaziyette tutan kitabive lafzimektebler bu gün yerini yeni iş mekteplerine terketmiştir. Bu gün zihincilik ve infialin aleyhindeki şuurlu aksü'l-ameller pedagojide serbest zümre sistemini doğurmuştur. J. Dowey "İşletmekle Terbiye" **Kerschensteiner** " İş Mekteplerini" gözeterek diyebiliriz ki asrîpedagoji

şahsiyetin teşekkül ve tekamülünü teminde şu esasa bağlanmaktadır: Faaliyet fakat haricden, enpoze edilmiş, çocukların hakiki seviyeleri gözetilmeden cebren dikte edilmiş bir faaliyet değil, tavi, hür bir faaliyet. Yeni mekteblerin mihveri oyunlardır. **G. Kerschsteiner, J.Dovey E. Key, M-me Montessori, De Roly, P. Petersen, Lihthart** gibi mümtaz muasır pedagogların mütalaaları da bu merkezdedir. Terbiye cazib, sevimli ve seviyece ilerledikleri nisbette yapacakları işlerde – alaka ve cazibesiz olmamak şartıyla – yaratıcı hamle, zatıfaaliyeti mucib olacka şekilde tedricen mazelleşecektir.

Bidayette sırf oyunlarla işgal edilenler daha sonraları spor hareketlerine tabi tutulacaklardır. Bidayette yalnız tavıalakalarına göre adeta mutlak bir serbestiye malik olan çocuk seviye ve alakalarının inkişafı nisbette zihnifaaliyeti mucib meşgale karşısında kalacaklardır. Oyunlarla spor faal cazib, hasbılık cihetlerinden yekdigeriyle tesalüb etmekte ise de birbirlerinden ayrılırlar. Oyunlar münhasıran biyolojik bana kalsa spor zümre oyunlarıdır.

Çünkü sporda zümrenin ruhu ve iradesi bir şekil ve üslubu, bir heyecan ve hamleleri, bir şahsiyeti vardır. Zümrede ferd zümrevıradeye tabi bir unsurdur. Ferdin hürriyeti yok, fakat maşerışeraite ika etmek suretiyle zümrevıfaaliyeti temin etmiş oluyor. Zümrevıfaaliyet bu suretle ferdive ictimaiterbiyeyi temin etmektedir. Asrıhayat ameleleri atelye, fabrika, değirmen, çiftlik vesairede toplu bir halde çalıştırıyor.

Asrıistihsal ferdden ziyade işçiler grubunu istilzam ediyor. mektebelerde içinde yaşadıkları cemiyetin bir timsali olmak üzere zümre haline gelmeye mütemayıldır. Spor ve oyun mektebi serbest zümreler şekline inkılab etmiştir. Zümre sisteminde bedenive ruhıhususiyet itibarıyla – ufak farklardan sarf-ı nazar mütecanis zümreler bir muallimin idaresine verilmektedir.

Bu günün resmi mektebelerinde – bir sınıfın zümreler halinde bir muallimin idaresine tevdiitecviz edilebilir. Bir sınıfta (40) talebe bulunduğunu farzedelim. Muallim doğrudan doğruya hadsi tedkik ve teşhislerle sınıfı istidad ve temayüllerine bakarak 2, 3, 4 hatta 5 zümreye veya şubelere ayırabilir. Sınıf ve zümrelerin teessüsünden sonra muallim – muhit, mevsim ve seviyeyi gözeterek – yapılacak işleri tesbit eder.

Burada meseleyi iki suretle halledebiliriz. Ya çocuklara yapacakları işlerin mevcularını intihabda tam ve mutlak hürriyet verilir (Cousiet sistemi) Yahud mevzuu bir tayin ederiz. Çocuklar muayyen bir zamanda yapmayı şeklen taahhüd edinirler. (Dalton Planı, Vineteka Sistemi, Proje Metodu) mezkur sistemleri muhitıhususiyetlerimizle

mütenasib bir şekilde telif kısmen tadil iderek tatbik etmek muvafik olur.

Mekteb, daha doğrusu muallim, muhit, mevsim, seviye ve alakalara göre mevzuları tayin etmek suretiyle iş programını tesbit etmelidir. Esasen toplu tedris

*

[s.95]

sistemi de bunu istilzam etmektedir. Bu mevzular mektebifaaliyetlerin ana hatlarını teşkil ederler. Herhangi bir mevzuun aydınlanmasına gelince bunu talebelerin zatifaaliyetlerine munzam muallimin usul-i dairesindeki mülayim müdahaleleri halledecektir. Çocukların fikrîseciyeviihtiyac ve tekamülleri bu suretle temin edilebilir. Her zümre, şube muayyen bir mevzula meşgul olur. Zümrevifaaliyetlerde ferdirekabet yerini maşeritesanüd ve içten gelen iştiyaklı teşebbüs hamle ve faaliyetlere terketmiştir.

Mevzular muallim tarafından işaret ve telkin ediliyor. Çocuklar işaret edilen mevzuları almakla maşeribir mesuliyet altına giriyorlar demektir. Başlangıçta couklara kolaylık olmak üzere muallim olara iş planı taslağı çizer ve vaziyetin hususiyetine göre imkan ve vasıtalar araştırmada hafifden yardım eder. Yerine göre genç amelelerle birlikte çalışır da (Muallimin iş esnasında behemehal çocukların aralarında bulunması zaruridir) Zümre müvacehesinde muallimin vazifesi yerine göre pasyo infiali, yahud faaldir. Kah müdahalelerde bulunur kah müracaatlara cevap verir. Kah ufak tefek işaret ve tenbihlerle iktifa eder. Şurasını derhal işaret edelim ki muallim çocukların taviyet spotaneite ve hürriyetlerini ihmal etmelidir.

Bidayette **amorphe** muayyen bir şekilde mahrum olan zümrevifaaliyet tedricen inkişaf ve tebler(?) ediyor. İşi elbirliği ile başarıyorlar işlerin ne şekilde cereyan edeceğini evvelden kestirmek mümkün olamaz. Çünkü bu mektebin verdiği direktive, seviye, muhitıhususiyet ve imkanlara göre değişebilir. Şurasını arz edelim ki zümrevifaaliyetlere en müsaade ve mutabık gelen porjekt metoddur.

Zümre sisteminde talebeler işti vaziyetindedir. Zümrenin vücuda getirdiği iş ehemmiyetle düşünülecek

Bir meseledir. Zümrenin vücuda getirdiği şeyleri mektebin münasib bir yerinde teşhir etmek muvafik olur. (Ferdımahsullerin teşhirine katiyen cevaz yoktur.)

Herhangi bir zümre işlerini çabuk bitirmiş olmakla iyi iş görmüş olmaz. Diğer bir üzmer daha ağır bitirmekle daha iyi işlemiş olabilir. İşi takdirde muhiti hususiyetlere göre

imkanlardan ne derecede ve ne suretle istifade edebilmiştir. Zümre kendi teşebbüsleriyle neler yapmıştır? Birşeyler yaratmış mıdır? Faaliyet, şuuri, hür, yaratıcı mı yoksa mihaniki, taklid mi? Zümre yeni tekamül ezerleri gösterebilmiş mi? Ufukları aşma, evvelden öğrendiklerini tatbik hususunda vaziyetleri ne merkezdedir... vs. Bir mektebin sınıf ve zümreleri birbirlerine yabancı değildir. Zümreler bir arada sınıfın, sınıflar bir arada mektebin manevî şahsiyetini teşkil ederler. Zümreler yek-diğerine karşılıklı olarak yardım ederler. Yekdiğerine ihtiyaçlarını, tereddüde düştükleri yerleri sorarlar. (Zümerler arasında uzvıve maaşiri tesanüdi yaşatmakla mükellefiz)

Zümre sisteminde mekteblerin idaresi çocuklar tarafından temin edilmektedir. Mekteb kütübhanesi, temizlik sıhhat, nezaket, müsamere, müze, atelye işleri, sınıf ve zümreler arasında taksim edilmektedir.

Hülasa: Asrıpedagoji zümre sistemi hür bir demokratik hayat, tesanüd, teşebbüs, yaratıcı cümleler istemidir. Bu sistem çocuklara bedenıve ruhıhususiyetlerine uygun tabii bir hayat yaşatmakla onlar da enerjik ve ideal şahsiyetin teblerini istihdaf ediyor.

Eyüb Hamdi

Pedagoji ve Didaktik Muallimi Müdür Muavini

Niğde (Türkiye Cumhuriyeti)

*

[s.96]

SIHHAT

Kızılca ve Boğmaca Öksürük

Kızılca ve boğmaca öksürük, çocuklarımız arasında en ziyade taammüm eden hastalıklardır. Bu iki hastalığa karşı gayet la-kayd davranır; çocuklarımızı bile bile bu hastalıkların pençesine atar ve önünü almağa katiyen çalışmayız. Hatta bir çok ebeveynler "Hayatında insan bu hastalıklara behemehal tutulacak, bari çocukken geçirüp kurtulsunlar." gibi yanlış zihniyetin tesiri altına çocuklarını bu hastalıklara sürükler ve hastalığı küçüklükte geçiriyor diye sevinir.

Kızılca ve boğmaca öksürük gayet saridirler. Çocuklar bu hastalıklara tutulduğunun ilk günleri sağlam gezerler. Yedi sekiz güne kadar hiçbirşey belli olmaz. Çocuklar bu hastalıklara yakalandıkları zaman ne kadar küçük iseler neticesi o nisbette tehlikelidir.

Yapılan istatistiklerde gösterildiğine nazaran, telefatin yüzde onu tehlikesiz addettiğimiz bu hastalıklar dolayısıyla. Evleri sık ve insan kalabalık mahallelerde mezkur hastalıklar daha ziyade revac bulur.

Kızılca

Çok kişiler, kızılcanın tehlikeli bir hastalık olmadığına kanidirler. Bu büyük bir hatadır. Tedavisine uğraşılmazsa elim neticeler doğurur. Bu hastalıklar, ekseriya zatürreye, kasabatü'r-rüye, verem, sağırlık, göz, mide ve boğaz hastalıklarına mevki hazırlarlar. Çocuk küçükken bu hastalığa yakalanırsa kurtulmak ümidi pek azdır.

Kızılca Nasıl Sirayet Eder

Bu hastalığın hakiki mikrobunun ağız veya burun içerisinde olduğunu iddia ederler. Öksürme ve esnemelerle ağızdan sıçrayan tükürük vasıtasıyla sirayet eder. Kızılcanın mikrobunu hastanın kullandığı kadeh, fincan, çatal, kaşık, çanak, peşkir, mendil, giydiği libas ve hatta yattığı döşek çarşafalarında bile alınır.

Kızılcanın hasta çocuktan diğer sağlam bir çocuğa sirayet etmesi için elleşmeleri kafidir. Zira mikroplanan el ağız ve buruna götürülür, mikrop (Elverişli bir arazi bulunduğu anda) çocuk hastalığa yakalanmış olur.

Herkes bu sarı illetin öğini almağa çalışmalıdır. Kızılca hastalığına tutulanlar mektebe gitmekten, çocuklarla oynamaktan men edilmelidirler.

Hastalanan çocuk ellerini ve yüzünü güzel yıkar, temizler ve hastalığı diğer arkadaşlarına bulaştırmamaya dikkat eder.

Kızılca hastalığı, sirayetinden dokuz –on dört gün sonrabelli olur. Bu müddet zarfında çocuklarla katiyen alakayı keser.

Çocuk havası temiz, hoş ve sıcak bir odaya ayrılır. Hastalığının başlangıcında kullandığı eşya yanına götürülür. Odada cereyan-ı hava ve örtünün hadden ziyade kalın olmamasına dikkat edilir.

Çocuğun hizmetinde bulunan, aileden birisi ise; yaşlı ve kızılca hastalığını geçirmiş olması lazımdır.

Bakıcı matbaha, gideceği zaman ellerini güzelce yıkar. Hastanın odasında bulunduğu müddetçe üzerinde taşıdığı büyük halatı çıkarır.

Hastanın ağız ve burnundan akan pislikler kağıt içerisine toplanılır ve ateşte yakılır.

[s.98]

Hastaya bakan kadın hasta çocuğu öpmediği gibi diğer çocukları da öpemez! Kızılca hastalığının mikropları havada ancak 2 – 3 saat yaşayabilir; lakin faaliyet devresinde çok kuvvetli ve korkunç olurlar.

Hasta çocuğa her gün sıcak su banyosu yaptırılır. Vücudunda hararet varsa üşümemesine dikkat ederek soğuk suya ıslatılmış süngerle azası oğuşturulur.

Hasta çocuğun gıdası: Tatlı meyve ve suyu, pişmiş süt ilah... gibi yemekler olmalıdır.

Hasta yukarıda zikredilen şeraite riayeten bakılırsa çabuk iyi olur ve kurtulur.

Çocuk kızılca hastalığının korkulu devresini geçirdikten sonra hastalığı tekrarlamamak için ihtiyaten bir hafta döşekte yatırılır.

Kızılca hastalığı çocukta ciğer üşümesi kabilinden tehlikeli hastalıklara saha hazırlar buna mahal bırakmamak için çocuk gerek hastalığı esnasında ve gerek iyileştikten sonra bir haftaya kadar sıcak, havası temiz odada sakin kalır.

Hastalığı esnasında çocuğun gözleri kapanmak ihtimali vardır.

Hastanın gözleri şişerek kapanırsa pencereleri perdelemek ve kağıtlamakla güneşin ziyasına sunibir renk vermek bazen çocuğun gözlerinin kapalı kalmasına, parlaklığının ziyama sebebiyet verir.

Gözler yüzde otuz asit porikle yıkanır.

Tedbir-i Tahfiziye ve Mezar-ı Taaffün

Çocuk iyileştikten sonra çamaşırları, karyola ve döşek çarşafı, pencere perdeleri, yastık yüzleri sıcak suda otuz dakikaya kadar kaynatılır.

Odanın pencereleri birkaç gün açık tutulur. Havası temizlenir ve mikroplar öldürülür. Ebeveyn ve muallimler hastaya lazım gelen tedabiri alırlarsa böyle illet-i sariyenin öğine çabuk geçilir.

Boğmaca Öksürük

Bu hastalık da birçok kimseler tarafından tehlikesiz addedilir. Her sene birçok çocuklar bu hastalığın kurbanı olurlar. Boğmaca çok sarıve tehlikeli bir hastalıktır. Ekseriya zayıf bünyeli çocukları yakalar. Kızılca hastalığı gibi bu da "Ciğer üşümesi" ilah. gibi hastalıklara meydan hazırlar. Boğmaca öksürüğünden ölmüş çocukların yüzde doksanı ciğer üşümesinden mahvolmuşlardır.

Boğmacanın mikrobi teneffüs borularında karar kılar ve burun, boğaz ağız salyalarıyla etrafa yayılır. Boğmaca hafif üşüme ile başlar. Hastalığa tutulduktan sekiz on gün sonra boğmaca öksürük bütün alametiyle meydana çıkar.

Eşek anırması gibi yüksek kesik içini çekerek dehşetli öksürür. Öksürme devresi altı haftadan sekiz haftaya kadar ve en çok iki ay devam eder.

Hastalığın birinci devresinde boğaz ve burun pislüklerinde mikrob gayet çok olur. Öksürdüğü zaman ağızdan mikroplar havaya sıçrar ve tükürdüğü balgam da kuruyarak toz haline gelir ve havaya karışır.

Boğmaca ve öksürüğüne yakalanan çocuk mektebe gitmez ve arkadaşlarıyla oynayamaz.

Çocuğun hastalığı ilerlememek için (Doktor tarafından) temiz hava teneffüsü tavsiye edilir.

Hasta muvellidü'l-hamuza Oxigen si çok olan çamlık yerlere gönderilir. Soğuk günlerde sıcakça ve havadar odada oturur. Güzel günlerde de arkadaşlarından ayrı, temiz ve saf havada bütün gün serbet gezer.

Hastalık çocuğu ziyade zorlamaması için hastaya hafif yemekler yedirilir.

Boğmaca öksürüğünün mikrobi aza haricinde çok yaşayamaz. Her gün odanın pencereleri açılır, güneşin ziyası tesiriyle mikroblar öldürülür. Oda temizlenir.

[s.98]

HİKAYE

Nakili : Doktor H. V. Patera

Mütercim: T. İbrahim

Mumyanın Bedduası

Buenos Aires'e doğru seyahat ediyordum. "Kappolonya" vapuru Lapelata mntikasına giden türlü milletlerden mürekkebi yolcularla dolu bulunuyordu. Yolcuların ekserisi İspanyol, Portekiz, beş on İngiliz ve Yanke, kalanları da Alman'dı.

Dört beş arkadaş pek çabuk dost olmuştuk. Her akşam yemekten sonra, samimibir gurup halinde toplanıyor, meslek mübaheseler üzerinde hararetili münakaşalar yapıyorduk. Gurubumuzda meşhur profesör ve arkeolog "Asar-ı atika ilmini bilen" doktor Lotervan Doren mevcuttu. Doktordan maada İspanyalı büyük bir tüccar, müstemleke

kumandanlarından, Focland adasının reis muavinliğini teslim almaya giden, hayatının kısm-ı küllisini Hindistan'da geçirmiş, bir İngiliz miralay, iki Alman mühendisi ve ben bulunuyorduk.

Profesör – İsmi her ne kadar Hollandalı ismi olsa da – Alman'dı. Asar-ı atıkanın Aztecik ve Tuleztehik sahasında tedkikat yapmak için Meksika Hükümeti tarafından davet edilmişti. Profesör evvelce de Amerika'da bulunmuş, harb-i umuminin zuhuruyla memleketine avdet etmeye mecbur kalmıştı.

Doktor Doren Siyori, matruş yüzü, parlak mavi gözleri, gür kaşları, hele sinnine nisbetle, kamilen ağarmış kar gibi beyaz saçlarıyla fazla nazar-ı dikkati celbetmişti.

Birkaç saat zarfında kendisiyle dost olmuştum. Bir gün nasıl oldu bilmem, arkadaşlarımızdan birisi, doktora, sinin o kadar geçkin olmamasına rağmen, saçlarının böyle kar gibi ağardığının sebebini sordu.

- "Her ne kadar anlatacağım hadise bana en sadık ve kıymetli dostlarımdan birinin ölümünü hatırlatacaksa da, size, tekrarından hoşlanmadığım mühim bir vakayı hikaye edeceğim"

Vapurun tütün içmeye mahsus salonunda bizden başka kimse kalmamıştı. Vakit epey ilerlemişti. Doktorun masası etrafında topaltık.

- "Malumunuz olduğu üzere, ben ta gençliğimden beri Avrupa kıtasından evvel mevcut bulunan Vüsta Amerika'nın eski eserlerinin taharrive tedkiki uğrunda çalışanların en meraklılarından idim. Bununla beraber bütün vaktimi bu kıymetli mesleğe hasredemiyordum. Çünkü hayatımı ve istikbalimi temin edebilmek için takib ettiğim başka bir mesleğim daha vardı; Verakroz Şirketlerinden birinde jeoloji (İlm-i Arz) espartlığı vazifesini deruhte etmişim. Mama-fi, boş vakitlerimde arkeolojiye aid tettebbüatta bulunurdum. O zamanlar teotociler devrine aid ufak birkaç keşfiyat yapmışım. İngiltere ve Amerika'nın buu ilimde mütihazsıs mecmualarından bazılarında buna dair iki üç makale de yazmışım. Çok geçmeden ismim Meksika'da zikrolunmaya başladı. Meksika reis-i cumhuru bulunan ihtiyar (Porfiryo Diyaz) Teotocular meselesiyle alakadar oldu. Hükümetin resmıdaveti üzerine mezkur mesele hakkında Meksika'nın payitahtında bir konferans verdim; ve bu konferansın semeresi olarak Meksika Hükümeti'nin arkeoloji tedkikat müessesesine aza kaydolundum artık, tedkikatıma sükunetle devam edebilirdim. Anlatacağım vaka bu tarihte cereyan etmiştir.

Meksiko City kasabasına yerleştiğim bir sene olmuştu. Bir gün (Poeblo) namındaki

yerli aşiretinden, Tezkozko civarında pek eski (Maya) kavmine mensub birkaç mezar ve eser keşfedildiği haberini aldım. Bundan yirmi sene evvel İngiliz sefareti katiblerinden Billi isminde arkeoloji meraklılarından bir genç İngiliz ile Meksika'nın dağlık mıntıkasına doğru azimet ettik. Dört gön sonra

*

[s.99]

insan ayağı basmamış yerlerden geçerek menzilimize vasıl olmuştuk. Yüksek ve sık otların ve türlü nebatatın arasından bir insan geçebilecek kadar yollar açarak mezarların bulunduğu yere geldik. Burada sık ağaçlar ve yeşilliklerle örtülü dört ihram gördük. İhramlardan biri ufak üçü biraz büyükçe idi. En büyük ihramın yanına çadırlarımızı kurduk. İhramların duvarlarına nakşedilmiş muhtelif ilahların resimleri sanki sırtarak bize bakıyorlardı. Yaptığım ilk tedkikat neticesinde anladım ki, ihramlar (Maya) ırkının ilk devirlerine aiddi. Yanımızda incden inceye taharriyat yapabilmek için lazım olan alat bulunmadığından şimdilik sathitedkikat yapmakla iktifa edecektim.

İhramların yanında üç gün ikametden sonra yiyeceğimizin azaldığını görerek avdet etmeye karar vermiştik. Eşyalarımızı topladığımız bir zamanda hizmetçilerden Amerika yerlisi Pablo'nun ortadan kaybolduğunu farkettilik. Etraftan Pablo'yu aramaya başladık. Hizmetçiyi ararken ihramlardan birinin eteklerine yakın bir yerde (Maya) lisaniyla yazılmış birkaç satır gözüme ilişti. Bu lisana aşına olduğumdan yazıyı kolaylıkla okuyabildim. Yazı, oradan ihramların içerisine giden bir yol bulunduğunu tarif ediyordu. Yazının tarifi üzere Billi ile yabaniotları temizlemeye başladık. Medhale birkaç adım kala otların çiynelidiğini ve bir insan geçebilecek kadar bir yol açıldığını gördük. Hizmetçinin gaybubetinin sırrı meydana çıkıyordu. Medhalin ögini temizlemeye var kuvvetimizle çalışıyorduk. Arada bir insanın hayatını kurtarmak vardı. Pablo muhakkak ihramın içiresinde olacaktı. Bedbaht yerli ya yolu şaşırmişti yahud da başına bir hal gelmişti. Yerliler medfunların sükunetini ihlal etmememizi söylüyorlardı. Ben Billi ile beraber ihrama girmek için kararımızı vermiştik.

Medhalin yüksekliği yarım metreden fazla değildi. Fakat önümüzde uzayan koridorda ilerledikçe tavan yükseliyordu. Birkaç adım sonra ayaküstü yürümeye başlamıştık.

El lambalarının yardımıyla ilerliyorduk. İçeriden duvarlar resimlerle nakşedilmişti. Bir ara da arkadaşım yerde bir ayak izi gösterdi. Bu mutlak Pablo'nun izi olacaktı.

Bir müddet daha yürüdüktan sonra genişçe bir odaya geldik. Odanın duvarlarında (Maya) ilahlarının heykelleri diziliydi. Her yanda büyük yazılarla (Maya) lisanı üzre "Sükuneti ihlal edenlere ölüm vardır." cümleleri yazılı idi. Elimizde dolaştırdığımız lambaların ışığı orta yerde kuyu ağzı gibi açılan bir deliğe tesadüf etti. Delikten, aşağıya inen taştan merdiven ayakları gözüktüyordu. Ciğerlerimizi basan ağır ve soğuk bir havanın içerisinde merdivenlerden inmeye başladık.

Beş on ayak inmiştik; Billi birden bire durdu. Uzattığım lambanın ziyasında merdivenlerin üstünde Pablo'nun harketsiz yatan cesedini gördük.

Hidmetcinin vücudu soğumuş, kaskatı yatıyordu. Bundan anlaşılıyordu ki Pablo birkaç saat evvel ölmüştü. Vücudunda haricihicbir yara görünmüyordu. Yalnız gözleri yerlerinde fırlayacak gibi açılmış, yüzü müdhiş bir korkunun tesiri altında takallüs etmişti.

Cesedi yukarıki odaya çıkardıktan sonra merakımızın sevkiyle tekrar merdivenlerden inmeye başladık. Merdiven gittikçe dolambaçlanıyor ve ihramların etrafında dolaşan yuvalak bir yolu takib ediyor hissini veriyordu. Nihayet yavaş yavaş genişleyen bir koridoro vasıl olmuştuk. Koridor daire şeklinde geniş bir oda ile bitiyordu.

Asıl mezara erişmiştik. Lambaların ziyası duvara yapışmış sıra ile dizili ölü suratlarını aydınlatıyordu. Bu mezarın orta yerinde korkudan nefeslerimiz durmuş, alnımızdan soğuk ter damlaları dökülüyordu. Çok geçmeden kendimizi topladık. Bir padaşiah mezarında bulunuyorduk. Mezarın kuru havasında insan cesedleri mumya haline

*

[s.100]

gelmişti. Elbiselerinin keskin renkleri solmamıştı.

Mezarın orta yerinde kapağı açık muazzam ve müzeyyen bir sanduka vardı. Ben duvarlara yazılmış yüzlerce kitabeleri okurken, Billi, sandukaya yaklaşmıştı.

O anda yerin dibinden çıkan kalın bir sada işitildi. (Maya) lisanıyla "Lanet sana" diyordu. Billi yüzü çarpılmış geriye fırladı. Ne olduğunu ben de anlayamamıştım. Söylenilen sözleri tamamıyla işittim. Ortalığı derin bir sükunet kaplamıştı. Duvardaki ölü maskeleri bize gülüyorlar gibi görünüyordu. Korkudan tüylerimiz ürpermiş ve olduğumuz yerde kalmıştık. Cesedine rast geldiğimiz yerlinin ölüsü, işittiğimiz boğuk ses, duvardaki mumya maskeleri, fena halde asabımızı bozmuştu. Evvela, Billi kendini topladı, tabancası elinde tekrar sandukaya yaklaştı. Kapağı kaldırırken "Lanet sana!" sadası bir

daha işitildi. Billi geri dönerken bir daha... İngiliz avazı çıktığı kadar feryad ederek tabanca ile duvarlara ateş etmeye başladı. Mumyalar parça parça yere düşüyorlardı. Billi korkudan ağzı çarpılmış kahkahalarla gülüyor, mütemadiyen ateş ediyordu. Mezar dumanla dolmuştu. Arkadaşımı zorla tuttum. Tabancasını almaya uğraşırken elimdeki lamba yere düştü" zifiribir karanlığın içinde Billi'nin elinden çekerek çıkacağımız yolu araştırıyordum. Arkamızdan "Lanet sana!" sesleri boğuk boğuk inliyordu. Kuyunun ağzına nasıl geldiğimizi bilmiyorum. Burada bayılmıştım. Yere yuvarlanırken Pablo'nun cesedi üzerine düştüm. Bütün kuvvetimi toplayup ayağa kalktım. Şuurunu kaybeden Billi'yi sürükleye sürükleye ihramın medhaline yetiştim.

Burada kendimden geçmişim. Ormanların arasında bir yerli köyünde dört gün ölümle pençeleşmişim. Müdhiş bir sıtma bütün vücudumu sarsmıştı. En nihayet bünyemin kaviliği hastalığımı yenmişti.

Bizim, ihramdan ölü gibi çıktığımız gören yerliler ürkmüşlerdi. Ürkmelerinin sebebini, ber cep aynasına baktığım zaman anladım. Saçlarım kar gibi ağarmıştı. İhrama kara saçla girmiş beyaz saçla çıkmıştım. Zavallı Billi bir gün evvel sıtmadan ölmüştü. İhtiyar Mayaların bedduası yerini bulmuştu."

Doktor Dora'nın hikayesini hayretle dinlemiştik. Burada profesör bir bardak sifonlu vişi içti ve sözüne devam ederek dedi ki:

- " Şimdi size vakayı izah edeceğim. Bu hadiseden sonra bir daha ihramları ziyaret etmedim. Aradan iki üç sene geçmişti.

Mısır'da arkeoloji ile işgal eden bir İngiliz şirketinin ropurunu okudum birçok notlar meyanında eski mezarlarda ibtidaıbir surette imal edilmiş çeşid sadalar çıkaran bazı makineler bulunduğu da zikrolunuyor. Bu makineler mumyalara dokunulduğu zaman, o kavmin lisaniyla korkunç sadalar çıkarıyorlarmış. Bu notları okuduğum vakit geçirdiğimiz korku dakikalarının sebebini tamamıyla anlayabildim.

Bedbaht arkadaşım sandukanın kapağını kaldırırken böyle bir makineye basmış olacak, çünkü yerimizde durduğumuz müddetçe bu sada işitilmiyordu. Billi sandukaya yaklaştığı zaman "Lanet sana!" sadası tekrar ediyordu. Bizi korkutan bu sada bundan iki bin sene evvel mezarları soyan nebbaşları ürkütmek için icad olunmuş idi.

İki sene evvel Amsterdam Arkeoloji Müzehanesi'nde böyle bir makine gördüm. Uzun bir manivelaya basılarak irili ufaklı deliklerden bir kürek vasıtasıyla hava üfleniyor. Delikler (Maya) lisaniyla "Lanet sana!" sadası çıkaracak bir surette tanzim edilmiş bulunuyor.

Tezkozotmo ihramlarının sırrı keşfolunmuştu. Fakat, bedduası yerini bulduktan sonra..."

*

[s.101]

DAHİLİ HABERLER

İçtima Etiler

Nasyonal Saranist Fırkası'nın Sancak Heyet-i İdare Azaları 18 Nisan, Cuma günü Dahiliye Müsteşarı Aneclesko cenabalarının taht-ı riyasetinde, Pazarcık Belediyesi'nde akd-ı ictima ederek Senatör Velo'nun vuku-ı vefatıyla inhilal eden ve 3 Mayıs'ta icrası mukarrer bulunan ayan intihabına fırka tarafından namzed vazını müzakere etmiştir. Aneclesko cenabaları azalardan herkesin reyine müracaat etmiş ve fikirlerini sormuş, Romenler Romen, Bulgarlar Bulgar namzedi olmasını iddia etmişler; Müslümanlar da başta MüftüKadir Begtemur Efendi olduğu halde "Bu hak Müslümanlarındır, Müslümanlara terkedilmelidir. Bizim gibi ekalliyete mensub Bulgar vatandaşlarımızın mebusu, ayanı, perimari ve'l-hasıl en mühim mevkilerde adamları vardır. Hükümet ve memleketin en sadık ve muti tebası ve Bulgarlar kadar da kesret-i nüfusa malik bulunan Müslümanlara bu hak çok görülmemelidir. Sabık hükümetlerin bu hakkı Müslümanlardan gasbetmekle yaptıkları yanlışlıkları Demokrat Fırka'mızın tamir edeceğinden emin ve ümidvarım." Sözleriyle ihkak-ı hak edilmesini talep etmişler.

Anecloski, prensip itibarıyla MüftüEfendi'nin bu talebini pek doğru bulmuş ve tamamıyla tasdik etmiş ise de reye konunca Müslümanlar ekalliyette kalmış hak da gaibe karışmıştır.

Emir Geldi

Nezaret, 17 Nisan 930 tarih ve 786 numaralı emriyle Müslüman nikahları hakkında Prifektora'ya icab eden tebligatı vermiştir. Emrin hülasaten muhteviyatı şundan ibarettir.

Müslümanlar tarafından verilen muhtırayı pek haklı ve ehemmiyetli telakki eden hükümet, Müslüman nikahlarının ber-vech-i atiusule tevfikan icrasına karar vermiştir.

Şerınikahlar, medenınikahlardan evvel icra edilecek ve bu nikahlar, tarafeynin devair-i aidesine (O. S. C) nikahın ilanı hususunda lazım gelen evrakı vaz ettiğini müşir ruhsatname alındıktan sonra yapabilecektir. Yani sicil memuru (O. S. C) evrakı vaz edenin yedine bir ruhsat varakası verecek bunun üzerine imam veya hatib akd-i nikah edecektir.

Bade'l-nikah, akd-i nikah icra eden memur (İmam veyahud hatib) tarafından imzalı ve mühürlü olarak nikahı icra ettiğini musaddak bir şahadetname verecektir. Bu şahadetname Perimarya'ya götürülecek medenînikah bunun üzerine icra edilerek şahadetname dosya-i aidesine lef edilecektir.

Mezunin Cemiyeti İctimai

22 Nisan 930 Salı günü Mecidiye Medrese-i Resmîyesi Mezunin Cemiyeti her sene mutad olan seneviictimainı Köstence İslam Mektebi salonunda akd ederek mesleki, ictimaibi'l-hassa halkımızın tenviriyle alakadar mühim kararlar ittihaz etmişler ve heyet-i idarenin kuraya çekilmekle ihrac olunan azaları yerine diğerlerini intihab etmişlerdir. Bazı haklar talebi zımnında yakında Bükreş'e bir heyetin gideceği mukarrerat cümlesindedir.

Müzakere esnasında yapılan münakaşatı gelecek nüshamızda neşreedeceğiz.

Emel : Teşebbüslerinde muvaffakiyetler temenni eder.

Tren Çarpıştı

Bükreş'ten gelen 950 numaralı yolcu treni tam Mecidiye İstasyonu'na girerken manevra yapmakta olan bir lokomotif ile çarpışarak her ikisi de hattan çıkmış ve devrilmiştir.

Posta vagonu ile üçüncü klas vagonlarından biri tamamıyla parçalanmıştır. Bir ölü, 15 ağır yaralı vardır. Yaralılar derhal Mecidiye Hastahanesi'ne nakledilmişlerdir. Yapılan zarar ve ziyanın birkaç milyona baliğ olduğu tahmin olunmaktadır.

*

[s.102]

Çekirge Tahribatı

Silistre'ye (20) kilometre uzaklıkta ve 200 – 300 hektar büyüklüğünde Demiçikan Korusu'nu hadsiz hesabsız bir çekirge sürüsü istila etmiştir. Çekirgeler buradan Kuyucak bağlarına hücumla başlamışlar ve mezkur bağlarla hem-civar fasülye tarlalarını tamamen tahrib eylemişlerdir. Şimdilik mahalliolan bu tehlikenin havalar sıcaklanırsa etrafa sirayet etmesinden korkulmaktadır.

Silistre Konsilyer Ağrikolu bu muzır haşeratın imhası için lazım gelen tedabiri ittihaz etmiş ve memurin-i askeriyeinin de yardımını istemiştir. Felaket mahalline Ziraat Nazırı Mihalake cenabları da gelmiştir.

Kosteşit Faciası

Paskalya'nın arifesinde gece vakti Ployeşt civarında Kosteşit Kilisesi'nde gayet feci ve herkese gözyaşları döktürücü müessif bir hadise vuku bulmuştur. Kadın, erkek, büyük küçük herkes diniiktizası huzur-ı kalple ibadet ederken bir çocuğun elinde tuttuğu mum ateşiyile çilingirden biri ateş alır ve bu ateş ani bir süratle kilisenin her tarafına sirayet eder.

Korkudan kapuya üşüşen halkın izdihamından, içeriye açılan kapuyu, açmak bir dürlü mümkün olamaz.

Bu feci hadise 130 kişinin kilise içinde yanmasıyla neticelenmiştir. Bundan ancak 5 – 6 kişi kurtulmağa muvaffak olmuşlardır.

Liberal Kongresi

4 Mayıs Pazar günü Liberal Fırkası, Bükreş'te umumikongrelerini aketmiştir. Siyasımaksadla yapılan bu kongreye memleketin her tarafından mezkur fırkanın organizatsiya şefleri Sancak delegeleri ile birlikte iştirak etmişlerdir.

Mahalligazetelerin yazdığına nazaran üç gün devam edecek olan bu kongreyi müteakiben Bükreş içinde lazım gelen nümayiş yapılacaktır.

HARİCIHABERLER

Ödlü Yurd Mecmuasından

Ukrayna'da AskeriHazırlıklar

Ukrayna menabiinden öğrendiğimize nazaran son zamanlarda Ukrayna'da vaziyetin gergin bir şekil almasıyla alakadar olarak birçok askerikıtaat arasında tebeddülât vuku bulmuştur. Harkov, Kiyev ve Odesa gibi merkezışehirlere Veliko Rusya'dan yeni askerikıtaat getirilmiş ve Harkov Merkez Kumandanlığı iki süvari alayı ile takviye edilmiştir. Sert Ukraynalılardan vücuda getirilmiş 4. Piyade Alayı'nın Ukrayna'dan çıkarılarak Rusya içlerine gönderilmesi ahali arasında büyük heyecanı mucib olmuştur Ukrayna'nın bi'l-cümle demiryollarında askerınakliyat hareketi günden güne artmaktadır.

Kollektivize Nasıl Yapılır?

"Frankfurt Tezeytung" gazetesinin Ukrayna'dan aldığı malumata nazaran herhangi bir kargaşalığa mahal virmemek için Sovyet Hükümeti Kollektivize işlerini geceleri yapmakta ve ictimaa iştirak etmek istemeyen köylüleri zorla evlerinden çıkararak iple

arabaya bağlamak suretiyle ictimaa götürmektedirler. Birçok köylüleri çıplak olarak evlerinden çıkarmışlardır. Köylülerin yalnız emvali değil son elbisesi dahi zorla alınmaktadır.

Ziraat İşleri Tehlikede

Ukrayna menabiinden öğrendiğimize nazaran Ukrayna'nın cenub havalisinde vücuda getirilmiş kolhozların 90 nisbeti tohumuzluk yüzünden mevsim ziraatine başlayamadığından bu seneki ziraat işleri tehlike karşısında bulunmaktadır.

Azerbaycan'da Partizan Harekatı

Aldığımız hususimalumata nazaran köylerde tatbik edilmek

*

[s.103]

istenen kollektivize siyaseti ile alakadar olarak Azerbaycan'ın muhtelif yerlerinde köylüler şiddetli mukavemet göstererek birçok yerde isyan çıkarmışlardır. Köylülerin şiddetli mukavemetine maruz kalan Komünistler yardım için askerikuvvet çağırılmışlardır. Karasakal (Gence) yakınlığında "Gür" Nehri Geçidi'nde, askerler ile köylüler arasında kanlı müsademeler olmuştur. Müsademe esnasında Karasakal Milisi Reisi Hasan birkaç mitralyöz, küllimiklarda askerielbise alarak milisleriyle beraber asilere iltihak etmiştir. Müsademe neticesinde Kızılordu büyük bir telefata verdikten sonra Gür Nehri'nin öte tarafına çekilmek mecburiyetinde kalmıştır. Bundan başka Kedenik'de dahi köylü isyanı vuku bulmuş ve Kızılordu ile köylüler arasında şiddetli müsademeler olmuştur.

Azerbaycan'ın her tarafında gittikçe artan Partizan Harekatı'nı ve köylü isyanlarını Berlin'de çıkan (Sustivostnik) mecmuası ve Paris'te münteşir "Deni" gazetesi dahi teyid etmiştir.

Siyasi Mühaceret

Hususimuhabirimizin verdiği malumata göre Şubat ayında Kafkasya Azerbaycanı'nda İran Azerbaycanı'na geçerek Karadağ'da Ehr Valisi'ni iltica eden 140 kişinin vaziyetleri çok ağırdır. İran hükümet memurları onları daha cenublara göçürmek istediğinden hepsinin Açen'den mahvolabileceklerinden korkuluyor. Halbuki Aras boyunda bunlar kolaylıkla yerleşüp hayatlarını temin edebilirler.

Bilesuvar semtinde Erdebil mahalline 24 kişi gelmiştir. Bunlar pek maruf

şahsiyetler olup her biri bir ev reisidir.

Bunlardan maada: Horadis Milisi (Polis müdürü) Reisi Şamil Beg, Zengilan Milisi Reisi Muharrem Beg, Romatlı Kazası Milisi Reisi Abbas Ali Ali Muradzade 15 milisle Cebrail ve Hüseyin 25 kişiyle, M.Muhammed Kulu 15 kişiyle, Abdullah Beg Seferli Begli 12 kişiyle, Halil Beg 20 kişiyle, Pircevanlı KerbelayıHüseyin 10 kişiyle, Bahadır Beg 8 kişiyle, M. Sermet Himmetoğlu (Meşhur sergar) ve M. Musa Hacı Mehmedoğlu, Aras'ı geçerek İran'a iltica etmişlerdir.

İran'a Geçenler

Son posta ile Tahran'dan aldığımız malumata nazaran Karabağ dağlarında olan Partizanlardan 10 kişi Bolşeviklerle yaptıkları harbden sonra Aras'ı geçerek İran Azerbaycan'ının Karadağ vilayetine iltica eylemişlerdir. İran hükümet memurları 10 kişinin silahlarını aldıktan sonra kendilerini, diğer muhacirler gibi, cenuba atmışlardır.

Partizanların mukavemetinden korkulmaktadır.

Askerler Arasında İğtişaş

Avrupa gazetelerinden öğrendiğimize göre Lehistan hududu yakınlığında bulunan Molodceku havalisinde Sovyet hudud muhafızları tarafından büyük bir iğtişaş çıkarılmıştır. Gittikçe artan bir isyan mahiyetini alan bu iğtişası tenkil maksadıyla bir kıta gönderilmiş ve iğtişaş tenkil edilmiştir. Bundan başka iğtişaş çıkaranlara yardımda bulunmak cürmünden dolayı 300 köylü hapsedilmiş ve bi'l-ahare Sovyet – Çin hududunda birleşmek üzere Sibiryaya gönderilmişlerdir. Gazetelerin yazdığına göre bu gibi hadiseler Sovyet hududunun birçok yerlerinde sık sık vuku bulmaktadır.

Rusya'da Vaziyet

Kolhozlar İhzar Ediliyor

Sovyet gazetelerinin Ziraat Komiserliği istatistiğine müsteniden virdiği malumata göre Sovyet Rusya'nın her tarafında Kolhoz teşkilatları ihzar edilmektedir. Mesela yalnız Moskova havalisinde Mart'ın evaillerinde Kolhoz teşkilatlarının nisbeti 73 iken Mart sonlarına doğru 25 nisbete inmiştir.

*

[s.104]

İngilizler ve Hin MillıMatbuatı

Hindistan valisinin virdiği bir karar mucibince Delhi eyaletinde çıkan Hind gazetelerinden beş bin rup kıymetinde rehn istemiştir.

Aksi takdirde gazeteler intişardan men edileceklerdir. Bilmor'a gelmiş olan Gandhi, gazetelere rehin virmemelerini ve İngilizler ısrar ettikleri takdirde gazetelerini kapamalarını söylemiştir. Gazetelerin yerine her gün neşrolunur yevmıbir icmal çıkacaktır.

Avrupalıları Taşlamışlar

Londra 16 – Kalküta'dan bildiriliyor;

Otomobiller içinde evlerine dönmekte olan Avrupalılar yerli halkın taşla hücumuna maruz kalmışlardır. Pek çok yaralı vardır. Yaralılar hastahanelere nakledilmiş iseler de yerli ahalinin hücumundan masun kalamamışlardır.

Hindistan'da Vaziyet Fenalaşıyor

Londra – Birkaç yüz Hind mültecileri dün Çitagog Demiryolları Şirketi'nin silah deposuna hücum etmişlerdir. Telefon ve telgraf rabitalarını kestikten sonra depoya ateş vermişlerdir. Muhafız askerleriyle olan müsaemede bir zabıt ve pek çok polis ve asker yaralanmıştır. Büyük bir gayretle Hindliler oralardan uzaklaştırılmıştır. Bu hadisat üzerine ictima eden Pangal Eyaleti Komisyonu ora memurinine fevkalade selahiyet vermiştir. Kalküta'da milliyetçiler büyük tahrikatta bulunmuşlar nakliyatı durdurmak için aldıkları karara itaat etmeyen şimendüferlerden birkaçı urulmuş ve pek çoğusu yaralanmıştır. Milliyetçilerin elinde son sistem silahlar mevcuttur.

Nakliyatı durdurmak maksadıyla tramvay yolları üzerine konulan birçok manialar yakılmıştır. Vaziyet günden güne fenalaşmakta ve ciddıkargaşalıktan korkulmaktadır.

Kalküta'da Sokak Muharebeleri

Londra – Kalküta'da bu gün mühim hadiseler olmuştur. Sokakta nümayişte bulunan halk, polis ve askerle adeta hakikımuharebe yapmıştır. Nümayişçilerden yirmisi ağır yaralı olduğu halde hastahaneye nakolunmuştur.

Nümayişçilerin ateş virdikleri tramvay vagonlarını söndürmeye çalışan polis kıtalarını halk taşlamıştır. Altı Avrupalı zabıt yaralanmıştır. Kasabada asayiş ancak zırhlı otomobiller vasıtasıyla temin edilmiştir.

Kafkas ve Gürcistan Kıyımı

İstanbul 30 – Buraya gelen haberlere göre bütün Kafkas'ta halk arasında büyük bir kaynaşma vardır. Sabık Kafkas Cumhuriyeti'nin bulunduğu şimal mıntıkasında toplanmış olan ihtilalciler mütemadiyen Bolşeviklere hücum ediyorlar.

Gürcistan ve Azerbaycanlılar da Sovyet aleyhinde kıyam etmişlerdir.

Hanciyan mevkiinde yerli askerlerden mürekkebe bir Sovyet kuvveti halk fırkasına geçmiştir.

İngiliz Hükümeti Hindistan'daki Millî Harekatı Bastırmağa Karar Virdi

İngiliz Hükümeti, Hindistan millî hareketini bastırmaya ve kanunlara hürmeti ve Gandi'nin tahrikatına nihayet virmeğe karar virmişdir. Bu günden itibaren tuz inhisarına karşı her türlü hareket şiddetle cezalandırılacaktır.

Hindistan Müslümanları Protest Etti

Hind Müslümanları Millî Kongrelerinde Filistin Arablarına reva görülen zulümleri protest etmişlerdir. Hindliler Balfur Muahedenamesi'nin ortadan kaldırılmasını ve Arab din kardaşlarına serbesti-yi idare verilmesini istemişlerdir.

Teşekkür

Gerek kısmen ve gerekse tamamen abonelerini virmek suretiyle mecmuamız hakkında rağbet gösteren sevgili abonmanlarımızı arz-ı teşekkür ederiz.

Varşova'daki Eydel – Oral İstiklal Komitesine

Gönderdiğiniz hitabeyi geç aldığımızdan gelecek nüshamızda neşredeceğimizi arz eyleriz.

E. M.

İLAN

Pazarcık muallimlerinden ve Mecidiye Medrese-i Resmîyesi mezunlarından Halim İsa Efendi tarafından senelerce say ve gayretin semeresi olarak telifine ve maruf tüccarlarımızdan Ahmed Ömer Efendi'nin himmetiyle neşrine başlanan büyük ve gayet kıymetli Romence – Türkçe (Umumî Kamus) 'un beş forması ehven fiyatla satılığa çıkarılmıştır. Romence'yi öğrenmek veya kuvvetlendirmek isteyen millettaşlarımıza bu ucuz ve mükemmel lûlgati tavsiye ederiz. Satış yeri: Vasile Konta, Numara 42 Pazarcık

4.10. SAYI:11

Emel Mecmuası

1 Haziran 1930 / Birinci Yıl / Sayı 11

İçindekiler

İslam Dünyasına	İdeloral İstiklal Mahkemesi
Edebiyat	(Şiir) Bekir Çobanzade
Türk ve Türkçülük	M. H. Fazıl
Azerbaycan İstiklali	Kırımlı : Cafer Seyyid Ahmed
Kadın Sütunu	Lütfiye Ülker
Son Kırım Haberleri	***

İslam Dünyasına

Ey İslam dünyası, Rusya'daki dindaşların İslamların ne halde yaşadıklarını biliyor musun?

Sen oradaki Ümmet-i Muhammed'in nasıl bir zulüm ve itisafa maruz bulduklarını güzlerin önüne getirebiliyor musun? Oradaki otuz milyon Müslüman'ın tarihlerde bir misli görülmemiş dini bir tazyik ve tahkir altında yaşadıklarını hissediyor musun? Hayır... biliyor musun, görüyor musun ve hissediyor musun! Sen onların ah ü figanını işitiyor musun? Eğer sen oradaki fecaati ve dökülen İslam kanını ve göz yaşını tasavvur edebilsen, on iki seneden beri oralarda aks-i endaz olan ah ü ininin sada-yı dil-hıraşını bir işitsen, böyle la-kayd kalamazdın. Yalnız İslam oldukları için bu Ümmet-i Muhammed'e yapılan eza ve cefanın derecesini bir görmüş olsan, hiç şüphesiz, bu günkü gibi alakasız bulunmazdın.

Ey alem-i İslam! Sabık Rusya İmparatorluğu'nu teşkil eden ülkelerden Kafkasya, Kırım, İdel ve Oral (Kazan), Sibiry ve Türkistan illerinde 30 milyon İslam (Türk) yaşamaktadır. Bu İslamlar, şu ülkelerin sekene-i asliyesi olup şuradan buradan toplanan muhacir veya misafir ahali değildir. Fakat kaderin acı cilvesi bu güzel ülkeleri, maatteessüf, kendi dininden başka dinlere hürmet etmesini bilmeyen cahil ve müteassıp Rus kitesinin boyunduruğuna maruz bırakmıştır. Şu acı tali bu zavallıları Rus'un teşvik, terğib, tazyik ve tehdid yollarıyla ruslaştırma siyasetiyle mücadeleye mecbur etmiştir. Onlar kendi

mukaddes dinleri olan İslamiyeti muhafaza ve millîmedeniyetlerini himaye uğrunda katliamlara maruz kalmışlar, binlerle Sibiryaya ve başka menfalara sürülmüşler ve mal ve mülklerini gaib etmişlerdir. Bununla beraber bin türlü cebr ve zulümler içinde kendi mukaddesat-ı diniyelerini bu güne kadar muhafaza edebilmişlerdir. Binaen-aleyh gör bir taassupla yapılan bütün bu tazyikattan Ruslar bir şey kazanamamışlarsa da, İslamların birçok varlıkları, zenginlikleri yıkılmış ve tahrib olunmuştur. Bu son zamanlarda Rus Hükümeti ve Milleti, birinci dini taassup yerine, ikinci Komünizm taassubuyla malul bulunuyor ve bütün sabık Rusya ahalisini komünist yapmak hülyasıyla uğraşmaktadır. Aynı zamanda orada bulunan 30 milyonluk İslam kitlesinin de

*

[s.106]

Şoygi Lenin dinine ümmet yapmak emeliyle onları, bin seneden beri takdis ettikleri İslamiyet'ten uzaklaştırmaya, onların ruhuna sinmiş olan İslam örf ve adetlerinden caydırmağa sarf ve gayret etmektedir. Bin seneden beri müesses bulunan İslam teşkilatlarını ve İslam ahlak ve medeniyetini yıkmaktadır.

Müslümanlar, bazılarınız müstakil memleketlerinizde, bazılarınız Avrupa memleketlerinin taht-ı himaye veya idaresinde yaşadığınız için, hiçbiriniz bu gün Rusya'da yaşayan İslamların çektiği eza ve cefaayı görmediğiniz ve hiçbir zaman onların bu gün geçirmekte olduğu elim ve feci hayatı yaşamadınız. Bir kerecik oralara neler yapıldıysa işitiniz dinleyiniz.

Rusya'da yaşayan 30 milyon Müslüman'ın şehir ve köylerinde bulunan binlerce millîmekteb ve dinîmedreseler Bolşevikler devrinde kapatıldı. Bu gün o büyük İslam kitlesinin umur-ı diniyesini tedvir ve idare edecek ve onlara mekarim-i ahlakiye ve maali-i İslamiye'yi öğretecek olan rüesa-yı ruhaniyeyi; müderrisleri, imam, hatib, müezzin ve vaizleri yetiştirecek bir tek medreseleri kalmamıştır. Bu güne kadar mevhud olanları da komünist kışlalarına tahvil olunmuş ve bundan böyle yeniden medrese tesisi taht-ı memnuiyete alınmıştır. Rusya İslamlarının ihtiyacat-ı diniyelerinin temini zımında her sene İslam matbaalarında milyonlarca Kuran-ı Kerim ve diğer kütüb ve resail-i diniye tab olunur ve dağıtılıyordu. Bunları tab eden 40 -50 aded İslam matbaası ve etrafa furuht ve tevzi eyleyen binlerce kitapçı ve kütübhane vardı. Bu gün ne bir İslam matbaası ve ne de bir kitapçı bırakılmıştır. Matbaalara vaz ü yed iden Bolşevik Hükümeti, şimdi oralarda Komünizm akidelerine aid safsata ve yalanları tab ettirmektedir. Kütübhanelerde bütün

din kitaplar, hatta millî edebiyata varıncaya kadar kamilen müsadere ve imha edilmiştir. Bolşeviklerin Rusya'ya idareye başladıkları zamandan bu güne kadar geçen on iki sene zarfında, Rusya İslamlarının ihtiyacat-ı diniyeleri için lazım gelen bir tek Kuran-ı Kerim ve başka kütüb-i diniyeden biri basılmadığı gibi haricden de idhal edilememiştir. Çünkü Bolşevik Rusyası'nda kütüb-i diniyenin ne tabı, ne haricden idhali ve ne de bey ve furuhtu için müsaade vardır. Bunlar kanunen men edilmiştir.

Ey İslam alemi! Sen ister kendi memleketinde, ister Avrupa ve Amerika'da ol, istediğin zaman ibadetini yapar ve orucunu tutarsın, bütün Avrupa payitahtlarında bela müşkilat din bayramlarını icra eder ve kemal-i serbestiyle bütün din kardeşlerinle bir araya toplanarak başramlaşırsın. Çünkü Avrupa'da bütün din ehline serbestlik verilmekte ve dinlerine hürmet edilmektedir. Şimdiki komünist Rusya'sında ise işler tamamıyla aksinedir. Hatta Rusya'da ibadet etmek, oruç tutmak, camiye gitmek adeta cinayet derecesinde bir günah sayılmaktadır. Orada namaz kıldığı ve oruç tuttuğu tebeyyün eden bir hükümet memuru azledilmekte ve hukuk-ı medeniyesini gaib etmektedir. Bir imam huzurunda nikahlarını kayıran kadın ve erkek memurlar memuriyetlerinden tardedilmektedirler. Camiye gittiği duyulan bir ameleyi derhal fabrikalardaki işinden çıkarıyorlar.

Orada oruç ve kurban bayramlarında İslamların hayat-ı diniyelerini rencide etmek için, komünist hükümeti tarafından birtakım edepsizler güruhu toplanılarak musikili, davullu alaylar tertib ediliyor, bu alaylarla cami etrafında bağırıp çağırmak ve davullarla gürültü yapmak suretiyle İslamların namaz kılmalarına mani olmaya çalışılıyor. Köylerde bayram namazları ekseriyetle cami avlusunda kılındığından bu alaylar tarafından namaz kılanların üzerine kirli şeyler ve müzahfarat atılıyor. Hiç durmadan Cenab-ı Hakk'a, peygamberimiz Hazret-i Muhammed'e umumen İslamiyete karşı ağıza alınmaz birtakım küfür sözlerinden tertib olunmuş şarkılar söylüyorlar. Bi'l-hassa

*

[s.107]

Kurban Bayramlarında, bu hükümetin himayesinde olarak icra-yı şakavet eden Hazle güruhu, namaz kılınıyorken cami avlularına birkaç domuz getirerek, işte Müslümanlar için kurbanlıklar getirdik, diyerek domuzları namaz kılanların önlerinde bağırarak kesiyorlar. Sonra bu domuzların etinden kurban yemekleri yaparak masum mektebli İslam yavrularına zorla yediriyorlar. Bolşevik hükümeti'nin polisi, jandarması, askeri hep bu alaylara yardım ve himaye gösterdiğinden, mazlum ahalibu rezillere karşı

hiçbir şey yapmaya muktedir değildir. Bunları tedibe cesaret edenler inkılab aleyhtarlığı ile derhal itham edilerek mahbuslara atılıyor, Sibiry'a ve Salofka'ya sürülüyorlar.

Ey Müslüman kardeşler!.. Sizler dünyanın her tarafından bila-muhelif her sene Mekke-i Mükerreme'ye giderek, Kabe-i Şerifi tavaf ve Merkad-ı Nebi'yi ziyaretle fariza-i Hacc'ı eda edebilirsiniz. Rusya İslamları da evvelleri arz-ı mukaddese giderek o mukaddesatı ziyaret eyliyor ve dünyanın her tarafından toplanan dindaşlarıyla görüşüyor ve tanışıyorlardı en az her sene Rusya'dan on bin hacı bu mukaddes yerlere gelerek uhuvvet-i İslamiye'yi teyid ve ravabıt-ı diniyeyi takviye ederlerdi. Halbuki şimdi buralarda Rusya İslamlarından kimseler görülmüyor, on iki seneden beri hiç kimsenin Hacc-ı Şerif'e gitmesine müsaade edilmiyor ve fariza-i Hacc'ın edasına mümanaat ediliyor. Yalnız bununla da kalınmıyor, o emr-i diniye ve talimat-ı İslamiye'yi öğrenmekle muvazzaf bulunan imam, müderris ve müezzin gibi memurin-i diniye takibat ve tahkirata duçar oluyor. İslam tebaya malik bulunan bütün diğer Hristiyan devletlerin memurları ve kanunları nazarında serbest ve sahib-i hürmet bulunan bu rüesa-yı ruhaniye-i İslamiye, şimdiki komünist Rusyası'nda en haklı bir unsur sayılıyorlar. Hatta hukuk-ı medeniyeden bile mahrum edilerek, onlara memleketin hiçbir işini görmeye, hiçbir hususta beyan-ı fikir etmeye ve rey vermeye müsaade edilmiyor. Ne intihab eylemeye ve ne de intihab olunmaya hakları yoktur. Mahza erbab-ı diyanetten ve rüesa-yı ruhaniyeden oldukları için, birtakım ceza-yı nakdive ruhaniyet vergisi tediyesine mecburdurlar. Onların fakr ü halleri herkesçe ve hükümeçe de belli olduğu halde iktidarlarının birkaç misli fevkinde bergi vermeye mecbur tutuluyorlar.

Vergi vermedikleri takdirde bütün arazi ve muşakkafatı, emval ve eşyası satılarak bu vergiler cibayet edildikten sonra kendileri mahbuslara atılıyor veya uzaklara sürülüyor. Bolşeviklerin Rusya İslamlarına ettiği fecaat yalnız bununla da bitmiyor.

Rusya İslamlarınının 35 bin kadar cami ve mescidleri vardı bu mebani-i diniye mahza ahali-i mahalliye ve erbab-ı hayratın himmetleriyle bin seneden beri yapılagelmek suretiyle vücud bulmuş birçok İslam zenginlerinin bıraktığı vakıflarla idame-i mevcudiyetleri ve idareleri temin olunmuştur. Bu cevami-i şerifenin içlerinde kıymeti milyonlara baliğ olan halive kilimlerden ibaret olan mefruşat bulunuyor. Ne sabık ve ne şimdiki Rus Hükümeti'nin ve ne de Rus Milleti'nin beş parası karışmayan, yalnız milletimizin malı ve sevgili ecdadımızın mirası olan bu mebani-i diniyemiz ve onlara aid vakıflarımız, res ü kara Bolşaviklerin gelmesiyle kamilen hükümetin yani Moskof Ruslarının malı add ve ilan olunmuşlardır. İlk hamlede camilerde bulunan bütün kilim ve halılar müsadere edilmiştir.

Bu mağsub halılar içinde, henüz Bolşeviklerin ilk devr-i idarelerinde 1917 senesinde merhum Sultan Mehmed-i Hamis Hazretleri tarafından Petersburg Cami-i Şerifi'ne hediye edilen büyük kıymetli tarihihalı da vardır.

Cami ve mescidleri ahalinin elinden almak için böyle bir usul ihdas edilmiştir. Bir camiin içinde namaz kılınabilmek için, ahali-i mahalliye onun senevıkirasını vermeye mecbur tutulmuştur. Fakat o kira o kadar yüksek tayin edilmiştir ki, ahali onu tediye muktedir olamamıştır. Bu suretle kirası tediye edilmeyen camiler kapatılmış ve ahiren hükümet o camileri komünist kuluplerine dinsizler mektebine, danslı eğlence mahallerine ve kızıl çay haneleri

*

[s.108]

(Alkollü içkiler satılan ve kadın hademeler iş gören) ve sefahethanelere tahvil etmiştir. Pek çok tarihi kıymeti olan camiler yıkılarak yerlerine parklar yapılmıştır.

Esbak Altınordu ve sabık Kazan Hanlığı bulunan İdil – Ural namıyla istiklali taleb edilen (Tataristan, Başkırdistan, Haristan, Çevastan ve Esterhan) memleketlerinde el-yevm bütün Rusya İslamlarının "Diniye Nezareti" bulunduğundan bu gibi dinitazyikat ve itisafat bi'l-hassa oralarda bütün şiddetini icra etmektedir. 1927 senesinden beri "İdil – Ural" dahilinde bulunan bi'l-cümle cevami ve mesacid-i şerifeyi sedd etmek ve namaz kılınacak hiçbir meva bırakmamak için, aza-yı Bolşevik idaresinin memur, askerlerinden ibaret ve komünist hükümeti parasıyla yaşayan "Allahsız muharibler" cemiyeti namında bir teşkilat yapılarak bi'l-hassa İslam müesseseleri üzerine taslit edilmiştir. Bunlar müsella sürüler halinde meban-i diniyenin bakayasına hücum ederek, camileri, onların minarelerini yıkmakta, zorla ahalden imza toplayarak mescidleri seddetmekte ve hatta İslam mezarlıklarına girerek tarihi kıymeti olan mezar taşlarını imha eylemekte ve mezar çevresindeki demir parmaklıkları müsadere ile cemiyetleri menfaatine satmaktadırlar. Bu cemiyetin geçen 1929 senesindeki faaliyeti neticesinde "İdil – Ural" ın yalnız Başkırdistan kısmında 103 cami seddedilmiş, 502 imam, 363 müezzin terk-i vazifeye mecbur edilmişlerdir. (Başkırdistan Komünist Hükümeti'nin resmınaşir-i efkarı olan "Yakaol" gazetesinden alınmıştır). "İdil- Ural" ın Tataristan kısmında bu şeamet cemiyetinin faaliyeti daha şiddetlidir

Bu cemiyetin faaliyeti yüzünden bütün Rusya İslamları dinitazyikatın son derecesini çekmekte ve ah ü figanlarını işittirecek bir merci bulamayarak kanlı gözyaşları

dökmektedirler.

Ey İslam dünyası!.. Eğer sen oradaki

30 milyon Müslüman'ın ah ü inini bir kerecik işitsen, orada vicdan hürriyeti uğrunda şehid olan, mahbes ve menfaları dolduran binlerce din kurbanlarının deryalar teşkil eden ve günahsız yere akıtılan kan ve gözyaşlarını bir görsen, böyle lakayd bir seyirci sıfatıyla kalamazdın... İşte şimdi seni haberdar ediyoruz. Şu İslam düşmanı olan Rus Komünistlerine : "Yeter artık bu zulüm, yetişir!" diye bir bağır. Sen kendi iman kuvvetine güvenerek, 30 milyon Müslüman'ın vicdan hürriyeti için harekete gel ve mücadele et!.. Tabi bulunduğun hükumete müracaat ederek İslamiyete karşı yapılan şu komünist haber ve zulmünü protesto ettir... Her tarafından komünist kuvve-i müsellahasıyla muhasara edilerek, bütün alem-i İslam ile irtibat ve münasebeti kesilen Rusya'daki din kardeşlerine dest-i muavenetini uzat!.. Şu hareketinle onlara bu mukaddes mücadelelerinde yalnız kalmadıklarını bildir!.. Şu komünizm cebr ve zulmü altında inleyen, vicdan ve haysiyeti tahkir olunan dindaşlarının arkalarında 300 milyonluk bir İslam kitlesinin onlarla beraber olduğunu kendi faaliyetinle onlara anlat!..

Allah muhafaza eyleye, bu gün Rusya Müslümanlarının başına gelen bu bela, yarın diğer İslamları tehdid edebilir. Onun için bu yecüc bilyesinin bütün alem-i İslam'ın müşterek düşmanı olduğunu bütün dünyaya ilan et!..

Ey İslam dünyası!.. Başta papa olmak üzere Hristiyan kiliseleri, Rusya'daki Hristiyanların maruz buldukları dini tazyikatı protesto ettiler. Rusya Bolşevik Hükumeti, Hristiyan aleminin bu nefret sesinden çok sarsıldı ve derhal oradaki Hristiyanlara yaptığı cebir ve zulmeti durdurdu. Esasen Müslümanlara karşı yapılan dinitazyikat, Hristiyanlara yapıldığının on misli fazla iken İslamları himaye ve müdafaa eden hiçbir sesin işitilmesi, Bolşeviklerin Müslümanlara olan taaddisini

*

[s.109]

daha ziyade artırdı. Şimdi şu Hristiyan aleminde örnek alarak Rusya'daki din kardeşlerini himaye etmek ve bağırarak komünistleri protesto etmek senin vazifendir. Diniborcudur. İşte sen bu kere şu Müslümanlık borcunu ifa et!..

Dinigünlerde, beş vakit ve Cuma Namazlarında hür olarak ibadetini serbest eda edemeyen ve gönül hoşluğuyla yek-diğeriyle bayramlaşamayan 30 milyonluk din

kardaşlarını bir hatırla!... Onların kurtulmaları için dua et!.. Onların hürriyet-i vicdanlarının iadesi emrinde bir tesir yapması için kendi hükümetine bir müracaatta bulun!.. O zavallı ihvan-ı dinin tahkir edilmiş hissiyat-ı diniyelerinin himayesini talep ederek "Cemiyet-i Akvam'a" müracaat eyle!... Onların gasbedilmiş müessesat-ı diniyelerinin kendilerine iadesi hususunda Rus Bolşevik Hükümeti'ne bir tesir yapmalarını temin için Avrupa ve Amerika milletlerinin hürriyet-i vicdan seven efkar-ı umumiyesini muavenete çağır!.. Vakit geçirmeden bu mihnetkeş dindaşlarının imdadına şıtab et!.. Şunu unutma ki, eğer sen bu gün onların yardımına süratle yetişmezsen, Bolşevik Rusların zulüm ve taaddisini ve imha siyasetini durdurmak için elinden geleni derhal yapmazsan, bu uğursuz belalar yarın senin başına da gelebilir. Uyan İslam!..

Biz bu dıntazyiaatı yakından gören "İdil – Ural" İslamlarının yaverleri "İdil – Ural" ın istiklali için çalışan Türk Tatar gençleri, memleketimizin ah ü figanını bütün İslam dünyasına bildirerek, sizlerden manevıyardım talep ediyoruz. Uyanın Müslümanlar!.. Mukaddes dinimizi; şu vicdanı kirlı Komünistlere tahkir ettirmeyelim!... O mazlum kardeşlerinizi zalim Bolşeviklerin ayakları altında çiğnetmeyeğiz!

İdil – Ural İstiklal Komitesi

EDEBİYAT

Karangı Gece

Güneş kete batıga, ay tavuşka,
Cevl görün mi, ışık yok men bayguya.
Güneşke, ayga yalvaram getse eger;
Cul gösterir özime tuganım ülker!..
Boran gece, cel fatını, sürüne kuray,
Adaşkan yolcu, aylana, toz cul karay
Carık gece, taptav cul, fenerli terek,
Dalgasız deniz, uygun cel culsuzga gerek
Gündüz onun, tañ seniñ, gece menem!..

Kızıl ülker, sırdaşım, söyleşekenim!..
Bulutlu gece, bu gece gel katıma!..
"Bevu!.." degende egerni sal atıma!..
Karangı gece... Tut kolum culdaşımsıñ,
Karangı gece yil sirim, sırdaşımsıñ!..
Karangı gece - derenlik manası benim,
Karangı gece - doğurur balası benim!..
Karangı gece – kişnegen aygır benim!..
Karangı gece - cilagan "Salgır " benim!..
Karangı gece – kurulgan plan benim,
Karangı gece sızgırgan ceylan benim!..
Karangı gece burangan karişsın benim!..
“Durunuz!” dep camlarını kakkan benim!..
Karangı gece cetecek öz tanına,
Kızıl ülker kavuşur çulpanına..
Karangı gece balları tuda endi
Tañ bu sefer batıdan belki berdi.
Birinci kere topraknı gördi gözüm
Kara cerni koçalap, sağınıp öpdüm.

Bekir Çobanzade

*

[s.110]

Türk ve Türkçülük - 3 –

Türk milleti, harikulade kabiliyet ve kudretli şahsiyetler yetiştirmiş milletlerden biridir. Bu necib milletten öyle dahiler yetiştirmiştir ki, askerlikleri, siyasetleri idarecilikleri ve teşkilatlıkları ile eski ve yeni tarihlere ebedınamlar bırakmışlar; cihan tarihinin ana hatları üzerinde derin izler çizmişlerdir. Bunlardan biri "Timur" dur. Timur

devri, Türk tarihinin pek bariz kısmını doğurmuş ve yaşatmıştır.

Timur; Horasan'ın geniş, yeşil yaylalarında M. 11 Mart 1336'da meşhur Cengiz'den 110 sene sonra doğmuştur. Babasının adı (Turgay), anasının adı (Tekin Hatun) ve aile adı da (Gürgan) (Güzel Dilber) dir. Timur anası tarafından Cengiz Han neslindedir.

Timur son muharebelerin birisinde ayağından ok ile yaralanıp total kaldığından (Aksak Timur) lakabıyla anılmıştır. Tarihlerde "Timurlenk" ismiyle meşhurdur.

Timur, zengin ve asil bir aileye mensub olmakla beraber, babası fakirleşmişti. Timur küçük yaşında iken her silahı kullanmayı, okumak yazmağı, ata binmeyi mükemmel surette öğrenmişti. Timur, daha küçük yaşında iken büyük adam olmak istidad ve temayülünü göstermişti.

Timur yirmi beş yaşlarında iken babası ölmüş ve kumandasız kalan Barlas Kabilesi'nin başına babasının yerine geçmişti. Timur az vakit içinde bütün kabilelerin emniyetini ve sevgisini kazanmaya ve her tarafta tanılmağa başladı. Birkaç sene içinde pek çok Türk kabilelerini ve ülkelerini Gökbayrağı altına topladı. Düşmanları birer birer Timur'a teslim oldular ve afv dilediler. Çok siyasyiğit ve kurnaz olan Timur bunları afvetti. M. 1369 senesinin 8 Nisan'ında toplanan "Kurultay" Timur'u resmen han ilan etti. Timur payitahtını "Belh" şehrinden o zaman ilim ve irfan yatağı olan "Semerkand" şehrine değiştirdi ve bununla ülema sınıfının memnuniyetini kazandı. Bu suretle, Cengiz Han'ın ölümünden sonra parçalanan ülke tekrar bir bayrak altına toplanmaya başlıyordu. Horasan, Türkistan, Maveraünnehr, Havarizm, İran, Kafkasya, Kırım, Kazan ülkeleri tamamıyla Timur'un kılıcı ve siyaseti önünde eğilmiş ve teslim olmuşlardır. Fakat Timur'un büyük bir kusuru, zabtettiği memleketlerde cediti Cengiz gibi idare ve inzibat teşkilatını mükemmel yapması ve bu yüzden çok muharebeleri aynı yerlerde icra etmek mecburiyetinde kalması idi. Timur, Bulucistan'ı, Afganistan'ı, Hindistan'ı, Irak'ı, Suriye'yi ve bütün Anadolu'yu da zabetti. Pek çok padişahları esir aldı veya kaçırdı. Meşhur Timur – Yıldırım muharebesi 408 hicrisenesinde vukua geldi. Timur, garbda saltanat süren Osmanlı Türkleri olan millettaşları ile muharebe etmek ve onların fütuhatına mani olmak istemiyor ve iki Türk hakanı arasında zuhur eden anlaşmazlığı sulhen halletmek istiyordu. Fakat Yıldırım Bayezid Han kibirli ve asabi olduğundan hiddetine kapıldı ve Aksak Timur Han'a karşı çok ağır kelimeler kullandı. Bunun üzerine Timur Bey büyük bir ordu ile evvela Sivas, sonra Ankara kasabalarını zabtetti. Yıldırım Bayezid Han'ı esir düşürdü ve bütün memleketini

ele geçirdi. Bu mağlubiyetten çok kahr ve keder duyan Sultan Bayezid'i Timur teselli etti ve ona pek iyi muamele yaptı. Hatta : "Bu dünyanın nesine kahroluyorsun! Kimseye mal olmayan bu dünya senin gibi bir güre benim gibi bir topala mı mal olacak?" gibi hekimane latifelerle Yıldırım'ın gönlünü almaya çalışırdı. Yıldırım Han bütün bunlara rağmen bir sene sonra yani 805 tarihinde Akşehir kasabasında ölmüştür.

Timur, bütün bu harpler ve istilalar uğrunda yedi sene uğraşmaktan sonra merkezi Semerkand'a döndü. Bunun yokluğu esnasında payitahtta çok medrese, cami, çeşme, yol ve hastahane yapılmıştı. Timurlenk ihtiyarlamıştı. Yetmiş yaşına girmişti. Semerkand'da kendisini, kumandanlarını ve bütün ordusunu biraz eğlendir-

*

[s.111]

-mek istedi. Oğullarının ve torunlarının düğünlerini yaptı. Her memleketten misafir çağırırdı. Yüzlerce çadırlar altında yüz binlerle insanlarla tam iki ay düğün ve zevk yaptı. Düğünün akabinde ihtiyar han kılıncına dayanarak kalktı ve şu müessir nutku söyledi : "Yiğit arkadaşlar! Tañrı bize çok zaferler ihsan etti, çok ülkeler bağışladı. Birçok muharebeler arasında belki hayli masum ve günahsızların kanlarını da dökmüşüzdür. Bunları affettirmek lazımdır. Kafir ülkesi olan Çin diyarına gidelim, putlarını kıralım. Mabedlerini camie çevirelim. Ancak bunlar bizim işlediğimiz günahları temizleyecektir."

Aksak Timur'un bu kısa fakat heyecanlı nutku orduyu galeyana ve harekete getirdi.

Timur, iki yüz bin kişilik mükemmel bir ordu ile H. 807 senesinde Çin ülkelerini zabt etmek üzere Semerkand'dan yola çıktı. Hava soğuk, mevsim kış ve her taraf karla örtülü idi. Yol çok uzun, dağlı, çayırly ve kayalı olduğundan ordu güç ilerliyordu. Kışı bir ovada geçirmek lazım geliyordu. Timur ordusuyla birlikte Çin hududuna yakın "Karakurum" da kışladı. Yetmiş bir yaşında olan Aksak Timur da hastalanmıştı. Fena halde üşümüştü. İki ay hasta dōşekte yattı. İlkbahar gelüp ılık güneş ortalığı ısıtmaya, otlara taze can vermeye başladığı bir zamanda ihtiyar Timur, muradına erimeden, gözlerini ebediyen kapamıştı. (M. 19 Mart 1405)

Aksak Timur öleceğini anladıktan sonra oğullarını ölüm dōşeğinin başına çağırıldı ve onlara şu vasiyeti yaptı:

"Evladlarım! Size bıraktığım tüzük (Kanun) ları hiçbir vakit unutmayınız. Zaifleri himaye edin. Fakirleri zenginlere ezdirmeyin. Halkın ve tebanın derdlerine derman bulun. Her

işinizi doğruluk ile yapın! Eğer benim gibi uzun vakit hanlık sürmek isterseniz, kılıçlarınızı ihtiyat ve iktidar ile kollayınız. Dikkat ediniz, aranızda fitne ve zıddiyet girmesin. Düşmanlarınız hatta dostlarınız bile aranızda fitne sokup sizden istifade etmeye çalışırlar.

Tüzüklerime saygı ederek onlarla iş görürseniz tacınız daima başınızda kalır. Babanızın ölüm döşeginde size söyleyen şu candan nasihat ve vasiyyeti hiçbir vakit aklınızdan çıkarmayınız." dedi ve kelime-i şahadet getire getire dünyadan ahirete göçtü.

Timur, fevkalade hilkatte yaratılmış insanlardan biridir. Pek yiğit, bahadır, çenkçi olan Timur aynı zamana gayet zeki bir siyasi, iktidarlı bir idareci, büyük bir dindar, edib, ilmive alimi sever idi. Oğullarından ve torunlarından büyük alimler ve filosoflar yetişmiştir. Timurun torunu Uluğ Bey meşhur riyaziyundan ve felekiyundandır.

Bazı garezkar tarihçilerin yazdıkları gibi Timur bir yıkıcı değil, bir yapıcı, imar edicidir. Semerkand'da yatırdığı meşhur bahçe, hayvanat müzesi, medreseler, camiler ve hastahaneler gibi memleketin her tarafında inşa ettirmişti. Orta Asya'nın medeniyeti ve mamuriyeti Aksak Timur, oğulları ve torunları zamanında en yüksek mertebesini bulmuştur.

Timur ziraati ilerletmek için Amurderya ve Siriderya nehirlerinden tarlalara kanallar açtırmış, ekinciliği zenginleştirmiş ve her tarafta pamuk mahsulü yetiştirtmiştir.

Timur, halkının ve tebasının refahı ile çok meşgul olurdu. O: "Eyü bir padişahın asla boş zamanı yoktur. Padişahlar, Tañrı'nın kendilerine emanet ettiği halkın rahatlığı için çalışmakla mükelleftirler. Tebanın saadeti uğrunda uğraşmak benim en büyük emelimdir. Kıyamet gününde onların eteğime sarıldıklarını istemem." derdi.

Aksak Timur'un vefatından sonra gelen hanlar, onun açtığı yoldan yürüyemediler, onun tüzüгатını icra edemediler, bi'l-akis birbirleriyle çarpıştılar ve neticede hepsi takatsiz ve yorgun düştüler. Aksak Timurlular İmparatorluğu nihayet 90 sene kadar sürmüştür. Bu koca ve kuvvetli hakanlığın yıkılmasına, İslamiyete sokulmaya başlayan hurafeler ve taassuplar da çok amil olmuşlardır.

Büyük Türk tarihinin üçüncü bariz kısmını teşkil

*

[s.112]

eden devir, Anadolu'ya yerleşen "Osmanlı Türkleri" nin fütuhatıdır.

Anadolu eskiden beri Türk yurduudur. İslamiyet'in zuhurundan evvel ve sonra Anadolu'ya pek çok Türk urukları gelmişler, yerleşmişler ve hükümetler kurmuşlardır. Bunların en meşhurları Selçuk Türkeriyle Osmanlı Türkleridir. Selçukiler on birinci asırda Anadolu'da kuvvetli bir Türk hükümeti kurdular. Ermenistan'ı zabettiler. Yavaş yavaş garba Rum memleketine doğru yayıldılar ve yerleştiler. Konya kasabasını merkez yaptılar. (1071) senesinde Türk ordusu kumandanı Gazi Alparslan ile Rum ordusu kumandanı Dördüncü Romanos Diyokin arasında kanlı bir muharebe oldu. Rumlar perişan ve kumandanları Gazi Alparslan'a esir düştü. Büyük zaferden sonra Türkler birçok zaferler kazandılar ve ülkelerini çok genişlettiler. On ikinci asır ibtidalarında Selçuk ülkesi çok genişlemişti. Fakat büyük ve muktedir padişahları Melikşah vefat edince her Türk ülkesinde olduğu gibi Selçuk vatanı da birtakım Türk prensleri arasında bölündü. Bu parçalanmadan çıkan zayıflıa o sıralarda Orta Asya'da türeyen ve çok kuvvet ve kudret gösteren Cengiz Hakanlığı da amil oldu. Nihayet Türk Selçuk Hükümeti on üçüncü asır sonlarında dağıldı ve yerine Osmanlı Türklerinin büyük imparatorluğu kaim oldu.

H. 699 senesinde istiklaliyetini ilan eden Osman Bey, Anadolu'nun gün batısında, Rum ordu sınırına yakın bir yerde hükümetini kurdu.

Osmanlı Türkleri az vakit içinde pek çok zaferler ve harpler kazanarak memleketlerini büyüttüler, kuvvetlerini artırdılar ve mükemmel idare teşkilatı kurdular. Osmanlılar, diğer Türk kabileleri gibi geçici bir saltanat değil iyi esaslara müstenid hakimiyet ve idare tesis ettiler. Yeniçeri ismindeki muntazam orduları ile ŞarkıRoma (Bizans) imparatorluğunu devirdiler. Bütün tarih boyunca her milletin ve padişahın hırs ve tamını celbeden güzel Konstantiniye (İstanbul) şehrini zabtettiler. Onaltıncı asır ortalarında (İki yüz sene içinde) Osmanlı Türkleri bütün Anadolu'yu, Arabistan'ı, Mısır'ı ülkesine koşmuş, sultanlık ünvanına bir de halifelik namını katmış, garpta bir çok Hristiyan memleketlerini ayyıldızlı bayrakları altına toplamış idiler.

Osmanlı tarihinin en yüksek noktası ve padişahlarının en talilisi ve kuvvetlisi sayılan Sultan Süleyman Kanunıdevri, Türk milletinin garp ve son hegemonisini yaşatıyor ve temsil ediyordu. Bu devirde Osmanlı Türk Ülkesi garbda Viyana surlarından şarkta İran sınırlarına ve Volga kıyılarına, cenubda Umman denizinden ve Afrika ortalarından şimalde ta Moskova boylarına ve Baltık denizine kadar yayılıyordu. Bu çerçeve içinde yaşayan türlü milletler ve devletler İstanbul'da oturan sultanın emri ve arzusuna tabi idiler. Bu esnada Osmanlı saltanatının hükmettiği toprağın genişliği altı milyon kilometre murabbaından ve milletin nüfusu altmış milyondan fazla idi. Nüfusunun üçte ikisi

Müslüman, biri Hristiyan ve Müslümanların yarısı da Türk idiler.

Haddinden fazla zenginliklere boğulmuş sultanlar zevk ve sefaya daldılar, devlet ve millet işlerini bizzat bakamadılar, bir takım fitnelere, entrikalara yollar açtılar ve bi'n-neticce devleti ve orduyu anarşiye ve inhitata sürüklediler. Gün geçtikçe raiyeleri olan Hristiyan milletler uyandılar, terakkiettiler, zihniyetlerini değiştirdiler ve yavaş yavaş ve birer birer Osmanlı sultanlarının hakimiyetinden silkindiler.

On yedinci asırdan sonra Osmanlı Hükümeti tamamıyla zayıflamaya ve yavaş yavaş eski kuvvet ve nüfuzunu kaybetmeye başladı. Bu tedennive zayıflama on sekizinci asrın ortalarına doğru birdenbire pek arttı.

Birbirini takib eden muharebelerde Osmanlı ordusu bozuluyor, yeniliyor, çekiliyor ve pek çok ülkeleri halkı ve zenginliği ile birlikte düşmanlara bırakıyordu. Yeniçerilerde eski itaat, inzibat ve cesaret kalmamış

(Sonu Var)

M. H. Fazıl

[s.113]

Azerbaycan'ın İstiklali

Bundan on iki sene evvel bu mukaddes emel canlandırılmıştı. Türk tarihinin bu büyük geçit ve birlik noktası Türk taliinin bir dönüm noktası oluyordu. Bütün mahkum ve mazlum milletlerin bi'l-hassa bütün Türklerin azadlığı mefkuresiyle yanan kalpler için müstakil Azerbaycan ne ümidli bir müjde idi.

Rus satveti bi'l-hassa Türk'ün felaketleri üzerine kurulmuştu. Rus siyaseti bi'l-hassa Türklere aman vermemeyi hedef bilmmişti. Ruslar 18'inci asırlarda Rusya 124 sene ve 4 ayı harple geçirmişti. (Bunlardan ikisi dahil Kafkasya ve Asya'da 65 sene devam etmiştir) 22'si fütuh maksadıyla yapılarak 101 sene devam etmiştir. Asrı Rusya nam eserinde bu malumatı yazan Aleksinski bir noktayı ilave etmemişti ki o da bu fütuh maksadının bi'l-hassa Türk vatanlarına tevcih edilmiş olduğu ve vahşi Rus emperyalizminin yurtlarını müdafaa eden Türk evlatlarından nice, nicelerini parçaladıkları, ne kadar, ne kadar ocak söndürdükleridir.

Müstakil Azerbaycan!

Türk'ün matemlerini, kanlı gözyaşlarını, felaketlerini unutturacak, tarihimize nurlu ümidler dolu ufuklar açacak, Türk'ün cihan önünde yalnız şerefini değil kuvvet ve kudretini de bir kat daha yükseltmiş olacaktır.

Asırlardır cihanın düşmanlıkla yükselen dalgalarını iman taşan göğsüyle kırarak istiklalini ve bütün Türklüğün şerefini kurtaran Türkiye'nin yanı başında ancak onun milliyolunda yürüyecek olan müstakil Türk Azerbaycan ne kadar yüksek bir levha teşkil edecekti...

Her felaket, her saadette, her varlık gelen duygularında samimiyet ve müşterek imanlarında kuvvet bularak Türklüğü de kendileriyle birlikte yükseltecek temelleri sağlamlaştıracak olan bu iki kardeş yurdun hayatta en ele yürümesi ne kadar hayırlı olacaktır...

Azerbaycan istiklalinin yıkılması, Azerbaycan Türklerinin esareti bütün Türk taliinin yeniden karalar giymesidir. Bu esaret yeniden tarihdüşmanı canlandırarak millümidleri soldurdu.

Hayır, bütün Azerbaycan Türklerinin münevveri kadar, köylüsünün, zengini kadar fakirinin hepsinin vicdanından doğmuş olan müstakil Azerbaycan ölmedi... On iki senedir onun baş eğmeyen dağlarında hür ocaklarından hasretle yananların bağırlarından taşan feryadlarda yalnız Azerbaycan istiklali sadaları doluyor... On iki senedir yılmaz bir azim, kırılmaz bir iman, satılmaz bir vicdanla binlerce Türk evladı bu uğurda ölüyor... Ve zavallı öksüz anneler yanan yürekleriyle beşikler başında ancak, ancak müstakil Azerbaycan'ın intikamını terennüm ediyorlar... On iki senedir kanlı bir düşmanın her gün boğazını sıkığı halde sesini kısamadığı Azerbaycan köylüsü, mekteblisi, muharriri, şairi müstakil Azerbaycan'da, Sibiry'a'da, Solofka'da ve gurbetin bin bir köşesinde ancak, ancak müstakil Azerbaycan diyor...

Benliğini ve idealini bulmuş, birlik ve azimle imanını yaşatmaya başıyla, namusuyla azmetmiş bir milletin istiklale kavuşmasını yalnız vicdan değil tarih de kabul edemez.

Kırımlı : Cafer Seyyid Ahmed

Kadın Sütunu

Emel Mecmuasına:

Uzak ve yabancı illerde türlü meşakketler ve fedakarlıklara katlanılarak çıkarılan

"Emel Mecmuası" na, Türklüğün hars ve mefkure merkezi olan İstanbul'dan ihtisasım dahilinde ve hemşirelerimin bilmesi lazım olan bazı şeyleri yazmağı bir milliborç telakkıettim. Şu milliyet asrında milletini seven her duygulu ferdin, millettaşları menfaatine çalışmaması bir kabahattir. Ben, şimdiden sonra yazmağı başladığım mevzular hakkında okuyucularına küçük bir faide getirebilirim; bu

[s.114]

bu kabahatinden kısmen kurtulmuş sayılacağım zannediyorum.

Pek basit görülen "Çocuk" kelimesinin hakikatte ve hayatta ne büyük kıymet ve ehemmiyeti haiz olduğu bellidir.

Çocuk, hayatın başlangıcı ve tamamlayıcısıdır. Çocuksuz dünya az vakit içinde bitmeye ve hayat sönmeye mahkumdur. Dünyanın ve insanı hayatın bekası çocuğun doğması ve yaşamasıyla kaimdir. Doğumu azalan veya doğumundan ziyade ölümü çoğalan milletler de dünya yüzünden silinmeye mahkumdurlar. Bunun için anne olacak her genç kızın, analık hakkında vazifeleri ve çocuk hakkındaki bilgileri öğrenmesi lazımdır. Çocuklarımızın pek küçük yaşlarında ale'l-umum bakımsızlık yüzünden kurban gitmeleri hepimizi ciddisurette düşündürmeli ve müteessir etmelidir. Bakımsızlık veyahud yanlış adetler ve bakımlar yüzünden çocuklarımız arasındaki ölüm yüzünde seksen nisbetindedir. Millete ve insaniyete taze kuvvet hazırlayacak bu mini mini masumları bilerek veya bilmeyerek öldürmek büyük bir cinayettir. Bi'l-hassa şimdiki – zengin ve fakir – kadınlarımızın çocuk düşürmek modasına kapılmış olduklarını teessüfle görüyoruz. Bir çocuk düşürmek üç çocuk doğurmaktan daha tehlikeli ve zararlıdır. Çocuk düşüren kadınların ekserisi sakat kalmaktadır. İbtidaihatta fennidüşükler bile bazı rahim hastalıkları ve rahimde kalan parça veyk zarlardan mütevellid poliplerden çıkan kanamalar husule getirirler.

Çocuk düşüren kadınlar çok kan kaybederler. Bu suretle kansız ve takatsız kalan kadınlar, kansızlığı bekleyen birçok hastalıklara uğrarlar. Çünkü, vücudumuzu ve uzuvlarımızı koruyan beyaz kan yuvarlacıkları (Krivasi beyza) vücudumuzdan kan vasıtasıyla ayrıldığı ve azaldığı gibi esasen mevcut olan milyonlarca mikroplar hastalıkları doğurmağı çalışırlar. Tabii mikropların kendilerine mahsus hastalıkları vardır. Bi'l-hassa verem mikrobu bizim başlıca düşmanımızdır. Başucumuzda bekleyen bu merhametsiz düşman kansızlık fırsatını katiyen kaçırmaz, faaliyete başlar. Bu sebeplerden düşükten ziyade doğumu tercih etmek lazım ve evladır. Zaten, kadınlara yakışan ilk vazife de ana

olmaktır. Anne olmak kadınların yegane şereflerindedir. Binen-aleyh, çocuğu doğurmak ve doğurduktan sonra bakmak lazımdır. Her ana yavrusunu fazla sever, neşeli veş en görmek ister. İyi bakılan bir bebek gürbüz ve neşeli olarak yetişir. Her annenin kalbindeki şefkati kadar bilgisi de olursa yavrusunu sevmiş olur.

Her ananın çocuk beslemek ve büyütmek usulünü bilmesi lazımdır. Bebeklerin çoğu meme emme esnasında ölürlür. Bunun da sebebi annelerin bilgisizlikleridir. Çocuğun ne şekilde besleneceğini ve yavruya nasıl bakılacağını ve neler yedirileceğini bilen anneler pek azdır. İsteyecek dili ve alacak eli olmayan mini mini yavruların beslenmelerinde küçük bir hata, ufak ve narin vücudlarını derhal sarsar ve hırpalır.

Çocuğun Gıdası:

Çocuğa doğduktan 12 saat sonra meme verilir. Sağlam ve semiz olarak doğan bir yavru üç saatte, kuvvetsiz ve cılız doğanlar iki saatte, ve kuvvetsiz doğanlar bir buçuk saatte bir kere emdirilmelidir. Çocuk bu şekilde gece saat on ikiye kadar gıdasını alabilir. On ikiden sonra sabah saat altıya kadar katiyen meme verilmemelidir. Bebeğe yedi aylık oluncaya kadar anne sütünden başka bir şey verilmemelidir. Yedinci aydan itibaren üç saatte bir kere emen bebek tedrisi surette dört saatte bir kere emer ve günde iki üç defa hafif bebek mamaları yiyebilir. Bu suretle çocuk memeden rahatsızca kesilir.

Çocuk muayyen saatlerde gıdasını almağa alışmalıdır. Bebek başka bir rahatsızlığı olmadığı takdirde emecek zaman ve saatini bilir ve ağlar.

Bebek Ağladıkça Meme Verilmemelidir:

Çok analar, bebek ağlar ağlamaz meme verirler ki bu doğru değildir. Bu suretle çocuk emdiklerini hazmedemez ve birtakım hastalıklara duçar olur ve bazen de ölürlür. Bunları hastalıklar bahsinde izah edeceğim.

Bebek ağlaması her vakit karnının açıkmasından ileri

[s.115]

gelmez. Evvela başka sebepler araştırmalı. Mesela: Bir tarafına düğüm, düğme batar. Kundağı fazla sıkılır. Yahud altını ıslatmış ve kirletmiş olarak ağlayabilir. Bebek bu vaziyetlerden kurtulunca derhal neşelenir ve yeniden uyumağa başlar. Şayed çocuğun bu gibi halleri araştırılıp bakıldıktan sonra tekrar ağlarsa anne sütünün yetişmediği anlaşılır. O zaman çocuğa kaynamış sütler verilir. Fakat daha doğrusu ana ve yavru doktora görünmelidirler. Bebek vücuduna göre doktor yiyecek tavsiye eder.

Yeşilköy :

Latife Ülker

Son Kırım Haberleri

Yangın, kan, ölüm, feryadlar, istimdadlar!..

Talisiz güzel Kırım hakkında aldığımız son haberler o kadar matem-engiz, o derece felaket-amizdir ki en meşhur haile-nüvis dahilerin en büyük eserlerine bu kara haberlerden her biri, başlı başına, emsalsiz bir suje teşkil eder. Fakat emin olunuz ki, o dahikim olursa olsun, madem ki bir insandır, bu dehşet karşısında dili tutulur, kalemi kırılır, lal ve ebkem kalır! İşte birkaç misal

Bir Kerede 48 Vagon

1 – Vahşi Çeka birkaç seneden beri Kırım münevverlerini, ruhanilerini, zengin sınıfını tutup tutup hapsediyor, öldürüyor, buzlu tunduralar içine sürgün ediyordu. Binlerce imha edilen bu zavallılardan başka bu geçen Ramaz niçinde bir de topluca tekifata başlanır; Kırım yarımadasının her tarafını bu defa daha umumibir ateş dalgaları kaplar.

(Saskuluçvivanie) yanıvarlıklı kimseleri parçalamak, şiarı altında yapılan bu vahşet neticesinde Kırım'ın bütün köylerinden yüzler, binlerce aileler, çoluk çocuklarıyla beraber, tam manasıyla, aç, çıplak, perişan bir halde şehirlere, şimendüfer istasyon mevkilerine kırpaçlanarak hayvan sürüleri gibi toplanır. Şehirlerde bunlara barınacak yer tedarikine lüzum görülmediği gibi kimse de bunları içeriye almağa cesaret edemez. Yollar içinde, kaya kovuklarında kalırlar! Bu esnada açlık ve soğuğun muzaaf tesiriyle çocuklar, zaif analar ölmeye kırılmaya, bu dehşet karşısında kalan babalar da muvazenelerini gaib ederek delirmeye başlar!.

Nihayet bir gün ani bir emirle hepsi istasyona süngüler altında sevk ve koyun sürüsü gibi üstü açık vagonlara yağlı kamçıların tazyikiyle cebren tahmil olunurlar! İşte o gün tamamıyla mahşerden bir numune olur. Aah, feryad, istimdad! Fakat bu mazlumların imdadına koşmak değil yanlarına sokulmak kimin haddine düşmüş?! O gün için için bütün Kırım ağlar, lakin herkes gözyaşlarını harice değil kalblerine akıtırlar.

Kırım'ın en küçük bir kazasından yalnız şu gün, her birinde (40) kişi olmak üzere 48 vagon masum nefy ve imhaya, Ademabad'a gönderilmiştir:

Tren Kırım'ın ılık havasından, mavi, parlak semasından ayrılarak şimalin soğuk, donuk, kasvetli semtine, daha doğrusu, bir semt-i meçhule doğru hareket ederken

vagonların içinden taşan çocuk, kadın ve erkeklerin birine karışan hınçkırıklarını, vaveylalarını lokomotiflerin ölüm sesli düdükları ile boğmağa çalışıyorlarmış, alçaklar!

Tüfü (Tüh), sana ey beşeriyet dünyası! Bin kere lanet sana ey (Medeniyet) heyulası?..

Tam 15 günlük yolda, bütün ihtiyaçlarını da vagonlar içinde kaza etmek mecburiyetinde bulunan bu zavallıların heman bütün küçük çocukları, sıkıntıdan aşıktan, yolda iken ölmüşler, ve bu ölümleri yol boyunca vagon pencerelerinden atarak gitmişlerdir!.. Ne fecaat!

Şurası şayan-ı dikkattir ki bu vahşetin kurbanı olanların ekseriyet-i azimesi Türkler olup bir mikdarı da Alman

*

[s.116]

muhacirleridir. Pek azı Rus olup Yahudiyok gibidir. Bu cinayetın yegane hedefi Türkler olduğu ve Rusya'da Türklüğü mahve ve efna etmek bulunduğu güneş gibi aşıkardır.

Nasılca ölmeyerk Ural dağlarının şimal semtlerine kadar vasıl olabilen bu bedbahtlara, Avrupa pazarlarına sevkolunmak, Bolşevik propagandasına lazım olan kıymetli ecnebi paraları celbedilmek üzere, ormanlar kestirilmektedir.

İnsanların haksız olarak istismarından şikayet eden melun Bolşeviklerin bu caniyane istismarlarına ne demeli?..

Kırım'da bir sürgün ameliyesi daha yapılacağı kuvvetle söyleniyormuş. Öteki biçarelerden gelen mektublar da ise "Aman, kendi yerinizde ölünüz, mahvolunuz da bu taraflara gelmeye razı olmayınız. Burada hayat ölümlerden bin kat bedtir, her dakika ölüm temennietmekteyiz." feryadı yükseliyormuş.

En ufak bir kazadan bir defada 48 vagon Türk neyfolunuyorsa bütün Kırım'dan, bütün Kafkasya'dan, ya bütün Türkistan'dan ne kadardır, var kıyas ediniz...

--

Zavallı Perik!..

2 – Kırım'da aslen Türk, mezheb itibarıyla Musevıbir Karaim kabilesi vardır: Bunlar adeden çok az kalmışlardır. Nihayet birkaç binler içindedir.

Bahçesaray'da (Perik) namıyla çok asil Karaim ailesi vardı. Birkaç kardaş olup hepsi alıtahsil görmüş münevver adamlardı. İşte bu kardaşlardan biri, altmışlık bir zat,

Bolşeviklerin hadsiz, nihayetsiz zulmetinden artık kendisinden geçer dereceye gelir, 40 senelik refika-i hayatı olan zevcesiyle şu kararı veriler: İntihar!..

Emlakı ellerinden alınmış, her türlü hukuktan mahrum edilmiş ve bunun tenicesi olarak yüz gram ekmek satın almmak hakkında da iskat olunup bir de şimalin buzluk semtlerine sürgün edilmeyelerdi, tahakkuk ettikten sonra daha başka türlü nasıl hareket edebilirdi?..

Zevcesiyle beraber Karaimlerce mukaddes sayılan (Çofot Kale) ye çıkarlar, orada kendilerine bir mezar kazup hazırladıktan sonra iş bu feci kararın icrasına kalır. Zavallı Perik kimbilir ne kadar kanlı gözyaşlarını döke döke elindeki bıçağıyla sevgili zevcesini boğazlar, sonra da kendi boğazını keserken nasılsa etrafından yetişerek onu yaralı bir halde kurtarıyorlar. Acele tedavive muhakeme ederler. Bolşevik mahkemesi bu adama (5) sene hapis cezası vererek mahkemenin kararına bir itirazı olup olmadığını sual eder. O da cevaben:

Ahmaklar, der, ben ellerimi masum zevcemin alkanlarıyla yupadıktan sonra bana beş sene hapis vererek benimle istihza mı ediyorsunuz? Benim cezam ancak kurşun olabilir, başka laf yok!..

Bunun üzerine mahkeme tekrar müzakereye başlar, nihayet bu adamın deli olduğunu kabul ederek beraetini tebliğ etmekle beraber vatandaşlık hukukunun iade edildiğini de bildirir!...

Yüksek vicdanlı Perik orada isyan eder ve bağırır:

Behey zavallılar, madem ki ben vatandaşlık hukuku eline verilecek kadar zararsız bir unsur imişim de neden beni ta bu hale bu felakete kadar sürüklediniz? Sizlden ne hukuk isterim, ne bir güne şefaat ve merhamet dilerim...

Diyerek mahkemeden çıkar, bir araba kiralayarak Bahçesaray'ın tam karşusundaki (Topkaya) denilen en yüksek tepeye çıkar. Önceden acı acı feryad eder, ağlar, bağırır, bu haliyle aşağıda caddeden geçen herkesin nazarını kendisine celbeder. Evvela paltosunu, aşağıya atar, kalpağı çıkarup sallayarak çok sevdiği Bahçesaray şehriyle vedalaşır, kalpağı da Bolşeviklerin kirli suratlarına attıktan sonra uçuruma doğru arka arka yürüyerek kendisi de yuvarlanır gider!..

3 – (Hukuklu mu Hukuksuz mu?)

Kırım'dan şimikle yapılan zalimane nefy ve tahkir esnasında Türklerden ve Alman

muhacirlerden pek çok kimseler delir-

[s.115]

mişlerdir! Bu cümleden biri (Adı ve lakabı bizce malum, şimdilik mektum tutmağa mecburuz) köyünden kovulmuş. Çoluk çocuğuyla, soğukta yaya olarak şehre gelirken gece yarısı cigerparelerinin birinin açıklıktan, diğerinin soğuktan şikayetli feryad ve iniltilerine tahammül edemeyerek aklını oynatmıştır. Sahibi şehre gelerek akrabasından birinin yanına çıkmış iken deliliği daha ziyade artarak bıçakla, balta ile etrafındakilere hücum etmeye başlayınca komşuları bu zavallının ellerini ayaklarını kısıktırak bağladıktan sonra şehrin Milis Müdürlüğü'ne müracaat ederek bunun şifahaneye naklini rica etmişler. Giden muhabire milis müdirinin ilk suali şu garibe olmuştur:

- Hukuklu mu hukuksuz mu?..

- "Hukuksuz, sürgüne gideceklerden" cevabını alınca:

- "Cort esnim"! yanıdef olsun, şeytan ile haşrolsun! Cevabıyla mukabele etmiştir, alçak Bolşevik... hastadan bile (Hukuk) soruyor!

İşte Kırım kara haberleri böyle, belki bundan bin kat fena; bu fecayii tasvir için benim kalemim acizdir.

Okuyucularımız belki mübalağaya hamlederler, lakin emin olsunlar ki hakikat benim yazdıklarımın çok daha acıdır, fecidir. Benim buradaki rolüm vakayii şahidi olanların ağızlarından noksanıyla beraber nakl ve hikaye etmekten ibarettir.

Kırım ve Kırımlıların hali cidden fenadır, elimdir. Aklımızın ermediği bir cihet varsa bu haile karşusunda bütün Türk dünyası, Türk mefkurecilerinin hala muannid gaflet veyk sükutlarıdır!..

İmza

Okuyucularımıza:

Mecmuamızı muntazaman alamayan abonlerimizin matbaamıza bildirmelerini rica ve bu hususta makam-ı aidine müracaat edeceğimizi arzederiz.

İlan

Muhtelif puntoda hurufat getirdiğimizden, matbaamızda her türlü ilan, davet-name ve kartvizitler ucuz fiyatla basılmaktadır.

4.11. SAYI:12

Emel Mecmuası

15 Haziran 1930 / Birinci Yıl / Sayı 12

İçindekiler

Kırım İstiklal Davası	Kırımlı Cafer Seyyid Ahmed
Türk ve Türkçülük	M. H. Fazıl
Mahkum (Hikaye)	Mütercimi : T. İbrahim
DahiliHaberler	Lütfiye Ülker

HariciHaberler

*

[s.117]

Kırım İstiklal Davası :

Kırım istiklal davası 1774'te akdedilmiş olan Kaynarca Muaedesi'nin Ruslar tarafından ihlaliyle başlar. Bu muaedenin üçüncü maddesiyle Kırım istiklali Rusya ve Türkiye tarafından teyidle, serahatla tesbit ve kabul edilmiş ve buna hürmet edileceğine dair kudsitaahhüdlerde bulunulmuştu .

Reuily Roviye nam Fransız muharririnin Napolyon'a ithaf ettiği Kırım'a seyahat namındaki kıymetli eserinde "Bu muahedeyi yapanlar Kırım Tatarlarının hukuk-ı siyasilerini ya bilerek veyahud ihmal ederek Kırım İstiklali'ni ilan etmişlerdir. Çünkü hiçbir zaman istiklalini gaib etmemiş olan bir milleti müstakil ilan etmek onu esarete düşürmek için atılan ilk adımdır" diyor.

Tarihin tanıdığı bütün imparatorluklar gibi Rusya'da satveti birçok milletlerin esareti üzerine kurmuştu. Rusya'nın garba ve bi'l-hassa şarka doğru attığı her ileri adımında bir milletin istiklali yıkılmış, bir hars ocağı söndürülmüştür.

Rusya'nın bu genişlemesi dahil kuvvetlerinin yanımeleni ve harsı seviyesinin, ictimaıkabiliyet ve kudretinin inkişafından ziyade kaba maddi kuvvetiyle esaretine düşürdüğü milletleri de emellerini yaşatmakta cebr ve zulmle kullanılmasıyla temin edilmişti.

Müdhiş İvan'dan başlayarak bu şekilde kuvvetlenen Rusya Büyük Petro'nun ıslahat

temelleriyle devlet kudretini bir kat daha temerküz ve takviye etmişti.

Bu kuvvete dayanan İkinci Katerina'nın desas-ı siyaseti, Kaynarca Muahedesi'ni ihlal eden adımları atmakta çok

[s.118]

vakit geçirmede. Hatta 1775'den başlayarak Kırım'ın Rusya'ya kati olarak ilhak edildiği 8 Nisan 1783 tarihine kadar geçen müddet zarfında Kırım baştan başa kana boyanmıştı . Bu tarihte ise yanı(1783-1784)'te Kırım'da Potmekin tarafından (30) bini müteceviz mücahid öldürülmüş ve birçok ve birçok köyler yakılmıştı. Bundan dolayı Larus Larousse lugatinin bile (Kırım) kelimesinde "Beşeriyet bu zavallı halkı esir etmek için yaptığı zulümden dolayı ile'l-ebed ve haklı olarak Potmekin'i itham edecektir" deniliyor.

Bütün tarihinde ancak istiklal ve din aşkıyla yaşamış ve bu uğurdaki fedakarlıklarıyla Türk tarihinin en parlak sahifelerini canlandırmış olan Kırım, Rusların her müdahale ve entrikasını canıyla, kanıyla karşılamıştı.

Bu devirde Kırım'da Ruslarla boğaz, boğaza çenkleşenler, yakılan köylerin ve mücahidleri yıldırma maksadıyla öldürülen çoluk, çocuğn miktarı öginde candan sarsılmamak kabil değildir.

İşte Kırım istiklal davası bu mukaddes hak uğrunda ölen şehidlerin mübarek ruhlarının Kırım ufuklarında yükselmesi tarihiyle başlar...

8 Nisan 1783'te Kırım'ın Rusya'ya ilhakı üzerine İkinci Katerina tarafından neşrolunan beyannamede "Biz gerek kendi namımıza ve gerekse halkımız namına Kırımlıların canlarına, mallarına, mülklerine, dinlerine hürmet edeceğimizi ve bunun hiçbir veçhile ref ve ilga edilmeyeceğini resmive kudsıolarak taahhüd ederiz" denilmişti.

Halbuki Katerina ve onun sevgilisi Potmekin daha bu beyannamenin mürekkebi kurumamışken Kırım topraklarını sevgililerine dağıtmaya, camileri kiliseye çevirmeye, başlamışlardı. Çarlar idaresinde Kırım vakıflarının bile yağma edilerek dört yüz bin desatına (takriben bir hektar) dan (87) bin desatineye indirilmiş olduğu resmivesikalarla müsbittir. Bütün bir köy halkının tapraklarından mahrum edilerek günün birinde jandarma kuvvetiyle köylerinden sürülüp çıkarılmış oldukları resmi, adlıvesikalarla sabittir.

Silahsız ve müdafaasız kaldırılmış olan Kırım Türklerinin uğradıkları binbir tecavüz öginde zalim ve kahhar düşmana boyun egmektense devir devir, katile katile cennet kadar güzel vatanlarından göçüp gitmişlerdi. Bu facia asırlardan beri Kırım'da yaşamış ve

Kırım'ın her karış toprağı işleyerek ömr-i atinin temellerini hazırlamış olan Kırımlıların artık vatanlarında yaşamaya imkan bulmadıklarını isbat eden en canlı vesikalardır.

Kırım hicretleri herşeyden ziyade Kırımlıların Rus esaretine karşı isyan eden millıvicdanlarının protestosudur.

Kırım Türklerindenki millıve vicdanıtarihin şerefli hatıraları, halk edebiyatının zenginliği, hars ve anane kuvvetinin sağlamlığıyla hiçbir zaman kendi hususiyetini gaib etmemiştir. Rus'a asker olmak, Rus mektebine girmek, Rusların evkafın idaresine ve idare-i şerıyyeye müdahaleleri gibi meselelere karşı Kırımlılar uzun zamanlar menfıve muhalif vazıyyet almışlardır.

1917'de millısiyaseti ellerine almış olan Kırım gençlerinin Rus istibdadına karşı besledikleri kin ve intikamın temeli halkın millıvicdanından yükselmiş olan bu millıduygunun eseri ve bunun ifadesi idi. Buna binaen yalnız gençlik değil bütün Kırım Türkleri inkılabın birinci gününden itibaren çıkmaza doğru atılan her adımda en büyük bir vahdet ve en şayan-ı hayret fedakarlıklara atılmışlardır.

[s.119]

Buna binaen halktan, halkın tarih ve vicdanından gelen Kırım Türklerindeki kuvvetli millıciyeyanı hiçbir hile, hiçbir zulüm, hiçbir vahşet kıramadı ve yolundan ayıramadı. Kırım'da yapılan ve yapılmakta olan imha siyaseti hakkında "Emel" de okuyacağımız makalelerde vazıyyet aynen ve hayattan alınarak tasvir edilmektedir.

Bütün bu facialar Kırım Türklerinin hürriyet ve istiklale layık bir millet olduklarını anlamış olmalarına binaen irtıkab ediliyor.

İktisadıve harsıhayatı ve ananeleriyle Komünizm zihniyet ve siyasetini kabul ve hazmedemeyecek bir halet-i ruhiyede bulunan Kırım Türklerinin cebr ve zulümle millıtekamül devirlerini durdurmanın kabil olamayacağını Bolşevikler de biliyorlar... Onlar Kırım'da kuvvetli bir sanayiın temerküz etmediğini ve toprağın da Kırım'da hiçbir zaman büyük Rusya'da asırlardan beri tatbik edilen mülkiyet-i müştereke (Mir) usulüyle işlenmediğini de herkesten iyi bilirler.

Binaen-aleyh Kırım'da Komünizm'i tatbik için ne kuvvetli bir amele ve ne de kolektif bir köylü kitlesi olmadığını onlar herkesten iyi anlarlar.

Buna rağmen onlar Kırım'da muhalıyaşamakta ısrar ve inad gösteriyorlar. Çünkü elde etmek istedikleri netice herşeyden evvel gayet tabiiolarak hatta gayri ihtiyariolarak bu

teşebbüslere muhalefet edecek olan Kırım Türklerinin imhası ve bi'n-netice Kırım istiklal davasının öldürülmesidir.

Çarlık Rusyası'nın kuvvetli sarsılması neticesinde milletler hapishanesi kısmen çökmüş ve birçok milletler istiklallerine kavuşmuşlardı.

Acaba bu gün Bolşevik cehenneminde yalnız vücudları, servetleri değil mukaddesatları da yakılıp mahvedilmek istenilen milletlerin istiklal davaları bu suretle yetiştirilmiş olacak mıdır?

Kırım İstiklal davası bütün Rusya'dan ayrılmak isteyen milletler cihadının küçük bir cebhesidir. Harb yeniden ve kuvvetli bir surette bu zaif noktadan başlamıştır.

Fakat her halde ne burada bitecek ve ne de Bolşeviklerin düşündükleri tarzda nihayet bulacaktır.

Kırımlı: Cafer Seyyid Ahmed.

Türk ve Türkçülük- 4 –

Padişahlar birtakım dejenere ve bunak adamlar sırasına düşmüş, menfaat-perest ve haris vezirlerin, kadınların veya lalaların ellerinde oyuncak olmuşlar idi. Eskiden olduğu gibi idarede intizam, adalet kalmamış herşey çığırından çıkmış idi. Dahilisiyaset ve vaziyet böyle berbad halde iken haricivaziyet de pek fena bir şekle girmişti. Ecnebi hükümetler günden güne Türkiye'de türlü imtiyazlar ve haklar kazanıyorlardı. Kapütilyasyon denilen bu imtiyazlar saikasıyla Osmanlı hükümetinin iktisadiyatı çok bozulmuş ve fakirleşmişti. Halk Avrupa sermayedarlarının ellerinde esir makamına düşmüştü. Osmanlı ülkesinde yaşayan gayri müslim tebaa, ecnebi hükümetlerin himayesine sığınarak ara sıra başkaldırıyorlar ve fazla imtiyaz ve müsamaha istiyorlardı. Bu vaziyet ve şerait altında sürüklenen koca Osmanlı ağacı içinde çürüyordu. Buna bir çare bulmak lazımdı.

Buna çare olmak üzere Avrupaisistemi kabul ve yeniçeriliği ilga etmeyi buldular. Bazı kargaşalıklara, isyanlara meydan verilmekle beraber eskimiş yeniçerilik zihniyet ve idaresi kaldırıldı ve yeni bir çığır açıldı. Buna "Tanzimat Devri" denildi. Bu devir açılmakla Osmanlı saltanatının dahilive haricisiyasetinde ve vaziyetinde büyük bir değişiklik ve iyilik olmadı. Bi'l-akis gayri müslim tebaa şımardı ve asıl Türkler iktisaden ve siyaseten düştüler.

Avrupa ile temas etmiş ve oradan fikir almış bazı Türk

[s.120]

münevverleri, Osmanlı memleketini ve milletini bu vahim vaziyetten kurtarmak istiyorlardı. Buna da yegane çare olarak idare-i mutlakayı kaldırıp meşrutibir hükümet idaresi kurmakta arıyorlardı. Fi'l-hakika on dokuzuncu asrın sonlarına doğru başta Midhat Paşa olmak üzere tahta oturttukları Sultan Hamid'e Meşrutiyet ilan ettirmişlerdi. Fakat bu teşebbüs ve muvaffakiyet az vakit sonra hürriyetperver Midhat Paşa'nın menfada cellad elinden ölmesiyle ve müdhiş bir istibdadin birleşmesiyle neticelendi. Otuz beş sene kadar devam eden koyu bir istibdattan sonra tekrar galeyana gelen genç ve münevver Osmanlılar ikinci defa olarak 1908 senesinde son meşrutiyeti ilan ettiler. Yeni rejim, taze teşkilat kısa bir zaman için parlak ve kuvvetli gibi göründü. Fakat halkın seviyesini, zihniyetini ve mümleketin fakirliğini birden bire tebdil ve ıslah etmek zamana mütevakkıftı. Sulh ve sükunet içinde hükümet makinesinin işlemesi lazımdı. Lakin haricidüşmanların işine bu gelmiyordu. Osmanlı hükümetini büsbütün öldürmekle beraber küçültmek ve kuvvetlendirmek icab ederdi. Bir taraftan Osmanlı hakimiyeti altında yaşayan Sırp, Bulgar gibi gayri müslim tebalar ve diğer taraftan Arap, Arnavut, Kürd gibi müslim tebalar ayrılmak ve müstakil teşkilat-ı siyasiye kurmak istiyorlardı. Bunun için fırsat gelmişti. İsyân ettiler. Müslim teba hazırlıksız ve hamisiz olduğundan teslim oldu. Gayri müslim teba ecnebi hükümetlerden muavenet ve müzaheret gördüklerinden ayrıldılar ve müstakil teşkilat yaptılar.

Daha ziyade küçülen ve zayıflayan Osmanlı hükümeti, coğrafive siyasivaziyeti dolayısıyla 1914 senesinde açılan büyük cihan muharebesine girişmeye mecbur oldu. Dört sene devam eden bu kanlı cenkten Osmanlılar müttefikleriyle birlikte tamamıyla mağlub ve perişan bir halde çıktılar. Memleketi sahipsiz ve milleti hamisiz bırakup öteye beriye kaçan İttihad ve Terakki Hükümeti erkanını İngilizler muhibbîtilaf Hürriyet Fırkası'nın hükümeti takib etti ve idareyi eline aldı.

Fakat, Avrupalıların çoktan beri ölümünü beklediği hasta adamın naşını Sevr Muahedesi ile kefenleyerek mezara yerleştirdi. Hakikatta mezara tıklan Türk Milleti ve ülkesi değil, Osmanlı saltanatı ve hakimiyeti idi. Fakat, o meşum devrin ricali bunda gaflet ettiler. Çok geçmedi, Anadolu'nun kanlı ve çıplak ufuklarından güneş gibi bir baş yükseli ve gür sesle : "Rica ile, merhamet dilenmekle bir millet ve devletin şerefi kurtarılamaz... Türk Milleti, ensal-i atiyeye bunu unutmamalıdır!" diye haykırdı. Bu baş, bu ses büyük Gazi

Mustafa Kemal idi.

Gazi'nin irşadıyla Anadolu'da yeni temeller üstüne yeni Türkiye Cumhuriyeti kuruldu. Kısa surette birkaç sahife içerisine sıkıştırmaya çalıştığım uzun Türk tarihinden anlaşılıyor ki, Türkler pek eski zamandan beri şanla, şerefle, zaferle ve istiklalle yaşayan bir millettir. Türk millitarihi büyük kahramanların ve dahilerin harikulade işleri ve fütuhatlarıyla doludur. Fakat bütün bunlar, onaltıncı ve on sekizinci asırların sonlarına doğru bitiyor ve Türklerin gerileme, yenilme ve esirliğe düşme devri ve felaketi başlıyor. Pek çok hanlıklar, Türk hükümetleri, ahali ile birlikte Rusların, Acemlerin, Çinlilerin vesair milletlerin hakimiyeti altına giriliyor ve istiklallerini kaybediyorlar.

Binlerce sene kendi bayrağından başkasının gölgesinde yaşamaya alışmayan pek çok Türk kabileleri, düştükleri esirlik hayatında acı acı hasret ve gurbet Türkleri söylemeye ve için için yanmaya ve ağlamaya başladılar. Türklere ölümden acı gelen bu düşman esareti, Türkleri serbest kardaş himayesi, rahat vatandaş ülkesi aramak ihtiyacına düşürdü.

Bu derd ve ihtiyac ile Türklerin pek çoğu pek çok kere diyardan diyara göçtüler ve çalkandılar.

Bu gün, Sibirya ve Moğolistan'da bir milyon dört yüz bin, Orta Asya'da on üç milyon yedi yüz elli bin,

[s.121]

Kafkasya ve İran'da beş milyon yüz bin, ŞimalıKafkas, İdil ve Ural'da üç milyon beş yüz bin, Kırım'da iki yüz yirmi bin, Romanya'da iki yüz altmış bin, Bulgaristan, Yunanistan ve Sırbistan'da sekiz yüz bin, Türkiye Cumhuriyeti'nde on iki milyon Türk yaşamaktadır ki ceman yekun otuz sekiz milyon yüz altmış bindir. Bunların yüzde seksen dokuzu Müslüman ve kalanı Hristiyan, Şaman ve Yahudilerdir. Romanya'nın Basarabya mıntıkasında seksen bin Hristiyan Türk (Gagavuz – Kara Oğuz) bulunmaktadır ki bunlar da yukarıdaki sayıya dahildirler.

Türk dilinin üç büyük şive ile konuşulduğu ve hangileri olduğunu yazmıştım.

Görülüyor ki kırk milyona yakın olan Türk Milleti başlıca Asya ve Avrupa kıtalarının muhtelif memleketlerine dağılmışlar ve yerleşmişlerdir. Bunların iki büyük ve mühim guruba ayrıldıkları göze çarpıyor: Türkiye Türkleri ile Rusya Türkleri. Türkiye Türkleri, son büyük ve cezriinkılablarıyla millisteklal ve varlıklarını kurtarmışlar ve siyaseten kuvvetli bir devlet (Cumhuriyet) meydana getirmişlerdir. Türkiye Cumhuriyeti Türkleri,

bundan böyle açtıkları ve tuttıkları salim milliyet ve medeniyet yolunda katiyet ve cesaretle yürüyecekler ve medenidünya hükümetlerinin sırasına geçeceklerdir.

Rusya Türkleri ise yüzlerce seneden beri Rus'un ak ve kızıl istibdadı altında inlemiş ve inlemektedir. Müdhiş ve kahhar Rus zulmünden kurtulmak için senelerden beri çalışan ve hazırlanan Rusya Türkleri de behemehal bir gün ve hem yakın bir zamanda ile'l-ebed kurtulacaklar ve müstakil cumhuriyetler kuracaklardır. Buna her Türk'ün imanı vardır. Vakıa bu günde Rus idaresi altında Bolşevik sisteminde kurulmuş Tataristan, Başkırdistan, Kazakistan, Azerbaycan, Kırım, Türkistan ve Kırgızistan Türk cumhuriyetleri vardır. Bunlar guya Bolşevik prensipleri üzerine kendi millimukadderatlarını istedikleri gibi idare etmek için tesis edilmişlerdir. Fakat Bolşevikler bu hususta akla ve havsalaya sığmayacak zulümleri ve vahşetleri yaparak Türklerin millihislerini ve kuvvetlerini öldürmeye uğraşmaktadırlar. Bolşevik zulüm ve tazyiki arttıkça, Türkler de milligayret ve hamiyetlerini kuvvetlendirmekte ve günden güne millistiklalleri için hazırlanmaktadırlar.

Evvelce yazdığım gibi Türk Milleti pek çok uruklara (Kabilelere) ayrılmışlardır. Bunların başlıcaları Türk, Türkmen, Kırgız ve Tatardır. Rusya'da yaşayan son üç büyük kabile biraz farkla tamamıyla Türkçe – Çağatayca- Konuşurlar ve yek-diğeriyle mükemmel surette anlaşılır. Bütün bu küçük ve büyük uruklar kendilerinin Türk Milleti'nden olduklarını bilirler ve Türklükten başka millet tanımazlar. Rusların Türk'ü parçalamak için asırlarca kurduğu ayırma tuzağı, son zamanlarda ve bi'l-hassa 1905 inkılabından sonra milliyetçilik imanının kuvvetiyle parçalanmıştır. Rusluğun en şeytancar ve tahribkar usulleriyle bölünmeyen Türklük, şimdiden sonra da hiçbir kuvvet ve korku ile bölünemeyecektir. Koca Rusya'nın parçalanmasıyla doğacak olan bir Türkistan, bir Kırgızistan, bir Kırım, bir Tataristan ve bir Azerbaycan cumhuriyetinin müstakil varlıkları bunların Türk olmalarına ve Türklük'te kalmalarına asla ve katiyen mani ve engel olamaz. Çünkü bunları bu gün yek-diğeriyle bağlayan ve ile'l-ebed bağlayacak olan amil; dil, tarih, soy, din ve vicdan birlikleridir. Memleket ayrılıklarının ve isim farklarının ehemmiyet ve tesiri yoktur. Türklük ve Türkçülük budur. Bu günkü ve bundan sonraki Türk'ün yapması lazım gelen siyaset ve yaşatması icab eden gaye; müstakil ve muzaffer Türkiye Cumhuriyeti'nin kuvvetleşmesini ve Rusya'da büyük bir kitle ve ekseriyet teşkil eden Türklerin bir an evvel millistikal ve emellerine kavuşmalarını istemek ve bu uğurda çalışmak ve her nerede olsa her Türk ferdin ve ekalliyetin terakkisiyle, refah ve saadetine düşünmek ve uğraşmaktır.

Hakiki Türklük ve Türkçülük budur.

- Bitti –

M. H. Fazıl.

[s.122]

HİKAYE

Nakili : Doktor V. K. Morvo

Mütercim: T. İbrahim

Mahkum

Hapishane müfettişleri, hapishane müdirinin odasında ictima etmişler, müştekıbulunan bir kısım mevkufların istidalarını gözden geçirmişlerdi. Müdür şikayetnamelerin heyetin rüyetinden geçtiğini ve arzolanacak başka bir şey bulunmadığını beyan ile yerine oturdu.

Asabi, soğukkanlı, katıve sert sözlü reis elinde tuttuğu ufak bir kağıd parçasına göz gezdirerek müdire :

- 14208 numaralı mahkum bir gardiyanla çağirtınız dedi.

Müdür, reisin bu emri karşısında şaşırıldı ve :

- Fakat, mahkum huzurunuzda çıkarılmasını talep etmiyor diyebildi.

-Siz heman istediğim mahkumu getirtiniz!

Müdür naçar amirine muti başını eğdi. Kapu yanındaki gardiyana işaret ettikten sonra reise :

- Mahkum huzurunuzda getirtmekten ne maksadınız olduğunu anlayamıyorum. Bi't-tabi, yapacak bir itirazım yoktur. Şu kadar var ki, mahkum buraya gelmeden hakkında birkaç sözle ufak bir beyanatta bulunmak istiyorum.

- Sizden beyanat istediğimiz zaman konuşursunuz. Uzun boylu, zeki ve iyi terbiye görmüş, çehresinden hayırhah bir adam olduğu anlaşılan müdir, fazla söz söylemeden yerine oturdu. O, daima mutedil, cesur, seriü'l-intikal idi. Mama-fih, bu dakikada korkuya benzeyen helecannı gizleyemiyordu.

Salonun sükuneti içinde yalnız resmistenografin uçladığı kalem çıtırdıları işitiliyordu.

Gruba yaklaşan güneşin zaif ve kırmızı ziyası salonun dar pencerelerinin parmaklıkları arasından geçerek mahkumlara mahsus sandalyeyi aydınlatıyordu. Müdürün gözleri bu parça aydınlığa dikilmiş, dalgın bekliyordu.

Reis muhatabını tayin etmeden:

- Bir hapishanede cereyan eden hadisesi, müdür ve gardiyanlara müracaata hacet olmadan da, anlamanın kolayı bulunuyor...

Reis henüz sözünü bitirmemişti, kapunun eşiğinde mahkum göründü. Bu, ayağına takılan demir topuzun zincirini sağ eline almış, zorlukla yürüyebilen, kırkbeş yaşlarında iri cüsseli bir adamdı. Sarı derisi kalın ve kuvvetli kemiklerinin üstüne yapışmıştı. Yüzünün ve cildinin sarılığı ağır bir hastalığa mübtela olduğunu gösteriyordu. Huzura çıkarılmak üzere hazırlanmıştı. Parçalanmış kunduralarının uçlarından ayaklarının kirli parmakları görünüyor, üstündeki kaba rubası bir yağın paçavaraya dönmüş, haftalardan beri traş görmeyen saç sakalı birbirine karışmıştı. İnsana benzer yeri kalmayan bu adamda zorla zabtolunan vahşi bir yırtıcılık ve ölmeyen bir azim müşahede olunuyordu. İri, parlak ve haris gözleri, çıkıntısız düz alını, muntazam kafası, ince uzun burnunu, iri köşeli çeneleri, tavır ve hareketi, itidalli bir adam olduğunu belli ediyor, yüzünün derin çizgileri, ağarmaya başlayan saçları da onu fazla ihtiyar gösteriyordu.

Mahkum, ağır ağır ilerlerken, salonda bulunanların yüzlerine o kadar boş ve la-kaydıbakıyordu ki, orada bulunanların kim olduklarını anlamak için düşünmeye bile hacet görmüyordu yalnız hapishane müdürünü gördüğü zaman gözleri, müdhiş bir intikam hırsı ile parlamaya başladı öğine doğru eğdiği boynunun damarları bir anda

[s.123]

gerildi. Başını dimdik, gazabından titreyen dudakları morarıyor, ağzının ve gözlerinin kendarlarındaki çizgiler gittikçe derinleşiyordu. Olduğu yerde nefesi kesilmiş kaskatı, duygusuz bir taş gibi duruyordu.

Bu abus ve gayri şuurıvaziyete reisin sesi nihayet verdi.

- İşte bir iskemle.

Mahkum başına vurulmuş gibi silkindi. Kısıklı bir hırıltı çıkararak derin derin teneffüs etmeye başladı. Yüzünde acı bir ıstırapın eseri fark olunuyordu. O zaman, elinde tuttuğu topuzu döşemenin üstüne bıraktı. Topuzun sükutuyla salon inledi. Kuru ve uzun parmakları sanki göğsündeki acıyı dindirmek için çizgili gömleğinin paçavra haline gelen

yamalarını bağrının üstünde sıktı. Sonra bitab bir halde, fütursuz iskemlenin üstüne yığıldı. Bütün bu hal birkaç dakika devam etmişti.

- Başka mahbuslara takılmayan bu topuzu, böyle hasta ve zaif bir insanın ayağına niçün taktın?

- Siz bu adamı tanıyor musunuz efendim. Bu mevkuların en tehlikelidir.

- Hepsini biliyoruz. Sen zincirleri çöz!

Gardiyan emri ifa ettikten sonra reis mahkuma mülayemetle hitab etti:

- Bizim kimler olduğunu biliyor musun?.. Biz hapishane müfettişleriyiz... Senin meselen hakkında tahkikat yapmak üzere buraya toplandık. Bize hakikati olduğu gibi söylemeni istiyoruz.

Mahkum zekası pek yavaş işliyordu. İdrak kuvvetinin zafiyeti onu birkaç dakika sükut etmeye mecbur etti. Oturduğu yerden kımıldamadan gayet yavaş bir sesle:

- Belki, benden bir şikayet bekliyorsunuz dedi.

Reis :

- Evet, eğer yapacak bir şikayetin varsa söyle !

Mahkum bütün kuvvetini topladı. Reisin gözlerine sabit bir nazarla bakarak açık!

- Yapacak bir şikayetim yoktur. dedi.

Reis mahkuma yaklaştı. Elini onun kuru omuzuna koydu. Ve sesindeki hafif ve merhamet-
ihtizaz ile:

- Senin ne kadar sabırlı ve hiçbir vakit halinden müşteki bulunduğunu biliyoruz. Eğer böyle olmasaydı şimdiye kadar birçok defalar senin adını işitirdik. Senden söyleyeceğin veyahud yapacağın var mı diye sormaklığım, bana, yapılan bir haksızlığı doğrultmak için yardım etmeni talep etmemdir. Şu hapishanede mevkuf bulunan bin beş yüz insan yalnız bir kişinin kontrolü altında bulunuyor. Eğer bu gün bunlardan birisi bir haksızlık yüzünden çekiyorsa, yarın başkaları da çekebilirler. Bu hapishanede adaleti icra edebilmek için bize yardım etmeni senden insaniyet namına istiyorum. Bir insan gibi hem-cinsin olan benimle bir şeyden korkun olmadan konuş.

Reisin sözleri mahkumu mütessir etmişti. Son cümle izzet-i nefesine dokunduğundan reise:

- Bu dünyada korkacağım hiçbir şey yoktur. dedi. Sonra başını öğine eğerek ilave etti:

"Size hepsini söyleyeceğim."

Bu sözleri söylediği zaman oturduğu yerden biraz kımıldamıştı. Dar pencereden gelen güneşin ince ziyası şimdi mahkumun göğsünü ve yüzünü aydınlatıyordu. Onu iki parçaya ayrılmış gibi gösteriyordu. Gözleri parça ziyanın letafetiyle neşelenmiş aheste ve yekahenk bir sesle anlatmaya başladı:

- Bir insan öldürdüğüm için yirmi seneye mahkum edildim. Katil değilim. Çünkü öldürdüğüm adam benim malımı çalmış ve bana fenalık etmişti. on üç senedir burada bulunuyorum. İltken bu hayat bana pek zor geldi. Mahkum ismini taşımaklığım beni fena halde kederlendiriyordu... En nihayet bu kederimi benimsedim. Hapishane müdiri ruhumu anlamış ve bana iyi muamele etmeye başlamıştı. O zaman içinde beni hapishanede bulunan mevkufkların en sakinlerinden biri

[s.124]

yapmıştı. Bunu size şimdiki müdirin yaptığı muameleden şikayet etmek için söylemiyorum. Hiçbir şeyden şikayet etmiyorum. Kimsenin müzaheretini istemem. Kimsenin kuvvetinden de katiiyen korkmam.

- Pek iyi... devam et...

- Müdür benden iyi bir adam yaptıktan sonra sadakatla çalışmaya başlamışım. İşlemek beni çok mütelezziz ediyor ve ruhuma hafiflik veriyordu. Bu müddet zarfında nizam-nameye muğayir bir hareket sibkat etmemiştir. Bu sırada mekufklardan hüsn-i hal sahibi olanlara şahadet-name verilmek üzere yapılan kanun parlamento tarafından tasdik olunmuştu. Bu şahadet-nameler mahkumların cezalarının tahfifine yardım edecekti.

Yirmi seneye mahkumdum. Fakat, hareketimde veyaptığım işlerde o kadar sadakat ve azim gösteriyordum ki, dosyam hüsn-i hal şahadet-nameleriyle dolmuş idi. Birkaç seneye kadar kurtulacağımı pek büyük ümidle bekliyordum.

Cezamı itmam etmeye üç sene daha kalmıştı. Bu üç senenin lekesiz geçmesini can ü gönülden arzu ediyordum. En ufak bir hatamın hapishane nizam-namesine muğayir en ehemmiyetsiz bir hareketimin kazandığım şahadet-namelerimi sıfıra indireceğini ve itmam-ı ceza etmek için on sene daha bu duvarların arasında kalacağımı pek alabiliyordum. Bunların hepsini hatırımdan asla çıkarmıyordum. Bütün gayretim buradan kurtulmak, gayem serbestliğe kavuşup uzak yerlere gitmek, yeniden insan olmaya çalışmaktı.

- Senin dosyalarındaki evrakı biliyoruz devam et.

- Pek iyi... Biliyorsunuz ki ocaklarda ve uçurumlarda mühim ve ağır işlere başlanmıştı. Bu işlerde çalıştırmak için kuvvetli insanlara ihtiyac vardı. Güçlü ve kuvvetli insanlar çok yoktur. Ba-husus (silinmiş) lerde böyle adamlar seyrek bulunur. Bu ağır işlere gönderilenlerden biri de bendim. Vazifemi yapmakta kusur göstermiyordum. İş saatlerinden dış çalışmalarımız mühim, tütün elbise gibi eşya ile ödeniyordu. Dış işlerden hoşlanıyordum.... Her Cumartesi bizi başgardiyana götürürlerdi. Orada dış sayımızın mukabili verilen eşyayı teslim alırdık.

Bir Cumartesi yine hakkımızı almak için başgardiyanın karşısında dizilmiştik, önümde uzun bir insan kafilesi vardı. Hisselerini alan iki üç adım öteden başka bir sıraya geçiyor ve tekrar hüccesine götürülmesini bekliyordu. Bana sıra geldiği zaman başgardiyana yaklaştım ve hakkımın yalnız tütün ile ödenmesini istedim. O bana uzun uzun baktı ve "Neye bir daha geriye döndün?" dedi. Ben henüz çağırılmadığımı ve bir şeyi kabul etmediğimi söyledim. Gardiyan :

- "Bir parça tütün çalayım diye temiz dosyanı kirletme. Yetişir." Dedi. Bu söz kalbimi çok kırmıştı. Çağırılmamıştım. Hakkımı da almamıştım. Beni kimsenin hırsızlıkla itham etmesine tahammül edemezdim. Sert cevap verdim:

- "Hakkımı almadan bir yere çekilmem.

Kimsenin bana hırsız demeye hakkı yoktur. Hiç kimse de hakkımız olan birşeyi çalamaz!"...

Başgardiyana hiddetlenmişti: "Yetişir sus!" fazla cüret göstermiştim. Gardiyan yavaş yavaş elini kaldırdı. Bu bir işaretti. Arkasında ayak üstü duran karakolla derhal doğruldular. Duvar kenarlarında karşı karşıya duran askerler tüfenklerini bana çevirdiler. Başgardiyana madunlarından birine, müdire haber vermesini emretti.... Müdür gelmişti. Gardiyan müdiri, benim haksız olarak iki defa tütün almak istediğimi, kendisine karşı terbiyesizce söz söylediğimi ve sıraya geçmek istemediğimi anlattı. Müdür bana kısaca "Sana emrediyorum. Yerine geç!" dedi. Ben reddettim.

(Sonu var)

[s.125]

DAHİLİ HABERLER :

Moren Yangını Şiddetlendi:

Bir seneden beri yanmakta ve son günlerde söndürülmesi ümit edilmekte olan Moren Gaz Ocaklarından 82,160 numaralı ocaklar daha şiddetli surette yanmaya ve makam-ı aidini telaşa düşürmeye başlamıştır. Şimdiye kadar alınan tedbirler iyi bir netice vermediği gibi ocakların daha büyük şiddet ve kuvvetle yanmalarına sebep olmuştur.

Bir seneden beri toplanan zararların birkaç milyar Ley'e çıktığı hesap edilmektedir.

Domnu Doktor Lope İnzibat Komisyonuna Verildi :

4 Haziran'da Meclis-i Mebusan'da Köylü Fırkası Reisi Domnu Doktor Lope ile Maliye Nazırı Domno V. Macaro ve Meclis Reis-i Sanisi Hatsiyegan arasında zuhur eden şiddetli bir münakaşa üzerine hakaretamiz sözler kullanmasından dolayı Doktor Lope Meclis-i İnzibat Komisyonu'na çağırılmıştır.

Yeni Dobruca Nizam-namesi Tebdil Edilecek mi?

Çoktan beri tebdili söylenmekte olup icrası daima vakt-ı ahara talik edilen "Yeni Dobruca Kanun" unda bazı tebdilat yapmak üzere 3 Haziran Salı günü Kadriatır Parlamenteleri ictima ederek ihzar edilen layiha-i kanuniyeye, tesbit ettikleri aşağıdaki maddelerin de ilavesini talep etmeye müttefikan karar vermişlerdir.

1 – Harb-i Umumi'de hizmet-i askeriyesini Romen Ordusu'nda ifa eden askerlerle harb dulları ve yetimlerine tarla verilmesi.

2 – Vazife-i askeriyesini ifa eden ve tarlası olmayan yerli çiftçilerin temliki.

3 – Vaktiyle deklaratsiya yapmayanlar için yeni bir vadenin verilmesi.

4 – Beş hektarlı çiftçilerden alınan üçde birin iadesi

5 – Onbeş hektardan fazla alınan tarlaların tazmin edilmesi.

6 – Ekilmiş olarak alınan tarlalardaki mahsulatın eski sahibine teslimi.

Bu metalibatın, hükümet tarafından, adem-i kabulü takdirinde Bulgar parlamenterleri hem firkadan ve hem de mebus ve ayanlıktan istifa edeceklermiş.

Prens Karol'un Paris'ten Hareketi:

Prens Karol Hazretleri, Paris'ten hareket edeceği vakit pasaport meselesinden

dolayı büyük müşkilata maruz kalmış, nihayet Nikolay Evcenyo namında ateşemiliter şöförlerinden birinin pasaportu ile – emanet pasaportla – zor zahmet Paris'ten hareket edebilmiştir. Trene rakiben Almanya'da (Monken) kasabasına gelmiştir. Emanet pasaportun vizesi hususunda hizmeti sibkat edem Mayor Pop'dur.

Monken'de (Farman) ismindeki teyyareyi 42 bin Fransız Frankı'na kiralayarak saat (Avrupa saati) 7:15'de Romanya'ya müteveccihan hareket etmişler. Teyyare en çok Avusturya ve Çehoslavaçya arazisi üzerinden gelmiş ve memlekete Oradya hattından girmiştir. Uçma zamanında teyyare rüzgarın kararsız cereyanından dolayı hatt-ı hareketini değiştirmek ve makinanın yağı ve benzini tükenmiş olmasından dolayı da yere inmek mecburiyetinde kalmıştır. Birinci defa Oradiya civarına ikinci defa Kirişo vadisine inmiştir. Ecnebi bir teyyarenin geldiğini gören halk heman teyyarenin indiği yere toplanmış ise de prens hazretleri kendini tanıtmamıştır.

Kirişo vadisinde daha çok beklemeye tahammülü olmadığından kendisini istikbal için gönderilen Mayor Kristesko'nun idare ettiği teyyareye rakiben Kloje doğru hareket etmiş ve saat 7:15'de Kloj hangarına vasil olmuştur. Angar'daki memurin-i askeriye icab eden askeritazim ve hürmetle prensi kabul etmişlerdir. Buraya gelinceye kadar pernes hazretleri sivil elbiseyi labisti.

[s.126]

On dakika istirahattan sonra ceneral robasını labis olarak tekrar hazır bulunan teyyareye binerek saat 7:25'de Bükreş'e doğru hareket etmişlerdir. Bu defa teyyareyi idare eden kaptan Opriş idi ki Bükreş'e geldikten sonra Prens Nikolay tarafından (Coroana Romaniei) madalyası ile taltif edilmişlerdir.

Cuma gecesi alafranga saat 10:10'da Bükreş'e vasil olmuş ve (Baneasa) angarına inmiştir. Burada tam bir merasimle karşılandı. Mayor Kantakuzino Efendi'nin delaletiyle 9 ve 2'inci teyyare taburlarını ziyaret ederek mevcut kumandanlarla hal ve hatır etti ve epeyce konuştu. Badehu angarı terkle gece saat on birde Kotoruçen Sarayı'na geldi. Sarayda kendisini ilk karşılayan kardaşı Prens Nikolay idi. Sarmaşüp öpüştiler. İkisinin de hasret gözyaşları döküldü. Biraz istirahattan sonra Başnazır Yolyomanyo cenablarına ihbar-ı keyfiyet edildi. Bütün gece Prens Nikolay ile beraber çalıştı ve lazım gelen tedabir-i inzibatiye ittihaz edildi.

Başnazırın Mülakatı:

Haber alır almaz heman Başnazır Yolyomanyo cenabları Prens Hazretlerini ziyaret

eylediler ve aralarında şöyle bir muhavere cereyan etti:

- Manyo hazretleri işte ben geldim.

- Hoş geldiniz, sefa geldiniz muhterem prens hazretleri.

- Kapalı meseleden dolayı birçok şayia ve gürültüler olduğunu ve memleketin iktisadibir buhran içinde bulunduğunu gördüm ve memalik-i ecnebiyede daha çok kalırsam memleketime fenalık yapmış olacağımı düşündüm. Bunun için avdetimin hayırlı olacağına hükmettim. Dedi.

Prens Karol Hazretlerinin Paris'ten hareketi şu şifrelerle haber verilmiştir. Bütün ailem ile birlikte geliyorum.

"Ceyka"

Manyo Kabinesi İstifa Etti:

Zuhur iden mühim hadise karşusunda, Kral Mihay Hazretlerine sadakatle yemin ettiğinden dolayı yemininde mahluf kalmamak için Manyo kabinesi istifasını vermiş ve yerine Prens Kalol'un kapalı meselesini halledinceye kadar 24 saatlik bir zaman için Mironesko kabinesi teşekkül etmiştir.

Mironesko cenabları deruhte ettiği bu ağır vazifenin acilen icra ve halline son gayretle çalışarak aile-i kraliyeye aid ve Prens Karol Hazretlerinin irsen kendine intikal eden krallık hakkını sülbeyleyen, kanun-ı esasideki 6 ve 7'nci maddelerin ilgasına dair raporunu Meclis-i Ayan ve Mebusan'ın nazar-ı tasvib ve kabulüne vaz eyledi. Mezkur maddelerin ilgası ittifak-ı ara ile kabul olundu. Artık prens hazretlerine layık olduğu derece ve ünvanı vermek meselesi kalmıştı. Bunu yapmakla da Mironesko kabinesi vazifesini ikmal etmiş olacaktı.

Recent mi, Kral mı?

Prens Karol Hazretlerinin Recent veyahud kral ilan meselesi fırka ve hükümet erkanı arasında iyice münakaşalı oldu. Bazıları Recent ve bazıları da kral ilan daha münasib olduğunu mütalaasını ortaya attılar.

Ez-cümle Profesör Yorga cenabları ile sabık Manyo hükümeti prensin ancak Recent olabileceğini söylemişlerdi. Fırka şefleri bu sahada gayet belîğ ve munsakıbeyanatında bulundular. Bade-ma, bu tarz-ı idareden memlekete hiçbir faide ve hayır gelmeyeceğini düşünerek prensin kral ilanının daha musib ve münasib olduğuna hüküm ve karar verdiler.

Liberal Fırkası'ndan maada diğer bütün fırka parlamenterleri prensin krallığını alkışlarla kabul ve tasdik ettiler.

8 Haziran Pazar günü saat on ikide prens hazretleri kral ilan edildi ve Kral İkinci Karol

[s.127]

ünvanını aldı. Saat iki buçukta haşmetlü kral sadakat yemini verdi.

Mironesko kabinesi vazifesini ikmal etmiş olduğundan istifa etti.

Huzura Kabul ve İstişare:

Memleketin idaresini iyi ve sağlam bir esasa istinad ettirmek ve yeni bir kabine teşkil eylemek üzere Kral İkinci Karol Hazretleri fırka şefleri ile hayat-ı siyasiyede mühim mevkileri olan zevatı huzura kabul ederek onların fikir ve mütalaalarına müracaat eylediler. Evvela Profesör Yorga, Ceneral Averesko, Manyo ve Mihalaki cenablarını çağırıldı.

Profesör Yorga, Ceneral Preza'nın riyaseti altında müşterek kabine taraftarı olduğunu beyan etti. Yolyomanyo ve Mihalaki cenabları ise müşterek kabineye taraftar olmakla beraber kendilerinin bu işe daha müracah olduklarını beyan ettiler.

Averasko cenabları ise müşterek kabine teşkiline taraftar olmadığını ve res ü kara kendi fırkasının getirilmesini ve tahtı müdafaa kuvveti ancak kendi fırkasında olduğunu işaret etti.

Doktor Lobo da müşterek kabineye taraftar olmuştur.

Titolesko'nun riyasetinde teşkilini teklif edenler de vardır. Son haberlere nazaran Yolyomanyo'nun kabineyi teşkil etmesi ihtimali kavidir.

Profesör Yorga cenabları ile Kamara Reisi Çıçopop cenablarını Kral İkinci Karol Hazretleri (**Cordonul Romaniei**) nişanıyla taltif etmiş ve mezkur nişanları bi'z-zat kendisi takdim eylemiştir.

Kraliçe Marya'nın Tebriki:

Sabık Kraliçe Marya Hazretleri Berlin'den oğlunun tahta cülusunu tebrik etmiş ve "Bir ana gibi onun cülusundan bana söylemek düşer, milletimin efkarına muhalefet edemem." Demiştir.

Liberal Fırkası İkiye Ayrıldı:

9 Haziran Pazartesi günü Liberal Fırkası heyet-i idare azaları Bükreş'te ictima ederek son zamanda tahaddüs eden Prens Karol Hazretlerinin meselesi hakkında karar-ı katilerini vermişlerdir. YanıPrens Karol'un memlekete gelmesine ve kanun-ı esasideki 6, 7'inci maddelerin ilgasına taraftar olmadıklarını ve bu hususta evvelce tayin ve tesbit ettikleri hatt ve hareketten katiyen inhiraf etmeyeceklerini kararlaştırmışlar, bu hususta memlekete karşı bir beyan-name de neşreylemişlerdir.

Yaş Sancağı Organizasya Şefi Jorj Bratyano, Fırka Reisi Vinetila Beratyano Efendi'nin rey-i hilafına olarak reisine danışmadan Prens Karol Hazretlerini ziyaret ettiğinden Liberal Fırkası'ndan tardedilmiştir.

Bundan dolayı Liberal Fırkası ikiye ayrılmıştır. Jorj Beratyano kendisinin taht-ı riyasetinde yeni bir Liberal Fırkası teşkiline başlamıştır. Liberallerin ekserisi, bi'l-hassa genç liberaller Jorj Bratyano tarafına iltihak eylemişler.

Bükreş matbuatında okunduğuna göre Vinetila'nın bu hareketinden gayri memnun olan liberaller birer ikişer eski şeflerini terkederek Jorj'un fırkasına intikab etmektedirler.

Jorj Bratyano amucası Vintila'ya yazdığı mektubunda hülaseten şöyle demiştir: "Memleketimin ittihad ve ittifaka muhtac bulunduğu bu nazik zamanında memleketimin selameti ve ıslahı için, onu uçuruma götürecek yanlış hareketleri tecviz edemem." Jorj Beratyano'nun teşkiline teşebbüs ettiği Liberal Fırkası'nın kuvvetleşeceği mehafil-i siyasiyede söylenmektedir.

Fransa'da Bir Konferans:

Paris – Bükreş Hukuk Fakültesi müderrislerinden Domnupavl Nekolesko, Bordo Hukuk Fakültesi'nde "1856 Paris Muahedesini, Romanya'nın ilk demokratik kanun-ı esasisidir." mevzuuyla büyük bir konferans vermiştir...

[s.127]

HARİCİ HABERLER:

Ukrayna'da İhtilal Gittikçe Şiddetleniyor: 3 (Rador)

Kiyef'den verilen haberlere göre bu son günlerde Ukrayna'nın muhtelif cihatlarında şiddetli isyan zuhur etmeye başlamıştır. Mahallıicra komiteyi reisi ile kolektivize işleri lehinde propaganda yapmakla meşgul komünist birçok acetler asiler tarafından itlaf

edilmişlerdir.

Noograd, Volinski ve Kiyef etrafında 62 köy tamamen ayaklanmıştır. Bu karışıklığın öğine geçebilmek için Bolşevik memurları en şiddetli tehdit kuvveti istimal etmektedir. Tevkif edilen köylülerin adedi pek çoktur. Yalnız Kiyef Hapishanesi'nden Sibirya'ya (Kabaroski ve Eskalin Adalarına) her gün 1200 kadar kişi sürgün edilmektedir. Koban cihetlerindeki asayiş daha fenadır. Yapılan herhangi bir ictima polislerle askerlerin taht-ı tarassud ve himayesine istinaden yapılmaktadır.

Azerbaycan ve Nahçıvan cumhuriyetlerinde de isyan başgöstermiştir. Her yerde idare-i örfiye olmasına rağmen Bolşevikler birçok yerlerde vaziyete hakim değillerdir. Bolşevik memurlarının talebi üzere Moskova'dan top tüfenk, mitralyöz ile mücehhez asker ve teyyare gönderilmiştir.

Hindistan'da Vaziyet Fenalaşıyor:

Londra 1:4 – Hindistan'ın şimdiki vaziyeti bu ana kadar vukua gelen hallerin en fenasıdır. Çünkü Hindliler günden güne İngilizlere karşı olan husumetlerini artırmaktadır. İngiliz askerleri her yerde Hind mültecilerinin taş hücumuna maruz kalmaktadır. Geçen de İngiliz askerleri ile Hindliler arasında olan müsademedede 120 kişi yaralı düşmüştür. Bunlardan 20 kişi mültecilerdendir.

İngiliz yaralıları arasında (8) ağır yaralı zabıt ve polis vardır. İngiliz kralının yevm-i mahsus günü münasebetiyle

yapılan ayin ve merasime yerlilerden, portesto makamında, hiç kimse iştirak etmemiştir.

18 Kişi Ölüme Mahkum Edildi:

Varşova : 3 – İhtilalcilerin başları olmakla itham olunarak tevkif edilen 18 mekufun Minsk'te davasına bakılmıştır. Ve hepsinin ölümüne hüküm verilmiştir. Hükm-i karar derhal mevkufların kurşuna dizilmesiyle icra edilmiştir. Öldürülenler arasında 4 polun da vardır.

Kibrit İnhisarı:

İstanbul : 9 – Maliye Vekili ile Amerikan Şirketi Mümessili arasında akdedilen kibrit mukavelesini Meclis-i Vükela kabul ve imza etmişlerdir. Bu mukavele-name üzerine Türkiye'ye 100 milyon dolar istikraz verileceği temin edilmiştir. Mukavele müddeti 26 senedir.

Hakim İki Kadın:

Muhakeme reisliğine iki kadın daha tayin edilmiştir. Bunlardan biri Ankara ve diğeri İstanbul mahkemelerine gönderilmiştir. Avrupa'da, muhakemelerinde kadın vekiller bulunduran memleketin ikincisi Türkiye'dir.

Ödlüyurd Mecmuası'ndan:

"Ağdam" da Silah Deposu:

Karadağ'daki hususî muhabirimiz (Vatan - Balasın) haber verdiği göre "Ağdam" civarında asilere silah ve cebhane tedarik eden bir silah deposu ve külliyetli silah keşfetmişlerdir. Bu münasebetle köylüler, münevverler ve ordudaki Türk zabitanı arasında külliyetli hapisler icra edilmiştir.

Vedi Basar, Nahçıvan Cebhesi'nde "Maku" muhabir-i mahsusumuz yazıyor:

[s.128]

Aras'ı geçerek İran Azerbaycanı'na iltica eden muhacirlerin mikdarı günden güne artmaktadır. Muhacirlerin hali son derece ağırdır. Muhacirlerin geri teslim edilecekleri hakkında deveran eden şayialardan dolayı muhacirler arasında büyük heyecan vardır.

Gelen köylülerin söylediklerine göre isyan "Vedi Basar" dan "Nahçıvan" ve Colgay'a kadar olan yerleri istila eylemiştir. Bu yerlerde Sovyet Hükümeti'nin nüfuz ve hakimiyeti katıyyen kalmamıştır.

Bu dairede olan Ermeni köylüleri de isyan ederek birçok Ermeni Komünistlerini öldürmüşlerdir.

Demiryol hareketi tamamıyla bozulmuştur. Bu yıl ekin olmadığından açlık beklenilmektedir.

"Vedibasan", "Nahçıvan", "Şerur" ve sair taraflarda kaza ve şehir polis kuvvetleriyle ordudaki Türk askerleri isyancılara iltihak eylemişlerdir.

ŞimalıKafkasya'da Partizan Hareketi:

ŞimalıKafkasya'nın muhtelif yerlerinde hal-i mücadelede bulunan Partizanlar taarruzlarına devam etmekte ve hükümet kuvvetleri ile kanlı müsademelere bulunmaktadırlar. Partizanlarla çarpışmak için muhtelif yerlerden hükümet tarafından gönderilen askeri kuvvet ve bi'l-hassa Komsomol kıtaatı Partizanlarla dağlarda vuku bulan

müsademelerde başa çıkmayarak büyük telefata vermiş ve geri çekilmişlerdir. En şiddetli müsademeler "Çeçin", "Kabarda", "İnfuş" ve ba-husus "Dağıstan" da vuku bulmaktadır. Hükümet bu yerlerde kolektivite işlerinin durdurulmasını emretmektedir.

İlan :

Pazarcık muallimlerinden ve Mecidiye Medrese-i Resmîyesi mezunlarından Halim İsa Efendi tarafından senelerce say ve gayretin semeresi olarak telifine ve maruf tüccarlarımızdan Ahmed Ömer Efendi'nin himmetiyle neşrine başlanan büyük ve gayet kabiliyetli Romence – Türkçe "UmumîKamus" un 6, 7'nci forması ehven fiyatla satılığa çıkarılmıştır.

Romence'yi öğrenmek veya kuvvetlendirmek isteyen millettaşlarımız bu ucuz ve mükemmel lugati tavsiye ederiz.

Satış yeri: Ahmed Ömer ve Esile Konta Numara: 42 Pazarlık.

Göz Hastalıkları Müttehassısı:

Doktor Osman İbrahim Bey

Şaşı, şaşılık ameliyatı, trahom, perde ilh...

Gibi hastalıkların tedavîve ameliyatlarını, fennin kabul ettiği son sistem tedavîusullerine hiç ağrı hissettirmeden icra etmektedir.

İcabında muhtelif ölçüde gözlük dahi verir.

Muayenehanesi: İstrate Ceneral Lahovari Şetefançelmare (Mankalya) Sokağı'nın Köşesinde Numara: 11 Köstence

Bükreş Eczacı Fakültesi Müdavimlerinden Fani Motseva Hanım ile Hukuk Fakültesi Talebesinden Vircil Kostantinesko Efendi'nin 1 Haziran 1930 tarihinde Bükreş'te Velime Cemiyetleri icra olunmuştur.

Muhtelif puntoda hurufat getirdiğimizden, matbaamızda her türlü ilan, davet-name ve kartvizitler ucuz fiyatla basılmaktadır.

4.12. SAYI:13

Emel Mecmuası

1 Temmuz 1930 / Birinci Yıl / Sayı 13

İçindekiler

1917 İnkılabından Sonra Kırım İstiklali Davası	Kırımlı Cafer Seyyid Ahmed
Çocuk Sütunu	Lütfiye Ülker
Mahkum (Hikaye)	Mütercimi : T. İbrahim
Kırım Haberleri	...
Takdire Şayan Bir "Tez"	"Emel Mecmuası"
Dahili Haberler	
Harici Haberler	

1917 İnkılabından Sonra Kırım İstiklal Davası

Tarihin tanıdığı Mutlakiyet idarelerinin en korkuncu olan ve üç asrı mütecaviz bir zaman hiçbir kayıtle mukayyed olmaksızın Rusya mukadderatını elinde tutmuş olan Romanof Ailesi'nin son hükümdarıyla Çarlık Rusyası'nda 1917'de devrilmişti.

Büyük Fransız İnkılabı ve bunun yükselttiği hukuk-ı beşer beyan-namesi ve milletler hakkı 1789'dan beri Avrupa haritasını birçok defalar değiştirdi. Milletlerin kurtuluş hareketlerinin ile'l-ebed Rusya hududlarında durup kalması elbette kabil değildi.

Dünyanın toprak kısmının 1/6'sını kaplamış olan Rusya'da ırkları, dinleri, lisanları farklı yüzü mütecaviz halk yaşamakta idi. 1797'deki resmıtahrir-i nüfusa nazaran Rusya nüfusu 128 milyonu mütecavizdi. Bunun % 43,2'si yani 55,7 milyonu Rus'tu.

1913'te Rus istatistik bürosuna nazaran Rusya'da umuminüfus yüz yetmiş milyon ve bunun seksen milyonu Rus'tu. Bu yekunleri doğru olarak aynen kabul etsek bile yine bu takdirde de her halde Rusya'da yaşayan mahkum milletler Ruslara faik büyük bir ekseriyet teşkil ettiklerinde şüphe edilemez.

Rus inkılabının Rusya mukadderatının atisini düşünen inkılabıların halliyle mükellef oldukları büyük meselelerden (Sulh, toprak, amele gibi) birisi ve belki de birincisi şüphesiz mahkum milletler meselesi idi. Hakkın, adaletin zaferi demek olan inkılab, asırlarca en iyi evladlarını kurban vererek mutlakiyete karşı birçok defalar isyan ederek uğradıkları

haksızlığa nihayet vermek isteyen mahkum milletlerin millî ve siyasî haklarını tanımakta yine devam edecek miydi ve bu kabil miydi?

26 Nisan 1917'de muvakkat hükümet-i din, milliyet, sınıf farklarından mütevellid haksızlıkları lağvetmişti. Bundan sonra kanun öğinde, devlet idaresinde Rus ve Rus olmayanlar arasında fark kalmamış, vatandaşların hepsi aynı hukuk-ı vaziyete sahip olmuşlardı.

Çarlık Rusyası'nın Ruslaştırma siyasetine nihayet vermek demek olan bu vaziyet inkılabın tabii bir neticesi idi.

[s.130]

Mahkum milletlerden her birisi kandan, ateşten geçirilerek veya en adi bir surette siyaseten aldatılarak esarete düşürülenlerdi. Bunların vatandaş olarak siyasî ve medenî müsavî haklara malikiyetlerinin ilanıyla bütün millî derdleri ve emelleri hall ü fasl edilmiş olamazdı. 1917 Mayıs'ın Moskova'da toplanmış olan Müslümanlar Kongresi, Rusya'nın federasyon esasında kurulmasını kabul etmişti. Haziran'da ise Rus inkılabının en selahiyettar bir müessesesi olan Birinci Sovyetler Kongresi her milletin mukadderatına sahip olması hakkını ilan etti.

Mahkum milletler haklarını merkezden beklemektense kendileri de millî teşkilatlar meydana getirerek vatanları üzerindeki haklarını temin yolunda çalışmaya başlamışlardı. Hükümet idarelerinin Rus memurlarının altında kalması, Rus merkezinin bu zengin ülkeleri istismarda devamı, bu milletlerin verdikleri vergilerin Ruslar tarafından istedikleri şekilde sarfolunması elbette hakka, adalete muvafık değildi.

İstiklal yolunda katıyürüyen Lehistan ve Finlandiya'dan maada diğer milletler bu devrede vatanlarının dahilî idaresine kendilerini hakim kılacak olan mülkî muhtariyet teşkilatını kurmaya doğru filen kati adımlar attırır ve Teşrinievvel ibtidalarında (Kiyef) de toplanmış olan bütün mahkum milletler kongresi de Rusya'nın federasyon esasında kurulmasını ilan ve bunun temini için her milletin kendi vatanının dahilî idaresini ele almak hakkını teyid ve tasrih etti.

Petersburg'ta Rus inkılabının ilanından henüz bir hafta geçmemişti ki Kırım gençlerinin gizli siyasî teşkilatları 5 Mart'ta Akmeşid'de, Kırım'ın her tarafından, her köyünden bini mütecaviz Murahhası toplamıştı.

Kırım istiklalini kaybettiği günden beri Kırım Türkleri bu suretle ilk defa kendi

millihayatlarına dair karar vermeye başlamış oluyorlardı. Bu kongre müttefikan büyük şehidimiz Çebi Cihan merhumu müftülüğe intihab etmiş ve hiçbir hakka istinad etmeksizin vakıflarını idare eden Rus müessesesini ele almayı karara rabtla bunun riyasetine de beni getirmişti. Kongre inkılab devrinde milletimizin hakkının azamıbir surette teminine çalışmak için de elliye karib Kırım gençlerinden müteşekkil Kırım Müslümanları Merkezi İcra Komitesi'ni işbaşına getirmişti.

Bu teşkilatın bütün milletimizin (Kadın-Erkek) müsavi, gizli, intihabla rey varkaları vererek sayladıkları mebuslardan toplanmış olan kurultayın itmaina kadar Kırım'da yaptığı icraat ve siyasıfaaliyeti burada telhise imkan yoktur. Ancak şu kadarını kaydedelim ki bu teşkilat (Kiyef) Kongresi'nde "Kırım Kırımlıdır!" düsturunu kabul ettirmiş, milletimizin haklarını azamıbir surette kurtarabilmesi için en çetin mücadelelere girişmiş ve Kırım'da asayişin teminine de yegane amil olmuştur.

İnkılabın korkunç dalgalarının yükselmesine rağmen bu siyasi, askerive idarıfaaliyet yanında Kırım'da maarif işleri tanzim edilmiş birkaç yüksek mekteb (İsmail Bey Gasprinski namına darü'l-muallimin ve sanayi mektebi gibi) açılmış ve Bahçesaray'daki Hansaray da Ruslar elinden alınarak millıbir müze tesis edilmişti. Herhangi bir vatanda tarihini canlandırmış, devletini kurmuş, iktisadi, harsıhayatını yükseltmiş olan her milletin millıvicdanını bulduktan sonra millıhaklarına sahip olması hususunda attığı adımlar nihayet onu istiklale götürdüğü gibi Kırım Türklerinin de bu gayeye varmaları zarurıidi. Ukrayna millıhareketinin, bir devlet şeklinde taazzuvu ve nihayet Bolşevizm tehlikesinden memleketi kurtarmak endişeleri gibi haricısebepler Kırım istiklal davasını tacil etti.

(Kiyef) kongresine gitmiş olan Kırım heyet-i Murahhasası Ukraynalıların millıteşkilatları merkezinde (Rada'da) Kırım'ı Kefe – Gözleve hattıyla ikiye ayıran bir harita görmüşlerdi. Bunun şimal kısmı Ukrayna renginde idi. Kırım'ı parçalayan bu harita Kırım gençlerinin millıvicdanlarında çok derin iz oldurmuştu. Mahkumiyetin binbir faciasını yalnız dimağlarıyla değil kalpleriyle vicdanlarıyla da

[s.131]

Çocuk Sütunu:

İnsanlığın bekasını temin edici çocuğun bakılması ve büyütülmesi başlıca bir iş ve borçtur. Bir anaya düşen en ehemmiyetli vazife, çocuğu yetiştirmektir. Çocuk yetiştirmek için aşağıda tavsiye ettiğim şartları tatmin ve tedbirleri tatbik etmek hususunda büyük zenginliğe sahip olmak mecburiyeti yoktur. Bunları herhangi bir tedbirli ve akıllı ana

yapabilir. İlk bakışta çok para ile meydana geleceği zannolunan şeyler, pek az para ile fakat arzu ve tedbirle yapılabilir.

Bebek atasının koynunda yatmamalı, bebek kendisine mahsus odası ve yatağı olmalıdır.

Bebeğin yatak odasında neler bulunmalıdır?

Bebeğin yattığı oda güneşe ve Lodos'a karşı olmalıdır. Rutubetsiz, havadar ve daima temiz bulunmalıdır. Odanın tabanına (zeminine) muşamba döşememeli ve bunu süpürmeden her sabah kaşşam ıslak bezle silmelidir. Pencerele büyük ve mümkünse perdesiz olmalıdır. Odanın içine bol Babıalı güneş girmelidir. Güneş en iyi ve kuvvetli ılaçtır. Çocuğun yattığı odayı süpürmemeli, çünkü

Yaşamış olan bu ençlerin daha Kiyef'te faaliyetlerini hadd-i azamiye yükselten ve Kırım'a gelir gelmez sabahlara kadar merkezıicra komitesinde Kırım mukadderatı hakkında katıkarar vermek meselesini müzakere ettiren en büyük amil bu Ukrayna tehlikesi idi.

Kiyef'teki faaliyet neticesi olarak Ukrayna hududlarını tesbit eden (Rada) Ukrayna hududunun Orkapu (Prekop) ta nihaye bulduğunu ve Kırım'ın Kırımlılara aid olduğu kanun-ı esasilerinde ilan etmişti. Bu karar Ukrayna Umur-ı Harbiye Komiseri ve MillıLiderleri (Petlyora) imzasıyla 9 Teşrinisanı1917'de her tarafa resmen tamim edildi. Zaten İcra Komitesi'nin faaliyet neticesi olarak süpürge tozu ve tuzla birlikte bulunan mikrobları çocuğun ciğer borularına götürür. Muşambayı günde iki defa ıslak ve temiz bezle silmek yetişir. Çocuğun odasında bir beşik, bir dolap, iki sandalye, bir masa, bir banyoluktan başka şeyler bulundurulmamalıdır.

Bebek Hangi Beşiklerde Yatmalı?

Bebeği salıncakta ve eski beşiklerde yatırmak tehlikelidir. Salıncakta yatırılan çocuklar daima sallandıkları için beyinleri sarsılır ve zekalarına fena tesir yapılır. Eski usul tahtadan oyulmuş beşikler ise pire, tahta biti gibi haşarata ve hatta kedi, köpek, horos, tavuk ve bunlara benzer hayvanların hücumlarına uğrarlar. Sansar, köpek ve kedi gibi hayvanların bazı çocukları beşiklerinde yaraladıkları ve yedikleri bazı gazetelerde okumaktadır. Bu hadiseler bi'l-hassa köylerde çok oluyor. Eski usul beşiklerin bir zararı da üzerlerinde boylu boyuna bir degneğin uzatılmış bulunmasıdır. Beşik sallanırken çocuk gözlerini daima bu değneğe dikeyiyor. Ve nihayet şaşılık kazanmasına sebebiyet veriyor. Çocuklar emanet – elden alımış – beşiklerde yatırılmamalıdır. Bunlar ne kadar muntazam ve süslü

olsalar da sıhhiolamazlar. Çünkü bu gibi kullanılmış beşiklerde çiçek,

Kırım'da Ukrayna idaresi hiçbir suretle, hiçbir sahada teessüs etmemiş ve hatta bu devirde böyle bir müdahale teşebbüsü de olmamıştı. Buna rağmen Kırım gençleri istiklale doğru katiyetle yürüdüklerine kanaat getirdikleri Ukrayna'nın ileride Rus merkezi yerine kendileriyle mülkımuhktariyet esasında anlaşmamız teklifine de maruz kalmamak için Kırım istiklal davasını bir an evvel canlandırarak bir meclis-i müessesan olarak kurultayı davete karar verdiler...

Bu suretle bir buçuk asırdır kapanmış olan Kırım Türkleri tarih-i siyasisi tekrar açılacak ve mahkum, mağdur Kırım yerine müstakil ve mesud Kırım doğacaktır...

Kırımlı : Cafer Seyyid Ahmed

[s.132]

kızamık, kızıl, verem gibi hastalıklara tutulmuş çocuklar yatmış olabilir. Bir ana sarıbir hastalık geçiren çocuğunun beşiğinde diğer çocuğunu bile yatırmamalıdır. Bu türlü beşikler kullanmak mecburiyeti olursa, evvela ilaçlı, kaynak ve sabunlu su ile güzelce yakamalı ve temizlemedilir.

SıhhiBeşik :

Demirden ve dört tarafı demir parmaklıkla çevrilmiş, dört ayak üzerinde ve yarım metre yükseklikte olmalıdır.

Beşik Nasıl Döşenmeli :

Her ana çocuğunun beşiğini süslü ve kurdalalı yapmak ister. Bu doğru değildir. Çünkü bunlar, toz, mikrob, tahtakurusu ve pire gibi şeyler toplar. Bunun için çocuk beşiği sade ve temiz döşenmelidir.

Sıhhibeşik için lazım olan eşya; iki şilte (Minder) bir yastık, iki çarşaf, bir muşamba ve bir yorgandan ibarettir. Beşiğe konan şiltenin alt kısmı, kıl, saman veya deniz yosunundan üst kısmı pamuk veya yulaf tanesinden olmalı, yastığı da yumuşak keten kıyıtığından yapmalı. Kuştüyü ve pamuk yastıklar çocuğu fazla terletir ve fazla ter çocukta zaiflik husule getirir. Yorgan mevsime göre pamuk veya yünden kullanılır.

Bebek Takımlarının Yıkınması:

Çocuğun şilteleri, yatak çarşafı, yastık yüzleri, kundak bezleri ve çamaşırları ayrı ve sodasız su ile yakınmalıdır. Sodalı su ile yıkınrsa bebeğin narin derisini hırpalır ve

kırımızı ufak kabarcıklar ve kaşıntılar husule getirir.

Çocuk Havadar Yerde Yatmalıdır:

Bebeğin gece yattığı oda sabahtan akşama kadar pencereleri açılıp havalandırılmalı ve yatak takımları her gün bir iki saat güneşte bırakılmalıdır. Yıkanıp ütülendikten sonra kalan mikroplar güneşin tesiriyle mahvolurlar.

Çocuk beşiği üzerine cibinlik (Tül) konmalıdır. Bu, ne kadar temizlenir, silkinir ve yıkanır da toz yuvasıdır ve aynı zamanda bebek pis hava yutmasına da sebep olur. Halbuki, bebek saf ve temiz havaya çok ihtiyacı vardır.

Çocuğun seyyar döşegi (faytoncuğu) olmalı ve bununla açık ve temiz havalarda gzmelidir. Çocuk gece yatacağı odada gündüz oturtulmamalıdır. Faytoncuğu olmayan çocuklar için kamıştan güzel örülmüş sepetler işe yarar. Bunların içinde uyutulan çocuklar üstü iyice örtülerek sepet bir masa üzerine konur ve dışarıda havadar yerde yatırılır.

Latife ÜLKER

Letaif :

Şehir Meydanında :

Şehir meydanında bir adam pejmürde kıyafetiyle yüksek bir mahalle çıkmış etrafında topladığı ahaliye yüksek sesle isyana davet ediyordu:

- Ne duruyorsunuz... Bu hükümet değil – şekavet ocağıdır. Malımız mülkümüz alındı. Çocuklarımız yollar içinde perişan bir halde kaldı. Karılarımız, kızlarımız bir dilim ekmek için sokaklara düştüler. Artık silaha sarılmak bu alçak mahluklara hadlerini bildirmek gerektir...

Bu esnada bir milis neferi ahaliyerasından geçerek asiye yakaladı ve onu Çeka'ya götürmeye çalışıyordu.

Bunu gören ahaliyemilise hitaben:

- Arkadaş milis! Bırak onu nereye götürüyorsun, görüyorsun ya zavallı delidir.

Bu defa milis ahaliye dönerek:

- Canım söyledikleri hep doğrudur böyle deli mi olur.

[s.133]

HİKAYE

Nakili : Doktor V. K. Morvo

Mütercim: T. İbrahim

Mahkum II :

Ben reddettim, hissemi almadığımı, katiyen iki kere almaya çalışmadığımı ve hakkımı çaldırmaktansa orada kalup ölünceye kadar mukavemet göstereceğimi söyledim. Müdür başgardiyandan arada bir yanlışlık olmadığını sordu. Gardiyan defterleri karıştırdı. Ve benim, hissemi tütünden aldıktan sora sıraya geçtiğini gördüğünü söyledi. Yalnız tekrar alacaklılar sırasına girdiğini görmedim diyordu. Müdür başkasına ve arkadaşlarıma sormadan bana yerime geçmemi emretti. Ben "Burada ölürüm hakkımı almadan yerime geçmem! Bir kere de başkalarına sorunuz." Diye cevap verdim.

Müdür kızmıştı. "Kafi" dedi.

Diğer arkadaşlarımı götürdüler. Herkes çekildikten sonra müdir, iki gardiyana, benim de hücreme götürülmemi söyledi. Gardiyanlar üstüme yürüdüler. İkinin birer çocuk gibi birer tarafa fırlattım. Dört beş kişi olarak tekrar hücum ettiler... Kargaşalıktan başıma indirilen sopanın darbesiyle yere yuvarlandım...

Artık mukavemet edemezdim. Müdür benim zindana atılmamı emretti..." Bu cümleyi söylerken mahkumun sesi teessüründen büsbütün kısılmıştı. Gözlerinde mütemadiyen yanan parlaklık sönmüştü. Meyus ve ümitsiz başını öğine eğdi. Gözleri hedefsiz döşemeye bakıyordu.

- Devam et...

- Onlar beni zindana attılar. Siz zindanı gördünüz mü?

- Belki, fakat sen bize bunu anlatabilirsin.

- Zindanda birçok ufak hücreler mevcut.

İçerisine atıldığım hücrenin sekiz adım uzunluğu beş adım genişliği vardı. Döşemesi kayadan duvarları ve tavanı demirdendi. Bu odaya ziya yalnız kapu aralıklarından giriyordu. İçerisinde, üstünde yattığım battaniyeden başka eşya namına bir şey yoktu. Gıdam kuru ekmek ve suya tenzil edilmiş ve bunu da – hücreye gündüz aydınlığı sokmamak için – geceleri veriyorlardı.

Buraya atıldığımın ikinci Pazar akşamı müdir başgardıyanla geldi. Müdür ne halde olduğumu sordu. Ben sakin, rahatlığımı söyledim. Müdür fikrimi anlamak istiyordu. "Nasıl artık uslanacak mısın; yarın gişe gitmek istiyor musun?" dedi. Ben "Hayır, hakkımı almadan hiçbir vakit işlemeye gitmeyeceğim. Diye cevap verdim. Müdür omuz silkerek "Pekala, burada bir hafta kaldıktan sonra yine düşünürsün..."

Beni bu karanlık, soğuk ve rutubetli yerde bir hafta tuttular. İkinci Pazar akşamı müdir tekrar geldi. Benden, "Düşündün mü yarın işe gidecek misin?" diye sordu. Ben inadımda musırrdım. "Hayır! hakkımı almadan asla!" dedim. Müdür beni takdir etmek istedi. Ben isyankar dedim ki : "Kimsenin hakkını talep etmek istemesi insanı vazifesidir. Kendisine bir köpek gibi muamele ve hakaret edilmesine razı olan bir kimse insan değildir..."

Reis mahkumun sözünü keserek sordu:

- Memurların senin hakkını çalarak kendilerini alçaltmayacaklarını, arada bir yanlışlık olabileceğini, her halde ya bir paket tütün veyahud yedi sene serbestliğini kaybedeceğini, kendi kendine hiç sormadın mı?

- Fakat, onlar beni hırsızlıkla itham ederek tahkir ettiler, hiddetlendirdiler. Bir köpek gibi zindana attılar. Ben

[s.134]

hakkımı müdafaa ettim. Haklarım benim haysiyetimi teşkil ederler. İnsanın telvis ettirmeden mezara kadar götürebileceği ancak haysiyetidir. İsterse o kimse mahkum yahud serbest, zaifi yahud kuvvetli, zengin yahud fakir olsun...

- Pekala... İşe avdet etmeyi reddettikten sonra müdir ne yaptı?

Mahkum, yavaş ve sükunetle yerinden kalktı. Ayağını sandalyenin üstüne koydu. Sağ elini dizine dayayarak işaret parmağını – hikayesini canlandırabilmek için - reise doğru uzattı. Titrek elinin hareketi donmuş zannolunan vücudunu sarsıyordu. Sesindeki sönüklüğü değiştirmeden devam etti:

- "Bu sözlerim üzerine müdir dedi ki : "Seni merdivene bağlayacağım. Bakalım inadında hep ısrar edecek misin?..." Evet, beni merdivene bağladılar..."

Uzun müddet sükuttan sonra:

- "Evet... ben kemik ve etten müteşekkil sinesinde insan kalbi taşıyan bir mahlukum... Evvelki müdir benim seciye ve karakterimi yine bilmek için hiçbir vakit merdivenin

parmağına müracaat etmedi. Bununla beraber karakterimi yenmişti. O, buna iyi tek bir sözle muvaffak olabilmmişti.

Baştan, müdirin beni merdivene bağlayacağına inanmamıştım. Bir insanın bu vahşeti irtikab edebileceğini havsalama sığdıramıyordum. Eğer bunu yapacağını bilsem dahi, yine orada onu boğardım... Hayır reis bey sözlerine kanmamıştım...

Müdür, arkasından gelmemi emretti. Ben, iki gardiyanın süngüleri arasında onu takib ettim. Merdivenin bulunduğu yere gelmiştik. O zamana kadar merdiveni görmemiştim. Bu, kalın odunlardan mamul uçları yere ve duvara saplanmış ağır bir merdivendi. Duvarda asılı kirli bir de kamçı vardı."

Burada mahkum tekrar sustu.

- Müdür elbiselerimi çıkarmamı söyledi. Ben itaat ediyordum. Hala beni kamçılacağına inanamıyordum.

Beni korkutmak için bu çarelere tevessül ettiğini zannediyordum.

Müdür, "Merdivene dön" dedi. Döndüm, kollarımı merdivenin yukarısındaki iplere kadar kaldırdılar... Kollarımı iplerle sımsıkı bağladılar... Ayaklarımı da bağlamışlardı... Merdivene gerilmiş bekliyordum... Müdür birden duvardan kamçıyı aldı ve bana : "Senden son defa olarak soruyorum. Yarın işe avdet edecek misin etmeyecek misin?" diye sordu. Dedim ki: "Hayır hakkımı almadığım müddetçe işe gitmeyeceğim". Müdür, "Pekala şimdi hakkını alacaksın" dedi ve bir adım gerileyerek kamçıyı kaldırdı. Başımı çevirmiş ona bakıyordum. Gözlerinde beni kamçılama arzusunu gördüm... Müdürün fikrini anlamıştım... İçinde bir şeyin parçalanacak gibi kıvrandığını hissettim"

Mahkum hikayesinin burasında bir saniye durdu; fakat vaziyetini hiç değiştirmede. Oynattığı parmağı titriyordu...

Gözlerinde hep eski parlaklık, sesinde hep o sönük ahenk...

Asrımızın en meşhur aktörleri bir facia sahnesini tasvir ederlerken sarfettikleri enerji ve bu vadide dehalarının zirvelerine kadar yükselerek bizi teshir ettiklerine birçok defalar şahid olmuştum... Lakin, mahkumun çehresindeki mimik, etvarındaki tabiiğin yanında artistlerin maharetleri ne kaar caline kadar cansız kalıyor...

Stenografin kalemi heyecan ve teessüründen durmuştu.

- Mahkum: "İşte, o anda müdir yağlı kamçıyı kaburga kemiklerimin üstüne var kuvvetiyle

indirdi... İçimdeki kıvrıntının birden bire şiddetlendiğini ve yıldırım süratiyle, erimiş çelik alevi gibi bütün vücuduma dağıldığını duydum... Müdire: " Beni kamçılarken itidalini kaybetmiyorsun. Korkusuz kamçılatabilmek için köpek gibi kollarımı ayaklarımı bağlattın. Çok güzel. İstedğin derecede, doyuncaya kadar kamçıla. Namerdsin. Cinssin. Sahibinin tekmeleini yalayan köpekten daha alçaksın. Namerd olarak doğmuşsun. Alçak ve namerd olan, yalan söyler,

[s.135]

çalar. Senin en bayağı bir hırsızdan en adi bir yalancıdan farkın yok. Senin arkadaşlığını köpek bile kabul etmez. Alçak, beni uzun müddet dövünceye kadar kamçıla. Cebin, sana bütün kuvvetinle urmanı emrediyorum... Bir namerdin ayağı kolu bağlı bir insanı kamçılarken duyduğu hazzı nefsinde tecrübe et. Beni gebertinceye kadar kamçıla. Eğer beni sağ bırakırsan seni bu namerdliğinden dolayı öldürürüm. Bunu muhakkak bil!" o, benim sözlerimi işitince sarardı. Hakikaten böyle bir şeyi düşünüp düşünmeyeceğimi sordu. Ben "Evet" bunu Allah'ın huzurunda söylerim. Beni sağ bırakırsan seni öldürürüm." dedim.

O vakit müdir kamçıya iki eli ile sarıldı ve var kuvvetiyle urmaya başladı."

- Bu vaka bundan iki sene evvel cereyan etti. Tabiişimdi müdiri öldürmeye düşünmüyorsunuz değil mi?

- Hayır, fırsat bulduğum anda öldüreceğim. Bu fırsatın da pek yakın bir zamanda zuhur edeceğine ben de bir hiss-i kable'l-vuku var.

- Eee, sonra?

- Müdür, iki eliyle tuttuğu kamçıyı alabildiğine uruyordu... Arkamda derimin yol yol kabarıp patladığını yaralardan akan kanımın arkamda yaptığı sıcak mecraı hissediyordum. Takatsızlıktan bitab başımı aşağı aldığım zaman ayaklarımın altında pıhtılanmış toprakla karışık kan parçaları gördüm... İçimdeki şeyi mütemadiyen çabalıyor ve kıvrıyor; en ziyade bundan müteessir oluyordum. Kamçı darbelerini sayıyordum. Yirmi sekizinci darbede içimdeki isyan o derece büyüdü ki, kendimi zabtedemedim, bayıldım... Gözlerimi açtığım zaman zindanda idim. Yanıbaşında bir doktor yere diz çökmüş nabızlarımı muayene ediyordu."

Mahkum hikayesini bitirmişti. Etrafına gitmek istediğini ima eden bir nazarla bakınıyordu.

- Reis tekrar sordu:
- Mahzende çok vakit kaldın mı?
- Evet, fakat benim için hepsi bir.
- Ne kadar kaldın?
- İki sene bir ay eksik.
- Bu müddet zarfında sana hep kuru ekmek ve su mu verdiler?
- Evet. Bana elzem olan gıda da bunlardan ibarettir.
- Eğer müdiri öldürmek fikrinden vazgeçmez isen mahkumiyetinin sonuna kadar zindanda kalacağını hiç düşünmedin mi? Halbuki zindana birkaç vakit daha kalman senin mahvına sebep olacak. Müdiri öldürmek fikrinden caydığını söylemiş olsa idin müdir senin başkalarıyla beraber hücrene gitmeye müsaade ederdi.
- Bunu söylemekliğim yalancılığımın delalet eder, evet diğer mahbuslarla beraber hücreme avdet etsem müdiri öldürmek fırsatını bulabilirim. Kanaat ve vicdanıma muhalif olarak yalan söylemektense zindanda ölmekliğim bin kere daha hayırlı. Eğer beni zindandan çıkarır iseniz onu öldüreceğim. Bunu o da biliyor."

Reis :

- Vücutça pek zayıf düşmüşsün, sıhhatin nasıl?

Mahkum müstekreh:

- Oooh çok iyi!... Bazen kalbimin çarpıntısı beni harab ediyor, çarpıntısı geçtiği gibi iyileşiyorum. Hapishane doktoru mahkumun göğsünü dinledi. Reise yaklaşarak yavaş bir sesle birşeyler söyledi.

Reis :

- Ben zaten şüpheleniyorum. Bu adam derhal hastahaneye gönderilsin. Ziyası bol güneşli bir odada yatırılınsın. Gıdasına son derece dikkat edilsin.

Mahkum söylenen sözlere ehemmiyet vermeyerek doktor ve bir gardiyanla birlikte odadan çıktı.

(Sonu gelecek nüshada)

[s.136]

Kırım Haberleri:

- Din ile Mücadele –

Akşeyh ve Çukurca köyü melaları haklarını almak için camilerinin kapatılması taraftarı oldular. Lakin özleri yine de gizliden gizliye din hususunda aksi teşvikatlar yaptılar. Halka dinitesiri yapmak için çalıştılar. Böyle haller her yerde görülmektedir.

Kerc taraflarında "Sarıbay" köyünün kadınları "Bizim melamız Sovyet melasıdır." Diye köy melasını fırçaladılar.

Sudak civarındaki "Ayserz" köyünün ahalisi hepsi kolektif olunmuşlardı. Bu sene birkaç melanın teşvikiyle halk dağıldı ve kolektifte 20 aza kaldı.

"Yaş Kuvvet" Gazetesinden.

Mal Canın Yongasıdır (Atalar Sözü)

Fakat Can Maldan Tatlıdır

Kızıl Kerç gazetesinin 8 Nisan [1]930 tarihli ve 82 numaralı nüshasında şöyle bir ilan okuduk. Ben Bünyamin kızı Ravka ve küçük varisler, müteveffa zevcem ve pederimizden kalmış olan Kerc şehrindeki Romesleni Caddesi'ndeki 33 numaralı evden vazgeçiyoruz ve mezkur binayı hükumete terk ediyoruz.

(Kızıl Kerç) Gazetesinden.

Kırım'dan Sahlin Adası'na

Sahlin adasındaki mevcut maden, orman, balık ve ilh. İşlerde istihdam olunmak için Kerç rayonundan 100 balıkçının maa-aile Sahlin adalarına nakledilmeleri takarrür etmiştir.

(Kızıl Kerç) Gazetesinden.

Akmescid'de Havaic-i Zaruriye

Kırım'ın merkezi olan Akmescid şehrinde havaic-i zaruriyeye büyük ihtiyaç vardır. Pazarda Tavoğ'un danası 12 -15 rubledir. Balık pek seyrek olarak bulunuyor. Serbest tüccarlarda bir şey bulunmadığı gibi kooperatiflerde de bir şey yoktur.

(Mektubdan)

Yeni Elif-Ba Merkezi Komitesi'nin 4'üncü İctimai

Yeni elif-ba merkezi komitesinin dördüncü ictimai 25 Nisan'da Kazakistan'ın Almaata şehrinde olacaktır. (Olmuştur). Orada geri kalmış olan Türk – Tatar halkları arasında yeni elif-ba yı telgrafta tatbik etmek, stenografisini birleştirmek, bu elif-ba nın makinelerini işletmek meseleleri bakılacaktır.

(Yaş Kuvvetler Gazetesinden)

Hafriyat

Temmuz aylarında Akyar civarında hafriyat yapılacaktır. Bundan biraz evvel "Süren" köyü civarında yapılan hafriyatlarda bir "Got" şehir, harabeleri bulunmuştu. Şimdi burada da hafriyata devam olunacaktır.

Bu hafriyatlar, Alman alimlerinin dahi iştirak etmeleri muhtemeldir.

Traktör Çok, Çalışan Yok

Kırım'da Yahudikolonyalarına yeniden 300 traktör daha gönderilmiştir. Fakat bu kolonyalarda çalışacak kimse yoktur. Buralarda iskan edilecek 2830 Yahudiyerine ancak 96 Yahudi iskan edilmiştir.

(Emob) Gazetesinden

[s.137]

- Harabeler –

Akyar civarında meçhul bir millete aid harabeler bulunmuştur. Mezarlarda bulunan insan iskeletleri büyük cesamettelerdir.

Yeni Kitaplar

Kırım'da son vakitlerde bazı eserler çıkmıştır. Bunların bir kısmının muharrirleri Fransız komünistleridir. Bu kitaplar arasından bilhassa Fransız komünisti Hanri Baryos'un, "Ateş İçinde" eseriyle Fransız parlamentosunun komünist mebusu olan Kaşe'nin bir nutkudur.

Emil Zola'nın "Para" nam eseri de Kavrizade tarafından tercüme olunmuştur.

"Yaş Kuvvetler" gazetesinden okunduğuna göre Akmesid'de son vakitlerde bir de "Göz Aydın" namında bir mecmua çıkmaya başlamıştır.

Kırım'da Pamuk

Bu sene Kırım'da pamuk ekilmesine karar verilmiş ve bu işlere 7 450 hektar arazi tahsis olunmuştur.

Geçen sene **350** hektar pamuk ekilmişti.

Gelecek sene **50 000** hektar ekilmesi mutasavverdir.

1932 senesinde ise **140** bin hektar ekilecektir.

(Yeni Dünya) Gazetesinden.

Almak Vermek Meselesi

"Yeni Dünya" gazetesi izah ediyor:

Artellerden çekilen azalar, hesaplarını artelden çıktıkları gibi değil, adet üzere senenin sonunda alırlar.

Zenginlerin ellerinden alınan mal ve mülk kolektiflerin ayrı azalarına değil, kolektifin esası fondına verilir.

Yahudi Kolonistleri

Kırım köylerinde Yahudi kolonistlerini iskan etmek meselesi fena gittiğinden Yahudi komünist matbuatı şikayetler yağdırmaktadır.

Yahudilere tahsis olunan topraklara. 253 aile yerleştirilecek iken ancak 96 aile yerleşmiştir.

Soğukların Neticesi

Baydar Ovası'nda 29 Nisan'da soğuklar altı dereceyi bulmuş ve bunun neticesi olarak meyve ağaçları tamamen yanmıştır.

Kayar semtinde ve Corgun taraflarında bağlar bostanlar ve tütün tarlaları soğuklardan yüzde on beş – yirmi mutazarrır olmuşlardır.

(karasini Çorne Morens) Gazetesinden.

Takdire Şayan Bir "Tez"

Mecdiye Seminarı mezunlarından ve Bükreş İmamı Osmancılı Seyyid Abdullah Abdurahman Efendi üç seneden beri devam ettiği Bükreş Ulum-ı İdare Mekteb-i Alisi'nden bu sene neşet etmek münasebetiyle bir "Tez" yazmıştır.

Tezin mevzuu Dobruca'daki mahkeme-i şeriyyelerdir.

Evvela; kadılıkların muhtasar bir tarihçesi yapılmış ve bunda kadılıkların ne zaman ve ne suretle başladıkları, hangi teceddüd ve tekamül safhalarından geçtikleri, muhtelif memleketlerde ve bi'l-hassa Romanya'da hükümet kanunları ve beyne'l-milel muahedelerle nasıl tanıldıkları gösterilmiştir. Saniyen; Kuran-ı Kerim'de gösterilen emirlerin ve prensiplerin muamelat: evlenme – boşanma, miras ve vesayet kısmı uzun uzadıya anlatılmış bunların felsefve ictimaiyetleri kısaca izah olunmuş ve bazı noktalarda İslam, Yahudive Hristiyan dinleri arasında mukayeseler yapılmıştır.

[s.138]

Mahkeme-i şeriyye (Kadılık) ların Dobruca tarihçesi, tekamül ve tatbik ettiği usul-i muhakemat kanunu ve nizam-namesi umumisurette tahlil edilmiştir.

Sekiz kişilik imtihan komisyonu tarafından büyük takdirde mazhar olan bu kıymetli tezi yazan hürmetlü kardaşımız Seyyid Abdullah Efendi'yi candan tebrik ederken diğer ilim gençlerimizin de milletimize aynı ve daha büyük derecede hizmet etmelerini ve şeref kazandırmalarını temennieriz.

"Emel mecmuası"

DAHİLİ HABERLER

150'şer Bin Ley Aylık

Sabık niyabet-i kraliye azalarından Başpapas Miron cenablarıyla K. Seretesyano cenablarına ölünceye kadar verilmek üzere aylık yüz ellışer bin Ley nafaka tahsis edilmiştir. Bu husustaki layiha 23 Haziran'da ekseriyetle kabul olunmuştur. Bu kanun lahiyası etrafında çok hararetli münakaşalar cereyan etmiştir. Hükümet fırkası mebuslardan İ. G. Pardus ve ceneral Rakoviste Efendiler layihanın aleyhinde konuşuşlar ve ez-cümle: Memleket buhran içinde kıvranıyorken, memurlar maalarının azlığından sefalet çekerken, binlerce harb sakatları, dulları, öksüzleri fakr ü zaruret içinde yüzerken halleri ve vakitleri iyi olan iki zengin ve aynı zamanda hiç ihtiyacı olmayan adamlara senede milyonlar para vermek doğru değildir." demişlerdir. Sosyal Demokrat Fırkasıyla, Doktor Lopo'nun riyaseti altında olan Köylü Fırkası ve Profesör Nikolay Yorga cenabları da mezkur layihanın aleyhinde konuşmuşlar ve ez-cümle: Yüz binden fazla aylığı olan baş papasa ve milyanlarla varidat getirir çiftliği olan Seretsiyano cenablarına vereceğiniz bu para ile hastahane yapınız, işsizlik vaziyetlerini düzeltiniz demişlerdir. Bütün bu itirazlara başvekil

Yolyomanyo cenabları cevap vermiş ve layihanın tasdikini rica etmiş ve kabul olunmuştur.

Yeni Dobruca Kanununun Değişmesi

Ziraat Nazırı Mihalaki Cenablarının Gazetecilere Söyledikleri

Yeni Dobruca kanununun bazı maddeleri mütehasıslardan mürekkebe bir komisyona tarafından tadil olunmuş ve yakında meclisin münakaşasına konacaktır.

Yeni Kanun Eskisini Bozmuyor

Yeni kanun eskisini bozmadıktan maada henüz davası bitirilmeyen beyanat (Deklaratse) ve şimdiden sonra yapılacak deklaratselerin davaları da eski kanun mucibi görülecektir. Yeni kanun ile Dobruca'daki temellük hakkı değiştirilmeyecektir.

Yeni kanundan kadirlatere ebdeiyen yerleşmiş, yurtlarının başında kalmış ve askerliklerini düzeltmiş olan Romen tebalılar istifade edeceklerdir.

Kolonistlerden bir parmak toprak alınmayacaktır.

Kanunun Muradı

Toprakları ölçme ve ayırma işlerinin ortaya çıkardığı iki meseleyi bu kanun halledecektir:

Birincisi, vaktinde Denlaraksi'ye vermeyerek tasarruf veya temellük haklarını henüz muhafaza edenlerin vaziyeti ile; ikincisi, Verifikara (Tasfiye) komisyonlarının kabul ve tasdik ederek verdikleri toprak sened (Titlo) larıyla hakiki ölçmeden çıkacak neticeler arasında zuhur edecek farkların ne olacağı.

Eğer ölçme ve ayırma işleri olmasaydı kanuna ihtiyaç görülmeyebilirdi.

Toprakları için deklaratsiyeye yapmayanların sayısı 1500 ile 2000 arasındadır ki, ekserisi Türklere dir. Bunlara deklaratsiyeye yapmaları için mühlet (Termen) verilecektir. Verifikara Komisyonları eski usul muhakematı tatbik edeceklerdir.

[s.139]

Yapılan deklaratsiyelere istinaden hükumete alınan ve mutasarrıfına kalan mesaha-i sathiyeler ölçülecektir. Bu usul süratle az masraflıdır. Hükumete alınan mesaha-i sathiyeler ile sahibine terk olunandan fazla kalan topraklar eski sahibine verilecektir.

Dört Derece Yapılacaktır:

1 – Toprağını bizzat işleyenler ve fakat vaktinde deklaratsiyeye yapmayanlar;

2 – 5 ile 10 hektar arasında toprağı olanlara ve fazla toprak kalırsa 10 ile 15 hektar toprağı olanlara da toprak verilecektir.

3 – Muharebe sakatlarına (Invalid), muharebe dullarına, harb yetimlerine ve harbden sağ dönenlere (Demobilizat);

4 – Yeni Dobruca'ya yerleşmiş topraksız ve çiftçi aile başlarına (Kap de familie) toprak verilecektir.

Son üç dereceye girenlere topraklar ölçülerek arta kalan topraklardan verilecektir.

Mebus Domnolçoyan'ın müracaat ve tavassutu üzerine, maarif nazırı Domnun Kastakesko, kırk yaşını veyahud 1914 senesinden beri muallimlik yapmakta olan ekalliyet muallimlerinin Romen lisanı imtihanına tabi tutulmaktan muaf olmasını kabul etmiştir.

Kampina – Peleyeşt Yolunda Büyük Bir Kaza

25 Haziran gecesı Emil Goebil ile Stoyçesko 797 numaralı otomobil ile Kimpina'dan Bükreş'e hareket etmişlerdir. Gece saat on bir sularında Kampina – Peluyeşt şosesinde 20'ni kilometre hizasında gayet süratle gitmekte olan maşine, dümeni kopmuş olduğundan, büyük şiddetle telgraf direğine çarpış ve parçalanmıştır. Biraz vakit sonra oradan geçen yolcular otomobil kırıkları altında yukarıda isimleri yazılanları ağır yaralı olarak çıkarmışlardır. Emil Goebil, kafatası ezildiğinden ölmüştür. Bu zat birkaç vakit evvel reji heyeti tarafından kıskançlık yüzünden karısının katili olduğu halde beraet edilmişti. Stoyesko hafik yaralı olduğundan sağ kalmıştır.

Askeribir teyyara parçalandı ve teyyareci öldü

Geçen Pazartesi akşamı saat altı buçuk sularında Mülazım Ştefansko, İsviçre'den alınmış askeribir teyyare ile uçmuş ve havada bazı dönme ve çevirilme hızları yapmaya başlamıştır. Teyyarenin altı üstte aşağı inerken birden bire sol kanadı kırılmış ve teyyareci teyyareyi doğrultmuş ise de kırılan kanat büsbütün kopmuş ve teyyare bir tek kanadla kalmıştır. Tek kanatla uçamayan ve muvazenesini kaybeden teyyarenin motoru kolentinya suyuna, teyyareciyle teyyarenin diğer parçaları bir kilometre uzağı düşmüşlerdir.

Sükut esnasında paraşütü çıkarmaya vakit bulamayan teyyareci ölmüştür.

Pazarcık Mektepleri Müsameresi

23 Haziran [1]930 Pazartesi günü "Splendid" sinema salonunda kasabamız Türk mektepleri talebeleri sene nihayeti münasebetiyle parlak ve muvaffak bir müsamere

vermişlerdir.

Müsamereyi sancağımız Prefekti Domno Nikola Nekvosancık Heyet-i İdare Reisi Kolonel Gavriski cenabları, Primar Sokonko, mektebler müfettişi Akilelko Nestantinesko, kasabamız Romen mekatibi müdirleri ve diğer devair-i resmiye memurları aileleriyle teşrif etmişlerdir. Salon çocuk baba ve analarıyla hıncahınc dolu idi.

Müsamereye "İmno Regal" ile başlanmış ve iki ses ile öğretilmiş olan bu numara ayakta dinlenmiş ve pek ziyade alkışlanmıştı. Bunu takib eden numaralarda ayrı ayrı hararetle ve mükerrer alkışlarla karşılanmışlardır. Prefet ve Vikolonel Groski talebelerin muvaffakiyatı hakkında sitayişli sözler sarfederek kendilerini yetiştiren muallim ve

[s.140]

muallimleri ayrı ayrı tebrik etmişlerdir.

Piyeslere başlanmazdan ol mektebler müdiri haziruna mekteblerimizin vaziyeti hakkında malumat vermiş ve aynı zamanda huzzara arz-ı teşekkürat eylemiştir. Bunu müteakib kız mektebi ve numune mektebi talebeleri tarafından temsil edilen "Hayrü'l-halef" ve "Çalışan Kazanır" isimindeki piyeslerde ümidin fevkinde muvaffak olan kızlarımız ve çocuklarımız hararetle alkışlanmışlardır.

HARİCİ HABERLER

Otto Macaristan Kralı

Almanya, İtalya ve İngiltere hükümetlerinin tasvibiyle Duçe Otta cenabları Macaristan kralı ilan olunacaktır. Bu hususta Macarlara yardım ve her ihtimale karşı asayişini temin için İtalya'dan siyah kıyafetinde Macaristan'a otuz beş bin İtalyan zabıt ve askerigeçmiştir. Bunlar gayet gizli surette kışlalarda, mekteblerde ve büyük zenginler de misafir edileceklerdir. Duçe Otto, Belçika darü'l-fünun talebeleriyle birlikte gayri resmî surette Macaristan'a girecektir. Bu husustaki bütün masarifi yapabilmek için Budapeşte'deki ticaret bankası yüz yirmi milyon penko vermeyi taahhüd etmiştir.

Sahte Kumandan

Fransa'daki (Monpebye) Kolordusu'nun kumandanı değiştirilmiş ve yerine başkası gönderilmiştir.

Bir gün sivil giyinmiş ve yakasına (Lejbon Dö Onur) nişanının alametini takmış şık ve gösterişli birisi gelerek kendisinin yeni kumandan olduğunu, fırkayı teslim almaya

geldiğini söyler ve kağıtlarını gösterir. Yeni kumandan ceneral teslim aldığı ordunun bütün eşyasını, silahlarını, cebhanelerini ve bi'l-hassa toplarını dikkatle teftiş eder ve biraz sonra gider. İki gün sonra hakikî kumandan orduyu teslim almaya geldiği zaman, eski kumandan aldatıldığını ve bir usta casusun tuzağına düştüğünü anlar. Şimdi Fransız polisiyesi sahte kumandan casusu araştırmaktadır.

Azerbaycan'da Kıyam

İstanbul : 19 (Rador) Paris'ten gelen haberlere göre Azerbaycan'da Sovyet Hükümeti aleyhinde büyük ve ciddi bir kıyam başlamıştır. Kıyamın saha-i faaliyet günden güne tevassu etmektedir. Buna karşı hükümet tedabir-i şedide ittihaz etmiş ve kırk bin nüfuslu keki kasabasını topa tutmuştur.

Askerlerle kıyamcılar arasında birkaç gün devam eden müsademede her iki taraf da külliyetli zayıyata duçar olmuştur.

Nahçıvan tarafında olan müsademede Sovyet askerinin zayıyatı daha çoktur. Trenler yaralı ile doludur.

Kıyamcılar arasına teşebbüslerinden geri dönmek için beyannameler dağıtılmaktadır. Dacistan mıntıkasındaki vaziyetlerinin fenalığından dolayı bolşevikler ihtiyat askerini toplamaya mecbur kalmışlardır. Kıyamcılara mukavemet edebilmek için Kızılordu Rusya içlerinden getirilen askerle takviye edilmiştir. Nahçıvan ve Erivan cihetlerinde trenler tamamıyla durdurulmuş ve ihtilalciler vaziyete hakimdirler.

Azerbaycan cihetlerinden firar eden Kızılordu askeri ile Sovyet memurları Acemistan'a iltica etmişlerdir.

Tebrik

Ömer Halid Efendi, hukuk fakültesini bitirdi.

Mecmuamızın kıymetli yazıcılarından Pazarcıklı Ömer Halid Efendi son imtihanlarını muvaffakiyetle vermiş ve Bükreş Hukuk Fakültesi'nden diploma almıştır. Kendisini tebrik ederken hayat mücadelesinde muvaffakiyetler dileriz

(E. M.)

Kırım Kadınları Birliğine

Beyannameniz geç geldiğinden gelecek nüshamıza basılacaktır.

"E. M."

İdare Memuru : Rifat Midhat

[s.Arka Kapak]

İlan :

Pazarcık muallimlerinden ve Mecidiye Medrese-i Resmiesi mezunlarından Halim İsa Efendi tarafından senelerce say ve gayretin semeresi olarak telifine ve maruf tüccarlarımızdan Ahmed Ömer Efendi'nin himmetiyle neşrine başlanan büyük ve gayet kabiliyetli Romence – Türkçe "UmumıKamus" un 6, 7'nci forması ehven fiyatla satılığa çıkarılmıştır.

Romence'yi öğrenmek veya kuvvetlendirmek isteyen millettaşlarımız bu ucuz ve mükemmel lugati tavsiye ederiz.

Satış yeri: Ahmed Ömer ve Esile Konta Numara : 42 Pazarcık.

Göz Hastalıkları Mütchassısı :

Doktor Osman İbrahim Bey

Şaşı, şaşılık ameliyatı, trahom, perde ilh...

Gibi hastalıkların tedavive ameliyatlarını, fennin kabul ettiği son sistem tedaviusullerine hiç ağrı hissettirmeden icra etmektedir.

İcabında muhtelif ölçüde gözlük dahi verir.

Muayenehanesi : İstrade Ceneral Lahovari Şetefaçelmare (Mankalya) Sokağı'nın Köşesinde Numara : 11 Köstence

Muhtelif puntoda hurufat getirdiğimizden, matbaamızda her türlü ilan, davet-name ve kartvizitler ucuz fiyatla basılmaktadır.

Okuyucularımıza :

Mecmuamızı muntazaman alamayan abonelerimizin matbaamıza bildirmelerini rica ve bu hususta makam-ı aidine müracaat edeceğimizi arzederiz.

4.13. SAYI:14-15

Emel Mecmuası

15 Temmuz – 1 Ağustos 1930 / Birinci Yıl / Sayı 14 – 15

İçindekiler

Pan Turanizm, Pan İslamizm!

Jon Dovey'in Terbiyevî Görüşleri

Eyüb Hamdi

Edebiyat

Tabiatla Düşünüş

F. Sacid

Kış Duası

Ali Canib

Bulutlar, Bulutlar!

Çobanzade Bekir Sıdkı

Dudum Bir Evide

Çobanzade Bekir Sıdkı

Mahkum (Hikaye)

Mütercimi : T. İbrahim

Rus Çarı ve Ailesi Nasıl Öldürüldü

...

Leningrad Mahzenleri

...

İslam Kadınlarına

Kırım Kadınlar Birliği

Millet Amilleri

M. H. Fazıl

Yeni Dobruca Teşkilatı Kanunu

...

Kırım Haberleri

...

İdil Ural Haberleri – Dahilî Haberler – Haricî Haberler

Pan Türkizm, Pan İslamizm!

İşte iki cümle... dun, ihtimal şarklı veya garblı bir politikacının dimağında doğmuş bir hayal; belki de şarkın mazlum milletlerinin derin yaralarını sarmak isteyen ve buna çareler araştıran hakiki insanîyetçi bir hekimin inkisar-ı hayalinden kopan bir feryad, bir inilti iken bu iki zavalla ve aciz cümle bu gün alçak, kanlı Bolşeviklerin 30 milyonluk bir kitleyi kahretmek, yok etmek için basit, fakat kanlı bir aleti olmuştur!.. Evet, Bolşevik meftali hududu dahilinde kalmak bedbahtlığında bulunan 30 milyonluk bir Türk, hem de masum, günahsız bir Türk milleti bu gün eski tabir ile, - yediden yetmiş kadar – değil,

memedeki dilsiz sabiler, dul ve gebe kadınlar, sarsılmış, sendelemiş ihtiyarlarıyla beraber hepsi, hepsi bila-merhamet mahv ü efna ediliyor, al kanlara boğularak öldürülüyor, aç, sefil bir halde Sibiry'a'nın buzlu bataklıklarına doğru sürülüyor, sürdürülüyorlar. Cezeri, kati bir surette telef ediliyorlar. Bu vahşişane tecavüzlerine sebep olmak üzere yalnız şu iki basit, cümleleri mülevves ağızlarından fırlatıyorlar:

- Pan Türkizm, Pan İslamizm!..

Kırım ve Kafkasya gibi Türk camiasına daha yakın olan yerlerde asırlardan beri asude yaşayan zavallı Türklerin musavatçılık, milletçilik- bahaneleriyle bütün münevverleri daha evvelden mahvedildikten, mescidleri, mihrabları tahkir olunduktan sonra cahil, bi-günah köylüleri de tehcir politikasına kurban edilmiş, asırlardan beri sinesinde yaşadığı sıcak toprakları şimalden, banrak {fakir}, proletar maskeleri altında sürü – sürü sevk olunan yabancılara verilmiştir!. Yanımüstebid çarlar idaresinin senelerce saha-i tatbiki çıkaramadığı menhus gasb ve istila, Ruslaştırma planı, beyne'l-milelci geçinen bu yeni komünist türediler, bu kızıl kanlı melunlar tarafından cebren icra edilmiştir.

Şimalin buzllu, soğuk bataklıklarından getirilen bu yeni misafirler Kafkasya, Kırım'ın mutedil, mübarek ikliminde görmediklerini görerek, tatmadıklarını yiyerek ferah, ferah yaşarlarken bu güzel toprakların yetiştirdiği Türk evladı (Solovoki) denilen buzlu adalarda, samoyedlerin bile barınamadıkları şimalibuzlu deniz sahillerinde – hatta oralara varmadan – ölüyor, ölüyorlar...

Kafkasya'da, Kırım'da Türklerin, Müslümanların tehcir

[s.142]

cinayeti artık bitmek üzeredir. Şimdi de sıra Türkistan'a gelmiştir. Temizleme ameliyesi şimdi orada bütün şiddetiyle, kanıyla devam etmektedir. Buna sebep ne mi diyeceksiniz? Pek basit: - Pan Türkizm!.. Bolşevik lisanında bu cümle bir veya birkaç ferdin değil, yüzbinlerce halkın idam, kahr, tenkil tehcir ilh. Hükmüdür! Bu hükmü giyen bir millet çoluk çocuğuyla beraber hepsi, hepsi tarihin kaydetmediği, beşeriyetin görmediği, istemediği mezalimi, fecayii görecektir.

7 Nisan [1]930 "İzvestiya"dan:

"... Özbekistan Cumhuriyeti adliye müstahdemininin Semerkand'daki muhakemelerinde malum olmuştur ki başta sabık alimhakeme reisi Kısamof olduğu halde bunların

ekserisinin Pan İslamizm ve Pan Turanizm teşkilatları ile pek sıkı rabitaları vardır. (?) Şahid Glamofun ifadesinden anlaşıldığına göre **1919** senesinde meydana çıkan (İttihad-ı Türk) teşkilatının Orta Asya'daki azasının mikdarı 5 – 6 bin kişi kadardır. Cemiyet kendisine bir "Müttehid Türk Devleti?!" teşkilini gaye edinmiştir. Bu cemiyet kendi azasını ekseriyetle Özbek münevverlerinden ve paylarından seçmiştir.

Kasımofun dostları **1924** senesinde "Türkistan" namıyla bir hissedaran şirketi tesis etmişler ve ticaret perdesi altında Fergana basmacılarına (Bolşevizm canavarlığına tahammül edemeyerek isyan eden bir kısım Türk erlerine verilen namdır) maddi yardımda bulunmayı emel ittihaz etmişlerdir!?

"Türkistan" şirketinin Pan Türkist mümessilleri Şuralar İdarelerinde her yere kendi adamlarını yerleştirmiş ve her noktada kendi gözcü ve habercilerini bulundurmaya gayret etmişlerdir!?"

Şuraların Merkezİcra Komitesi (Hükümeti?) resmîgazetesi olan "İzevstiya" paçavrası bu ağır münameyi ale'l-ade bir havadis olark neşretmez, bu Türkistan'da irtikab olunan, hala da devam eden payansız bir cinayetin kaba bir tevilidir. Bir seneden beri orada başlayan temizleme ameliyesine Çekistler cehennem zabanileri gibi harekete geldiler, önlerine gelen bi-günah kimseleri hapsedtiler, astılar, kestiler. Nihayet bir mikdarını, göz boyamak için, alenive fevka'l-ade mahkemeye verdiler. Masum kanlarıyla boyanmış nasiyelerini beşeriyet alemine çevirirken, müstehziyane bir tavır ile ve resmîmatbuatı vasıtasıyla baştan aşağı yalan, iftira olan bu mükerrer, muharreb bahaneyi tekrarlıyorlar: - Pan Turanizm!..

Deseniz ki, ey melunlar! Açlıklar, tazyi ettiğinz kaht ü galalar içinde her gün ciğerparesi evladlarının can çekişmekte olduğunu gören, yevmiye 300 gram siyah ekmeğin listesini arayup da bulamayan insanlar böyle siyasimefkureleri düşünebilirler mi? Bu ne kadar kaba yalandır! Utanmaz mısınız?... Hayır utanmazlar, utandıramazsınız. Bi'l-akis sizin saflığınıza, hala Bolşevik icraatında mantık, muhakeme, kaide, kanun, hak aradığınıza şöyle müstehzıgülerler bile... Çünkü onlar her vesile ile ilan eylemişlerdir ki: "bizde en büyük kanun, kanunsuzluktur. Müdevvin ve tul müddet muta olacak kanun olamaz!"

İşte bu şiarla yola çıkan Bolşevikler artık her türlü rezaleti, her nev cinayeti irtikab etmişler ve hala da etmektedirler. Bunların derece-i vahşetini tamamen tasvir için hiçbir lisanda kelime bulamazsın. Çünkü beşeriyet böyle bir afet görmemiş, görmediği, bilmediği

için de mukabil tabir ve ifadesini icad etmemiştir.

Ey sevgili Türk okuyucumuz, bu yazdıklarımız bir şiir değil, efsane değil... Bunlar bi'n-nefs şahidi olduğumuz hakayıkın acnak on binde biridir!.. Bolşevik cinneti(?) görmeyen, bizim gibi, senelerce Çeka zindanlarında sürünmeyen kimseler onların şenaatini tasvir bile edemezler. Akmesjid Hapishanesi'nde 65 yaşında siyaseten müttehem köylü cahil bir Türk kadınının ah ü ininini, Bakü, Tiflis, Batum hapishanelerinden 70 – 80 kişilik kafilerle ve onar sene kalebendlik cezasıyla Bahr-ı Ebyez'deki "Soloki" buzlu adasına sürülen biçare Türkler arasında ancak sopasına dayanarak

[s.143]

Jon Dowey'in Terbiyevi Görüşleri:

Amerika terbiyecilerinden J. Dowey **J. Dowey'e** göre terbiye hayatı ihtiyaçlara dayanan tavıalaka ve faaliyet işidir. Günün ihtiyaçlarına cevap vermek kaygusu J. Dowey ve Amerika sisteminin esasını teşkil etmektedir. Asrımıza kadar birçok pedagoglar terbiyeyi haricitesirlerle teşkil işi zannetmişlerdir. Halbuki terbiye içten dışa tabii bir yayılma ve büyüme işidir.

Hayat ve tabiat terbiyeviefule ve şeyetler kaynağı sahasıdır. Terakki-yi tabiiyi bulmak ona uymakla olabilir. Terbiye körü körüne uymak değil, katiyetle görmek, yapmak ve yaratmak işidir. Bu günün terbiye sistemlerine yepyeni direktiyörler veren J. Dowey'in terbiyevigörüşlerini ana hatları etrafında arzedelim.

1 – Terbiye ictimayınelikler temin eder. Tagaddive mümessiller nasıl fiziki hayatımızı yeniliyor – terbiye de fikri, hissive ictimaihayatımızı besler; yaşatır.

2 – Bu yenileme işi tecrübelerle dayanacaktır. Cemiyet hayatı her türlü tecrübelere müsaidir. Mektebde küçük mikyasta cemiyetin bir timsalidir. Mekteb talebelerine her türlü tecrübeler, en müsaid tabiiimkanları temin etmekle mükelleftir.

Hareket edebilen 80 yaşında sakallı, ihtiyar, bedbaht insanların süngüler, kılıçlar altında kımıldamalarını gören kimseler için, ben eminim ki hayatta bir defa daha gelmek, bir gece rahat uyku uyumak haramdır.

Bu facialar karşısında beşeriyetin, ba-husus Türklüğün bir tek vazifesi kalmıştır. O da : Bütün kuvvet-i kalbi ile bu alçakları protesto etmek, bakiyyetü's-süyuf olan milletlerin halası uğrunda, 13 senelik Bolşevizm terörüne karşı yürümek üzere cebhe alan herhangi bir kuvvetin ön safında mevki tutmaktır!.

Asrımızın ilmive fenniseviyesinin yükselişi terbiye işlerini hayatışeyetlerden ayırmayı bir kat daha mahzurlu kılmıştır.

3 – Terbiye müşahede, anlama ve tecrübe işi olduğundan terbiyeden ayrılır. Çocuklar zümrevifaaliyetlerle uzvive ruhi– zihni, hissi, iradı– birçok meziyetler kazanırlar. Terbiye ve şuurlu bir intibak efulesidir. Terbiye müşahede etmek, hüküm vermek, karar almak, plan çizmek, icra etmekten ibarettir. Terbiye iradıfaaliyet, şuurlu şeniyetler işidir. Dünün mektepleri çocuğu: imtihan, not ve mükafat, mücazat d, b, b, haricivasıtalarıyla anlamaya çalıştırmaya özenirlerdi. Çocuk ruhunun bu gibi sunikontrol ve münbihler katiyen ihtiyacı yoktur. Faaliyet ve muvaffakiyetler yapılan işten doğan şuurlu alaka ve gayeye göre de takdir edilebilir. Faaliyetler muhit, topluluk, hürriyet ve tecessüs, bir dereceye kadar kitab ve serbest konuşmalardan doğabilir. Diğer tabirle çocuğun tabiiilcaları ictimaiitiyadlara uymuyor. Terbiye bu boşluğu doldurabilir. Asrın terbiye inkılablarında arzettiğim ihtiyac kılavuzumuzdur. Terbiye işinde hayat ve tabiat kanunlarıyla aykırlaşmadan ona uymak, emniyet altına almak için uzvive ruhitekamülü muayyen gayelere matuf alakalı, şuurlu faaliyetlere bağlanmamız zaruridir.

4 – Öğrenmek dağımik bilgiler biriktirmek değildir. Öğrenmek dedelerin asırlarda yaptıklarını taviteşebbüs ve tecrübelerle edinmektir. Öğrenilecek olan halin ictimaihayat zaruretleri, şeniyetleridir. Zative zümreviteşebbüs ve tecrübelere tarih, coğrafya hayat bilgisi ve tabiat tedkiki gibi dersler – usul-i dairesinde idare edilmek şartıyla – çok yardım edebilir.

5 – Tecrübe ve muhakeme aynı efuleden ibarettir. J. Duvey muhakemeyi "Hadise ve netice arasında münasebeti ki katiyetle

(Mabadı 146'ncı sahifededir)

[s.144]

EDEBİYAT

(Türk Yurdu) Mecmuasından

Tabiatla Düşünü!

Dem olur ki gökyüzünde koyu, korkunç bulutlar

Omuz omuza toplanır;

Yer kararır, gök kararır... Kararır hep ufuklar...

Mesafeler kapanır, bir gizli afet sayıklar...
Hep şimşekler uyanır,
Yıldırımlar canlanır,
Bulutlardan bulutlara kayar, akar ve fırlar:
Çılgın gibi kükrer, döne döne pırıldar,
Kayalara saplanır...
Sesler diner, yalnız bir derin korku uğuldar!
O bulutlar bana Çingiz ordusunu andırır;
Hep şimşekler çakarken,
Yıldırımlar akarken,
O orduda yanan dönen kargıları sandırır...
Dem olur ki yeller eser, denizleri çıldırtır,
Dalgaları kaldırtır;
Sıralanmış ordu gibi, köpük dalgalar
Azgın yeli kovalar...
Birbirinin ardı sıra çağrışarak, koşarak
Tufan gibi coşarak
Sürü sürü kaplan olur sahillere atılır,
Birbirine katılır;
Parça parça koparır hep kayaları, taşları;
Ezer o don başları...
Dalgalar – ki ecdadın hücumuna örnektir!
Kuvvet alır yellere,
Coşkun gelir sellerden:
Düşman ile çarpışan bir Türk ordusu demektir!..

F. Sacid

Kış Duası

Türk Yurdu'ndaki Kardeşlerime:

Görüyordu yağmurlardan yorgun düşen ovalar
Bir bulutun ta ucunda ışık gözle rüyalar.
Her dereye koşuyordu şimdi sazlı bir ada;
Kaybolmuştu hayat bu loş, bu gül rengi yoklukta...
Baktım: Yerler yıkanmıştı; ayaklar beyazdı;
Belli hayat ölmemişti, fakat ümid pek azdı.
Dikkat ettim: Ağaçlarda vardı yazın bir yadı,
Henüz sönmemiş uçuyordu İshakların feryadı...
Lakin ne bir sürü izi vardı, ne bir meleme,
Her ses şimdi bürünmüştü bir görünmez eleme.
Batan güneş, şuracıkta vurmuştu bir tepeye;
Koştum, ta üstüne çıktım: "Altın dağ mı bu?" diye.
Lakin yoktu ne kurultay, ne İlihan otağı,
Örtülmüştü kefen gibi beyaz karla toprağı.
Dedim: "Ta geri yeşil yurda bakışmıyor solgunluk,
Yakışmıyor bu kara kış, yakışmıyor bu soğuk...
Ona sen ver yine kalbi ateş dolu bir bahar;
Milyonlarca kuzuları korkunç yola sapmasın,
Acı Tañırım acı, acı... zalim kurdlar kapmasın..."
Baktım: her yer şenlenmişti, ufuk kızılılaşmıştı,
"Altun Ordu" gibi güneş mavi göğe taşmıştı.

Ali Canib

[s.145]

Bulutlar, Bulutlar!..

Bulutlar, bulutlar!..
Ki yetici bulutlar,
Cungarya, Kaytayga,
Yetici bulutlar!..
Alınız meni de gönülüm açılısın,
Gözümde yaşlarım curtima saçılısın!..
Bulutlar, bulutlar!
Burçaklı bulutlar!..
Al, yeşil, sarılı
Kuşaklı bulutlar!
Alınız ke tiyin pek uzak yerle ki,
"Salgır" da ketenin ağartan dulber ke!..
Bulutlar, bulutlar!..
Ölmek istemeyen,
Ol demn son gelerde,
Gülmek istemeyen!..
Alınız ketiyin deryalar çetine,
Karayık yakından çulpanin betine!
Bulutlar, bulutlar!..
Kamışlık göllerde,
Yıldızlar titreken,
O uçsuz çöllerde,
Meni de alınız görüldep cavganda,
Tavlarga sıpanıp deryaga akkanda!..
Kayerden gelesiz?
Köyümde, anamdan

Ne haber bilesiz?..
Atınız, barbar tuydırmay cılayık!..
Yollarga tuşiyin, sararıp solayık!..
Bulutlar, bulutlar!
Yaylaga keniniz!..
Esmamını görseniz,
Selamlar eyiniz!..
Yıkınız anamnın yaşlı gözlerin!
Kolların öpiniz, unutsun kederin!...

Çobanzade Bekir Sıdkı

Tuvdım Bir Üyde!..

Tudum bir eyde töbesi çamur,
İçinde gül bulgan nice çaş ömür.
Tüşündü, oylandı utsuz kuranda,
Ölse de şay bela, ölümü kalsa da...
- Tükancı kostaga borcumuz bek gub
Yiberken nenevin balasın söküb!..
Şorbacı artırmay bir kapık bile,
Tilesen bağıra, yalvarsan köle
Kölgende kış endi ögürüb "Bu"!.. deb,
Baracak bir yer yok, bir yutum su!.." deb!..
- Aytamçı bulmaycak şeylerni akay!
Kimsenin kısmetin kıtmagan huda!
Azgana eyimni ciygan son dursam
Azgana cib tabib keryamnı kursam,

Balaga, özüme aşaycak çıkar.
Titreşken kanı, tavlarni çıkar!
Karasa; sabiyin ne güzel gözü!..
Bir avuç nur sanki başçığı, özü!..
Toktasın babası, bir yigit bulayım,
Atlanup bahtının saçın yolayım...
Gözcigi barda, başçığı bar!..
Kalemme sızgandı kaşçığı bar!..
- Bayramda Bekir'im galoşsuz kalmasın!..
Bay halkının balası misgilga almasın..
Komşuda bir yolcu, keten soraydı,
[s.146]
Karayım, belki oga satarman bir şey!
Belimde al kşak saçağı oynay,
Başımnda çar kalpak, terisi buzday!..
Mıskılcı, şakacı begene her kim,
Çobanga bu kadar şaraşın kiyim!..
Anayga kelemen şalı gözlermen...
Tudum bir eyde, ocağı sönük,
Halkının yüreği, kavuri göyük...
Komşumuz hacılar, mezarlar edi,
Her biri şişkin baş, hep miras yedi!..
Olar da toy bulsa, yok bizke yoku,
Ölseler bar uga, takmaklar oku.
Unutmam yat elde garib bulsamda,
Bin türlü kayguman sararıp solsamda...

Peşman tuvulman şay tuvganima,
Bahtımda, ömrümde soy koğanıma...
Anamdan öyrendim yanmasın, köymesin,
Öz pusur balamdi kayguni sevimesin!..
Taşlanız meni siz baylar, dulberler!..
Ketiyeş çobanlar meni beklerler!..

Çobanzade Bekir Sıdkı

* Noksanını bil bir işe ya başlama evvel,
Ya başladığın karı peziray hitam et!
Abdülhamid Ziya
* Bedbaht ona derler ki anda cühelanın
Kahrolmak için kesb-i kemal ve hüner eyler!
Şinasi

* Mahv ü fena değil, ıslah-ı beşerdir maksud:
Şemitfa kolay amma ki ne güçtür işal!
* Bir gün yapacak fen şu siyah toprağı altun,
Herşey olacak kudret-i irfanla... inandım!

Tevfik Fikret

Jon Dewey'in Terbiyevi Görüşleri

(143'üncü sahifeden mabad)

tesbit etmektir." Şeklinde tarif ediyor. Muhakeme düşünülecek muayyen bir mevzu üzerinde daha iyi aydınlanmak için müşahhas bir misal arz etmeme müsaade buyrulsun:

Yeni mektebin tatbikat bahçesinde ziraat tecrübeleri yapmak, aynı zamanda ziraat tarihi hakkında malumat edinmek gibi bir alaka gösterdi. Buradan ...ların tedkikine, dünyaya dağılışına da geçilebilir. Mevzu şeyetler üzerinde fişkırın tavıalakalardan kuvvet alarak bir iki aylık mekteb işlerine feyzli mecralar açabilir, çocuklar kendi kendilerine

yapılacak işin projesini çizerler ve projelerini tatbik için şehrin içerisinde veya dışarıda birçok gezintiler yaparlar. Çiftlik aletleri, hayvanları, mahsul vs. hakkında doğrudan doğruya tedkiklerde bulunur, resimler yapar, malumat edinirler. Ferdive zümrevifaaliyetler halinde geçen mekteb hayatı tamamen bizatihi teşebbüs, taviyalaka ve faaliyet prensiplerinden mülhemdir. J. Dewey'in iş prensibi asrımızın pedagojik ve didaktik akınları üzerinde çok müessirdir. Olgun, meslekıhadsıve maharetle muttasıf selahiyettar muallimin idaresinde proje metodu emniyetle bağlayabileceğimiz bir usuldür. Gerek ders mevzuunu intihabda ve gerek proje dairesinde çalışmalarda çocuklara geniş bir serbesti verilmektedir. J. Dewey'e göre iş prensibi hem uzvıhem de ruhıfaaliyetleri ihtiva eder.

Gürbüz vücudlu, aydın görüşlü, mütevazın seciyeli, olgun, yaratıcı, müstahsil, demokrat, ideal bir şahsiyet de ancak iş prensibiyle yetiştirilir.

Eyüb Hamdi

Pedagoji ve Didaktik Muallimi

Niğde (Türkiye Cumhuriyeti)

[s.147]

HİKAYE

Nakili : Doktor V. K. Morvo

Mütercim: T. İbrahim

Mahkum III :

Aradan üç hafta geçmişti.

Hapishane müdiri 14 208 numaralı mahkumla bürosunda oturuyordu.

Mahkum, öldürmek istediği adamla beraber bir odada ..? bulunmalarına mütehayyirdi. Kapı içeriden kilitlemiş, anahtar müdirle ikisini ayıran masanın üzerinde duruyordu. Mahkum hastahanede geçirdiği üç hafta zarfında epey kuvvetlenmişti. Fakat benzinin sarılığın tamamıyla zail olmamıştı.

Müdür :

- Üç hafta evvel müfettişlerin muamelesi vazifemden istifa etmeme sebebiyet verdi. Şimdiye kadar, bu gün müdürlüğü teslim alan halefimi bekledim. Ben hapishaneyi

terk ediyorum. Fakat buradan ayrılmadan sana, seni alakadar eden bir şey söyleyeceğim: birkaç gün evvel, geçen sene mahkumiyetini bu hapis hanesinde itmam eden Saltar isminde bir adamdan bir mektub aldım. Bu, mektubunda, gazetelerin senin meselen hakkında yazdıkları makaleleri okuduğunu ve çaldığı bir parça tütün yüzünden zuhur eden yanlışlığı ve haksızlığı doğrultmak istediğini yazıyor. Ve senin numaran tahtında başgardiyandan senin tütün hissini aldığını itiraf ediyor... Sana vücut ve simaca çok benzeyen bu adam gardiyana iğfal etmiş. Gardiyanın bu meselede zerre kadar kabahati yok.

Mahkum, derin derin nefes alarak masa üzerinde duran mektuba dikkatle bakıyordu.

- Bu mektubu almazdan evvel, senin affolunman için doğan cereyana tamamıyla aleyhtar ve düşmandım. Lakin, bu mektubu aldığım anda kanaat ve fikrim tamamıyla değişti. Derhal afv ve terhis olunmanı istedim... Sana istirahat mutlaka lazım. Kalbin yorgun... Şimdiden itibaren serbestsin.

Mahkumun müdire diktiği gözlerinden garib bir mana vardı. Teskin olanamayan bir buğzla dişlerini gıcırdatıyordu. Bununla beraber, hazin bir hilm yüzünün keskin hututunu mutedilleştiriyordu.

Müdür devam ederek:

- Dört saat sonra ve minibüs istasyona doğru hareket edecek... Benim hayatımı kasten bazı tehdidatta bulunmuşsun...

Burada müdir bir parça sükut etti. Heyecan ve teessürden titreyen bir sesle:

- Senin tehditkar sözlerin ve şahsıma karşı fikrin bunlarla zihnimi meşgul etmek istemem – her ne olursa olsun beni insanı ve vicdanı bir vazifeyi ifa etmekten alıkoyamaz... Sen, ister beni öldür parçala, ben, kabahatsizliği tamamıyla tebeyyün etmiş bir insanın hapis olunmasına ve hürriyetine tecavüz edilmesine katiyen razı olamam. Buna razı olmadığımı senin beni öldüreceğini bildiğim halde kabahatsizliğin meydana çıktından sonra var kuvvetimle affolunmanı istemekliğimle isbat ettim. Evet, hakkında reva gördüğüm muamele çok ağırdı... Yaptıklarımın fenalığını ancak bu gün anlayabiliyorum. O vakit kendimi haklı buluyordum. Baştan senin ruhunu anlayamamaklığım ve bu hatamın neticesi ve sana yaptığım fenalığın cezası olarak derun bir azab vicdanıma ağır bir yük gibi basıyor. Bu vicdan azabı beni ömrümün nihayetine kadar rahatsız

[s.148]

edecek. Eğer geç olmadı ise yapmış olduğum hatamı tahfif edebilmek için sana elimden

geleni yapacağım. Eğer, seni zindana atmadan haksızlığı anlamış ve yaptıklarımın ihdas edeceği vahim neticeleri sezebilmiş olsaydım, seni urmak için el kaldırmaya ölümü bin kere tercih ederdim... Senin ıstırabın maziye karıştı. Benimki hal-i hazırda beni harab ediyor. Ve ömrümün sonuna kadar harab edecek... Şimdiden sonra pişmanlık içinde yuvarlanacak olan hayatımın idamesini istemem. dedi.

Son sözleri söylerken müdir sararmıştı. Fakat katıbir azimle bürosunun çekmecesinden bir tabancı çıkarıp mahkumun önüne koydu ve gayet sakin:

- İşte aradığın fırsatı buldun. Burada seni kimse men edemez, dedi.

Mahkum hırslayarak göğüs geçirdi, silahtan ürker gibi geri çekildi ve dehşet içinde:

- Henüz değil... Henüz değil... diye kekeleyebildi. Şimdi bu iki insan karşı karşıya duruyorlardı.

Müdür:

- Korkuyor musun diye sordu.

Mahkum gözlerindeki anıbir parlaklıkla:

- Hayır!.. Biliyorsunuz ki hayır... Fakat yapamayacağım... henüz...

Mahkum bitkin bir halde yerinden kalktı ve:

- "Beni yendiniz! Ehlileştirdiniz!... Zindan ve kamçının yapamadığı bir şeyi insanıbir söz ile yaptınız. Bu tek söz için sizin köleniz olurdum.

Gözlerinden akan yaşlar solgun yanaklarını ıslatıyordu.

- Gözyaşlarımı zabtedemiyordum. Ben bir çocuktan başka bir şey değilim... kendimi tam bir...

Sözlerini bitiremedi, düşecekti. Onu müdir kendi sandalyesine oturturken elinin mahkumun avcu içinde samimiyetle sıkıldığını duydu. Zavallının gözlerindeki parlaklık dönmüştü. Nazarları artık hedefsizdi.

Müdhış bir nevbet geçirirken boş kalan kolunun etsiz kuru parmaklarını kablinin üstüne basıyor, hazin bir tebessüm sarı yüzünün çizgilerini tatlılaştırıyordu...

İnleyerek:

- Bu insani... sözü daha evvel söylemiş olsaydınız... Fakat şimdi iyiyim. Yarın döneceğim... Yarın işte...

Cümlesini bitiremedi. Müdürin elini tutan parmakları son bir gayretle sıkıldı. Sonra birden aşağıya doğru kaydı. Kalbinin üstünde gömleğini buruşturan parmakları gevşedi. Başı sandalyenin arkalığına dayandı. Ölünün parlayan cansız gözleri tavana dikilmişti.

- Bitti –

Rus Çarı ve Ailesi Nasıl Öldürüldüler?

Cihan muharebesinde Rusya'ya esir düşen Nikola Perçel isminde bir Macar çavuşu, bu büyük ülkede onbeş sene esirlik hayatı geçirdikten sonra bu günlerde memleketi Budapeşte'ye gelmiştir.

Ekaterinburg kasabasının amiral kolçak ordusu tarafından zabtolunmasıyla, evvelce bu kasabada Bolşevikler tarafından vahşice öldürüldükleri bilinen Rus çarı ve ailesinin kemiklerini aramak ve bulmak maksadıyla bir hususikomisyona teşkil edilmiş ve buna Nikola Perçel katib olarak verilmiştir. Komisyon tarafından yapılan anketin bütün tarz-ı cereyanı ve neticeleri hakkında Perçel uzun raporlar yapmış ve bunlardan kopyalar saklamıştır.

Perçel şimdi bunları Macaristan'da "Mağyarország" gazetesinde neşretmektedir.

Komisyon, ilk araştırmasını, çar ve ailesinin,

[s.149]

evvela öldürüldükleri ve sonra yakıldıkları ve gömüldükleri, Ekaterinburg şehrine yakın, Kotpakof köyünde yaptı. Heyet çar ve ailesinin yanmış cesetlerinden kalan kemiklerin bir çukura atıldıklarını tesbit etti. Çar ve ailesinin müşterek mezarları heyet zabitleri tarafından açıldı. Çukurda Çariçe Aleksandra'nın daima yanında taşıdığı ve içinde bazı kıymetli mücevheratını sakladığı küçük kıymetli kisesi bulundu. Kisenin bir bölmesinde birkaç inci danesiyle, bir elmas ve birkaç kıymetli parçalanmış taşlar bulundu.

Çukurdan çıkarılan birçok kemikler arasında altundan ve platinden yapılmış bir takma diş bulunmuş ve bunun çar ailesinin hususidoktoru Potki'ye aid olduğu, çok seneler sarayda maiyyet zabıtlığı yapmış olan bir aza tarafından söylenmiştir. Çariçenin diğer mücevheratını bulmak için yapılan bütün araştırmalar hiçbir netice vermemiştir. Çarı ve ailesini yakmak ve gömmek işiyle muvazzaf olan Bolşevik askerlerin, bütün mücevheratı aşırıdıkları belli olmuştur. Bu askerleri bulmak da mümkün olamamıştır. Biraz vakit sonra Ekaterinburg şehri Bolşevikler tarafından tekrar zabtolunduğundan komisyon vazifesini terketmek mecburiyetinde kalmıştır.

Leningrad Mahzenleri

Sovyet Hükümeti, Leningrad mahzenlerinde yaşayan ahalinin aleyhine dehşetli mücadele açmıştır. Söz, Rusya'nın bu eski payitahtının kanallarında yaşayan binlerce çocuk, genç ve hırsızlar üzerindedir.

Rusya'da halkın ne feci ve vahşadetlere alıştığını Avrupa'da tasavvur bile etmek çok müşkildir. Çocuklar, son derecede pis ve gayri sıhhi olan bu dar kanallara girmek için yerlerde sansarlar ve yılanlar gibi sürünmektedirler. Bu çocuklardan birkaç tanesini takip ederek bunların sığındıkları ve barındıkları yerleri gözleriyle gören birkaç İngiliz gazetecisi anlatıyorlar:

"Zorla sürtünerek girdiğimiz dar bir delikten uzun bir kanaldan bulunduğumuzu anladık. Kanal o kadar alçak idi ki bükülmeye mecbur olduk. Biraz ileride yere çömelmiş, rubaları paçavra haline gelmiş, vücutları deri ve kemikten ibaret kalmış on kadar insan, sönük ziyalı bir mumun ışığında kağıt oynuyorlardı. Bizi görünce terbiye dairesinde bize yer açtılar. Bu kağıt oynayanların çevre yanında hemen yarı çıplak çocuklarla boşanmış pek çok (Votka) şişeleri bulunuyordu. Bu zavallı bahtsızlardan birkaç tanesi birşeyler okuyorlardı. Bir kitabın kırmızı kabındaki "Şarlok Holmes" kelimeleri gözüme çarptı. Kitab okuyan çocuklara:

- Bu kitapları çaldınız mı? dedik.

Bu suallerimize kızan ve gücenen çocuklar:

- Biz hiçbir vakit kitab çalmayız, satın alırız. Biz para çalarız.

Kanalda yaşayan bu canlı paçavraların, daima kendisini dinledikleri bir ihtiyar reisleri var. Bu ihtiyar bize biraz tafsilat verdi:

- Bu mahzenlerde hayat, gece yarısından sonra başlar. Bütün gündüz kasabada başlarıboş dolaşan çocuklar buraya sığınır. Buraya sarhoş kocaları ve çocuklarıyla kadınlar da gelirler. Burası, dışarıda hırsızlıkla para kazanan ve buraya gelip kağıt oynayan ve kaybeden hırsızların da yuvasıdır. Bu kanalın bu parçasında yüz can yaşamaktadır ki, hepsi benim kumandam altındadır. Bizi bu yuvamızdan hiçbir kuvvet atamayacaktır.

Kızlarını okutmayan millet, oğullarını manevîöksüzlüğe mahkum etmiş demektir; hüsrana ağlasın!

Tevfik Fikret

Kesb-i hüner alemde değildir hüner ancak

Ehl-i hünerin kadrini bilmek de hünerdir!

Ragıp Paşa

[s.150]

Hükümetleri kuran ferdler, ferdleri yetiştiren aile, aileyi teşkil edenin birisi erkek ise diğeri kadındır.

Sizlere, Ey İslam Dünyasının Kadınları!

Kızıl Rus istilasını altında kalan 30 milyonluk bir Türk kitlesi vardır. Bunlar, senelerden beri Komünizm usulleri ve tecrübelerine mevzu olagelmiş ve bu tecrübelerin neticesinde açlığa, sefalete, cehalete ve ahlakları vicdanları büyük tehlikeye maruz kalmış yarı ibtidai hale getirilmiş bir unsur şeklini almaktadır.

Maksadımız Komünizm prensiplerini hayata uydurmak ve idareyi yalnız Rusya'da değil bütün dünyada kökleştirmek için neler yapıldığını size burada uzun uzadıya söylemek ve anlatmak değil; yalnız yüreğimizin ta derinliklerinden kopan ve kanla yaşla yoğrulmuş feryadlarımızı işittirmektir.

Elinizi kalbinize koyup derin derin düşününüz, sizin gibi analar, kızlar ve evladlar... Öyle bir düşman elindedirler ki, dini, milleti, ananayı vicdan ve namusu unutturmak için gece ve gündüz göz yummadan çalışıyor.

O düşman memleketinde tevkif, idam, açlık, işsizlik pek çok, ayıp günah vicdan ve merhamet hiç yok, mukaddesat yalan... Gönlün ne istiyorsa yap; nefsin ne dilerse hiç durma işle. Serbestsin, hürsün... Bolşevikliği, iblisi tanımalısın. Ona ve onun dinine bağlanmalısın. Sonra herşey kabil! Arada bir sed kalmaz. Karşında geniş bir maskaralık meydanı açılır, sahneye çıkar alabildiğine edepsizlik yaparsın...

İşte Rusya'da kızlarımıza, evladlarımıza bu fikirler aşılanıyor, bu yolda terbiye veriliyor.

Bolşevikler; bu gibi telkinlerinin ve terbiyelerinin arzu ettikleri miktarda kökleşmediğini gördükçe milleti bu defa başka tarzda ortadan kaldırmak siyasetini yürütüyorlar. Türlü vesilelerle hicretler tertib ederek bu vakte kadar görülmemiş usullerle buz deryalarına sevk ediyorlar.

Kızıkların iblisane siyaseti yüzünden vatanımız küçük Kırım'da kardaşlarımız

kalmayacaktır.

"Mecburi Hizmet" namı altında Müslüman, erkek, kadın, çoluk ve çocuklar kapu ve pencereleri kilitlemiş yük trenleriyle Orta Rusya'ya sürülüyorlar. Kırım'da iş Rusya'da insan mı tükenmiş!?

Bu biçareler oralara yetişinceye kadar vagonların kapuları ve pencereleri açılmıyor, içindekilerin çoğu hastalanıyor, ölüyor ve çıldırıyor! Bu zavallılar nefyoldukları yerlerden yazdıkları mektuplarda şayed tekrar sevkiyat olursa hükümetten "İnsanîyet" namına yalnız birer kurşun istenilmesini tavsiye ediyorlarmış.

Rusya'da Müslümanların ahlak ve dinlerini bozmak ve tabiiyecellerini yaklaştırmak gayesiyle imha hep imha siyaseti yürütülüyor. Senelerden beri devam eden ve gittikçe şiddet kesbeden dini takibat ve zulüm artık son dereceyi bulmuştur. Bolşevikler 10 – 12 senelik hakimiyetleri esnasında Rusya arazisinde yaşayan bütün milletlerin din ve ananesine aid küçük bir nişane bile kalmaması için gayet büyük faaliyet göstermişlerdir. Bu hususta yardımcısız, hamisiz nutkları tutulmuş Müslüman kitlesi üzerinde tabiidir ki daha çok muvaffak olabilmişlerdir. Maneviyatı kırılmış, ürkmüş senelerce aç kalmış bir millet cebr, silah, kuvvet ve ölüm karşısında nek adar durabilir!?

Ziyaretgahlarımız, medrese ve camilerimiz kamilen kapatılmış yahud tiyatro ve kulüp gibi müesseseler haline getirilmiştir. Zengin evkaf teşkilatımız ise çok seneden beri Moskof elindedir.

Büyüklerimiz, münevverlerimiz, ülemamız tevkif, nefy ve idam

[s.151]

olunuyorlar. En hafif ceza olarak işlerinden uzaklaştırılıyorlar ve aç bırakılıyorlar.

Milletleri, millîservetleri, dini, mukaddesata bağlı ne kadar şey varsa, cümlesini yeryüzünden kaldırmak isteyen zaten imha kuvvetinden başka hiçbir kudreti olmayan Bolşevik hükümetinin tatbik ettiği imha siyasetine karşı bazı ülemamızın vicdanlarından kopan yüksek itirazlarına bu adaletçi (!?) çekacılar meydana "Halk tarafından" imzalanmış kararlar atarak işte cemaatin dileği budur diyorlar ve iblisane gülümseyerek ellerini oğuşturuyorlar.

10 – 12 seneden beri süren Komünist hakimiyeti altında yetişüp gelen nesil, yanımektebliler, mektebde ilim yerine siyaset, din yerine ahıksızlık öğreniyorlar.

Bolşeviklerce medenîyetin adaleti kuvvet ve ölümden vicdanîise "Burjuvazi" bir

kanaatten ibarettir.

Güya milletin arzu ve ihtiyacına mebnihükümet tarafından resmen ve kanunen yapılan bu dinitakibatın seneler geçtikçe ne muzırr ve tüyler ürpertici elim neticeleri olacaktır!

Dinsizlik muhitinde, mukaddesatı hiçbir suretle tanılmayan vicdan ve vazifeyi yalnız Komünizm prensiplerini her türlü vasıtalarla kökleştirmek yolunda gayret sarfetmekten ibaret bilen "Leninci" "Piyoner", "Komsomol" ve Komünist teşkilatlarında büyütülüp terbiye alan ve çekirdekten yetiştirilen bu günkü nesil... işte budur korkulacak istikbal ve acınılacak mahluklar...

Unutmayalım ki seneler geçiyor, faaliyet artıyor, her atılan adım semere veriyor.

Dinin yalnız cebirler ve cebren toplanan imzalar neticesinde ortadan kaldırılmasından o kadar korkulmazdı. Fakat yukarıda işaret edilen noktaları bir hayli düşündürücü telakkı ediyoruz din bu gün cebri kararlarla imha ediliyorsa yarın tabiatıyla mahvolacaktır. Din imhası mahdud dairede değil; geniş denizler aşıcı mikyastadır!..

Can verirken Müslüman'ın ağzına zezem suyu damlatılır bu mübarek su ona hayat iade etmez. Ona belki yolcusu olan yeni ülkenin haberini ve tadını sezdirir.

Hasta kalbinde hazin bir teslimiyetle serin su damlalarında bir sükunet bulur. Neredesiniz, neredesiniz elinde zezem kadehiyle yanımıza yaklaşacak ve Azraille pençe pençe boğuşan milyonlarca müminlere hiç olmazsa bir damla mübarek suyu damlatacak Müslüman kardaşlarımız?..

Rusya'da Hristiyan dinine yapılan mezalime karşı bütün Hristiyan aleml – Ta İngiltere'nin Episkoposu'ndan, Roma'nın Papas'ından tutunuz da – memleketlerinin parlamento kürsülerinden, gazete ve mecmua stunlarından sözleri, yazıları ve mitingleri ile protestosunu yükseltti ve işittirdi. Siz ey Müslüman kadınlar neredesiniz? Kaleminiz sesiniz kalb ve vicdanınızla uzak diyarlardan o mahkumların maruz kaldıkları işkence ve felaketlere iştirak ederseniz onların müteselli olmalarına ve sizin bu iştirakinizi duyan kan kardaşlarımızın emel ve mefkureleri uğrunda müsterihane feda-yı can etmelerine sebep olursunuz.

Kırım Kadınlar Birliğı

İstanbul

[s.152]

Milliyet Amilleri

IV

Vicdan ve Emel Birliği;

Vicdan; aklın ve muhakemenin faideli ve iyi kararlarından, ruhun temiz ve yüksek duygularından mürekkebe bir manevı kuvvettir, ki insanı fenalıklardan men ve iyiliklere sevkeder.

Büyük feylosof Masarik: "Vicdan sayesinde bahtiyar, cesur ve doğru olursun. Çünkü vicdan, yalnız asıl değil, aynı zamanda anlayışlı ve faidelidir." diyor.

Mefkure; yüksek, nezih, riyasız ve garezsiz fikirlerden, saadet ve bahtiyarlık düşünen ve doğuran gayelerden birikmiş manevıkıymetli bir muhassıladır, ki milletleri yüksek emellerine eriştirir.

Zamanımızın en kuvvetli hakimi "Fikir" ile "Vicdan" dır. Bu iki kuvvetin ve nurun, ilim, medeniyet ve milliyet sahalarında yaptıkları tesir ve nüfuzu, netice ve semereyi hiçbir kuvvet yapamıyor.

Bütün ilimlerin ve bu günkü büyük medeniyetin en derin menbaı, hiç şüphe yok, "Fikir" dir.

Ne zalim ve müstebid hükümdarların ölümleri ne de hain ve bilgi düşmanları engizisyoncu cizvitlerin celladları ve zindanları, ilim ve medeniyet ışıklarını yakan fikir ve vicdanları söndüre ve öldüremediler. İnsanlığı eski devirlerin şahsıtahakküm ve esaretinden kurtaran ve onu hürriyetine kavuşturan kuvvet, vicdan ve fikirdir.

En aciz ve yalnız zannedilen bir fikir, en büyük ve müdhiş kuvvetleri deviriyor; koca bir kitlenin "Mefkuresi" oluyor ve etrafına milyonlarca fedaıkahraman topluyor.

Fikir, vicdan ve akideleri etrafında yüzlerce milyon sadık itikadçı toplayan Hazret-i İsa ve Muhammed aleyhi's-selamlar; hem-muasırları tarafından birer aciz ve kimsesiz telakkıedilerek, istihza olunmadılar mı?

Fakat bunlar hakikate, hürriyete ve yükseklığe istinad eden fikir ve akideleri bir "Mefkure" ve "İman" şeklinde bütün dünya yüzündeki benıAdem'in kalbine ve dimağına işlemedi ve yerleşmedi? İnsaniyetin bu yüksek ve fedakar mürşidlerin ve haleflerinin fikirlerini ve vicdanlarını öldürmek veya satın almak isteyen zalimler ve hainler muvaffak

olabildiler mi?

Hristiyanlığın hurafelere gömülmüş ve safsatalara boğulmuş bir devrinde Martin Luther'in, bir yıldızın sönük ışığı gibi, parıldamaya başlayan Potestanlık vicdan ve fikrini Papalığın fırtınaları ve zulümleri söndürebildi mi?

Onsekizinci asır sonlarında kralların son derece istibdad ve israfiyla en kara zillet ve sefaletе düşen Fransız milletinin hürriyet ve insaniyet fikir ve aşkını hükümdarların nişanlara ve sırmalara boğulmuş askerleri ve topları öldürebildi mi?

Kilyotinlerle, birer (Demir Kazık Yıldızı) gibi parlayan başların uçurulmasına rağmen hürriyet fikir ve hakk-ı vicdani, artan bir sel gibi, günden güne kavileşti ve (Bastil) gibi istibdad ve zulmetin timsali olan muazzam zindanları devirmedi mi?

Avusturya – Hungar İmparatorluğu, bin bir türlü desiseler ve vesilelerle sürgün ve hapsedtikleri ve öldürdükleri Çeoslovakların, Hırvatların, Romenlerin... hürriyet-i vicdanını ve istiklal fikrini mahvedebildi mi? Asya ve Avrupa kıtalarının yarısına kanadını geren kanlı Çarlık kartalı, en canavarca azabları, en vahşice işkenceleri tatbik etmesine rağmen Litvan, Aston, Fin... milletlerinin ölmez milliyet fikir ve istiklal-i vicdanlarını durdura ve öldürebildi mi?

Dünyanın yedi büyük devleti; maddeten yorgun, yaralı, bitkin ve hasta olan Türk milletinin her tarafından zincirlenmesine ve süngülenmesine rağmen, hürriyet ve istiklal fikrini ve vicdanını boğa ve susturabildi mi?

Büyük Mustafa Kemal'in fikri, ölmez ve sönmez "Mefkure Ateşi" halinde yıldırım süratiyle her Türk'ün dimağını kaplamadı ve kalbini ısıtmadı mı?

[s.153]

Hindistan Mürşidi Büyük (Gandi)'nin ve Mısır Milliyetperver Fırkası'nın İngiliz esaret zincirini koparmak vicdan ve fikri; Rusya'da yaşayan yirmi beş milyondan artık Türk – Tatarların kanlı Bolşevik zulmünden kurtulmak ve İstiklal bayrağı dalgalandırmak vicdan ve fikri, bir gün behemehal zafere kavuşacak ve hakikat olacaklardır. Çünkü, hakikat, hürriyete ve tabiata istinad eden ve dipsiz menbaı ruhlarda olan vicdan ve fikir kuvvetlerini mağlub edebilecek bir tek maddikuvvet yoktur ve tasavvur olunamaz. Bunları öldürecek yalnız daha kuvvetli diğer bir fikir ve vicdanın doğması ve yaşamasıdır.

Eski zamanlarda esirlik zincirlerine bağlanan insanlar, kendilerine fevka'l-ade ve ilahımeziyyetler, sıfatlar ve selahiyetler takan mütehakkim, mütegalib ve müstebid

şahısların zulümlerinden vicdan ve fikir kuvvetleri sayesinde kurtuldular.

Yakın zamana kadar hürriyet ve istiklaliyet-i şahsiye uğrunda çarpışan ve muzaffer olan vicdan ve fikir, artık hürriyet ve saadet-i milliye yolunda çalışıyor ve muvaffak oluyor. Asrımızın bütün medeniyeti, felsefesi, cereyanı ve galeyamı millihürriyet, istiklaliyet ve saadet fikrinin etrafında dönmektedir.

Devrimizin en ziyade göze çarpan farkı millive vicdanıve fikir kuvvetinin ve aşkının her zamankinden ziyade tebellür ve taazzu etmiş olmasıdır. Dil, tarih, din ve bütün medeniyet, bu gün, millive vicdan ve mefkurenin takviyesi ve tahakkuku yoluna dökülmüştür. Hangi millet ferdlerini bu ışıkla yürütüyor ve bu gıda ile besliyorsa, o millet hürriyet ve istiklaline kavuşacak, yahud saadet ve istiklalini sarsılmaz temeller üzerinde yaşatacaktır. Millivicdan ve mefkuresi ölen veya doğmayan milletler esarete ve yoğalmağa makumdur. Ferdin çokluğundan ziyade fikrin varlığı ve nuru kurtarıcı ve yaşatıcıdır. Yüzlerce milyon candan ibaret Asyalı ve Afrikalı milletlerin sürüler halinde hakimlerinin kırbaçları altında yuvarlanmaları ve inlemeleri ferdlerinde henüz mukaddes vicdan ve fikr-i millilişğının layıkıyla yanmamış olmasındandır.

Umumicengin akabinde, (Ölümden sonra dirilmek - bas ü bade'l-mevt) kabilinden, Çeoslovak, Polon, Fin... milletlerini istiklaliyet ve hürriyet-i milliyelerine kavuşturan yegane kuvvet, bunlarda çok zaman evvel vicdan ve mefkure ışığının yanmış ve hatta alevlenmiş olmasıdır.

Milli Vicdan ve Mefkure Nedir?

Mensub olduğu milliyet ve milleti sevmek ve takdis etmek;

Millettaşlarının hür ve mesud yaşamasını istemek;

Milletinin tarihi, harsi, dinıvarlıklarını ve şereflerini korumak ve yükseltmek;

Milliyurdunu korumaya veyahud yaratmaya azmetmek ve icabında ölmek;

Her millettaşına karşı samimiyet, muhabbet, muavenet ve fedakarlık duygularını beslemek;

Millettaşının iyiliğini, sağlığını, zenginliğini ve ilerlemesini istemek;

Milletinin ve millettaşlarının felaketlerine ve dertlerine iştirak ederek teskin ve tahfife çalışmak;

Ayrılık ve gayrılıktan kaçarak millihisler ve menfaatlar uğrunda birleşmek ve

kaynaşmak;

Bir sözle: Milletinin ve millettaşının bütün menfaatlarını, şereflerini ve varlıklarını korumak ve zararını mucib olacak hiçbir şeyi yapmamaktır.

Millıvicdan ve mefkureyi doğuracak vasıtalardan nedir?

Milletin okuryazar adamlarını ve her türlü meslek erbabını çoğaltmak, millitarih, akideler ve cereyanlar hakkında yazmak ve konferanslar vermek!

Milliadetleri, oyunları, şarkıları, sevmek ve canlandırmak;

Millilim, sanat ve hars cemiyetleri ve müesseseleri korumak;

Bir sözle; millet ve milliyete aid ne kadar eser varsa, yakından takib ederek neşr ve tamimine ve tatbikine çalışmaktır.

M. H. Fazıl

[s.154]

Yeni Dobruca Teşkilatı Kanununun Tamamlanması:

Madde 1 – 1914 senesinde çıkan kanun mucibi eskiden beri toprağı işleyen ve tasarruf edenler, 22 Nisan 1924 senesinde çıkan kanunun 113'üncü maddesi mucibi, aynı kanunun 118'inci maddesi mucibi teşekkül eden komisyonlara deklaratsiya yapmadılar veyahud geç yaptıklarından redd olundular ise; işbu kanunun ilanı gününden itibaren otuz gün içinde komonalarının tabi bulunduğu sulh mahkemelerine *Judecatorie de Ocol* deklaratsiye yapacaklardır.

Bi'z-zat yahud tanıdığı veyahud aile efradından birisiyle okumak ve yazmak bilen veya bilmeyen alakadarlar deklaratsiyelerinde şunları göstereceklerdir: Romen mi; Romen tebasından mı, hangi Judestste, köyde ve komonada oturuyor, kaç hektara ve hangi tarlalara sahib ve bunların komşuları ve bu tarlaların buldukları köylerin ve komonaların isimleri, tarlalar üzerinde ne hakkı var, ne suretle ve şekilde tasarruf ediyor, ne zamandan ve kimden tasarruf ediyorlar bunları isbat için ne gibi kağıtlara malik yahud malik idiler, bunları da deklaratsasına yapıtararak verdiği judekatoryadan dovada alacaklardır.

Yalnız bir mirascının yaptığı deklaratsiyeden diğerleri de istifade ederler.

Madde 2 – Birinci okul komisyelerinin hükümleri aleyhine apel yapanların apelleri geç yapıldığından reddolunanlar, yahud muhakemede bulunmayup gıyabında redd hükmü verilenler, bu kanunun ilanından itibaren 30 gün içinde apel komisyonlarına müracaat

ederek davalarının görülmesini isteyebileceklerdir.

Apel komisyonları, kendilerine müracaat edenlerin arzuhallerini ve istidalarını kabul ederek 1924 senesi kanunu mucib muhakebe müddeti nisbetine ve davaları görmeye mecburdurlar.

Birinci okul komisyonlarında bulunmadıklarından dolayı deklaratsiyaları tamamıyla redd olunan ve şimdiye kadar apel yapmayanlar ve hükümet bu 30 gün içinde, müdafî ve mümessilsiz olduğundan dolayı apel olunmayan veya ebedıkalın hükümler aleyhinde apel yapabileceklerdir.

Madde 3 – 1924 senesinde çıkan kanunun 113'üncü maddesi mucibi deklaratsiyaları geç yapıldığından reddolunanlar, birinci maddede gösterilen sebeplerden maada, ne zaman ve hangi komisyelere deklaratsiye yaptıklarını söyleyeceklerdir ki, bu kanun mucibi yapılacak deklaratsiya ile eskisi birleştirilerek birtek dosar yapılsın.

Madde 4 – Birinci maddede gösterildiği veçhile deklaratsaları kabul etmekle muvazzaf sulh mahkemelerinin memur-ı mahsusları hakimî huzuru ve kontrol altında, verilen deklaratsiyaları hülasaten proçesi – verballara geçirecekler ve bunlar hakimler, memur-ı mahsuslar ve imza bilen deklarantlar tarafından imzalanacak ve konan kağıtların hepsi yazılacaktır.

Deklaratsiyaları muhtevıproçesi – Verballarla deklaratsiyeler, köye ve komonaya tasnif edildikten sonra, derhal 1924 senesi kanununun 118'inci maddesi mucibi teşekkül eden hususıkomisyonlara gönderilecektir.

Madde 5 – Deklaratsiyalara konan kağıtlar, her deklaratsiya için yapılan dosarlar ve deklaratsiyaları muhtevıproçesi verballar hususıkomisyonların grafıyeleri tarafından teslim alınacaktır.

Deklaratsiya yapanların, yahud bunlar için çıkan tanışların ve hısımların hüvviyetleri oturdukları komonadan veya köyden verilen hüvviyet varakaları (Bilet de İdentitata) ile isbat olunacaktır. Eğer bu türlü hüvviyet varakaları henüz yeni idare kanunu mucibi verilmemiş iseler, köy ve komona dairelerinden verilen hüvviyet tezkireleriyle isbat olunacaktır.

[s.155]

Madde 6 – Komisyeler, bir toprağa verilen tek deklaratsiye yahud bir toprağa verilen birkaç deklaratsiyeyi birleştirerek bir dosar yapacak ve bunlar üzerine tek bir hüküm (ilam)

vererek deklarantın (deklaratsiye yapanın) ne kadar ve hükümete ne kadar toprak bırakılacağını göstereceklerdir.

Madde 7 – Aynı toprağı tasarruf eden, işleyen birisiyle, mülkü olduğunu iddia eden diğer birisi deklaratsiye yapsalar; komisyeler, toprak hangisinin olduğunu muhakeme ve tayin etmeyerek, toprağı işleyen ve tasarruf edenin hakkına riayet ederek, hükümete isbat eden nisbeti alacak ve hükmünde davacılar arasındaki münazaayı göstereceklerdir.

Aynı toprak üzerine iki veya daha fazla muhtelif ve mütebayin hükümler verilmiş ve ebedi kalmışsa, bu hükümler sancak komisyeleri (ikinci komisyeye) ye havale edilecek ve bu komisyeler tek bir hükümle toprağı işleyen ve tasarruf eden üzerine bırakacaktır.

Madde 10 – Dağlar, korular ve ormanlar için dahi bu kanunda topraklar için gösterilen bütün maddeler aynıyla tatbik ve icra olunacaktır.

Koruları, ormanları üzerine mülkiyet hakkı tanılan ve ebedikalan mutasarrıflar, bu kanunun ilanından itibaren üç ay zarfında, yahud yeniden deklaratsiye virüp hüküm çıkardıktan ve ebedikaldıktan sonra üç ay zarfında hükümete ilam mucibi bırakılması icab eden terime(?) (yüzde otuz) u korudan bırakılacaktır. Korudan teraymelerini hükümete bırakanlar ve kendi payını alanlar orman kanunu (Kodol Silvik) şartlarına riayet etmek şartıyla kendi mülkleri olarak kalan koru ve ormanları istedikleri gibi kullanacaklardır.

Madde 13 – Hudud boylarında ve yol kenarlarında koruları olanlar, hükümetin gösterdiği şerait tahtında, ormanlarını ve korularını temizlemek (Defrişareye) mecburdurlar. Bunlar bu kanunun ilanından itibaren altı ay zarfında yukarıda konulan mecburiyeti ifa etmezlerse, hükümet altı ay sonra bunu yaptıracaktır ki mülk sahiblerinin muhalefete zara ve ziyan istemeye hakları olmayacaktır. Koruların temizlenmesinden çıkan ağaçlar ve kökler koru sahiblerine kalacaktır. Fakat mülk sahipleri bu takdirde hükümete kesmek ve temizlemek masarısını ödeyeceklerdir.

Madde 15 – 28 Haziran 1913 tarihinde Yeni Dobruca'dan hicret yahud Romen tabiyetinden sarf-ı nazar edenler veyahud Romen tebası olmadıklarından Yeni Dobruca veya Romanya'nın sair yerlerinde oturmayanlar, bu kanunun ilanı tarihinden itibaren üç ay zarfında topraklarını hükümete satmak mecburiyetindedirler.

Satışın tarz-ı cereyanı, fiyatının tayini ve tediyesi hususunda tamamıyla ziraat kanunu (Lecya Ağrare) tatbik olunacaktır.

Madde 16 – Yukarıda gösterilen müddet içinde satılmayan ecnebi tebası toprakları

hususı komisyonlar tarafından ziraat kanunu mucibi hükümet hesabına satın alınacaktır.

Madde 25 – Bu kanunun ilanından sonra bir ay zarfında deklaratsiyesi yapılmayan topraklar hükümetin mülkü olacaktır.

Bu kanunun ilanından evvel yapılan toprak satışları muteberdir. Şimdiden sonra yapılacak satışlar eski kanun mucibi yapılacak ve bir ay yerine iki ay beklenecektir.

Yukarıya bazı maddelerini tercüme ve dercettiğimiz yeni kanun 30 Haziran 1930 tarihinde parlamentodan geçmiş ve tasdik olunmuştur. Ziraat Nazırı Mihalaki cenablarının da beyanatında söylediği gibi, bundan en ziyade faidelanacak bizim Türklerimizdir... Mevsimin sıcak ve iş vakti olmasına bakmayarak kanunun 7 Temmuz 148 numaralı M. Of. (Ceride-i Resmîye) ile ilan olunmasından itibaren 7 Ağustos'a kadar behemehal deklaratsiye vermelerini millettaşlarımıza katiyetle tavsiye ediyoruz.

Köylerdeki abonelerimizin halkı toplayarak tercüme ettiklerimizi okumalarını ve anlatmalarını bir millî borç bilmelerini de ayrıca tavsiye ederiz.

E. M.

[s.156]

Meraklı Şeyler:

Cenub Kutbunda Radyum:

Kaşif Bird'in cenub kutbunda bulunduğu yerler üzerinde Amerika Hükümeti tesahüb ve temellük hakkı iddia etmektedir.

Bu iddianın yayılmasına en büyük sebep, buralarda aynı zamanda Bird tarafından çok zengin demir, altın ve gümüş madenlerinin de bulunmasıdır.

Bird, bu hususta çıkarılan şayielerin biraz fazla mübalağalı olduklarını söylemekle iktifa etmektedir.

Fakat Amerikan gazetelerinin yazdıklarına göre, yeni keşfolunan topraklar üzerinde Amerika'nın sahip çıkmasına en birinci sebep, buralarda çok radyum bulunmasıdır. Söylenildiğine göre, bu yeni yerlerde mebzul surette radyum bulunmadığına ve bunun çıkarılması için büyük masraflar yapılmayacağına Bird'in kuvvetli kanaati vardır. Bu mebzul madenleri çıkarmak maksadıyla büyük bir şirket teşekkül etmiş ve bunun başına da meşhur milyarder Vanda Bilt geçmiştir.

Bird kendisiyle beraber, yukarıda söylenen madenlerin bulunduğunu isbat eden bütün

vesaiki getirmiştir. Bird'in kanaatine nazaran, senede beş milyar dolar kıymetinde radyum çıkarılabilecektir.

Radyum'un bu günkü fiyatı nazar-ı itibara alındığı takdirde Bird'in gösterdiği yekun nisbetinde çıkarılacak radyum 18 – 20 kilogramdır.

Bu kemiyet o kadar büyüktür ki, şimdiye kadar çıkarılan bütün radyumu geçecektir.

85 Yaşında Talebe :

Peygamberimiz Muhammed aleyhi's-selam "Beşikten mezara gidinceye kadar okuyunuz" buyurduğu gibi, büyük bir alim de "İnsan yaşadığı kadar okumalıdır" demiştir. Besbelli aynı fikirde olan Bernard Kastillo Suarez, yetmiş sekiz yaşında iken Havana Darülfünunu'nun Hukuk Fakültesi'ne talebe olarak yazılmıştır. İhtiyar talebe yedi sene fasılasız bütün derslere devam ettikten ve imtihanları verdikten sonra, geçen günlerde son imtihanını da vererek hukuk doktoru diplomasını almaya muvaffak olmuştur. Havana'nın bütün gazeteleri, bu azimkar ve çalışkan ihtiyar talebenin gençlere çok güzel bir örnek olmasını tavsiye etmektedirler.

Emel Mecmuası : Okumaya ve adam yetiştirmeye pek şiddetli ihtiyacı olan milletimizin ihtiyarları ve gençleri Bernard Kastillo'dan ibret almalıdırlar.

Kibar Polisler:

Amerika'da birkaç seneden beri her türlü ispirotolu içkinin kanunla yasak edildiği malumdur. Bununla beraber, bazı yerlerde gizli surette içilmektedir.

New York şehrinin "Park Central Kazbino" ve "Hotel Ritz Karlton" gibi iki büyük ve kibar lokantalarında zengin ve kibar aileler yemek yemekte ve gizli olarak masalarında içki bulundurmakta imişler. Bunu haber alan polis ise, bir gün bu iki meşhur lokantaya gayet şık smokin giyinmiş kırk tane polis hafiyyesi gönderir.

Bu kibar ve şık misafirlerden kimse şüpheye düşmez. Fakat birden bire masasında içki bulunanların kanun namına tevkif edildikleri söylenince herkes şaşırır ve tuzağa düştüğünü anlar. Tevkif edilenlerin arasında pek çok tanılmış zenginler de bulunmaktadır.

Avrupa'da En Uzun Gündüzler:

Merkezi Avrupa'da 16 – 17 saatlik en uzun gündüzler Haziran ayının ortalarına gelmektedir. Bu vakitte şimalıAvrupa'da gündüzler çok daha uzundur.

İrlanda adasında Haziran'dan itibaren gündüz üç buçuk ay devam etmektedir. Bu aylarda

güneş daima ufukta

[s.157]

görünmekte ve batmaktadır. Norveç adalarından (Vardo) adasında gündüz 22 Mayıs'tan bir Ağustos'a kadar devam eder.

Üçüncü derecede uzun gündüz İsveç'in Turneo kasabasıdır ki yermi bir buçuk saat devam eder. Petersburg ve Tobolosk şehrinde en uzun gündüz on dokuz saat en kısa gece de beş saattir. Berlin ve Londra şehirlerinde en uzun gündüz on yedi saattir.

Kırım Haberleri

Krasni Cerno Morens Gazetesinden:

Tütün Tarlaları Tehlike Altında:

Bolşevik gazeteleri bu sene Kırım'da tütün az ekildiğini kaydetmektedirler. Yalnız Eski Kırım mıntıkasında hükümet tarafından ihzar olunan planın yüzde 54,6 ekilmiştir. Küçük Özen, Baydar, Bahçesaray ve diğer bazı mıntıklarda tütün işlerinde biraz faaliyet varsa da Yalta, Karasu, Pazar ve Feth-i Sela mıtıklarında planın ancak yüzde 12 – 30 ekilmiştir.

Kırım İşlerinde Ermeniler:

Kırım Eyalet Komünist Fırka Komitesi Serkatibliği'ne Kastanyan namında bir Ermeni tayin olunmuştur. Bu Ermeni Komünist Fırkası'na 1916 senesinde girmiş bir müddet Ermenistan ve Gürcistan Fırka Komitelerinde çalışmıştır.

Kırım'da en mühim mevkilerin yabancı unsurlara verilmesi Türk – Tatar milletine Bolşeviklerin itimad etmediklerinden dolayıdır.

Mısır Buğdayı:

Bütün Kırım'da bu ana kadar 42530,5 hektar Mısır buğdayı ekilmiştir ki bu hükümet planının yüzde 62,5 teşkil etmektedir.

Kırım'da Kolhozlar:

Akyar mıntıkasında 35 kolhoz teşkil olunmuştur. Bu kolhozlarda 4015 aile ki ceman yekun 13762 kişi çalışmaktadır. Kolhozlarda çalışanların ekserisini Tatarlar (10982) teşkil etmektedirler.

Kırım Köyleri ve Köylüleri

Bu gün Kırım'da en fazla tazyik altında bulunan halk şüphe yok ki köylülerdir. 1921 – 1922 senesi açlığından kurtulup kalan ahalinin mühim bir kısmı (Kulak) ve erli cürmüyle itham olunarak Sibiryaya sürülüyorlar. Bu zavallıların bütün kabahati gecesini gündüz ederek çalışması, sarhoşluk ve ayyaşlıktan istikrah ederek biraz para biriktirmesidir.

Son gelen bir Kırım mektubunda şu satırları okuyoruz. "Kırım'dan yirmi beş bin adam Ural dağlarına sürüldü. Bu gün onlardan gelen mektubların gösterdiğine göre halleri gayet fena. Birçokları öldüler. Bir sene daha orada kalmak lazım gelirse rivayetlerine göre pek az kalacaklardır. Kolhozlardan çıkanların mallarını, koylarını(?) kendilerine verdiler. Şimdi gidişat biraz zoraldı. Kanunlarda bir derece tebeddül var. Kolhozların çoğu dağıldı. Pek az kaldı. Öyle idare çıktığı isteyen adam kolhozda kalıyor, isteyen eşyasını alıp çıkıyor ve kendisi ayrı çalışıyor...

Bolşevikler kocaman ülkeyi baştanbaşa kolla, ketifleştirmek hülyasını kurdukları zaman ilk başta köylünün varlığı tabakasını geceleyin yatağından alarak çoluğu çocuğuyla vagonlara doldurup Ural dağlarına doğru sürdüler. Bu sürgün o kadar çok ve o kadar feci olmuştur ki bunu insan havsalası alacak gibi değildir.

Rusya demiryolları haftalarla yalnız bu sürgünleri nakl ile meşgul oldular. Binlerce çocuk, ihtiyar,

[s.158]

hasta, kız ve gebe kadınlar pis vagonlar içinde öldüler.

Ahalinin bu varlığı kısmı sürülmesiyle bütün malları haczolundu ve bunların fukaralara verileceğini ilan ederek herkesi bir yere toplamaya ve kolhozlar teşkil ederek onları orada çalıştırmaya teşebbüs olundu. Fakat Bolşeviklerin bütün ümidleri boşa çıktı.

Kocaman ülkenin her tarafında isyanlar başgösterdi. Karamel sarayında Bolşevik liderleri birbirleriyle dalaşmaya başladılar ve Stalin canını ve mevkiini kurtarmak için yeni bir kanunla kolhozlara isteyenlerin girmesine ve istemeyenlerin çıkmasına müsaade edildiğini ilan etti. Yeni kanunun ilanı üzere ahali malını eşyasını alarak kolhozları terkettiler.

Bu Bolşevik hükümetine ahali tarafından urulmuş bir tokattı. Fakat Bolşevikler, kolhozların devam etmesini temin için yeni çareler düşündüler ve bu hususta şu kararı verdiler : " Kolхозlarda çalışanlar, hükümet tarafından büyük teshilat görecektir." Bolşevikler bu kanunlarıyla kolhozlardan çıkanların ağır şerait altında kalacaklarını ilan

etmiş oldular.

Buna rağmen kolhozların pek çoğu dağıldı ve ahalinin mühim bir kısmı ayrı olarak işleriyle meşgul olmaya başladı. Fakat kolhozdan çıkanların işlerine bin türlü manialar yapılmaktadır. Mesela ; "Kurasını Kırım" gazetesinin 107 numarasında şöyle bir mektub dercolunmuştur: "Bizim kolhozdan çıkanlara toprak vermiyorlar, işsiz kaldıklarından pazarlarda boşu boşuna dolaşıyorlar. Kolhozdan çıkanlara taşlık ve çalılık arazi verdiklerinden köylüler kolhozdan çıkmaya korkuyorlar."

"Aluşta'dan"

İşler yalnız bundan ibaret değildir. Kolhozlardan çıkanlar için daha ağır şerait vardır. Bu şeraitin en ehemmiyetlisi erzak ve vergi meselesidir.

Kolhozlarda çalışanlar için hükümet ve kooperatifler erzak getirmek ve cüzi de olsa onların hayatını temin etmek mecburiyetindedir. Halbuki kolhozlardan çıkanlar bundan mahrumdurlar.

İkinci mesele de vergi meselesidir. Bu meseleyi anlamak için de şu izahatı verelim:

Kerç (Rivani) mıntıkası köylerinin yüzde 77'si kolhozlara girmişlerdir. Aynı mıntıka 1930 senesi zarfında 140 bin ruble vergi verecektir ki bu meblağın kolhozlar yalnız 48 bin rublesini tediye edeceklerdir. Mütebaki 92 bin rubleyi kolhozlara dahil olmayan köylüler vermeye mecburdurlar.

Yanıkolhozda çalışanlar yüzde yetmiş yediye teşkil ettikleri halde 48 bin ruble vergi verecek iken kolhozlardan çıkanlar yüzde 23 oldukları halde 92 bin ruble vergi vermeye mahkumdurlar . Buna Bolşevik serbestliği derler!

Kolhozlara girenlerin dahi ferc ferc yaşadıkları zannolunmasın. İşte size bunun da bir misali:

Kaçi Divanköy mıntıklarındaki tütün kolhozlarında erzak bulunmadığından işler fena gitmektedir. Tütün fideleri çürüyor. Hükümet tarafından tahsis olunan erzak bir an evvel mezkur mıntıkaya gönderilmelidir. Her dakika ahirin büyük zararı vardır .

Zavallı ahalıkurun-ı ula esirleri gibi aç çalışmaya ve bolşevik "cennetinde!" yaşadığından memnuniyetini izhar etmeye borçludur. Aksi takdirde (Kulak" varlı ve inkılabcı düşmanı cürümüyle sürülmesi yüzde yüz katidir.

Kızıl gazetelerin yazdığına göre bütün Kırım'da varlı köylerden haczolunan emvalin

miktarı dört milyon iki yüz bin rubleye baliğ olmaktadır. Bu haczolunan mallardan kolhozlara emval-i menkule verilmiş ise de emval-i gayri menkulenin en iyi parçaları kolhozlara değil sevohozlara verilmiştir.

Bu sevohoz hükümet malıdır. Burada memurlar ve ırgadlar cüzi bir maaşla çalışırlar.

[s.159]

Kolhozlara gelince, bunlar birçok ufak tefek araziden ibarettir. Bolşeviklerin bu gibi kolhozlar meydana getirmekten maksadları köylülerin bütün istihsalatını kontrol altında bulundurmak ve vakti geldiği zaman onu ya cüzıbir fiyatla almak yahud bir bahane ile müsadere etmektir.

Bolşeviklerin bu alçakça siyasetini çok güzel bilen köylüler pasif isyandadırlar. Onlar kolhozlara girmezden evvel ellerindeki hayvanları andan tavuğa varıncaya kadar kesip yediler. Binlerle baş ineği, koyunu, tavuğu olan köylüler de bu gün bu hayvanlar kamilen tükenmiştir. Kırım'da bu gün kasablarda at etinden başka et bulunmaz. Bu da gayet ender bulunur.

Kolhozlara girenler işlere çok la-kayd bakarlar, muzırr haşeratı itlaf etmezler, birçok bahane bulup işe çıkmazlar, hükümet tarafından verilen tohumları ekmezler ve ilah. Bu pasif isyan dolayısıyla hükümetin iktisadıplanı akamete uğramakta ve ümid olunan neticeler aksine çıkmamaktadır.

Gözlü ve Canköyü mıntıklarında pek çok çöl sıçanı peyda olduğu gibi Akmesjid mıntıkasında dahi ağaçları tırtıllar harab etmektedir. Yalıboyu'nda birçok bağlar harab olmuştur.

Kızıl Kırım gazetelerinin her numarasında bu afetlerden şikayet edilmekte ve ahalinin bu işlere lakayd kaldığı ilave olunmaktadır.

Fakat ahalinin isyanı yalnız bundan ibaret değildir. Birçok mahallerde aktif olarak çıktığı da gazetelerde kaydolunmaktadır.

Bu gibi kimselere kulak kuyruğu namı verilerek mahkemeye verilmektedirler.

"Yeni Dünya" gazetesinin 26 / 4 / 1930 tarihli 95 numaralı nüshasında:

"Demirci Köyü'nde kulak kuyrukları, yenede susmaylar, her bir fırsattan istifade idüp hücumu geçiyorlar.

Bunlardan çoğu koğulmuş kulakların akrabaları ve kuyruklarıdır. Mesela; 8 April'de

(Nisan) Bulgan-ı Umumi Cemaat Toplaşvunda, toplaşvunıbozmağa ve kolhozını yıkmağa çalıştılar"

İşte, Bolşevikler varlı köylüleri sürdüklerinden ve Kırım'ın en güzide münevver evladlarını öldürdükten ve ahaliye teshilat göstereceklerini vadetmelerine rağmen bin bir türlü müşkilat gösterdiklerinden işleri ileri değil geri gitmekte olduğunu ve en fakir köylülerin bile hükümet aleyhinde bulduklarını görüyorlar. Köy siyasetini yeni çığırlara koymak için fabrikalarda çalışan ve fırkaya mensub olan ameleleri toplayup köylere gönderiyorlar. "Yermi beş binlikler" namı verilen bu amele sürüsü köylere gelir gelmez halkın hücumuna maruz kalıyorlar. Onları köyden kaçırmak için ölümle tehdide kadar varıyorlar ve birçok mahallerde bu tehdidi kuvveden file çıkarıyorlar.

İşte, umum Kırım'da ve bütün şuralar memleketinde her köyde ve her kolhozda hükümet aleyhine Bolşevik sistemine karşı bu gibi isyanlar vardır. Ve hiç şüphe yok ki bu hal Bolşevikler devrilinceye kadar devam edecektir.

H. Avcı Köylü

İdil – Ural Haberleri

15 Mayıs 1930 tarihinde Kazan Darü'l-fünunu'nun 125'inci devr-i senevisi büyük ihtişam ve debdebe ile tasid edilmiştir. Bu kutlulamaya Kazan Komünistleri ve Çekistlerinden maada pek çok halk da istekli, yahud isteksiz surette iştirak etmiştir. Bu tesid münasebetiyle, Kazan Darü'l-fünunu'nun "Tataristan Cumhuriyeti" için faydalı oluşu hakkında uzun sözler olmuş ve beyanatlar yapılmış ve darü'l-fünun talebesinin aşağıya dercettiğimiz bir istatistiki de gösterilmiştir:

[s.160]

Yıl	Bütün Okuyucular	Tatar	Başkırd
1924	2450	124	14
1925	2173	145	11
1926	2100	148	9
1927	2001	159	10
1928	2156	232	16
1929	2076	216	17
1930	2087	240	18

Bu hesaba nazaran 1930'uncu sene-i tedrisiyesinde Kazan Darü'l-fünunu'ndaki bütün okuyucuların yüzde onbiri Tatar, binde beşi Başkird ve kalanları Rus, Yahudi, Nemse vesairedir.

1930 – 1931 sene-i tedrisiyeleri için Kazan yüksek mekteblerinin hepsine 4500 talebe kabul olunacaktır. Bunlardan: Şark Pedagoji Enstitüsü'ne 1 140, Kazan Darü'l-fünunu'na 1 350, Kammirçski Enstitüsü'ne 240, Baytar (Hayvan Doktorluğu) Enstitüsü'ne 1 000, ve mühendis mektebine 360 talebe kabul olunacaktır.

"Tataristan Cumhuriyeti'nin On Yıllığı:

Tataristan Cumhuriyeti'nin 1930'uncu oku yılında ilk mekteblerin sayısı 2 652 danedir. Tatarların ilk mekteb vaziyetleri Ruslarınkinden daha iyidir.

Tataristan Cumhuriyeti'ndeki Tatarlar arasında okuryazar yüzde 45 ve Ruslar arasında ise yüzde 35'tir. Tataristan Cumhuriyeti'nin beş yüksek mektebindeki talebenin yüzde yirmisi Tatar'dır. Bu beş yüksek mektebde ders okutan profesörlerin 98 danesi Tatar'dır. Elektrik ve mühendis mekteblerindeki talebenin yüzde 49'u Tatar'dır.

Tataristan'da dokuz gazete ve on mecmua çıkmaktadır. Gazetelerin satışları yetmiş bine varmaktadır.

Ticaret işleri Tataristan Cumhuriyeti'nde heman hükümetle [ili]ştirilmiş gibidir. 1928 – 1929 senelerinde hususıtoptan alıcılara (Angareresistler) tamamıyla bitirilmiş ve hükümete devrolunmuştur. 1929 – 1930 senelerinde küçük satıcıların sayısı çok azalmıştır. Herşey hükümet tarafından satılmaktadır.

"Tataristan Cumhuriyeti" nin Onuncu Devr-i Senevisi:

25 Haziran'da "Tataristan Cumhuriyeti" kuruluşunun onuncu senesi dolmuştur. Bu günde büyük bir bayram yapılmasına ve bu günün "Tataristan Cumhuriyeti" kuruluşu bayramı olarak her sene tesid edilmesine karar verilmiştir. Fakat 25 Haziran'da Moskova'da Komünist Fırkası'nın büyük ictimai olduğundan "Tataristan Cumhuriyeti" nin kuruluş bayramı 6 Temmuz'a bırakılmıştır. Bu bayrama cumhuriyetin her tarafındaki cemiyetlerin vekilleri ve mümessilleri çağırılacaktır. Bu bayram toplaşmasında Tataristan Sosyalizm'in birleşmesi, Rus şövenizmi ve Tatar milliyetçiliği hakkında uzun sözler söylenecek ve beyanat yapılacaktır. Bu onuncu sene-i devriye münasebetiyle Tataristan Cumhuriyeti'nin on senelik işleri hakkında bir kitab basılacaktır.

DahiliHaberler

Mahsul İçün Para – Toptan Zahire Satışı:

"Banka Centrala Kooperativa" bütün memleketteki ziraat kooperatiflerine bir beyanname göndererek 1930 senesi mahsulünün birlikte ve toptan satışı için çiftçilere para vermelerini ve buna razı oldukları takdirde derhal cevap göndermelerini rica etmiştir.

Avanslı Muameleler

Bunlar Üç Şekilde Yapılacaktır:

1 - İbrail, Galas, Köstence ve Ren mahreclerinde hususibüroları olan ve hin-i hacette diğer noktalarda da tesisini düşünen ihracat ve idhalat kooperatif merkezi **Centrala Coop. de Expors i İmport**

[s.161]

komisyonla satış.

Satış fiyatları, mahsulün mahreclere getirildiği günkü fiyat, yahud kooperatifler ittihadı = Unitat Cooperat. in tesbit ettiği fiyat olacaktır.

Bu ikinci takdirde, mahsul en çok otuz gün mağazada tutulduktan sonra centrala kooperatifler tarafından günün fiyatıyla satılacaktır.

2 – Bir senede ödenmek ve fakat avans vermek şartıyla toptan ve birlikte satış.

Mahsul fiyatlarının sık değişmesinden dolayı çiftçileri büyük zararlardan korumak için "Banka Centrala Kooperativa" kooperatif ittihadlarına Unit. Coop. çiftçiler ekinlerini ne zaman teslim etseler de, bir sene içinde satılan mahsul fiyatlarının ortasından ödenmek şartıyla toptan ve birlikte satış sistemini teklif etmişlerdir.

Bu takdirde ekinleri teslim devri Temmuz ayından başlayarak otuz Oktomber'ye 1930 tarihine kadar devam edecektir.

Bir Teşrinisanı tarihinden sonra bu şerait altında kabul olunmayacaktır.

Yukarıdaki şartlar altında satılmak üzere teslim olunan mahsul için "Banka Centrala Kooperativa" 1929 senesinin mahsul fiyatlarının ortası hesabıyla, ki kızılcanın kilosu 4, 50 ve arpanın kilosu 2,50 leyden olmak üzere, yüzde elliye kadar avans vereceklerdir.

Avans, çiftçi tarafından mahsul teslim olunduktan ve galjakti imza edildikten sonra verilecektir.

"Banka Centrala Kooperativa" yukarıda gösterilen avanslı muameleleri yapmayı kabul

eden kooperatif ittiadlarına, ilk fonda olmak üzere, toptan bir soma verecektir. Bu nev satışlarda mahsul fiyatı, bütün hesaplar bittikten sonra 31 Mayıs 1930 tarihinde tesbit olunacaktır.

3 – Avans vermek, üç devrede ödenmek şartıyla toptan ve birlikte satış: "Banka Çentrela Kooperativa" her çiftçinin mahsul fiyatını tamamıyla alması için bir sene bekleyemeyeceğini nazar-ı itibara alarak, devre devre ayda üç devrede ödenmek şartıyla, üçüncü bir toptan satış şeklini teklif etmektedir. Bu nev satışlarda Yolya'dan 31 Oktomborye 1930; 28 Februarye 1931; ve 30 Yonye 1931 tarihine kadar üç devrenin içindeki fiyatların her birisinin ortasından ödenecektir. Bu fiyatlar her devre içinde kooperatif ittiadlarına bildirilecektir.

Ziraat kooperatiflerine ve bunların ittiadlarına verilecek para, "Banka Centrela Kooperativa" hesabına teslim edilen mahsul nisbetinde olacaktır.

Çiftçiler, mahsullerini "Banka Çentrela Kooperativa" hesabına teslim edecekler ve bu hususta imzalayacakları gajaktlarında mezkur bankaya geri dönmek şartıyla satmak hakkını ve tam selahiyet vereceklerdir.

Bütün bu muamelelerde vasıtacı ve meyancı katiyen kabul edilmeyecektir.

Köylerdeki çiftçilerimizin yukarıya dercettiğimiz vasıta ve kolaylıklardan faydalanmağa çalışmalarına tavsiye ederiz.

Zahire Nakliyatında Tenzilat:

Romen Demiryolları Umumi İdare Müdürlüğü, 27 Haziran tarihinden bir Ağustos'a kadar demiryollarında naklolunacak yağ ve un yapılan mahsullerin naklindeki nakısalardan yüzde on indirmeye karar vermişlerdir. Bu tenzilat, yalnız iskelelerden ve sınır boylarındaki geçitlerden ihrac edilecek mahsuller üzerine vagona yüklendikleri istasyonlardan itibaren yapılacaktır.

Tuna'dan Bükreş'e Kanal:

İstokholm'dan gelen bir telgrafa nazaran İvarkroker Romanya Hükümeti ile bir müzakere başlamıştır.

[s.162]

Romanya hükümeti memleketteki ormanlardan istifade hakkını İvarkroker'e verirse, muma-ileyh hükümete büyük yekunde para ödünç verecek ve Tuna'dan Bükreş'e kanal

yapacaktır.

Kalikra Sancağında Ekin Ziyahlığı :

17000 hektar kızılca balsıradan mahvolmuştur. Bundan dolayı halk son derecede mahzun ve meysudur.

Yeni Mahsullerin Nakli ve Saklanması İçün Demiryollarında Nakliyat Programı:

Bu sene adetin fevkinde olarak yetişen mahsullerin yerleştirilmeleri hususunda Galas, İbrail ve Köstence iskelelerindeki Doklar bütün hazırlıklarını yapmışlardır.

Yakın vakitte Köstence'de yapılan üçüncü siloz ikmal edilecek ve Eylül ayı sonlarında da on beş bin ton mahsul istiab edebilecektir.

Demiryolları Müstakil İdaresi mahsullerin nakliyatı için lazım gelen hazırlıklarını bitirmek üzeredir. Demiryolları Umumi Müdirliği, mahsullerin kolaylıkla ve ucuz olarak Tuna ve deniz iskelelerine ve hudud boylarına nakli için hususî trenler teşkil edecektir.

Valya – Bisteritsa Yolunda Büyük Baskın, Üç Haydud Altmış Yolcuyu Soydu :

B. Niyamts. – Valya – Bisteritsa şosesinde Bikaz ile Bocalnitsa arasında üç haydud altı küçük otomobil, bir büyük yolcu kamyonu ve birçok arabanın yollarını kesmişler ve içlerinde olan altmış kadar yolcunun paralarını almışlardır. Soyulanların hepsi hendek içine yatırılmışlardır. Haydudlar bir yolcu otomobiliyle kaçmışlardır.

HARİCİ HABERLER

Türkiye Hariciye Vekili Moskova'da:

İstanbul'dan bildirildiğine göre bu ay içinde Türkiye Cumhuriyeti Hariciye Vekili Tefvik Rüşdi Bey Moskova'ya gidecek ve Sovyet Hükümeti'ne resmî bir ziyaret yapacaktır. Malumdur ki, bundan birkaç ay evvel Sovyet Hükümeti'nin bir mümessili Ankara'yı ziyaret etmişti. Türkiye Hariciye Vekili'nin Moskova'yı ziyareti çok büyük ehemmiyet-i siyasiyeyi haizdir. Berlin gazeteleri, bu ziyareti Avrupa ittihadına Mösyö Briyan tarafından çağrılmayan Türkiye ve Rusya hükümetlerinin bir cevabıdır diye yazmaktadır.

Türk – İran Sınırında Çarpışma:

Ankara 7 – Son günlerde, Türk – İran sınırı boylarındaki haydudların verdikleri baskınlar son derecede artmağa ve şiddetlenmeye başlamıştır. Bu haydudların hücumlarına iki Acem kabilesi de gelüp yardıma girişmiştir.

Sınırım Bulakbaşı noktasındaki (Aybey) dağı civarına diğer Acem kabileleri de aynı maksadla toplanmaktadırlar.

Van şehrinden bildirildiğine göre, sınıra dört kilometre mesafede olan Navur kasabasına yüz kadar Acem kazağı gelüp yerleşmişler ve haydukların ailelerini emniyet altına almak maksadıyla memleket içerisine götürmüşlerdir.

Polonya Hicaz Münasebatı :

Polonya Hükümeti, Hicaz'a bir heyet göndererek Hicaz ve Necd Sultanı Abdülaziz el-Suud Hükümeti'ni itiraf ettiğini tebliğ eylemiştir. Mezkur heyet Kont Edvard Raşinski'nin riyaseti altında olup Polonya Müslümanlarının müftisi bulunan Yakub Efendi dahi bu heyete dahildir. Heyet Hicaz Sultanı Abdülaziz Hazretleri

[s.163]

Cidde'de huzuruna kabul etmiş ve Edvard Raşinski'nin nutkuna belîğ bir cevab vermiştir. Mevsim, mevsim-i hac olmakla heyet azasından Müftü Yakub Efendi, Mekke-i Mükerrreme'ye giderek ifa-yı vazife-i hacc eylemiş ve bu müddet zarfında sultanın misafiri olmuştur.

Meşhur alem-i İslam Seyyahı Abdürreşid İbrahim Efendi dahi bu sene Hicaz'da bulunmakla Sultan Abdülaziz'in Necd'den Mekke'ye muvasalatında yapılan istikbal merasiminde hazır olmuş ve Türkistan Müslümanları namına Arabca kısa ve fakat müfid bir nutuk irad eylemiştir.

Bu seneki Mevsim-i Hacc, pek sıhhi geçmiş ve bütün Arafat ve "Mina"nın dar yolları açıldığı ve yol boyunca gölgelikler yapıldığı sebebiyle hüccacın istirahatları temin edilmiştir. Hacc mevsiminde pek fazla sıcaklar olmamış ise de Mevsim-i Hacc'ın hitamından sonra sıcaklar artmış ve gölgede 43 buçuk dereceye kadar yükselmiştir.

Mısır'da Kanlı Çarpışmalar:

Londra – 8 – Nehas Paşa'nın milliyetperverlerden bir gurupla birlikte Mansure kasaba ve mıntıkasında yaptığı bir seyahat münasebetiyle, Mısır istiklalci milliyetperverleriyle polisler arasında kanlı çarpışmalar olmuştur. Polis ve askerler, üzerlerine taş atan ahaliyi birkaç kere sükunete davet ettikten sonra kurşun sağanağına tutmuşlardır. Ve el-Dacer Komitesi azalarından bir mebus bir süngü darbesiyle kolundan yaralanmıştır. Müddeiumumî coşan halkı teskine teşebbüs etmişse de, taş ve kum ile dolu şişe yağmuru altında kaldığından kaçmaya mecbur olmuştur. Bu iki cebhe arasındaki muharebe hayli

vakit devam etmiştir. Halk; bir pencereden cidale iştirak eden bir polisi uzun bir sılıkla urup aşığı devirmek istemişse de, sırik koptuğundan muvaffak olamamıştır.

Uruşma neticesinde halktan on iki kişi yaralanmıştır. Mansure ve civarında 1 700 asker ve polis toplanmıştır. Vaziyete hükümet hakimdir. Nehas Paşa istasyona muhafaza altında götürülmüştür.

Hindistan Müslümanları Simon Raporunu Reddediyorlar :

Londra – 8 – Kalküta'dan bildirildiğine göre; Simla'da büyük bir İslam kongresi yapan Hindistan Müslümanları, kendilerinin birçok hakları Simon raporu mucibince itiraf ve teslim edilmediğinden bu raporu redd kararını almışlardır.

Mektebelerini Bitiren Gençlerimiz :

Bu sene askerive mülkimekteblerden diploma alan hayli gencimiz vardır. Bunlardan: Cemile Ahmed Hanım, Pazarcık Kız Mektebi'ni birincilik ile bitirmiş ve bu sene Bükreş'te ikinci derecedeki Yüksek Kız Meslek Mektebi'ne yazılacaktır.

Köstenceli merhum İdris Efendi'nin mahdumu Ali Efendi ile Mecidiye İstasyonu memurlarından Zakir Hacı Kerim Efendi'nin oğlu Ömer Efendi, bu sene Timişvar AskeriTopçu Mektebi'ni muvaffakiyetle bitirerek mülazım-ı evvel rütbesiyle çıkmışlardır. Ali Efendi, Köstence Onsekizinci Topçu Obozyer Rejiminti'ne ve Ömer Efendi de köstence Onüçüncü Topçu Artilerye Rejiminti'ne tayin edilmişlerdir.

1928 tarihinde Mecidiye seminarından birincilikle diploma alan Tatlıcak köylü Mehmed Halim Vani Efendi, bu sene Köstence Romen Erkek Muallim Mektebi'nden de bi'l-ımtihan normalist diploması almaya muvaffak olmuştur.

İlim ve işadamlarına büyük ihtiyacı olan milletimize hizmetleriyle faide ve şeref verecek olan bu kıymetli gençlerimizi candan tebrik ve mesleklerinde muvaffakiyetlerini kalbden temenniederiz.

Pazarcık Gece Ticaret Kursları'na üç seneden beri yılmaz bir azimle devam eden Muallim Hafız Rıza H. Abdullah ve Emin Zekeriyya Efendiler bu sene son imtihanlarını muvaffakiyetle vererek diploma almışlardır. Kendilerini tebrik ederiz.

[s.164]

İlan

Ale'l-umum Türülüğün siyasi ve harsimeselelerine sahifelerini açmış olan (Emel) in bundan

böyle bi'l-hassa Kırım İstiklal Davası'nın müdafaasıyla, Kırım Türkleri ictimaiyat ve harslarına dair neşriyata ehemmiyet vereceğini kayda lüzum gördük.

Azerbaycanlı, ŞimalıKafkasyalı, Türkistanlı, Kazanlı kardaşlarımızın neşretmekte oldukları pek kıymetli mecmualarda ve Paris'te çıkarılmakta olan (Promete) Mecmuası'nda bu güne kadar Kırım davasına dair gösterilen alaka ve neşriyatı (Emel) pek büyük ve pek samimiminnettarlık hissiyle yadetmeyi vazifesi bilir. Hassaten Kazanlı kadeşlerimiz neşretmekte oldukları (MilliYol) Mecmuası'nın son tarihlere kadar İdil – Ural ve Kırım istiklallerine çalışmak maksadını takib ettiğini ve bu husustaki neşriyatını (Emel) büyük hürmet ve şükranla anacaktır. Zaten ilk nüshasından itibaren (Emel) de kendisinin büyük kardeşleri gibi her Türk ülkesinin meşru istiklal hakkını ve geçirdiği faciaları kudret ve vüsati nisbetinde neşre ve bu suretle mehma-emken milliborcunu ifaya çalışmıştı. Bundan böyle de (Emel) aynı yolda yürüyecektir. Ancak Kırım gençleri de diğer kardeşlerinin mecmualarının bi'l-hassa kendi meseleleriyle uğraşmaları ve kendi siyasıfikirlerine makes olmaları gibi Emel'in de kendilerinin resmımecmuaları olduğunu serahatla kayd ve ilana lüzum gördüler.

Emel; Türklüğün selamet ve muvaffakiyetine çalışan bütün arkadaşlarına candan muvaffakiyet diler ve cümlesinin bundan böyle de tarihıvazifemizin ifasında müttehid bir cebhede safvet ve samimiyetle el ele vererek yürümelerini ve birbirlerini tamamlamalarını temenni eyler.

Emel Mecmuası

[s.161]

İlan :

Pazarcık muallimlerinden ve Mecidiye Medrese-i Resmıyesi mezunlarından Halim İsa Efendi tarafından senelerce say ve gayretin semeresi olarak telifine ve maruf tüccarlarımızdan Ahmed Ömer Efendi'nin himmetiyle neşrine başlanan büyük ve gayet kabiliyetli Romence – Türkçe "UmumıKamus" un 6, 7'nci forması ehven fiyatla satılığa çıkarılmıştır.

Romence'yi öğrenmek veya kuvvetlendirmek isteyen millettaşlarımız bu ucuz ve mükemmel lugati tavsiye ederiz.

Satış yeri: Ahmed Ömer ve Esile Konta Numara: 42 Pazarcık.

Göz Hastalıkları Mütchassısı:

Doktor Osman İbrahim Bey

Şaşı, şaşılık ameliyatı, trahom, perde ilh...

Gibi hastalıkların tedavıve ameliyatlarını, fennin kabul ettiği son sistem tedavıusullerine hiç ağrı hissettirmeden icra etmektedir.

İcabında muhtelif ölçüde gözlük dahi verir.

Muayenehanesi: İstrade Ceneral Lahovari Şetefançelmare (Mankalya) Sokağı'nın Köşesinde Numara : 11 Köstence

Bükreş Eczacı Fakültesi Müdavimlerinden Fani Motseva Hanım ile Hukuk Fakültesi Talebesinden Vircil Kostantinesko Efendi'nin 1 Haziran 1930 tarihinde Bükreş'te Velime Cemiyetleri icra olunmuştur.

Muhtelif puntoda hurufat getirdiğimizden, matbaamızda her türlü ilan, davet-name ve kartvizitler ucuz fiyatla basılmaktadır.

Okuyucularımıza:

Mecmuamızı muntazaman alamayan abonelerimizin matbaamıza bildirmelerini rica ve bu hususta makam-ı aidine müracaat edeceğimizi arzederiz:

Avukat Habibullah Mustafa

Köstence

Biurou: Tache Ionecsu No. 10

Casa; Str. Cuz Voda No. 23

CONSTANTA

SONUÇ

Emel Mecmuası, 1930'da Romanya'nın Dobruca bölgesine sürgün edilen Kırım-Tatar Türkleri tarafından kurulan, Arap harfli bir dergidir. Bu mecmua, Kırım Tatar Türklerinin kültürel, sosyal, ve edebi yaşantılarının bir aynası olarak önemli bir işlev görmüştür. Dergi, siyasetten sağlığa, edebiyattan tarihe kadar geniş bir konu yelpazesini kapsayan makaleler yayımlayarak, bölgedeki Türklerin yaşam tarzlarını, düşüncelerini ve gündelik hayatlarını yansıtmıştır. Aynı zamanda, İstanbul ile olan bağlantılarını önemli ediplerin eserleri üzerinden pekiştiren mecmua, Ali Canıp, Mehmet Emin, Tevfik Fikret gibi tanınmış edebi figürlerin eserlerini Balkanlar'daki Türklere ulaştırmış ve böylece kültürel ve edebi bir köprü işlevi görmüştür.

Dergi, şiir ve hikaye türündeki edebi çalışmalarla da dikkat çekmiş, Kırım Tatar Türklerinin edebi zenginliğini ve yaratıcılığını sergileyerek, Balkanlarda Türk dilinin ve edebiyatının korunması ve geliştirilmesine katkıda bulunmuştur. Bu anlamda, Emel Mecmuası, sadece Dobruca bölgesinde yaşayan Türklerin sosyal ve kültürel hayatının gelişimine katkı sağlamakla kalmamış, aynı zamanda Balkanlardaki Türk varlığının ve kültürünün sürdürülmesinde de önemli bir rol oynamıştır. Derginin içeriği, bölgedeki Türk aydınlarının hangi konular üzerinde yoğunlaştığını ortaya koymuş, siyasi ve güncel meselelere dair yazılar, şiirler ve hikayelerle, Türk dilinin ve edebiyatının Balkanlar'da sürdürülmesine önemli bir katkı sağlamıştır.

Buna ek olarak, Kırım Tatar Türklerinin tarihi ve kültürel köklerini koruma çabası, mecmuanın yayın politikasında ve içeriğinde açıkça görülmektedir. Emel Mecmuası, tehcir ve sürgün gibi zorlu koşullar altında, Kırım Tatar Türklerinin kimliklerini, dillerini ve kültürel miraslarını koruma adına önemli bir platform olmuş, bu süreçte de Balkanlardaki Türk varlığının ve kültürünün korunması için önemli bir rol üstlenmiştir. Kısacası, Emel Mecmuası, Kırım Tatar Türklerinin ve Balkanlardaki Türk topluluklarının kültürel ve edebi hayatında önemli bir kilometre taşı olarak kabul edilebilir.

KAYNAKÇA

- Altın, Ö. (2018). Bekir Sıtkı Çobanzadenin Şiirleri Üzerine Bir İnceleme. *Yüksek Lisans Tezi*.
- Aydıngün, A. (2004). Kırım Tatarlarının Ana Vatana Dönüşü ve Kültürel Canlanma Sürecinde Dil ve Eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 27(1), s.107-122.
- Bihter, A. (2017). Cafer Seydahmet Kırimmer'in Emel mecmuası'ndaki yazıları (1930-1939). *Emel Mecmuası*, 1930, s.1-333.
- Duymaz, A. (2015). Bekir Çobanzadenin Edebiyatı, *Akademik Kaynak*, 3(6), 47-56.
- Ünlü, G. (2016). Cafer Seydahmet Kırimmer'in Emel Mecmuasındaki Yazıları (1930-1939). *Yüksek Lisans Tezi*.
- Mecmuası, E. (1930). Sayı 1-15. Emel Vakfı., Doi:<https://emelvakfi.org/emel-dergisi-hakkinda/>
- Kavak, N. (2021). Beyanül-Hak (İnceleme, Tahlili, Fihrist, Seçme Yazılar). *Yüksek Lisans Tezi*.
- Tansel, F. A. (1968). Ali Canib Yöntem. *Bellekten*, 32 (125), 55-78.
- Taymas, A. (1955), Kırimlı Bekir Çobanzade'nin Şiirleri. İstanbul: Osman Yalçın Matbaası
- Özkırım, Orhan, "Kersondaki Alay Kırima Nasıl Getirildi?",1964, Mart-Nisan, S. 21, s. 15.
- Emel Mecmuası, 1 Kanunisani 1930, S. 1

- Emel Mecmuası, 15 Kanunisanı 1930, S.2
- Emel Mecmuası, 1 Şubat 1930, S.3
- Emel Mecmuası, 15 Şubat 1930, S.4
- Emel Mecmuası, 1 Mart 1930, S.5
- Emel Mecmuası, 15 Mart 1930, S.6
- Emel Mecmuası, 1 Nisan 1930, S.7
- Emel Mecmuası, 15 Nisan 1930, S. 8
- Emel Mecmuası, 1 Mayıs 1930, S.9-10
- Emel Mecmuası, 1 Haziran 1930, S.11
- Emel Mecmuası, 15 Haziran 1930, S.12
- Emel Mecmuası, 1 Temmuz 1930, S.13
- Emel Mecmuası, 15 Temmuz- 1 Ağustos 1930, S.14-15
- Emel Kırım Vakfı, (2023) <https://emelvakfi.org/emel-dergisi-hakkinda/> Erişim tarihi: 10.10.2023

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Veysi ARTAN

Eğitim Durumu

Lisans: Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü(2002-2006)

Tezsiz Yüksek Lisans: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Türk Dili ve Edebiyat Öğretmenliği (2007-2008)

Mesleki Deneyim

Solhan Lisesi	2010-2014
Şehit Mehmet Koçdağ Anadolu Lisesi	2014-2022
Genç İbn-i Sina MTAL	2022-